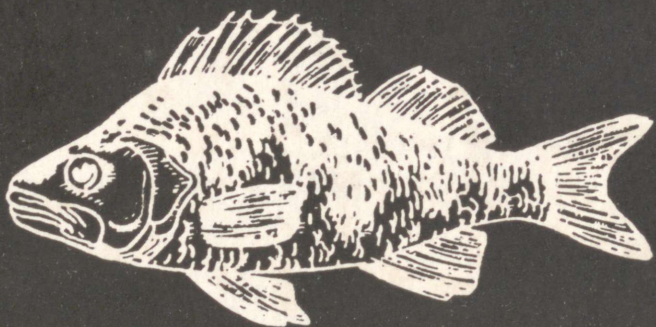

Kalastaja käsiraamat

V

KALASTAJA
KÄSIRAAMAT

KIRJASTUS «VALGUS» • TALLINN 1971

639.2
K 11

Koostanud J. Elango

Kunstiliselt kujundanud T. Aru

2

79631

СПРАВОЧНИК РЫБОЛОВА-СПОРТСМЕНА. Составитель Ю. Эланго. На эстонском языке. Художественное оформление Т. Ару. Издательство «Валгус», Таллин, Пярнуское шоссе, 10. Toimetaja A. Pärn. Kunstiline toimetaja A. Säde. Tehniline toimetaja K. Ehte. Korrektorid E. Kask ja T. Eriksoo. Laduda antud 3. VI 1971. Trükkida antud 15. XI 1971. Leningradi M. Gorki nim. paberivabriku trükipaber nr. 3, 54×84/16. Trükipoognaid 14,0. Tingtrükipoognaid 11,76. Arvestuspoognaid 11,85. Trükiarv 40 000. MB-08055. Tellimuse nr. 1963. Trükkida «Punane Täht». Tallinn, Pikk t. 54/58. Hind 46 kop.

4—8

TL—3—71—7

SAATEKS

Käesolev käsiraamat tutvustab algajale ja väheste kogemustega kalastajale kokkuvõtlikult Eesti NSV veekogusid, kalavarude kaitset, tähtsamaid püügikalude ja püügikohti ning kalastamiseks kasutatavaid riistu ja vahendeid. Uhtlasi hoiatab ta ohtude eest, mis kalastajat veekogul varitsevad, ja annab juhatusi nende ohtude vältimiseks. Ta juhatab kalastajat ka spordiradadele. Piiratud ruumi tõttu leiab enamik küsimusi ainult elementaarset käsitlust.

Raamatu koostaja avaldab siirast tänu seltsimeestele Albert I v a s k i l e, Reinhold K ä b i n i l e, Hugo L e t i l e, Vladimir P o l o n s k i l e, Valentin P ä ä b u s e l e ja Jaan R o o l e, kes käsikirja enne trükkimist lugesid ning asjalikke parandusi ja täiendusi tegid.

Koostaja

KALAVEED KUTSUVAD

Suvisel ajal võid vete ääres kohata mitmesuguseid inimesi. Seal leidub neid, kes on endile telgi üles seadnud ja keedavad lõkkel kodust kaasavõetud produktidest toitu, lamasklevad rohul või rüüpavad isuäratavaid jooke, et siis hiljem kakofoonilisel laulul kõlada lasta, nii et veepind virvendama lööb. Vesi on neile vaid selleks, et sööginõusid loputada ja ka ennast vahetevahel märjaks kasta. Need inimesed on tavaliselt «rohelistes» viibijad, keda pole kutsunud kalaveed, sest neile on täiesti ükskõik, kas veekogus kalu leidub või mitte. Üldiselt on see kategooria inimesi enam-vähem kahjutud olendid, ainult kui nad lahkudes endi toodetud prahi ära koristaksid!

Jõgede ja järvede ääres võid kohata veel teistsuguseidki inimesi. Ega neid just kerge näha olegi, pigem võid neid kuulda, sest nad eelistavad tegutseda hilisõhtul ja öösel. Nende tegevus seostub mõninga heliefektiga, nagu vee sulin, summutatud häälel hüütud käsklused, vandumine jms. Kui neile tasakesi lähened, siis näed kaelani vees mulistavaid tüüpe, kes veavad kuuritsat, liivi, mõnikord isegi pisinoota, või seavad vette võrke, mõrdu jne. Need on röövpüüdjad, keda samuti ei kutsu kalaveed, vaid kalad. Need mehed on huvitatud ainult saagist. Muidugi kasutavad need vastutustundetud isikud kalapüügiks veel teisigi vahendeid, nagu ahingut, püssi, mürke või lõhke-laenguid. Õnneks on see väljasurev kalameeste kategooria.

Kõige sagedamini näed aga veekogudel ja nende ääres kummalisi inimesi, kelle tegevus asjasse mittepuhendatule enam kui veider tundub. Sest mida arvata mehest, harvadel juhtudel naisest, kes sammub mööda jõekallast, seisatades vahetevahel, et heita mingit nõõri otsas olevat raskust (lanti) vette, kusjuures eesmärgiks ei näi olevat muud kui

sellega osavalt manööverdada ja see tagasi rüüva rullile kerida; jälle uus heide, uus kerimine, ja nii oma paarkümmend korda. Siis sammub too veidrik natuke maad edasi, peatub ja kordab jälle sama tegevust. Tavaliselt tüdib jälgija varsti ning seetõttu õnnestub üksnes vähestel selle tegevuse mõtet mõista. Kui aga tolle landiheitja nägu pisut lähemalt ja tähelepanelikumalt vaadelda, tabate ta ilmes midagi lootusrikast, põnevat, omamoodi õnnelikku.

Veel sagedamini võite näha meest või naist, kes istub jõekaldal, hoides õngeritva, kusjuures «õng kiigub, liigub lainetes». Istuja pilk on kiindunud õngekorki. Too kalastaja fikseerib ujukit keskendunult, nagu oleks ta hüpnotiseeritud. Teiegi jääte seisma ning hakkate ujukit vaatlema. Et tavaliselt midagi ei juhtu, siis kehitate õlgu ning sammute edasi. Kuid jällegi oleksite pidanud õngitseja näole tähelepanu pöörama, sest seal peegeldub kõigest maisest irdumine ja eneseunustus, ilmes vaid ootuse varjund.

Too kõndija ja istuja kuuluvad inimeste hulka, kes k u u l e v a d kalavete kutset. Me nimetame neid kalastajateks. Milles siis õieti seisneb too kalavete kutse? Millega nad võrgutavad õngitsejat? Isu värske kala järele see kindlasti ei ole, sest kala saab osta ka kauplusest. Järelikul peitub kalastaja vete äärde kippumise põhjus milleski muus.

Mis on siis see, mis kalastajat vete äärde tõmbab? Vastus näib olevat imelihtne: inimese vajadus vahelduse, puhkuse järele. Kuid selle vajaduse rahuldamiseks on väga mitmesuguseid vahendeid ja viise, mida inimesed kasutavad vastavalt oma iseloomule, võimalustele, eale ja harjumustele. Paljud loevad, käivad teatris, kinos, näitustel, noorem eas pühendavad paljud oma vaba aja suhtlemisele vastassooga, leidub neid, kes ei tee midagi, joovad viina jne. Arvukalt on aga ka neid, kellele pakub naudingut ja vaheldust looduses viibimine. Seda ajaveetmise viisi armastavad eriti linnaelanikud. Kahtlemata on linlasele looduses viibimine tuntavaks vahelduseks ja puhkuseks. Pealegi mõjub tervisele soodsalt, kui inimene kas või üürikest aega viibib eemal linnale omastest nähtustest, nagu müra, suitsu ja tolmu saastatud õhk, närviline askeldamine jms. Kindlasti toob linlase tavalisse elulaadi kõige täielikumalt vaheldust kalapüük.

Vaevalt on ühtegi teist vaba aja veetmise viisi, mis oleks suuteline nii täielikult argielumõttest vabastama kui jõekaldal landi heitmine või õngitsemine. Olen küllaltki

kauda kalapüüki harrastanud ja selle ajaga otsusele jõudnud, et tolle psüühilise kalameheseisundi põhielemendiks on ootamisärevus, mis loob ergutava pinget ja on naudingulist laadi. Tõenäoliselt on paljud meist kogunud, et mingi rõõmustava sündmuse ootamine on sageli märksa toredam kui see sündmus ise. Ja kalapüüdmisel on ju alati oodata ainult rõõmustavat, sest midagi hirmutavat, kohutavat ei saa su õnne otsa hakata. Seepärast ongi noil eespool mainitud kõndijail ja istujail selline äraolev õnneilme näol.

Niisugune ootamisseisund tõrjub kõik muud mõtted eemale ning seega annab vabadustunde. Ja kui siis oodatav sündmus kätte jõuab, s. o. kui ujuk liikuma hakkab ja vee alla vajub või kui tagasikeritava landi otsa kala haakub, on püüdja tähelepanu täielikult selle poolt hõivatud. Kui võitlus kalaga on lõppenud, algab jälle ootamisfaas — ja nii vaheldumisi ikka edasi.

Ootamisrõõm ja kala pääsemiskatsete nautimine pole ainsad konksud, millega kalaveed sind haagivad. On veel mitmeid teisi, millest nimetaksin esmajoones kalastaja omapärast kontakti loodusega (peamiselt maismaal). Kalastaja tunnetab maastiku ilu hoopis teisest aspektist kui autoturist või jalgsimatkaja. Kalapüügil, tänu oma võrdlemisi väikesele liikuvusele, satud sa kontakti mikromaastikuga. Sa istud veekogu ääres ja fikseerid ujukit; vahetevahel libiseb su pilk sellelt kõrvale, kuid oma madala asendi tõttu ei näe sa maastikust kuigi suurt lõiku. Mõned vesikupulehed, kõrkjad, tükike kallast kahe-kolme põõsaga — see on kõik, mida pilk haarab. Vaadeldes neid üksikuid maastiku elemente, hakkad märkama iga detaili nendes. Näed üksikuid rohukõrrekesi ja liblesid, mullatükikesi, kivikesi, vee kohal lendlevaid ja maapinnal liikuvaid putukaid, ühesõnaga kõike seda, millele turist vaevalt tähelepanu pöörab. Ja nii avastad sa täiesti uue maailma ning selle ilu. Sa hakkad kahju tundma igast tallatud rohuliblest, igast muratud oksakesest, sest sa oled tunnetanud, et kõikjal on elu. Nii kasvab sinus respekt looduse ja elu vastu. Ja üks looduse tundmaõppimisest arene loodusearmastus, kust on ainult lühike samm isamaa-armastusele ja looduse andide tõelise väärtuse tunnetamisele.

Kalastaja kitsas silmapiir teeb võimalikuks, et ta avastab rohkem kauneid maastikuvaateid kui keegi teine. Selle paradoksina tunduva väite tõestamiseks esitan väga lihtsa näite. Läksin kord Raekülalt mulle tol ajal veel täiesti

tundmatule Reiu jõeale kalastama. Kui olin metsast väljunud, avanesid mu pilgule lagedad põllud, kus ma ei märganud midagi huvitavat. «Üsna igav maastik on siinpool kandis,» konstateerisin mõttes. Natukese aja pärast märkasid põldude vahel katkendlikku põõsaste rida. Et pidasin neid jõe tunnusteks, siis sammusin üle lageda välja sinna poole. Nii jõudsingi Reiu jõe äärde. Ja siin ootas mind üllatus, sest vaade piki kitsast jõeorgu oli üllatavalt tore ja vaheldusrikas. Kui laskusin jõe kaldale, kadusid igavavõitu lagedad nurmed mu silmapiirilt, nägin vaid oru kallaste vahelduvaid vorme, puid ja põõsaid ning voolavat vett. Ja jõe kaldal liikudes avanes mulle üha uusi ja huvitavaid maastiku lõike. Kui ma poleks olnud kalastaja, ei oleks ma neid toredaid vaateid kunagi avastanud.

Ei tohi unustada ka sportlikku karastust, mida kalastajale pakub aerupaadi käsitsemine, jääaugu raiumine või puurimine ja talipüügi ajal kastil istumine. Samuti väärib märkimist rõõm uudse püügiviisi rakendamisel, kui sellega edu saavutatakse. Kalastamist tuleb hinnata ka kui sihikindlat tegevust osavuse harjutamiseks ja oskuse tõstmiseks.

Ootamisärevus, millest oli eespool juttu, võib kergesti tülipimuseks muutuda, kui kala üldse ei võta. Ütlus «kala üldse ei võta» pole aga õige. Mingisugune kala ikkagi «võtab», kuid selleks, et ta võtaks, peab kalastaja hästi tundma kalade eluviise, mitmesuguseid püügiviise, erinevate söötade kasutamist, peab oskama püügiriistu meisterlikult käsitseda jne. Seepärast, kui tahate ootamisrõõmu ja haakunud kala väsitamise lõbu intensiivsemalt läbi elada, peate omandama vastavaid teadmisi ja oskusi. Käesolev raamat tahab teid selles abistada.

Ja lõpuks, kalaveed tänapäeval mitte üksi ei kutsu teid, vaid hüüavad ka appi. Leidub ju looduserüvetajaid, veteroostajaid ja röövpüüdjaid, kelle vastu kalaveed ise on abitud. Iga kalastaja peab siin oma kutsujat abistama.

EESTI NSV VEEKOGUD

Eesti NSV piiriks on läänes Balti meri, põhjas Soome laht, idas Narva jõgi ja Narva veehoidla ning Peipsi, Lämmi- ja Pihkva järve kaldajoon kuni Piusa jõe suudmeni, lõunas aga Läti NSV. Ainult mere rannajoone pikkus koos Lääne- ja Väinamere saartega ning Soome lahe ja selle saartega on ca 3400 kilomeetrit. Et sisemaal asub üle 1500 suurema ja väiksema järve ning üle 150 jõe ja jõekese võrk, võime julgesti väita, et kalavete rohkuse poolest oleme Balti riikide seas esikohal.

Kalavarude täiendamise ja suurendamise eest hoolitsevad riiklikud kalakasvandused, -majandid ja -haudemajad ning arvukad sovhooside ja kolhooside tiigimajandid. Oma osa sellest tööst teevad ka kalastajate organisatsioonid. Viimaste liikmed on kogunud haugimarja, inkubeerinud seda ja lasknud veekogudesse miljoneid maime, paigutanud ümber sugukalu, ehitanud koelmuid, asetanud veekogudesse haudekaste jne.

Rööbiti tööndusliku kalapüügiga areneb ka kodanike kalastamine sportlike püügivahenditega; see aitab töötajatel puhkeaega mõnusalt veeta ja võimaldab tervise kosutamist igas vanuses isikuile.

MEREVEED

Meres pakuvad kalastajale erilist huvi ainult üksikud kohad. Riia lahes sobib selleks Kihnu saare ümbrus ja kaldaala Liuninast Tõstamaani, edasi Varbla ja Ruilaidude ümbrus ning Paatsalu ja Piivarootsi kaldaala kuni Virtuni. Head kalaveed on ka Muhu ja Saaremaa lõunarannikul alates Väikesest väinast koos Pühakaare, Või- ja

Suurlaiu ning Kõinastu saare ümbrusega, siis rannikuala Kübassaares koos Paelaiuga, Kõiguste laht koos Allirahu ümbrusega ning Abruksa saare ja Salme küla vaheline veteväli, nn. Suur Katel. Saaremaa läänerrannikul on paremateks püügikohtadeks veela Atla lahest kuni Kiipsaare tuletornini (Loonalaiu, Vilsandi saare ja Harilaiu ümbrus) ning rannikuala Undva ninast kuni Soela väinani.

Madalas Väinameres on headeks püügikohtadeks Matsalu laht, Kumari, Tauksi, Sõmeri ja Liia saare ümbrus. Edasi Kuiva ja Rukkirahu ümbrus, Haapsalu lahe suudmealal kuni Vormsi saare lõunapoolsete laidudeni ja Saunja laht, mis on väga kalarikas ja pakub kalastajale talve hakul rikkalikku saaki. Head kalaveed asuvad Muhu ja Hiiumaa ranniku lähedal, Kassari lahes, Vohilaiu, Heinalaiu, Kõverlaiu ja Hanerahu ümbruses.

Põhjarannikul on häid püügikohti vähem. Võib nimetada Pakri saarte ja Kakumäe neeme ümbrust, Paljassaare põhjatippu, Merivälja randa, Aegna saare ümbrust, Loksa ja Käsmu lahte. Häid püügikohti on veel Keri, Prangli, Aksi, Rammu ja Malusi saare ning Pärissaare poolsaare vahelisel alal.

Kalastik on mere rannavetes üsna mitmekesine. Kõige tavalisemateks püügikaladeks meres on haug ja ahven. Vähemal määral püütakse angerjat, säinast, vimba, turska, särge ja lesta, harva ka koha, lõhet ja meriforelli.

Püügiriistadeks on spinning, vedel ja mitmesugused õnged.

Et merelahtedesse suubuvate ojakeste ja väikeste jõgede suudmealale tuleb arvukalt kudema merekalu, siis on tähtis neid kudevadena valvata ja röövpüüdjate eest kaitsta.

SISEVEEKOGUD

Eesti NSV territooriumil on üle 150 jõe ja jõekese kogupikkusega ligi 13 200 kilomeetrit.

Mõningaid raskusi tekitab jõgede nimede määramine, sest ühel ja samal jõel on sageli mitmeid kohalikke nimesid. Seepärast on soovitatav lähtuda põhimõttest, et kui jõgi moodustub kahest eri nimega jõest, algab uus nimi nende ühinemise kohast. Näiteks Väana jõgi algab Tõdva ja Pääsküla jõe ühinemise kohast, Kasari jõgi aga sealt, kus Konuveri (Vigala) ja Teenuse (Tiinuse) jõgi ühinevad.

Paraku ei meelita õngemehi ja spinningiste kaugeltki mitte kõik jõed ja järved, sest paljudki neist on suhteliselt kalavaesed.

Riia lahte ja Väinamerre suubuvad jõed ning Edela-Eesti järved. Läti NSV piirist põhja pool suubub Riia lahte mitu väikest jõekest, nagu Lemme ja Radina jõgi ning Timmkanal, millede suudmealale kudemisperioodil kalu koguneb.

Pärnu lahte suubub vabariigi suurim jõgi — Pärnu jõgi. Selle nime saab ta Paide jõe ja Prandi oja ühinemise kohast Säreveres.

Paremalt suubuvad Pärnu jõkke Piiumetsa ja Lokuta jõgi, mis 10 km enne Pärnu jõkke suubumist omavahel ühinevad; Mädara jõgi, mis algab Kõduküla lähedalt ja suubub Pärnu jõkke Oriküla juures; Kärü jõgi, ühinedes Pärnu jõega Suurejõel; Vändra jõgi, mis Massu jõega ühineb ja Massu küla juures Pärnu jõkke voolab; Sauga jõgi, mis ühineb Saki ojaga ja Pärnu linna piirides Pärnu jõkke voolab.

Vasakult suubub Pärnu jõkke Tori-Jõesuus Navessti; viimasega ühineb Aesoos Halliste jõgi, millesse omakorda suubub Lemmjõgi. Viimane saab Rimmu jõe nime all alguse Mäeküla järvest ning ühineb Kõpu jõe nime kandes Viljandi järvest väljavoolava Raudna jõega.

Teine tähtsam vasakult suubuv jõgi on Reiu jõgi, millesse voolavad Lähkma, Vaskjõe ja Ura jõe veed.

Pärnu lahte suubub veel Pärnu linna ja Valgeranna pargi vahel Audru jõgi, mida alamjooksul tuntakse ka Kirbu jõe nime all.

Et Pärnu jõe vesikonna jõed läbivad suuremalt osalt hõredalt asustatud maa-alasid ja juurdepääs nendele on raskendatud, siis leidub neis veel küllaldaselt kalarikkaid lõike. Jõgikonna vetes esinevad peaaegu kõik magevee kalaliigid, nende hulgas ka lepis-röövkala turb. Jõeforelle ja karpkalu esineb vaid lisajõgede ülemjooksu aladel, kus nad kunagiste mõisate kalatiikidest väljapääsnutena on kodunenud. Tõugjat ei ole avastatud.

Et Sindi pais tõkestab merekalade pääsu ülespoole, siis saadakse jõgikonna kalade järelkasv ainult jõgede oma varudest.

Kirjeldatud vesikonna tähtsamad järved on Oisu, Kariste, Ruhijärv, Tündre, Ermistu ja Tõhela. Nende kõrval leidub arvukalt väiksemaid järvi.

Matsalu ja Saunja lahte suubuvad jõed. Mõned kilomeetrid Lihulast Virtsu poole leiame Tuudi jõe, mis oma alamjooksul Suitsu jõe nime kandes Matsalu roostikku voolab. Penijõgi algab samanimelise asula juurest ja suubub ka Matsalu roostikku. Kevaditi ja sügiseti on mõlemad nimetatud jõed üsna kalarikkad.

Tähtsaim Matsalu lahte suubuv jõgi on Kasari, mille alguseks tuleb arvata Konuvere ja Teenuse jõe ühinemise koht. Jõgi on paiguti väga võimas, kuni 100 m lai ja 3—4 m sügav. Virtsu maantee silla (Kasari sild) piirkonnas on jõe põhi paene ja vesi madal. Allpool silda algab Matsalu looduskaitseala, mis ulatub mereni. Paiguti on Kasari jõgi varem ajal süvendatud.

Kasari jõkke voolab allpool Virtsu maantee silda Liivi jõgi, mille lähted on Lääne-Risti aleviku lähistel.

Teenuse jõe alguseks on Adila ja Kustja oja ühinemise koht endise Pajaka veski lähedal. Paar kilomeetrit allpool ühineb Teenuse jõega Vardi oja. Tähtsamad kohad kalastajaile on Teenuse jõel Russalu, Sipa, Teenuse, Tolli ja Laastre.

Vigala jõgi algab Kaisma järvest (mõned peavad seda Kasari jõe lähteks) ja kulgeb tüki maad Enge jõe nime all. Jõe lõigus Jädiverest läbi Kivi-Vigala kuni Päärdu jõe suubumise kohani leidub sügavaid hauakohti. Eriti võimas haud on Päärdu jõega ühinemise kohal. Allpool on jõgi kuni 50 m lai ja paiguti kuni 4 m sügav.

Vigala jõkke voolav Päärdu jõgi algab Nurtu ja Valgu oja ühinemise kohal ülalpool Velist. Konuvere jõgi algab Raikküla ja Kuusiku katsebaasi maade kuivendussüsteemist Raplast edelas.

Haapsalu lahe lisa-lahte Saunjasse suubub kaks jõekest: lõunast väike Rannaküla oja (8 km Haapsalust) ja idast pikem Palivere-Taebila jõeke (11 km Haapsalust). Mõlemad jõekesed jäävad suvel nõnda veevaeseks, et kalad seal elutseda ei saa. Kuid kevadel, lühikese kudemisperioodi ajal, on nad üsna kalarikkad. Esimesse tulevad kudema säinas ja teib, teise särg ja teib, ka üksikud vimmad ja säinad.

Et Kasari vesikonna jõgedel pole tõkestavaid paise ja nad on otseühenduses merega, siis võib neid õigusega pidada vabariigi kõige kalarikkamateks jõgedeks. Kalavarude suurenemist soodustab ka ulatuslik Matsalu looduskaitseala, kus kalapüük on äärmuseni kitsendatud. Pealegi

sigib lahe suurtes roostikes nii palju kalu, et neist jätkub mitte ainult kaitsealal pesitsevate ja peatuvate veelindude toiduks, vaid ka kalavarude täiendamiseks Kasari vesikonna jõgedes, sest kalade kudemiseks ja noorkalade kasvamiseks on roostikus ülimalt soodsad tingimused.

Paraku hukkub miljoneid kalamaime Kasari luhtadel, kus nad veetaseme kiire muutumise tõttu kuivale jäävad.

Kasari vesikonna jõgedesse tulevad merest kudema säinad, vimmad, särjed, haugid, teivid ja ahvenad. Pärast kudemist, mõned otsekohe, teised viivitades, siirduvad nad jälle merre. Laialt esineb merd vältiv spordikala — turb. Detsembris-jaanuaris ilmuvad Virtsu maantee silla ja nn. Karjamaa haua vahelisse Kasari jõe lõiku kudema suured lutsude parved. Kohalikku prügikala — särge, nurgu, viidikat, kiiska, ahvenat ning turva- ja säina-poegi — esineb külluses.

Suuremaid järvi Kasari jõgikonna alal ei leidu. Nime-tada võib ainult Kaisma Suurjärve.

Saaremaa jõekesed ja järved. Saaremaal leiduvad ainult mõned väikesed jõed. Eriti väärib märkimist N a s v a jõgi, mis ühendab Suurlahte ja Mullutu lahte merega. Kevaditi läbib seda jõge lahtedesse kudema siirduv säinas. Suviti kasvab Nasva jõgi rohtu täis ja mingit kalade liikumist seal siis ei esine.

Teistest Saaremaa jõeketest võiks mainida P u s s a jõge, suubub Lümanda lähistel merre; V e s i k u jõge, suubub Kihelkonna lahte; K a r j a t s e jõge, suubub Kudema lahte; T õ r a ja K a r j a jõekest, suubuvad läbi Järveküla järve Triigi lahte; A u l a jõge, ühendab Koigi järve Riia lahega; P a h n a jõge, suubub Matsiranna küla juures Riia lahte; P i k k s i l m a magistraalkraavi, suubub läbi Kingissepa linna serval oleva Linnulahe Kuressaare lahte.

Peaaegu kõik need jõekesed on kanaliseeritud. Kala püütakse vaid suudmealadel kevadisel kudemisperioodil.

Jõeketes on levinud vähid.

Hiiu saarel ja Muhus nimetamisväärseid jõekesi-ojakesi ei leidu.

Saaremaa järvedest väärivad mainimist Linnulaht, Mullutu-Suurlaht ja Karujärv. Esimesed on merega ühenduses ja üsna kalarikkad.

Soome lahte suubuvad jõed ja Põhja-Eesti järved. V i h t e r p a l u jõgi saab alguse metsaaladelt Lääne-Risti ale-

vikust põhja pool ja suubub Paldiski lahte. Jõgi on kanali-seeritud. Kevaditi tulevad merest jõkke kudema suured lepiskalade parved, sügisel aga lõhelised.

Kloostri jõgi suubub samuti Paldiski lahte, on aga suviti veevaene ega paku kalastajale suuremat huvi.

Vasalemma jõgi algab Kernu lähedalt, läbib Vasalemma ja ületab Vanaveski paisu. Paisust allpool on jõgi mere mõju all, kohati kuni 25 m lai, ja suubub Paldiski lahte. Kevadel tuleb jõkke kudema teib ja vimb.

Keila jõgi algab Keava, Kaiu ja Salutaguse kuiven-dussüsteemidest; läbinud Seli, Lohu, Kohila, Kiisa ja Jõgi-suu, jõuab ta Keila linna, seejärel moodustab Keila joa ja suubub Soome lahte. Jõe veetaseme reguleerimine põhjus-tas ka seal kalade vähenemise. Lühikesse jõelõiku allpool juga tulevad kudema kevadel vimb, teib, särg ja silmude parved, sügisel lõhelised.

Vääna jõgi saab oma nime Järlepa järvest Angerja oja nime all väljuva Tõdva (Saku) jõe ja Pääsküla rabast väljuva Pääsküla jõe ühinemise kohal, läbib Hüüru asula ja voolab siis Soome lahte. Aastaid tagasi tulid Vääna jõkke kudema suured teiviparved. Nüüd on jõgi üsna kala-vaeseks jäänud, sest ta suue on peaaegu ummistunud.

Pirita jõgi saab oma esimesed veed Lauka soost lõuna pool Ardu asulat. Jõgi läbib Paunküla veehoidla ja Kose alevi, võtab vastu vasakult maa alt saabuva, Triigi asula juurest algava Kuivajõe veed, voolab siis Otiveski ja Vaida kaudu Vaskjala tõkkeni, kust vesi kanali kaudu Ulemiste järve juhatakse. Allpool Vaskjala paisu muutub endine võimas kärestikujõgi kuivaks jäänud nireks, mis vähest lisa saab ainult paremalt suubuva Leivajõe kanali napist veest. Alles viimasel kilomeetril enne merre suubu-mist Tallinna piirides Pirital muutub jõgi mere mõjul jälle veerohkeks. Jõe alamjooksu kalastik pole kuigi liigirohke. Kevadel ilmuvad jõkke ainult vimmad ja nurud, sügisel lõhed ja meriforellid. Kuid nende koelmud on nüüd kuivale jäänud. Jõe keskjooksul esineb peamiselt särg ja ahven.

Jõelähtme (Raasiku) jõgi algab Alavere ja Nõmba küla lähedalt, möödub Raasiku raudteejaamast, kaob Kos-tivere sovhoosi juures maa alla, kust väljub Jõelähtme kiriku lähedal allpool Leningradi maanteed; ühineb Jägala jõega allpool Jägala juga. Kaladest esineb haug, ahven, särg ja linask.

Jägala jõgi koos lisajõgedega Soodla, Mustjõe ja Jäni-

jõega saab oma veed kanaliseeritud Ambla jõest ja Roosna-Alliku allikatest. Kuni Kehra alevini on jõgi koos kõigi temasse suubuvate lisajõgedega puhtaveeline, kuid kalastik ei ole seal eriti liigirikas. Esineb haug, ahven, särg, paiguti luts, ülemjooksu alal ja Jänijões leidub ka jõeforelli.

Pudisoo jõgi algab Hara ja Viru soost ning voolab Kolga lahte. Tuntud forellijõena. Kevadel tuleb siia kudema vimb ja silm.

Vaigejõgi algab Porkuni järvest, möödub Tapa linnast ja suubub Loksa alevi juures Hara lahte. Enne merre suubumist on jõel tuntud Kotkaveski pais, mille alla tuleb silm, meriforell, lõhe ja vimb, vähesel määral ka teib ja särg. Jões esineb ka jõeforelle.

Loobu jõgi saab alguse Neeruti mägede lähedalt ja voolab Vihasoo küla juures Eru lahte. Mere lähedal on jõel Sillaotsa pais. Suudmealal esineb häid haugipüügi kohti.

Selja jõgi saab oma veed mitmest Rakvere linna lähedastest ojast, läbib Arkna tiigid ja suubub Rutja küla lähedal Soome lahte. Kalastik jões on sama mis eespool mainitud jõgedes. Peale jõe- ja meriforelli esineb ka harjus.

Loobu ja Selja jõe vahel suubub Soome lahte mitu väikest, lõhelistele heade koelmutega jõekest. Ida pool Selja jõge suubub Kunda lahte lühike Toolse jõgi.

Kunda jõgi algab Viru-Roela Ädara magistraalkraavist, ühineb Võhu jõekesega, läbib Põlula riikliku majandi kalatiikide rajooni ja suubub Kunda lahte. Kalastik jões ei ole liigirikas.

Narva jõgi on Eesti NSV territooriumil viimane Soome lahte suubuv jõgi. Ta voolab välja Peipsist Vasknarva juures, läbib Narva veehoidla ja suubub Narva-Jõesuus Narva lahte. Jõgi oli kunagi kuulus oma koelmute poolest, kuhu igal sügisel tuli massiliselt lõhesid. Kuid Narva kose likvideerimisega jäid koelmutud kuivaks ja lõhed kadusid Narva jõest. Peipsi ja veehoidla vaheline lõik aga on üsna kalarikas. Esineb ka tõugjas ja harjus.

Narva veehoidla algab Narva linna kohalt Kulgu sadama juurest ja ulatub peaaegu Kuningakülani. Suurem osa veehoidlast paikneb Leningradi oblastis. Pärast täitumist oli veehoidla kõige kalarikkam veekogu vabariigis. käesoleval ajal aga on ta kalavarud vähenenud.

Kalarikkaid järvi on Põhja-Eestis õige mitmeid. Nime-
tamist väärivad Nõva järvedest Veskijärv ja Tänavjärv,
siis Järveotsa ja Klooga järv; Tallinna lähistel Harku,
Maardu ja Ulemiste; edasi ida poole Rummu, Kahala,
Lohja ja Käsmu; Aegviidu Nelijärvedest on tähtsamad
Urbukse ja Nikerjärv; edasi Viitna Suurjärv, Kalijärv,
Paunküla veehoidla, Kiruvere järv, Väinjärv ja veel mit-
med väiksemad veekogud.

Kalastik nendes järvedes on mitmekesine: haug, ahven,
särg, koger, linask jt., Järveotsa, Lohja ja Nikerjärves ka
karp.

Peipsisse suubuvad jõed. Peipsi järve põhjarannik
Vasknarvast kuni Lohusuuni on liivane ja madal ning
leiab kasutamist peamiselt supelrannana. Suuremaid
jõgesid siin ei ole.

Alajõgi saab alguse Taga-Varesmetsa magistraal-
kraavist, voolab läbi soode ja suubub Alajõe küla kohal
Peipsisse. Jõgi on kalavaene.

Rannapungerja jõgi saab oma esimesed veed
Lõpe ojast, mis algab Kõnnu magistraalkraavist Kõnnu
küla juures, ühineb Mäetaguse jõega ja voolab edasi
Roostoja nime all, liitub siis allpool Tudulinna Tagajõega
ning voolab Rannapungerja jõe nime kandes Ranna-
pungerjas Peipsi järve. Jõgi on väga käänuline ja kohati
kuni 3 m sügav. Kalastik jões sõltub Peipsist ja on eriti
kevaditi rikkalik. Parimad püügikohad on suudmealal.

Avijõgi saab alguse Avinurme asulast läänes oleva-
test kuivenduskraavidest ja ojakestest, läbib Avinurme ja
suubub Lohusuus Peipsisse. Jõgi on küllaltki kalarikas.
Esineb ka jõeforelle.

Mustvee jõgi kogub oma veed Pandivere kõrgustiku
lähistelt kuivenduskraavidest ja suubub Mustvee linna
piirides Peipsisse. Jõe kalastik sõltub Peipsist.

Omedu jõgi tekib Kullavere ja Kääpa jõe ühinemisest.
Esimene algab Sadala lähistelt, teine Kaiu järvest. Pea-
miseks kalaks neis jõgedes on turb, esinevad ka ahven,
särg, haug jt.

Liivnina ja Pedaspää vahel suubuvad Peipsi järve Suur-
Emajõe suudmeala jõed.

Peipsi läänerrannikul Omedu külast kuni Kallasteni ja
sealt lõuna poole esineb mitmesugusel kaugusel rannast
väga häid püügikohti.

Järvedest on tähtsamad Saare järv ja mõned teised, ka Kurtna järvestik.

Võrtsjärve suubuvad jõed ja lähemad järved. Väike-Emajõgi saab alguse Pühajärvest ja suubub Pikasilla juures Võrtsjärve lõunasoppi. Tähtsamad lisajõed on paremalt Roobe ja Purtsi, vasakult Läti NSV kaudu voolav Pedeli. Väike-Emajõe kalastik sõltub Võrtsjärvest ja on üsna rikkalik. Esineb rohkesti latikat, ka tõugjat.

Õhne jõgi algab Veisjärvest, teeb looga Läti NSV-sse, läbib Tõrva linna ja suubub Järve küla kohal Võrtsjärve. Jõgi on mitmes kohas kanaliseeritud ja kalavaene.

Tänassilma jõgi algab Viljandi järvest, võtab vasakult vastu Härma jõe ja Parika järvest algava Adula (Pudre) oja ning suubub Oiu küla kohal Võrtsjärve. Otseühenduse tõttu Võrtsjärvega on jõgi kalarikas.

Võrtsjärv on sisemaa järvedest kõige suurem, pindala 270 km². Järve pikkus põhjast lõunasse on ligi 35 km ja laius põhjaosas peaaegu 15 km, keskmine sügavus 2,8 m, maksimaalne 6 m. Kalastik järves on rikkalik, üle kahe tosina liigi. Esinevad latikas, ahven, haug, koha, kiisk, angerjas jt. Järve idakaldal asub limnoloogiajaam, kus peale järvede hüdrobioloogiat uurivate teiste teadlaste töötavad ka ihtüoloogid, kes uurivad kalandusküsimusi, et kaasa aidata vabariigi sisevete kalatoodangu tõstmisele.

Võrtsjärve ümbruskonna tähtsamad, mitmekesise kalastikuga järved on Viljandi, Karula ja Veisjärv.

Suur-Emajõe vesikond ja järvestik. Suur-Emajõgi voolab välja Võrtsjärvest ja suubub Praagal Peipsisse. Et vältida jõe lähte ummistumist liivaga, on ca 800 m ulatuses ehitatud kivimuulid. Jõe lõiku lähtest alates 4 km ulatuses nimetavad kalamehed Järvejõeks. See lõik on eriti rikas noorkala poolest. Kuni Tartuni on jõgi kalarikas ning pakub kalastajaile häid püügivõimalusi. Tähelepanu vääriavad ka kahel pool jõge paiknevad vanajõe sonnid.

Jõe lõik Tartust Praagani on kalavaene. Kastrest alates on vee seis jões Peipsi tasemel. Deltaalal eralduvad peajõest Koosa ja Kaevanduse jõgi. Deltaalale tuleb Peipsist kalu. Ahja jõe suudmest allpool paikneb ka Emajõe sügavaim koht, kust aastaid tagasi püüti kuni 40 kiloseid sägaid.

Suur-Emajõkke voolab rohkesti lisajõgesid. Suurim neist on vasakult suubuv 4 km pikkune Pede jõgi, mis algab Põltsamaa ja Pedja jõe ühinemise kohalt. Kevadise tulva-

vee ajal ja sügiseti suurte sadude puhul toob Pedja jõgi sageli rohkem vett, kui allpoolne kitsas Emajõgi suudab vastu võtta. Siis tekib Järvejões lühiajaline vastusuunaline vool Võrtsjärve poole. Intensiivse laevaliikluse mõjul on kalavarud jões märgatavalt vähenenud.

Põltsamaa (Paala) jõgi saab alguse Porkuni-lähedastest allikatest ja võtab endasse Antu ja Kärša allikate veed. Enne Nava soosaart haruneb jõgi kaheks, parempoolseks Vanajõeks ja vasakpoolseks kiirevooluliseks Nava kanaliks. Viimasega ühineb kiirevooluline Räägu kanal. Vanajõgi ühineb Vardja jõega. Viimane toob kaasa Vahuküla ja Preedi allikate ning Väinjärve veed. Vanajõega ühineb veel Norra allikatest algav Oostriku jõgi, tuues peale kristallselge vee kaasa ka Norra allikates elutsevaid jõeforelle. Enne Jõeküla suubub Vanajõkke ka Nõva kanal. Läbinud Põltsamaa linna ja möödunud Kolga-Jaanist, ühineb ta Pedja jõega. Põltsamaa jõgi on paiguti üsna kalarikas.

Pedja jõgi saab alguse Pandivere kõrgustiku lõunaservalt Simuna lähedalt, võtab endasse Lammasküla juurest algava Onga jõe ja väikese Kaave jõe veed, läbib Puurmani asula, võtab vastu veel Pikknurme ja Umbusi jõe veed ja ühineb siis Põltsamaa jõega. Paisude rohkuse tõttu ei ole kalastik jões eriti rikkalik.

Laeva jõgi saab alguse Kassinurme kuivenduskraavidest, ühineb Koogi asula lähedal Saadjärvest väljuva Mudajõega (mis viimasel ajal küll vett Laeva jõkke enam ei anna) ja suubub Uusjõe nime kandes 1 km allpool Kärevere silda Emajõkke.

Amme jõgi algab Kuremaa järve lõunasopist, läbib Kaiavere ja Elistvere järve ning pärast ühinemist Muda—Amme kanaliga ja Muuge paisu ületamist suubub Muuge kanali kohal Emajõe vanajõe sopp.

Mõlemad jõed, nii Laeva kui ka Amme, on suurelt jaolt kanaliseeritud ja seetõttu kalavaesed.

Elva (Ulila) jõgi saab alguse Otepää lähedalt Nõuni järvest, möödub Elva linnast, läbib Keeri järve ja suubub Ulila turbatööstuse kohal Emajõkke.

Ilmatsalu jõgi algab Haage oja nime all Aiamaa raudteepeatuse lähedalt ja ühineb Emajõega ülalpool Kärevere silda.

Kalastajaile pakuvad need kaks jõge piiratud huvi. Elva jõe ülemjooksu alal kuni Tõravereni esineb siiski jõeforelle

ja Ilmatsalu jõgi enne suubumist Emajõkke ca 1 km ulatuses on võrdlemisi kalarikas.

Allpool Tartut voolab Emajõkke paremalt poolt mitu jõge.

K o n s u (Reola) jõgi saab alguse Veski asula lähedalt, ühineb Kambjas Peedu ja Tatra jõekesega, läbib Aardla järve ja suubub Emajõkke allpool Tartut Porijõe nime all. Jõgi on enamalt jaolt kanaliseeritud ja kalavaene.

Haaslava kohalt suubub Emajõkke **Mõra** oja, mille suudmealale on rajatud vabariigi suurim kalamajand hulga järelkasyutiikidega.

A h j a jõgi algab Erastvere järvest Kanepi aleviku lähedalt, võtab endasse Hilba ja Leevi jõekese veed, läbib Valgemetsa ja Taevaskoja ning ühineb Ora jõega. Ahja asula juures ühineb ta Partsi järvest algava Lutsu jõega ja suubub deltaalal Emajõkke. Ahja jõe kalastik sõltub alamjooksul Peipsi kalastikust. Kesk- ja ülemjooksul esineb paljudes kohtades jõeforell ja mõnes kohas isegi harjus. Jões domineerib turb.

K a r g a j a jõgi algab põhja pool Koosa asulat, suubub Lagina jõe nime all Koosa jõkke Emajõe deltaalal ja on ühenduses ka Koosa järvega. Kalastik sõltub Peipsi kalastikust.

Emajõe vesikonnas on arvukalt järvi. Tähtsamad neist on Saare, Kuremaa, Prossa, Kaiavere, Elistvere, Raigastvere, Keeri, Endla ja Mõrtsuka järv, Saadjärv, Soitsjärv, Valgjärv jt.

Kagu-Eesti jõed ja järved. **Võhandu** jõe alguseks on Otepää kõrgustikul Sirvaste küla lähedalt algav oja. (Kuni Vagula järveni kannab Võhandu jõgi Pühajõe nime.) Ojake läbib Jõksi järve ning ühineb Kanepist edela pool Vidrike järvest algava jõekesega, mis Kooraste ürgorus läbib üksteist järvekest. Jõe vesi on külm ja selge, selle tõttu esineb seal jõeforelli ja harva ka harjust. Pärinad jõeforelli püügikohad leiduvad Osula, Sulbi ja Utita asula vahelises lõigus. Haugi ja särge esineb paisjärvedes, turba aga kärestikes.

Pärast Vagula järvest väljumist on Võhandu jõge kanali abil õgvendatud, mille tulemusena Vagula veed ei voola enam Vahejõe kaudu Tamulasse. Kääpa küla lähedal suubub Võhandusse väike Noodasjärvest algav kanaliseeritud Iskna jõeke ning allpool Rāpinat Mādajõgi. Pärast Võõpsu aleviku läbimist suubub Võhandu jõgi Salusaare kohal

Pihkva järve. Räpina paberivabriku paisust ei pääse Peipsi ja Pihkva järve kalad edasi. Allikaterohked lisa-
jõed toovad paiguti Võhandusse ka jõeforelle.

Piusa jõgi saab alguse Haanja kõrgustiku kirde-
nõlvalt mitmest allikaterikkast ojakesest Vana-Saaluse
ümbruses. Ülemjooksul on jõgi mitmes kohas süvendatud.
Niisugusena läbib ta ka Vastseliina ning suubub Kamenka
saare kohal Pihkva järve. Allikaterohkes ülem- ja kesk-
jooksu osas võib mõnikord kohata veel jõeforelli ja har-
just. Esineb ka turb. Alamjooksul esinevad Pihkva järve
kalad, eriti säinad.

Alajõgi saab alguse Rõuge ojana Paborissa küla
juurest, läbib Kahrila järve ja suubub ülalpool Vagulat
Pühajõkke.

Mustjõgi kogub oma veed paljudest Sõmerpalu
metsades paiknevatest ojakestest ja Kaugjärvest algavast
ojast. Säna lähisel suubub Mustjõkke Pärlijõgi,
mis saab alguse Läti NSV piiri lähedal Kassivarikus väi-
kesest järvest. Rooksu küla juures suubub Pärlijõkke
Huudva oja, mille kaldaid peetakse looduslikult kõige
kaunimaiks vabariigis. Külma reostamata vee tõttu esineb
Pärlijões jõeforelle. Mustjõkke suubub Saru kohal Pehme-
järvest algav Aheljõgi ja Läti NSV-st algav ning Vastse-
Roosat läbiv Vaidva jõgi, samuti ka Läti NSV-st algav
Peetri (Melnupe) jõgi. Mustjõgi suubub Harglast lõuna
pool Läti NSV-s voolavasse Koiva (Gauja) jõkke. Ülem-
ja keskjooksu alal on Mustjõgi paljudes kohtades kanali-
seeritud ja õgvendatud. Suvel on Mustjõgi kalavaene.
Kevaditi aga moodustab Mustjõe org sageli laia vetevälja
ning on Koiva kaudu otseühenduses Riia lahega. See või-
maldab merekalade pääsu Mustjõkke, sest Läti NSV-s on
veskite paisud sel ajal avatud. Korduvalt on Mustjões ja
isegi Pärlijões leitud lõhesid.

Järvede poolest on Kagu- ja Lõuna-Eesti väga rikas.
Suuremad neist on Pühajärv, Pangodi, Vagula, Tamula,
Hino, Rõuge Suurjärv, Kahrila, Ahijärv, Aheru, Karula
Pikkjärv jt.

KUHU MINNA KALASTAMA

Sageli tekib kalapüügihuvilisel küsimusi, nagu kuhu minna kalastama, missugustele veekogudele pääseb üht või teist maanteed kaudu, kui kaugel veekogu asub, missuguseid kalu leidub vastavas veekogus jne. Et kalastajaid püügikoha leidmisel ja valikul abistada, on allpool toodud mõned marsröödid üksikutest keskustest lähtudes. Kaugused kilomeetrites ei ole mõnikord päris täpsed, sest teede õgvendamise tõttu on tekkinud endisest arvestusest kõrvalekaldumisi. Kuid need erinevused ei ole kuigi suured.

Püügiretkele valmistudes tuleb kalastamiseks valitud veekogu suhtes a) selgitada, kas sinna on vajalik luba; b) selgitada, kelle majandada on veekogu, hankida majandajalt püügiluba ja tutvuda sellel veekogul kehtivate erieeskirjadega; c) kui sellel on keelualadeks määratud lõike, siis täpsustada nende asukoht; d) püügieeskirjadest kontrollida, milliste kalade suhtes kehtib kavatsetava retke ajal püügikeeld; e) üldse värskendada teadmisi püügieeskirjade suhtes.

Arvestada tuleb ka seda, et andmed veekogudes esinevate kalade suhtes on muutlikud ja sõltuvad veekogude majandamisplaanidest, maaparandustöödest, uute tehaste rajamisest jpm.

TALLINNAST LÄHTUDES

TALLINN — KOHTLA-JÄRVE — NARVA

Pirita jõgi — 7,5 km Tallinnast. Alamjooksul (kuni Ülemiste kanalini) esineb haug, ahven, särg, roosärg, latikas, nurg, linask, vimb, luts, kiisk, jõforell, meriforell, silm, lõhe.

Edukaim on kevadine vimmapüük. Lõhe ja meriforelli püük erilubadega. Ülemiste kanalist kuni Paunküla veehoidlani ja jõe ülemjooksul on püügikaladeks peamiselt haug, ahven ja särg.

Maardu järv — 12 km Tallinnast. Esineb haug, koger, ahven, luts jt.

Jõelähtme (Raasiku) jõgi — 20 km Tallinnast. Esineb haug, ahven, jõeforell, linask.

Jägala jõgi — 23,5 km Tallinnast. Kevadise suurveega tõuseb merekala kuni esimese paisuni. Kehra alevikust ülemjooksu suunas esineb haug, ahven, särg ja jõeforell.

Rummu järv — Leningradi maantee 30. kilomeetrilt 1 km põhja suunas. Esineb haug, ahven, koger.

Kuusalu oja — 38 km Tallinnast. Esineb jõeforell.

Kahala järv — Leningradi maantee 42. kilomeetrilt 2 km põhja suunas. Domineerib koger, esineb haug, ahven, linask.

Pudisoo jõgi — Leningradi maantee 46. kilomeetrilt 5 km põhja suunas. Esineb haug, ahven, jõeforell, meriforell.

Pärlioja — Loksas maanteega ristumise kohast (Leningradi maanteelt 5 km) kuni Pudisoo jõeni esineb jõeforell.

Valge jõgi — 59 km Tallinnast. Esineb haug, ahven, särg, turb, roosärg, luts, harjus, jõeforell. Kotkaveski paisu alla tuleb merest kudema lõhe, meriforell, silm ja vimb.

Lohja järv — 2,5 km Loksalt. Põhiliselt esineb karp, ka särg ja ahven. Kalapüük tasuliste tuusikutega.

Lõobu jõgi — 68 km Tallinnast. Esineb haug, ahven, särg, turb, säinas, jõeforell, suudmealal vimb ja meriforell.

Käsmu järv — 3 km Käsmu külast. Esineb koger, haug, ahven, linask, latikas, särg.

Viitna Suurjärv — 73 km Tallinnast (1 km Viitnast lõuna poole). Esineb haug, ahven, koger.

Viitna Väikejärv — Suurjärvest 0,5 km kirde poole. Esineb koger.

Selja jõgi — 8 km Haljalast. Peaaegu kaladeta. Alamjooksul esineb vähesel määral turb, säinas, haug, vimb, forell.

Toolse jõgi — 3 km Kundast lääne poole. Esineb jõe- ja meriforell. Ulalpool Kunda—Selja maanteest ei oma kalasportlikku tähtsust.

Kunda jõgi — 107 km Tallinnast. Suudmealal esineb haug, ahven, teib, vimb, särg, turb, meriforell, lõhe. Kunda linnast Põlulani on püügikaladeks haug, ahven, särg, turb, jõforell.

Pada jõgi — 110 km Tallinnast. Esineb haug, jõforell.

Uljaste järv — 3,5 km Sondast loode poole. Esineb ahven, haug, latikas, särg, koger jt.

Kurtna Suurjärv — 15 km Kohtla-Järvelt (Jõhivist). Esineb ahven, latikas, särg, roosärg, haug, linask.

Suur Kirjakjärv, Peen-Kirjakjärv ja Jaala järv — 20 km Kohtla-Järvelt. Esineb linask, latikas, haug, ahven, särg, koger, roosärg, kiisk, luts.

Narva jõgi ja veehoidla — 212 km Tallinnast. Hüdroelektrijaamast kuni jõesuudmeni esineb haug, ahven, särg, latikas, säinas, koha, luts, turb, vimb, angerjas, meriforell, lõhe. Veehoidlas ja jõe ülemjooksul — haug, ahven, luts, tõugjas, turb, säinas, latikas, särg, roosärg, kiisk, koger, teib, vimb, nurg, harjus, nelma, angerjas, säga.

TALLINN — RAKVERE — TUDULINNA

Kunda jõe ülemjooksul — 24 km Rakverest — esineb harjus, jõforell, haug, ahven, särg.

Rannapungerja jõgi — 162 km Tallinnast. Alamjooksu alal esineb haug, latikas, ahven, särg, säinas, angerjas, kiisk.

TALLINN — RAKVERE — AVINURME — MUSTVEE

Avijõgi — 154 km Tallinnast. Ülemjooksul kuni Avinurmeni esineb jõforell. Avinurmest Lohusuuni on püügikaladeks säinas, haug, ahven, särg, kiisk.

Peipsi järv — 176 km Tallinnast (Mustveeni). Esineb ahven, haug, siig, latikas, säinas, vimb, tõugjas, teib, särg, roosärg, nurg, luts, kiisk, tint, räabis.

TALLINN — JÄGALA — AEGVIIDU — VÄGEVA

Soodla jõgi — 37 km Tallinnast jõesuudmeni. Esineb haug, ahven, jõeforell.

Mustjõgi — 60 km Tallinnast. Esineb haug, ahven, jõeforell.

Aegviidu järved — 65 km Tallinnast. Nikerjärves esineb haug, ahven, koger, linask, karp. Vahejärves — haug, ahven, koger, Urbukse järves — latikas, haug, ahven, linask, roosärg. Ahvenajärves — ahven, koger, linask, Linajärves — koger, Purgatsi järves — koger.

Jänijõgi — 71 km Tallinnast. Jänedalt kuni suubumiseni Jägala jõkke esineb jõeforell.

Väinjärv — 116 km Tallinnast (4 km Koerust). Esineb latikas, särg, ahven, haug, linask.

Põltsamaa jõe ülemjooksul Jõeküla ümbruses (16 km Koerust) esineb haug, ahven, särg, säinas, turb, luts, jõeforell ja jõkke suubuvates ojadest (Norra allikatest) jõeforell.

TALLINN — PAIDE

Pirita jõgi — 20 km Tallinnast (Vaida) ja 32 km Tallinnast (Ärulla). Esineb haug, ahven, särg.

Kuivajõe — 37 km Tallinnast. Alamjooksul (pärast jõe väljumist maa alt) esineb jõeforell.

Jägala jõgi (Vetlas) — 17 km Tartu maanteelt kirde suunas. Esineb haug, ahven, särg.

Paunküla veehoidla — 53 km Tallinnast, Paunküla bussipeatusest 3 km. Esineb haug, ahven, latikas, linask, särg, koger. Saadaval üüripaadid.

Kiruvere järv — 0,5 km Paunküla veehoidlast põhja poole. Esineb latikas, ahven, haug, särg, roosärg, linask.

TALLINN — KOHILA — RAPLA

Keila jõe keskjooksu alal — 42 km Tallinnast (0,5 km Lohu raudteejaamast) esineb haug, ahven.

TALLINN — PARNU

Teenuse jõgi — 46 km Tallinnast. Pajakast kuni Kasari jõega ühinemiseni esineb haug, ahven, särg, roosärg, turb, vimb, luts.

Konuvere jõgi — 12 km Märjamaalt. Esineb haug, särg, ahven, turb, vimb, luts.

Päärdu jõgi — 16 km Märjamaalt. Esineb haug, ahven, särg, turb.

Sauga jõgi — 115 km Tallinnast. Esineb haug, ahven, särg.

TALLINN — RISTI — LIHULA— VIRTUSU

Kasari jõgi — 101 km Tallinnast. Esineb haug, ahven, särg, latikas, vimb, teib, luts. Eriti edukas on kevadine särjepüük.

Liivi jõgi — 2 km Laikülast (enne Kasari silda). Kevadel esineb särg ja teib.

Tuudi jõgi — 5 km Lihulast. Esineb ahven, haug, nurg, särg, roosärg. Edukas on sügisene ahvenapüük.

Penijõgi — 2 km Lihulast. Esineb ahven, haug, roosärg.

Kloostri jõgi (Kasari jõe alamjooks) — 6 km Lihulast. Esineb haug, ahven, särg, vimb, teib, latikas, luts. Rikkalikku saaki annab kevadine särjepüük.

Paatsalus, Piivarootsis ja Virtsus (138—140 km Tallinnast) on rajatud paljude ettevõtete kalaspordibaasid. Püügikaladeks on peamiselt haug, ahven, säinas, särg. Esineb ka angerjas, siig, koha.

Paadrema jõgi — 140 km Tallinnast. Esineb haug, särg, ahven.

TALLINN — RISTI — HAAPSALU

Vana karjäär maantee ja raudtee vahel 1,5 km Laagri jaamast Saue poole. Esineb koger.

Keila (Jõgisuu) jõgi — 25 km Tallinnast. Esineb haug, ahven, särg.

Turba jaama juures tiigid. Esineb linask, haug, hõbekoger.

Varese järv ja Sepa järv — 2 km Turba jaamast ida poole. Esineb ahven, haug, koger.

Järveotsa järv — Ellamaa jaamast 5 km põhja poole. Esineb ahven, karp, rünt, koger, särg.

Palivere-Taebloja oja — 11 km Haapsalust. Kevadel tuleb merest kudema särg ja teib. Kalastamine võimalik aprilli lõpust mai keskpaigani. Mere lähemal püük edukam.

Rannaküla oja — 8 km enne Haapsalut. Mai algul tuleb 5—6 päevaks merest kudema teib, sageli ka säinas. Siis on püük väga edukas.

Saunja laht Rannaküla juures (Haapsalu lahe kagupoolne sopp) — 9 km enne Haapsalut. Talve esimesel poolel edukas ahvenapüük sikutiga. Esineb ka haug.

Haapsalu laht. Lähtumine linnast, kust on saada ka üüripaate. Esineb ahven ja haug, ka angerjas.

Puise — 25 km Haapsalust lõuna poole. Kalasportlaste alaline baas. Üüripaadid. Ööbimisvõimalus. Esineb haug, ahven, säinas, särg, angerjas.

TALLINN — KEILA — VIHTERPALU — NOVA

Harku järv — 8 km Tallinnast. Esineb ahven, haug, särg, kiisk, latikas, linask. Saadaval üüripaadid.

Tiskre oja — voolab Harku järvest Kakumäe lahte — 3 km Haaberstist. Kevadel ja sügisel tuleb merest arvukalt ahvenat.

Vääna jõgi — 22 km Haaberstist. Varem püüti kevadel teibi ja vimba. Nüüd äärmiselt kalavaene.

Tõdva (Vääna) jõgi Hüürus — 17 km Tallinnast. Esineb juhuslikult särg, ahven, haug.

Tõdva (Vääna) jõgi — 2 km Vääna-Postilt paremale. Esineb harva ahven, haug, vimb, särg, teib.

Keila jõgi Keila linna juures. Esineb haug, ahven, särg, luts.

Keila-Joa — 14 km Keilast. Allpool juga esineb vimb, lõhe, meriforell, särg. Püük ainult erilubadega.

Klooga järv Klooga raudteejaama juures — 10 km Keilast. Esineb ahven, haug, särg, linask, kiisk, koger.

Vasalemma jõgi — 40 km Tallinnast. Esineb ahven, haug, särg.

Põllküla (Vasalemma jõe alamjooks allpool Vana-veski paisu) — 25 km Keilast. Kevadel teib ja vimb, suvel ahven ja haug.

Kloostri jõgi — 20 km Keilast. Esineb särg, ahven, haug.

Vihterpalu jõgi — 40 km Keilast. Allpool paisu kevadel särg ja vimb. Ülalpool paisu esineb ahven, haug, särg.

Nõva jõgi — 24 km Vihterpalust. Esineb haug, ahven, särg, kevadel ka teib ja vimb.

Veskijärv — 6 km merest, 6,5 km Nõva asundusest. Ühenduses merega Veskijõe kaudu. Esineb latikas, ahven, särg, haug, roosärg, kiisk, linask, luts, luukarits.

Tänavjärv — 7 km merest, 1,2 km Veskijärvest ida pool, kraavi kaudu Veskijärvega ühendatud. Esineb ahven, särg, haug, kiisk, latikas.

Hindaste järv — 1,8 km Veskijärvest kagu pool. Hindastest voolab Veskijärve Tulimurru oja. Esineb koger, linask, ahven, särg, haug, roosärg, kiisk, luukarits, latikas.

PAIDEST LÄHTUDES

PAIDE — ROOSNA-ALLIKU — AMBLA

Ambla jõgi. Kaugus Paidest Amblasse 45 km, Käravetele 40 km, Albusse 38 km, Veteperele 41 km. Esineb haug, ahven, särg, luts.

Jägala jõgi. Kaugus Paidest Tammsaarele 43 km, Napule 44 km, Kiigumõisa 23 km (sellest 3 km jalgsi). Esineb haug, ahven, särg, luts.

Pärnu jõgi. Kaugus Paidest Roosna-Allikule 20 km, Korba veskini 12 km, Koordi järveni 13 km, Sillaotsale 1 km. Esineb jõeforell, vikerforell, haug, särg, luts.

Vodja jõgi. Kaugus Paidest 7 km. Esineb jõeforell ja vikerforell. Püügikeeld.

Põhjaka jõgi. Kaugus Paidest Esnasse 18 km. Esineb haug, jõeforell.

PAIDE — TALLINN

Pärnu jõgi. Kaugus Paidest Purdini 14 km, Kükitalle 7 km. Esineb haug, jõeforell, vikerforell, särg, luts.

Järva jõgi — 21 km Paidest. Esineb haug, ahven, särg.

Jägala jõgi. Kaugus Paidest Puiatusse 19 km (sellest 1 km jalgsi), Ussisoole 21 km, Matsimäele 33 km (sellest 2 km jalgsi). Esineb haug, ahven, särg, luts.

Matsimäe järved (3) — 31 km Paidest. Esineb haug, ahven, latikas, linask.

Aeli järved (2) Kõues — 48 km Paidest. Esineb ahven, haug, särg.

PAIDE — ROOVERE — KUIMETSA

Piiumetsa jõgi — 14 km Paidest. Esineb haug, ahven, särg.

Vissuvere (Tuulissilla) järv — 16 km Paidest. Esineb haug, ahven, särg, latikas, hõbekoger.

PAIDE — PÄRNU

Järva jõgi — 3 km Paidest. Esineb haug, ahven, särg.

Seinapalu (Prandi) oja — 16 km Paidest. Esineb haug, ahven, särg, luts, angerjas, harva jõeforell.

Kolu (Lintsi) jõgi. Kaugus Paidest Koluni 21 km, Karjakülla 30 km, Lintsi veskini 33 km. Esineb haug, ahven, särg, latikas, angerjas.

Mädara jõgi — 41 km Paidest. Esineb ahven, haug, särg, luts, latikas, angerjas.

Pärnu jõgi. Tuntumad püügikohad: Paide linnas, Kirnas (8 km), Säreveres (15 km), Laupal (20 km), Jändjal (25 km), Saunametsal (28 km), Rael (30 km), Samblikul (34 km), Kurgjal (39 km), Orikülas (44 km), Suurejõel (52 km), Vihtras (59 km), Tori-Jõesuus (70 km), Toris (76 km). Esineb haug, ahven, särg, turb, teib, angerjas, harva jõeforell.

PAIDE — MUNDI — SEINAPALU

Põhjaka jõgi — 3 km Paidest. Esineb jõeforell, vikerforell, haug, särg.

Seinapalu (Prandi) oja — 8 km Paidest (sellest 2 km jalgsi). Esineb jõeforell. Püük erilubade alusel.

PAIDE — PÖLTSAMAA

Vodja jõgi — 5 km Paidest. Jõeforell, vikerforell. Eri-load.

Põhjaka jõgi — 8 km Paidest. Esineb jõeforell, vikerforell, haug, särg.

Põltsamaa jõgi. Kaugus Paidest Krassiluhale 40 km (sellest 4 km jalgsi), Päinurmele 36 km, Rutikveresse 39 km, Adaveresse 39 km. Esineb haug, ahven, jõeforell, särg, turb, säinas.

Seinapalu (Prandi) oja. Kaugus Paidest Mäeküla-Veskarule 15 km, Pranti 17 km. Esineb jõeforell. Püük erilubade alusel.

PAIDE — MÄEKÜLA — KOERU

Preedi (Vardja) jõgi. Kaugus Paidest Preedi mõisani 40 km, Rõhu sillani 41 km, Vardja veskini 42 km. Esineb jõeforell, vikerforell, haug, ahven. Püük erilubade alusel.

Allika jõgi — 39 km Paidest. Esineb jõeforell. Eri-load.

Põltsamaa jõgi (Vahejõgi) — 46 km Paidest (sellest 5 km jalgsi). Esineb haug, ahven, särg, latikas, linask.

Lutsuoja — 46 km Paidest (sellest 8 km jalgsi). Esineb jõeforell, luts.

Räägu kanal — 48 km Paidest. Esineb ahven, haug, jõeforell, särg, säinas, turb.

Oostriku jõgi — 38 ja 48 km Paidest. Esineb jõe- ja vikerforell. Püük erilubade alusel.

Võlingi jõgi. Kaugus Paidest Sopa allikani 42 km (sellest 2 km jalgsi), Pädaniku truubini 42 km, Võlingini 48 km (sellest 1 km jalgsi). Esineb jõeforell. Püük erilubade alusel.

Põltsamaa jõgi. Kaugus Paidest Harakasillale 46 km (sellest 5 km jalgsi), Jõekülla 46 km, Võlingini 47 km, Pädanikule 50 km (sellest 3 km jalgsi). Esineb haug, jõeforell, ahven, särg, turb.

Väinjärv — 38 km Paidest. Esineb latikas, linask, haug, ahven, särg.

Umbjärv — 41 km Paidest. Esineb haug, ahven.

VILJANDIST LÄHTUDES

VILJANDI JÄRV

Viljandi linna külje all ürgorus asuv 4,6 km pikkune järv. Kalapüük põhiliselt paadist. Saadaval üüripaadid. Esineb latikas, särg, nurg, haug, ahven, viidikas, roosärg, linask, luks, kiisk, koha, angerjas.

VILJANDI — VÖHMA

Karula järv — 2 km Viljandist. Esineb latikas, särg, ahven, haug, koha, linask, nurg, roosärg, koger, luts.

Võistre järv — 7 km Viljandist. Esineb latikas, särg, ahven, haug.

Auksi järv — 9 km Viljandist. Esineb latikas, särg, ahven, haug.

Kuuni ehk Pärsti järved. Kaugus Viljandist Uue-Võidu—Sürgavere teed 8 km. Esineb latikas, särg, haug, ahven.

Navesti jõgi — 25 km Viljandist. Esineb haug, särg, ahven, angerjas.

VILJANDI — SUURE-JAANI — SUUREJÕE

Suure-Jaani paisjärv — 25 km Viljandist. Esineb linask, koger, särg, ahven, haug, hõbekoger.

Navesti jõgi. Kaugus Viljandist Vanaõue sillani 33 km, Kaansoole 43 km. Esineb haug, ahven, särg, turb, säinas, angerjas jt.

Pärnu jõgi. Kaugus Viljandist Suurejõe sillani 52 km. Esineb haug, ahven, särg, turb, säinas, angerjas jt.

VILJANDI — VASTEMÕISA — KILDU — KUUSE- KÄARA

Le m m - (Oksa) jõgi. Kaugus Viljandist 28 km. Esineb haug, särg, ahven.

Halliste jõgi. Kuusekäara sillani Viljandist 34 km. Esineb haug, ahven, särg, linask, turb, säinas jt.

VILJANDI — LOODI — ÖISU — ABJA

Sinialliku järv — 7 km Viljandist. Esineb latikas, särg, viidikas, haug, ahven, linask, angerjas, luts, koha.

Loodi Sinialliku oja — 10 km Viljandist. Esineb jõeforell, vikerforell.

Öisü järv — 20 km Viljandist. Esineb latikas, särg, koha, ahven, haug, viidikas, angerjas. Järvest voolab välja Rimmu (ka Saksniidu ehk Kõpu) jõgi, mis suubub Raudna jõkke.

Kariste järv — 33 km Viljandist. Esineb särg, latikas, ahven, haug, nurg, viidikas, kiisk, koger, linask, luts, turb. Järvest voolab läbi Halliste jõgi, kus esineb samu kalaliike ja üksikuid forelle.

VILJANDI — RIMMU

Kõpu jõgi. Kaugus Viljandist Rimmüni 24 km. Esineb haug, säinas, ahven, särg jt.

Rimmu paisjärv — 24 km Viljandist. Esineb haug, säinas, ahven jt.

VILJANDI — MUSTLA — PIKASILLA

Holstre järv — 15 km Viljandist. Esineb latikas, särg, haug, ahven.

Kullijärv — 17 km Viljandist. Esineb ahven, haug, koger, latikas, särg, kiisk.

Ohne (Suislepa) jõgi — 38 km Viljandist. Esineb haug, koha, ahven, särg, angerjas, säinas.

Väike-Emajõgi. Viljandist Pikasillani 46 km. Esineb latikas, säinas, angerjas, turb, haug, ahven, särg.

VILJANDI — KOLGA-JAANI — RÕIKA

Kehklase paisjärv — 9 km Viljandist. Esineb haug, ahven, särg, linask, koger, hõbekoger.

Parika järv — 20 km Viljandist. Rabajärv, kalapüük võimalik ainult paadist. Esineb koger, ahven, haug, kiisk, luts, linask.

Põltsama jõgi. Kaugus Viljandist Rõikani 36 km. Esineb haug, ahven, säinas, turb, särg.

VILJANDI — KÕPU — KANAKULA

Raudna jõgi. Kaugus Viljandist Raudna sillani 7 km, Luha sillani Puiatu kaudu 17 km. Esineb haug, ahven, särg.

Kõpu jõgi. Kaugus Viljandist Puna sillani 20 km, Pulgoarule 30 km. Esineb haug, ahven, särg, linask, säinas, angerjas.

Halliste jõgi. Kaugus Viljandist 47 km. Esineb haug, ahven, särg, linask, turb, säinas jt.

VILJANDI — KÕPU — TIPU — RIISAKULA

Halliste jõgi. Kaugus Viljandist Tipule 30 km. Sealt jõe kallast mööda ca 15 km Riisakülani, kus saab ööbida. Sealt Halliste jõe kallast mööda edasi Aesoole ja Navesti jõge mööda Leetvani ja Kaansooni. Jõed on kalariikad. Esineb haug, ahven, särg, turb, latikas, säinas, angerjas.

VILJANDI — TOHVRE — OSJU

Raudna jõgi. Kaugus Viljandist Tohvreni 22 km. Esineb haug, ahven, särg.

Lillavalla (Osju) jõgi. Raudna ja Kõpu jõe ühinemiskoht. Kaugus Viljandist 26 km. Esineb haug, ahven, turb, särg, angerjas jt.

VILJANDI — PAISTU — MÄEKÜLA — KARKSI — LILLI

Mäeküla järv — 32 km Viljandist. Esineb latikas, särg, ahven, haug, kiisk, koger, luts, rünt, roosärg, viidikas, angerjas.

Veisjärv — 38 km Viljandist. Esineb latikas, ahven, särg, kiisk, haug, koger, luts, angerjas.

Ruhijärv — 48 km Viljandist. Esineb latikas, särg, ahven, koha, kiisk, nurg, luts, koger, angerjas.

VILJANDI — OIU — MELESKI — LAASHOONE

Tänassilma jõgi. Kaugus Viljandist Nuia sillani 7 km, Kuudeküla sillani 9 km, Tusti sillani 12 km. Tänasillmani 21 km, suudmeni 26 km. Esineb haug, säinas, ahven jt.

Põltsamaa jõgi. Kaugus Viljandist 39 km. Meleski klaasivabrikust 3 km Kolga-Jaani suunas keerab maantee paremale, viies Laashoonele. Jões kuni Pedeni ja sealt kuni Emajõeni esineb haug, ahven, koha, turb, särg, säinas.

VÖRTSJÄRV

Kaugus Viljandist Oiuni 26 km. Juurdepääs järvele läänekalda teedelt. Tartu maanteed mööda Valma kalapunktini 22 km, Raudsepa taluni 24 km, Saba taluni 25 km, Väluste teed Kalbusele 28 km. Kalbusel asub Viljandi Kalaspordiklubi puhkebaas ööbimisvõimalusega. Kivilõppeni 40 km, Pikasillani 46 km. Esineb latikas, ahven, haug, koha, kiisk, tint, särg, angerjas.

TARTUST LÄHTUDES

TARTU — KILGI — MUSTVEE

Vasula järv — 6 km Tartust (Vahi kaudu). Esineb haug, ahven, latikas, linask, särg, roosärg.

Amme jõgi — 13 km Kobratuse ja 22 km Iga-veresse. Esineb ahven, haug, turb. Kalarikkamad jõelõigud alamjooksul (Muugel) ja väljumiskohal Elistvere järvest. Head turvapüügi kohad Vara metsade vahel.

Soitsjärv — 27 km Tartust Igavere—Voldi tee ääres vasakul. Esineb haug, särg, ahven, koger, nurg.

Elistvere järv — 27 km Tartust Igavere—Voldi tee ääres paremal. Esineb särg, roosärg, ahven, haug, latikas, linask, angerjas, koger, luukarits. Püük Kaiavere Kalamajandi lubade alusel.

Raigastvere järv — 29 km Tartust Igavere—Voldi tee ääres paremal. Esineb latikas, särg, ahven, haug, roosärg, linask. Püük Kaiavere Kalamajandi lubade alusel.

Kaiavere järv — 28 km Tartust, maanteest vasakul. Esineb latikas, haug, särg, ahven. Püük Kaiavere Kalamajandi lubade alusel.

Saare järv — 39 km Tartust, Saarelt vasakule suunduva tee läheduses. Esineb latikas, särg, roosärg, ahven, haug, linask, nurg, koger, kiisk.

Kääpa jõgi — 47 km Tartust, ristub Tartu—Saare—Kodavere maanteega 37-ndal kilomeetril. Tartu—Mustvee maanteest paremal, jõel paisjärv. Esineb särg, roosärg, turb, säinas, latikas, haug, ahven, kevadel alamjooksul ka teib.

Kaiu, Jõemõisa ja Papi järv — 41 km Tartust. Tartu Kalaspordiklubi baas. Ööbimisvõimalus. Üüripaadid ja püügivarustus. Esineb roosärg, särg, ahven, latikas, haug, linask.

Kullavere jõgi Veia paisjärvega — 48 km Tartust, maanteest vasakul, Voorele suunduvat teed. Esineb särg, ahven, turb, haug, säinas, kevadel alamjooksul ka teib.

Nõmme (Eresi) järv — 47 km Tartust, maanteest paremal metsas. Esineb haug, ahven, särg.

Ruskavere järv — 49 km Tartust, maanteest paremal. Esineb ahven, haug, särg.

Omedu jõgi — 57 km Tartust. Sild Mustveest Kallastele suunduval teel Omedu küla juures. Püük peamiselt kevadel. Esineb teib, särg, ahven, säinas, latikas, haug. Talvel Peipsil Omedu küla kohal ahvenapüük.

Mustvee jõgi (paisjärvega) voolab läbi Mustvee linna — 69 km Tartust. Püük peamiselt kevadel. Esineb haug, särg, teib, ahven.

TARTU — KILGI — KALLASTE — KODAVERE — OMEDU

Amme jõe keskjooks Lubja veski juurest (12 km Tartust) kuni Varani maanteest vasakul. Esineb särg, ahven, haug, turb.

Kargaja jõgi — 35 km Tartust, maanteest paremal, Metsakivi läheduses. Esineb särg, ahven, säinas, haug.

Peipsi järv Varnja küla juures — 44 km Tartust. Üüripaadid. Püügikalaks peamiselt ahven.

Lahepera järv — 42 km Tartust, Rupsilt paremale suunduva tee ääres. Esineb särg, ahven; latikas, säinas, haug, roosärg, koger, linask, nurg.

Kuningvere järv Alatskivi—Kokora tee ääres — 47 km Tartust. Esineb ahven, särg, nurg, roosärg, latikas, haug, koger, kiisk.

Mustjärv Alatskivi—Kokora tee läheduses — 48 km Tartust. Esineb ahven, särg, roosärg, nurg, haug, linask.

Peipsi järv Nina küla juures — 47 km Tartust, Kallaste juures — 51 km Tartust, Kodavere juures — 55 km Tartust, Rannamõisa juures — 60 km Tartust, Piibumäe juures — 63 km Tartust, Omedu küla juures — 67 km Tartust. Peamiselt ahvenapüük.

TARTU — JÕGEVA

Amme jõgi — 9,5 km Tartust. Esineb särg, ahven, haug, turb.

Saadjärv (Äksis) — 19 km Tartust, maanteest paremal. Esineb särg, ahven, haug, latikas, linask, luts, räabis. Püük Kaiavere Kalamajandi lubade alusel.

Soitsjärv, Raigastvere järv, Elistvere järv ja Kaiavere järv Voldi—Elistvere—Järve tee ääres. Vt. marsruut Tartu—Kilgi—Mustvee.

Kaarepere Pikkjärv — 33 km Tartust, maanteest paremal. Esineb särg, haug, linask, ahven, roosärg, latikas, koger. Püük Kaiavere Kalamajandi lubade alusel.

Prossa järv — 34 km Tartust, 1,5 km Luua asulast edelas. Esineb ahven, särg, roosärg, haug, linask, koger.

Kuremaa järv — 43 km Tartust, Palamuse asulast 2 km põhja pool. Esineb latikas, ahven, särg, haug. Püük Kaiavere Kalamajandi lubade alusel.

Kivijärv — 51 km Tartust. Jõgevall 8 km idakirde pool, Jõgeva—Torma maanteest paremal. Esineb särg, haug, ahven.

Pedja jõgi voolab läbi Jõgeva linna. Sild maanteel 3 km enne Jõgevat. Esineb haug, ahven, särg, turb, säinas, angerjas.

Endla järv — 64 km Tartust, Kärdest 4 km lääne pool, keset rabasid. Juurdepääs Tooma katsebaasi kaudu mööda kraaviäärset rada. Esineb särg, ahven, haug, linask, koger, säinas, kiisk, luts.

TARTU — PÕLTSAMAA

Emajõgi Käreveres — 15 km Tartust. Esineb haug, säinas, latikas, angerjas.

Laeva jõgi — 27 km Tartust. Esineb haug, särg, ahven, säinas, turb.

Pedja jõgi (paisjärvega) Puurmanis — 38 km Tartust. Allavoolu kuni Kirnani (6 km) püük vaba, sealt alla-poolle ainult laupäeviti ja pühapäeviti. Esineb haug, ahven, särg, turb, säinas, angerjas. Puurmani lähikonnas suubuvad Pedjasse kevadel haugirikkad jõed Umbusi, Pikknurme ja Kaave; kaks esimest neist ristuvad Tallinna—Tartu maanteega.

Põltsamaa (Paala) jõgi — 60 km Tartust, voolab läbi Põltsamaa linna ja Pedja jõega ühinedes suubub Emajõkke. Juurdepääs teedelt Rõika, Kamari ja Laas-hoone piirkonnas. Esineb ahven, latikas, särg, säinas, turb, angerjas, haug, ülemjooksu lisajõgedes ka jõeforell.

TARTU — PUHJA — JÕESUU

Keeri järv Rõhult vasakule pöörduva tee ääres — 19 km Tartust. Esineb latikas, särg, ahven, haug, nurg, roosärg, linask. Järvest voolab välja Emajõkke suubuv Elva (Ulila) jõgi.

Ulila jõgi — 18 km Tartust. Esineb haug, särg, ahven, säinas, turb. Püük peamiselt kevadel.

Ulila turbakarjäärid — 21 km Tartust. Püügikalaks haug.

Karijärv — 27 km Tartust, Ulila teeristilt vasakule suunduva tee ääres. Ühenduses Keeri järvega. Esineb latikas, haug, ahven, nurg, särg, linask, roosärg, kiisk, koger, luukarits, luts.

Reku Emajõe kaldal Puhjast paremale suunduval teel — 33 km Tartust. Esineb latikas, säinas, turb, haug.

TARTU — ELVA — RÕNGU — PIKASILLA

Karujärv Nõo—Unipiha tee ääres — 19 km Tartust. Esineb latikas, haug, ahven, särg, roosärg, linask.

Väike-Karujärv — ühenduses eelmisega; kalastik sama.

Pangodi järv Nõo—Luke—Pangodi tee ääres — 27 km Tartust. Esineb latikas, särg, haug, koha, ahven, linask, roosärg, luts.

Elva jõgi — 20 km Tartust. Esineb haug, särg, ahven, nurg, turb, ülemjooksul ka jõforell. Hellenurme paisust kuni Illi oja sissevooluni, kaasa arvatud Illi ja Laguja oja, püük Elva, Tartu, Põlva või Võru Kalaspordi-klubilt võetud loa alusel. Allpool püük vaba.

Vissi järv — 4 km Elvast põhjakirde pool, Tõravere—Vellavere tee läheduses. Esineb latikas, särg, ahven, haug.

Viisjaagu järv — 4,5 km Elvast põhjakirde pool, Tõravere—Vellavere tee läheduses. Esineb latikas, särg, ahven, haug, linask, roosärg, angerjas.

Vellavere Küla järv — 4 km Elvast põhja pool, Elva—Puhja teest paremal. Esineb haug, ahven, särg, latikas.

Verevi järv Elvas. Esineb särg, ahven, roosärg, nurg, koger, latikas, haug, linask.

Arbi järv Elvas. Esineb särg, ahven, latikas, haug, linask, roosärg, nurg, koger.

Andresjärv Rõngu—Pikasilla tee läheduses, Pikasillast 3 km idakagu pool. Esineb haug, särg, ahven.

TARTU — UHTI — PANGODI — OTEPÄÄ

Pangodi järv — 24 km Tartust. Esineb latikas, särg, haug, koha, ahven, linask, roosärg, luts.

Kodijärv — 28 km Tartust, vasakul maantee läheduses. Esineb särg, ahven, haug, linask, koger, roosärg, luts.

Väike-Kodijärv, vasakul maantee ääres, ühenduses eelmisega. Esineb ka hõbekoger.

Nõuni järv — 35 km Tartust, teest paremal. Esineb latikas, särg, ahven, haug, roosärg, koha, linask.

Päidla järved: Mõisajärv, Suurjärv, Ahvenjärv jt. — 38—40 km Tartust, maanteest paremal. Esineb särg, ahven, haug, latikas, linask, roosärg.

Mõrtsuka järv — 41 km Tartust, Päidla asulast 2 km põhja pool. Esineb latikas, haug, roosärg, ahven, linask.

Neeruti Vahejärv — 6,5 km Otepäält, Otepää—Neeruti tee läheduses. Esineb haug, ahven, särg, latikas, koha.

Kaarna järv — 2 km Otepäält, Otepää—Kanepi teest vasakul. Esineb särg, ahven, haug, roosärg, latikas.

Jaanuse järv — 0,5 km Otepäält lääne pool, Otepää—Palupera tee ääres. Esineb haug, ahven, koha, latikas, särg, roosärg, linask.

Pilkuse järv — 2 km Otepäält ida pool, Otepää—Kanepi maantee ääres paremal. Esineb koha, haug, ahven, särg.

Pühajärv — 3 km Otepäält edela pool, Otepää—Sangaste tee ääres. Esineb latikas, nurg, koha, haug, ahven, särg, roosärg, linask, luts, koger.

Nüpli järv — 2,5 km Otepäält lõuna pool, Otepää—Kooraste maantee ääres. Esineb latikas, särg, ahven, koha, roosärg, haug, linask, luts.

Juusa järv — 5,5 km Otepäält edela pool, Otepää—Sangaste teest paremal. Esineb latikas, koha, haug, ahven, särg, linask, roosärg.

Torni järv — 7,5 km Otepäält edela pool, Otepää—Kääriku teest paremal. Esineb särg, ahven, latikas, haug, linask, roosärg.

Valgjärv — 11 km Otepäält, Otepää—Valgjärve tee ääres. Esineb latikas, särg, ahven, haug, roosärg, linask.

Otepää Kärnjärv — 4,5 km Otepäält, Otepää—Arula tee ääres. Esineb latikas, haug, ahven, särg.

Mäha järv — 6 km Otepäält, Otepää—Puka tee ääres. Esineb haug, ahven, koger, särg, latikas, hõbekoger.

Arula Perajärv — 8 km Otepäält, Otepää—Puka tee lähedal. Esineb haug, särg, ahven, latikas, koger.

TARTU — UHTI — KARILATSI — KOORVERE — SAESAARE

Aardla järv — 7 km Tartust lõuna pool, maanteest vasakul. Esineb särg, latikas, ahven, säinas, haug, linask, roosärg.

Reola jõgi — 13 km Tartust. Esineb särg, ahven, haug.

Ahja jõgi Koorveres, Karilatsist vasakule suundul teel — 36 km Tartust. Esineb haug, ahven, turb, särg.

Kiidjärv — 41 km Tartust, Karilatsi—Kiidjärve tee ääres. Esineb särg, ahven, haug.

Ahja jõgi Kiidjärvel (paisjärvega) — 42 km Tartust. Esineb haug, ahven, särg, turb, latikas.

Saesaare paisjärv Ahja jõel, Karilatsi—Põlva teest vasakul — 44 km Tartust. Esineb haug, ahven, särg, nurg, turb, latikas. Jõeforelli püük Ahja jõel Koorvere paisust ülespoole Elva, Põlva, Tartu või Võru Kalaspordi-klubilt võetud loa alusel.

TARTU — RAPINA

Emajõgi Luunjas — 12 km Tartust. Esineb latikas, säinas, haug, särg, ahven, kevadel ka teib, vanajõgedes linask.

Agali järv — 18 km Tartust, Luunja—Mäksa tee lähedal paremal. Esineb särg, ahven, haug, latikas, roosärg, linask, luts, nurg.

Ahja jõgi Kikassaarel, Kastre—Kikassaare tee ääres — 29 km Tartust. Esineb haug, särg, ahven, säinas, turb.

Ahja jõgi Popsikurmus — 38 km Tartust. Esineb särg, ahven, haug, turb, säinas.

Mooste järv — 44 km Tartust, maanteest vasakul. Esineb latikas, linask, särg, roosärg, ahven, haug, koger.

Meelva järv — 8 km Räpinast, Räpina—Rasina teest vasakul. Esineb haug, ahven, särg.

TARTU — LÄANISTE — RASINA — MEHIKOORMA

Ahja jõgi Läänistes — 32 km Tartust. Esineb haug, särg, ahven, turb, säinas.

Lääniste Ahijärv — Läänistest 4 km kirde pool. Esineb särg, ahven, haug, nurg, linask, säinas, latikas, roosärg.

Rasina Arujärv Rasina lähedal — 43 km Tartust. Esineb särg, ahven, roosärg, haug, kiisk, linask.

Lämmijärv Mehikoorma juures — 56 km Tartust. Mehikoormast põhja poole tuntumad püügikohad Lämmijärve rannikul: Jõepere — 61 km, Laane — 64 km, Laaksaare — 73 km ja Meerapalu — 77 km Tartust. Peamiseks püügikalaks ahven.

TUNTUMAD PUÜGIKOHAD EMAJÕEL JA TEMAGA ÜHENDUSES OLEVATEL VEEKOGUDEL TARTUST PÄRIVOOLU (veeteed)

Aardla järv — 9 km, Väike-Kabina — 10 km, Suur-Kabina — 11,5 km, Kaagvere — 14,5 km, Luunja — 14,5 km, Sarakuste — 19 km, Mäksa — 22 km, Kavastu — 25,5 km, Kastre — 27 km, Kantsi — 29,5 km, Koosa jõgi (suubub Peipsi järve) — 33 km, Koosa järv (ühenduses Lagina jõe kaudu Koosa jõega) — 41 km, Ahja jõe suue — 34 km, Võngjärv Ahja jõel — 43,5 km, Ahijärv Ahja jõel —

48 km, Lääniste Ahja jõel — 58,5 km, Agali jõgi (ühine-
nult Kalli jõega suubub Peipsisse) — 40 km, Kalli järv
Kalli jõel — 45,5 km, Leegu järv (Leegu ja Peravalla jõe
kaudu ühenduses Kalli järvega) — 49 km, Praaga Emajõe
suudmes — 43 km. Emajões, tema lisa- ja harujõgedes on
püügikaladeks peamiselt latikas, säinas, haug, nurg,
angerjas, ahven, kohati turb, kevadel teib ja särg. Järve-
des ja Agali jões ka linask ja roosärg. Peipsil Praaga
kohal peamiselt ahvenapüük.

PUUGIKOHAD EMAJÕEL TARTUST ÜLESVOOLU

Kvissental — 3,7 km, Ranna — 6,7 km, Suuga —
8,7 km, Tirgi — 10,5 km, Muuge — 13 km, Õvi — 14,5 km,
Kardla — 15,5 km, Prosta — 17,2 km, Kärevere —
22,5 km, Ilmatsalu jõe suue — 23,5 km, Laeva jõe suue —
25,5 km, Elva (Ulila) jõe suue — 28 km, Keeri järv —
36,5 km, Reku — 39 km, Linno — 43 km, Palupõhja —
46 km, Melgi (Pedja ääres) — 50 km, Põltsamaa jõgi —
53,7 km, Jõesuu (Võrtsjärvel) — 57 km. Emajões ja ta
lisajõgedes on püügikaladeks latikas, säinas, angerjas,
turb, haug, ahven, kohati tõugjas, luts (Muugel), kevadel
teib ja särg. Vanajõgedes ka linask ja roosärg.

VÕRTSJÄRV

Kaugus Tartust Jõesuuni mööda Emajõge 57 km, mööda
Tartu—Viljandi maanteed 41 km, Tartu—Pikasilla vahe-
maa mööda Riia maanteed 57 km. Juurdepääs järvele ida-
kalda teedelt: Ubesoo — 39 km, Uniküla — 42 km,
Tamme — 43 km, Nigula — 48 km, Vehendi — 51 km,
Sapi — 52 km, limnoloogiajaam — 53 km, Haani —
57 km. Kalastik liigirikas, kuid sportliku püügi objektideks
on peamiselt ahven ja angerjas.

VÖRUST LÄHTUDES

VÖRU JÄRVED

T a m u l a s esineb koha, latikas, haug, nurg, särg, roo-
särg, luts, ahven, viidikas, kiisk, linask, angerjas, säinas.
Püük peamiselt paadist ja jäält.

Vagula — kaugus ca 6 km Võrust. Esineb latikas, haug, koha, särg, ahven, viidikas, säinas, angerjas, luts, kiisk, linask. Püük paadist ja jäält. Kehtivad kitsendused ja eritingimused.

Kubija järv — kaugus ca 4 km Võrust. Esineb latikas, ahven, haug, särg, linask, kiisk, roosärg.

Vähkjärv — eelmise naabruses lõuna suunas 0,5 km. Kalafauna umbes sama mis Kubijal.

VÖRU — VÄIMELA — VANA-KOIOLA — PÕLVA — MOOSTE — AHJA — LÄANISTE

Loosu järv — 4 km Võrust Võru—Tartu maantee ääres vasakul (paistab maanteele). Esineb ahven, haug, kuld- ja hõbekoger, särg, linask.

Väimela Mäe- ehk Ulajärv — 6 km Võrust. Esineb ahven, särg, nurg, kiisk, latikas, haug, linask, luts, viidikas, koha, angerjas

Väimela Alajärv — eelmisega ühenduses ojakese kaudu. Madal, rohtunud, mudastunud. Esineb latikas, nurg, linask, särg, ahven, haug, kiisk, luts.

Vana-Koiola järv — Võru—Põlva maantee ääres 13 km Võrust. Esineb ahven, haug, koha, särg, kiisk, luts. Püük kaldalt ja paadist.

Põlva veehoidla ja Orajõgi — 25 km Võrust. Esimeses püük ainult paadist. Esineb ahven, haug, särg, latikas, luts. Orajões Põlvast päri voolu üksikuid suuremaid forelle («jooksikuid» Taevaskojast). Orajõe kaldad kõikjal kõvad, kala hõredalt.

Mooste järv — 37 km Võrust. Püük peamiselt paadist või purdelt. Esineb haug, ahven, särg, linask, luts, latikas, roosärg, nurg, kiisk, koger.

Ahja jõgi — ca 45 km Võrust. Paremad püügikohad kuni Koskora oja suubumiseni. Esineb haug, turb, ahven, säinas, särg, rünt, viidikas, kiisk. Soolindude pesitsemise soodustamiseks ülalpool Sulbi veskit ajutised püügikitsendused. Sulbi veskest Ahja Vanamõisani üksikud suuremad võrendikud. Kallas kõva, osalt kinnine (raskesti ligipääsetav). Allpool Vanamõisat üksikud lammid, kraavid, ojakesed. Esineb haug, säinas, turb, teib, särg, viidikas,

ahven, rünt, lepamaim, luts, linask, nurg, latikas. Veetase muutlik, sõltuv sademeist. Hilise suurveega tuleb suur ahven ja haug Peipsist Sulbi veski paisu kõrvalt paisu peale, kuhu jääb suveks või talveks «vangi». Võtab talvel aplalt tirku, eriti Kuusesaare võrendikus.

VÖRU — PAIDRA — LEEVI — RAHUMÄE — LEEVAKU — RÄPINA — VÕOPSU

Võhandu jões — ca 15 km Võrust, Paidra veski juures, esineb haug, ahven, särg, säinas, latikas, viidikas, rünt, luts, lepamaim, allpool kuni Peipsini ka turb, tõugjas, tippyidikas, linask, teib.

Paidra järves (veski vastas üle tee metsa sees) esineb haug, ahven, särg, latikas, roosärg, koger, nurg, kiisk. Kaldad kuivad, hea laagripaik, tuulevaikus.

Tsolgo järved (Pikkjärv, Mustjärv, Karsna ja Sauga järv) — Paidralt 3—5 km lääne suunas. Esineb haug, ahven, särg, latikas, nurg, kiisk, luts, linask, mudamaim.

Võhandu jõgi — alates Paidralt kulgeb kuni Leevini Võru—Räpina maanteega rööbiti, pöördub siis põhja suunas järsult maanteest eemale, kuni Rahumäel uuesti maanteega kohates Räpina paberivabriku paisjärveks laieneb. Paisjärves esineb ahven, särg, haug, latikas, nurg, kiisk, säinas, linask, angerjas, rünt, viidikas, roosärg, luts, tõugjas, turb. Püük paadist ja kaldalt. Allpool Räpina paisu muutub Võhandu madalamaks, leidub võrendikke. Kaldad eranditult kuivad. Esineb viidikas, särg, ahven, haug, säinas, turb, luts, angerjas, kiisk, rünt, linask, latikas, nurg, kevadel kudemisajal ohtralt Peipsi teibi.

Leevaku hüdroelektrijaama paisjärv — ca 5 km Rahumäelt loodesse. Kalaliigid samad mis Räpina paisjärves, allpool paisu umbes samad mis allpool Räpinat, välja arvatud teib, kuid lisaks esineb turb.

Meelva järv ja pisikesed Saareküla järved — ca 5 km Leevakult põhja suunas. Esineb ahven, särg, haug, linask, luts, roosärg, mudamaim, latikas, nurg, kiisk.

M ä d a j õ g i — ca 10 km Rāpinast. Parimad püügi-
kohad Kahkva ja Käresilla vahel ning sealt pärivett. Kal-
dad osaliselt pehmed, suve lõpuks kasvab jõgi rohtu. Esi-
neb haug, ahven, särp, säinas, turb, linask, viidikas, luts,
latikas. Otseühendus Võhandu kaudu Peipsiga. Ühineb
enne Võõpsut Võhanduga. Püük pärast suurvee alanemist
kaldalt ja paadist.

Peipsi. Rāpinast püügikohtadeni ja baasideni: 1)
otse põhja suunas ca 5 km rannakohvik «Majakas»; üüri-
paadid, talvel head tirgutamiskohad; 2) Võõpsu (Rāpi-
nast 6 km) kaudu Beresje külla (Võõpsust ca 3 km), Ljub-
nitsa külla (Võõpsust ca 5 km) ja Laosinasse (Võõpsust
ca 8 km) ning sealt Vārška lahe suudmesse Suure-Rõsna
külla (Võõpsust ca 12 km), kus nii suvel kui ka talvel on
head püügikohad; peamised püügikalad — ahven, särp,
kiisk, haug; 3) Rāpinast põhja suunas Peipsi head tali-
püügikohad Naha küla all (Rāpinast ca 12 km), Mehi-
koorma (Rāpinast ca 17 km). Sealt saab ka paate üürida.
Jõepera küla (Mehikoormast ca 5 km), Saarepera ehk
Saarepopsi (Mehikoormast ca 12 km), Laaksaare ehk
Laiksaare (Mehikoormast ca 20 km). Siis veel nii suvel
kui talvel head püügikohad Meerapalus (Mehikoormast
ca 40 km), nn. Kadastiku kivi ja Suure ehk Jaani kivi peal
Meerapalust ida ja põhja suunas, sageli ka Uhtinina voolu
peal, kus on suurem sügavus ja alatine vool. Uhtinina ja Pii-
rissaare vaheline kõige kitsam koht. Talvel saadakse pea-
miselt ahvenat, kevade poole ka särpe, haugi, lutsu, säi-
nast ja kõige ohtramalt kiiska, peamiselt ussiga.

VÖRU — RÕUGE — PÄRLIJÕGI — SÄNNA — MUSTJÕGI — KOIVA

R õ u g e j ä r v e d — Võrust 16 km lõuna suunas (Valg-
järv, Liinjärv, Suurjärv, Kaussjärv, Ratasjärv, Tõugjärv
ja Kahrila). Viimane ulatub oma põhjapoolseima otsaga
Vastse-Nursini Võru—Sänna maantee ääres, Võrust ca
12 km. Esineb ahven, särp, haug, linask, luts, latikas,
nurg, viidikas, kiisk. Ratasjärves üksikuid suuremaid
karpe; hiljem introdutseeritud jõforelli ja peledit ülalpool
Rõuge asulat. Püük kaldalt raskendatud.

P ä r l i j õ g i — Rõugest ca 5 km lõuna suunas Rõuge—
Krabi maanteed, alates Saarlase paisust pärivoolu loode

suunas kuni Mustjõeni allpool Sännat. Sänna asulani jõge mööda ca 12 km, Sännast Mustjõeni ca 3,5 km; kogupikkus ca 15,5 km. Esineb jõeforell, lepamaim, rünt, haug, särg, harjus, luts, ahven. Sännast pärioolu tuleb vahel Koivast kudema ka lõhe. Majandab Võru Kalaspordiklubi.

M u s t j õ g i. Püügikohad alates Lepistust — Sännast ca 5 km ida suunas. Esineb haug, särg, ahven, viidikas, luts, linask (vanades lammides), teib, rünt, latikas, nurg, kiisk, lepamaim, lõhe, forell. Kaldad kõvad, osalt võssa kasvanud nagu Pärlijõeelgi. Allpool, enne Koivasse suubumist, on kaks suuremat lisajõge — Vaidva (end. Kuura) ja Peetrijõgi, kuhu peamiselt Koivast silm ja mõnikord lõhe kudemas käivad. Esineb ka harjus. Lepistust Koivani Hargla juurde jõge mööda edela suunas on ca 22 km.

K o i v a s (Gaujas) sageneb lisaks eelmainitud kaladele teib ja lisandub tõugjas, keda sealpool valgeks sudakaks ehk valgeks kalaks hüütakse. Kaldad kõikjal kõvad, vahel võsastunud. Esineb madalikke ja võrenguid, ka kärestikke.

VÕRU — SAALUSE — HAANJA — PLAANI — MURATI — MISSO — VASTSELIINA

V e r i j ä r v — ca 5 km Võrust, Vastseliina maantee ääres. Esineb haug, ahven, särg, suur viidikas, säinas, luts, kiisk, latikas, linask. Läbivooluga, ei jää ummuksile. Püük ka kaldalt.

V a l g j ä r v — eelmisest 0,3 km lääne suunas. Jääb vahel ummuksile. Esineb haug, ahven, särg, linask. Sisse toodud karpkala ja peled.

S a a l u s e (Kavadi) j ä r v — Võrust ca 16 km kagu suunas. Kõige ilusam järv Võru rajoonis. Esineb ahven, särg, nurg, latikas, haug, roosärg, kiisk, koha, linask, luts.

S a a l u s e v e s k i j ä r v. Kalastik sama mis Kavadi järveski, kuid koha ei esine.

V a s k n a j ä r v Suure Munamäe jalamil — Saalusest ca 4 km ja Võrust ca 18 km. Esineb ahven, särg, haug, kiisk, luts, linask, nurg, latikas.

T u u l j ä r v — Suurest Munamäest ca 1 km lõuna suunas (tornist näha). Eesti kõige kõrgemal asuv järv. Esineb ahven, haug, särg, roosärg, linask, luts.

Kurgjärv ja Väikejärv — Haanjast ca 2,5 km lääne suunas Haanja—Rõuge maantee ääres. Esineb ahven, haug, särg, nurg, latikas, kiisk, Kurgjärves ka mõni koha.

Vihtla järv — eelmistest ca 1 km lõuna suunas samas orundis. Kalaliigid samad.

Plaani Kälajärv — Haanjast ca 6 km lõuna suunas. Esineb särg, ahven, haug, mudamaim, linask.

Piipse järv (Alasjärv) — Plaani Kälajärvest risti üle maantee ca 1 km kirde suunas. Kalaliigid samad.

Murati järved — Haanjast ca 15 km lõuna suunas Läti NSV piiril Riia—Pihkva maantee ääres. Esineb särg, ahven, haug, nurg, latikas, roosärg, linask.

Pulli järv — Muratist ca 10 km ida suunas, samuti Riia—Pihkva maantee ääres Missos. Esineb ahven, särg, haug, linask, latikas, nurg.

Hino järv — samas üle Riia—Pihkva maantee umbes 1—1,5 km Pulli järvest lõuna suunas. Esineb ahven, haug, särg, nurg, latikas, linask, luts, kiisk, roosärg.

Kisejärv ja Pahijärv — Missost ca 4 km loode suunas. Esineb ahven, särg, haug, linask, nurg, latikas, kiisk.

Preeksa ja Uuri järv — Kisejärvest ca 3 km lääneloode suunas kahel pool Vastseliina—Murati maanteed. Vastseliinast ca 15 km. Esineb särg, ahven, roosärg, haug, linask, latikas, nurg, luts.

Kirikumäe järv (+ 4 väiksemat järve) — Vastseliinast ca 7 km edela suunas otse Vastseliina—Murati (Riia—Pihkva kivitee) maantee ääres. Esineb massiliselt väike ahven, särg, haug, linask, luts.

Piusa jõgi läbib Vastseliina aleviku, kuid on suvel napiveeline ega oma enam endisi rikkusi forelli, harjuse, haugi ja teiste kalaliikide näol kuni Piusa raudteejaamani Tartu—Petseri raudteel. Sealt edasi esineb veel haugi, harjust, lutsu, ahvenat, särge, teibi, viidikat, rünti, lepamaimu kuni Pihkva järveni.

Noodasjärv Kütioru lõpus. Vastseliinast Loosi kaudu ca 10 km loode suunas; Võrust Palomõtsa kaudu ca 12 km. Esineb ahven, särg, roosärg, haug, latikas, nurg, luts, linask, kiisk, viidikas.

Lasva järv — Noodasjärvelt Sooküla ja Kaku kaudu põhja suunas ca 4 km; Võrust Kääpa ja Tammeküla kaudu itta ca 10 km. Esineb särg, haug, ahven, latikas, nurg, kiisk, luts.

Kalijärv — Lasvalt edela suunas ca 2,5 km Lasva—Nõnova maantee ääres. Esineb ahven, haug, särg, linask, luts, roosärg.

VÖRU — LINNAMÄE — URVASTE — ANNE —
KOORASTE — KANEPI — KÄRGULA — SULBI —
OSULA — VÖRU

Pühajõgi (Võhandu ehk Voo ülemjooks enne Vagulasse suubumist) Sõmerpalu sovhoosi juures, Võrust ca 9 km. Esineb haug, särg, ahven, säinas, viidikas, luts, teib, rünt, turb. Ülalpool Osulat (jõge mööda vastuvoolu ca 4 km) lisandub jõforell, kaovad aga säinas ja turb. Osulast Jõgeharani jõge mööda ca 20 km. Kaldad kuivad, sageli võsastunud.

Löödla järv — Linnamäelt ca 5 km läände, ulatub loodesopiga maanteeni. Esineb särg, ahven, haug, linask, nurg, latikas, koha, angerjas, luts, kiisk, viidikas, karp, peled.

Uhtjärv Urvaste sügavas ürgorus — Löödlast Vastse-Antsla kaudu ca 7 km loode suunas. Esineb ahven, särg, latikas, haug, nurg, kiisk, viidikas, angerjas, koha, linask.

Kooraste järvistu — ca 10 km Urvastest põhja suunas; algab Annelt Vidrike, Voki, Lambahanna, Naha-, Sinikejärve, Lubjaahju, Liinu- ja Pikkjärvega, mis samas orundis ca 4 km lõigus on kõik omavahel ühenduses. Paari kilomeetri järel järgnevad Vaaba ja Hatsike pisijärv ning samas suuremad Leedla, Uiakatsi, Suurjärv ehk Leedla, Väike, Kõver ja Mutsina järv ning Palujärv, seega 15 järvekest ja järve. Esineb särg, ahven, haug, nurg, latikas, kiisk, linask, luts.

Jõksi järv — Kanepist ca 2 km loodes. Esineb särg, latikas, ahven, haug, nurg, kiisk, linask, luts, rünt.

Vähkjärv — asetseb mõnisada meetrit Jõksi järvest ida pool, on kraavi kaudu sellega ühenduses. Esineb särg, ahven, haug, nurg, latikas, linask, luts.

Piigandi järv — samas orundis, Vähkjärvest ca 800 m kirde suunas. Esineb särg, ahven, haug, nurg, latikas, linask, kiisk.

Erastvere järv — Kanepist ca 1,5 km kagu suunas maantee ääres. Esineb ahven, haug, särg, latikas, roosärg, linask, luts, koger.

Kärgula ja Sulbi lähedal Pühajõel, Kanepist ca 8—10 km, on parimad jõeforelli püügikohad, samuti Sulbi ja Osula vahel pärivoolu.

VÖRU — TILSI — VARBUSE — KARILATSI — KOORVERE — KIIDJÄRVE

Tilsi Pikkjärv — Võru—Tartu maanteed Ridalist vasakule. Võrust ca 16 km. Esineb ahven, kiisk, haug, särg, linask, koger.

Kõrbjärv — Tilsist ca 1 km loode suunas. Esineb ahven, särg, nurg, haug, latikas, linask, luts, kiisk, rünt.

Tilleoja (Ahja jõe ülemjooks) — Võrust ca 21 km Võru—Tartu maantee ääres. Esineb jõeforell, lepamaim, rünt, luts, harjus.

Jaaneke- (Jänuk-) järv — Karilatsist ca 6 km lääne suunas. Võrust Karilatsi ca 35 km. Esineb ahven, särg, haug, luts, nurg, latikas, linask, kiisk.

Ahja jõgi (alates Koorvere paisust tuntud ka Valgemetsa ja Taevaskoja jõena) — Karilatsist ca 2,5 km ida suunas, Põlvast ca 9 km. Esineb jõeforell, lepamaim, rünt, harjus, haug, särg, tippviidikas, ahven, luts, turb, teib. Allpool Kiidjärve algab Saesaare paisjärv, kus puuduvad jõeforell, harjus, teib ja tippviidikas, kuid esineb lisaks latikas ja nurg.

Kiidjärv — samanimelisest raudteejaamast ca 2 km kirde suunas, Põlvast ca 12 km põhja suunas. Esineb ahven, haug, latikas, nurg, linask, luts, kiisk.

VÖRU — VASTSE-NURSI — SÄNNA — MATSI —
VANA-ROOSA — LÜLLEMÄE — ANTSLA

Kahrila järv Vastse-Nursis — Vörust ca 11 km. Esineb ahven, haug, latikas, nurg, linask, luts, kiisk.

Ahitse järv — Vastse-Nursist ca 4 km Sänna suunas, näha teelt vasakul. Esineb suur ahven, haug, hõbekoger, koger, linask.

Pärlijõgi — Vörust ca 20 km Sännas. Esineb jõe-forell, lepamaim, rünt, haug, särg, harjus, luts, ahven.

Mustjõgi Matsi ja Vana-Roosa vahel — Sännast ca 12 km, Varstust ca 4 km. Esineb haug, särg, ahven, viidikas, luts, teib, rünt, latikas, nurg, kiisk, lepamaim, forell.

Ubajärv — Vana-Roosalt ca 5 km lääne suunas. Esineb ahven, haug, särg, hõbekoger, linask, koger.

Pehmejärv — Vana-Roosalt ca 8 km loode suunas, Ubajärvelt ca 4 km põhja suunas. Esineb ahven, haug, särg, hõbekoger, linask.

Ähijärv — Pehmejärvelt ca 4 km lääne suunas, Kalkalt — Haabsaarest ca 4 km lõuna suunas, Antslast ca 14 km lõunas. Esineb ahven, särg, nurg, latikas, haug, koha, linask, kiisk, koger, luts, angerjas, roosärg.

Aherujärv — Ähijärvest ca 8 km läänes, Lüllemäelt ca 10 km lõunas. Esineb ahven, särg, nurg, latikas, haug, koha, linask, roosärg, viidikas, mudamaim, kiisk, angerjas, luts, koger.

Karula Pikkjärv — Lüllemäelt ca 5 km Valga suunas. Esineb ahven, särg, nurg, latikas, haug, roosärg, linask, luts, angerjas, koger.

Boose järved (Suur ja Väike) — Antslast ca 5 km lääne suunas. Esineb ahven, särg, latikas, nurg, haug, angerjas, linask, koger, karp.

Vastsekivi paisjärv «Linda» kolhoosi keskus — Antslast ca 6 km loodes. Majandab «Linda» kolhoos, kes annab ka püügilubasid. Esineb latikas, karp, ahven, särg, haug, linask.

KALAKAITSE

MIDA PEAB KALASTAJA TEGEMA KALAVETE RIKASTAMISEKS

Igaüks, kes tegeleb kalapüügiga, olgu see kutseline kalur, kalasportlane või asjaarmastaja-õngitseja, on kohustatud hoolitsema meie veekogude kalarikkuste säilitamise ja suurendamise eest. Seda peab arvestama ka algaja kalastaja, kui ta seab sammud kalavetele.

Alljärgnevas peatume pikemalt neil kalakaitse ja -kasvatustel abinõudel, mille täitmine on jõukohane ka igale algajale. Veel parem, kui käesolevaid ridu loeksid ka staažikamad õngemehed, sest üht-teist kasulikku leidub seal nendegi jaoks.

Kalakaitstes on esimene nõue: ära riku ise ega luba teistel rikkuda kalapüügieeskirju! Seda nõuet saab edukalt täita ainult siis, kui me neid eeskirju hästi tunneme, teame, kuidas ja milliste vahenditega tohib kalu püüda, kus ja millal kalapüük on keelatud, millised on kalade alammõõdud jne.

Paraku kehtivad meie kalavetel kolmed erinevad kalapüügieeskirjad: 1) Balti mere basseini kohta, 2) Peipsi ja Pihkva järve kohta ja 3) Eesti NSV siseveekogude kohta. Kes aga soovib kalastama minna Matsalu lahele või Muhu väina saarte ümbrusse, peab silmas pidama veel Matsalu Riikliku Looduskaitseala põhimäärust ja sellega kaasnevaid sisekorra eeskirju. Seega küllaltki mahukas kogu igasuguseid kalapüügi kitsendusi — lubamisi ja keelamisi, mille hulgast antud juhul vajaliku leidmine tekitab raskusi isegi kogenud kalastajale, rääkimata algajast. Seepärast püüame asja lihtsustada ja loetletud eeskirja-

dest esitada üksnes kõige olulisema koos omapoolsete selgitavate kommentaaridega.

Kalapüük isiklikuks tarbimiseks on lubatud kõigil kodanikel lihtsa ujukiõngega, mis koosneb rullita ridvast, õngenööri, ujukist, raskusest ja ühest õngekonksust. Isikud, kellel on taskus (mitte kodus) kehtiv kalasportlasepilet, tohivad kalu püüda spinninguga, lendõngega, kuni kolme põhjaõngega, kusjuures ühel põhjaõngel ei tohi olla üle kolme konksu, talilandiga (tirguga), mille võib olla kuni kaks konksu teravike vahedega mitte üle 30 mm, kirptirguga, viie ankurdamata ketasunnaga, vedeliga sõudepaadi järel ja kuni kolme käsiõngega. Siinjuures tuleb meeles pidada, et üheaegselt tohib kasutada ainult kolme eri tüüpi püügivahendeid. Peale loetletud püügivahendite võivad kalasportlased, kes on ühtlasi allveespordisektsioonide liikmed, kalastamiseks kasutada ka harpuunpüüsi, kuid ainult ujudes komplektiga nr. 1 (lestad, mask, hingamistoru, nuga ja kummiülirikond); seejuures on keelatud kalu tulistada kaldalt, paadist või veekogu põhjas seistes. Hoiatuseks olgu öeldud, et kõigi teiste püügivahendite, nagu nootade, mõrdade, võrkude, abarate, kuuritsate, liivide, harkundade ja ridaõngede kasutamine kalapüügil isiklikuks tarbeks on kategooriliselt keelatud. Samuti on keelatud liht-käsiõngega püügil kasutada söödana kala, püüda forelli loodusliku söödaga või põhjaõngega ja vedada lanti mootorpaadi järel. Need kodanikud aga, kes kalapüügiks haaravad västra või püüsi või heidavad vette lõhkeainet, kuuluvad kõige ohtlikumate röövpüüdjate kilda ning nende väljaselgitamise ja vastutusele võtmise eest peavad hoolt kandma kõik ausameelsed kalastajad. Ka elektriküügivahendeid tohib kalastamisel kasutada üksnes loodus- või kalakaitseorganite kirjalikul loal.

Et asjaarmastajalik ja sportlik kalapüük ei saaks muuta endavarustamise hasardiks, on ööpäevane kalasaak kalapüügieeskirjadega limiteeritud. Nii on lubatud Balti mere basseinis ning Peipsi ja Pihkva järve basseinis püüda ühe isiku kohta kuni 5 kg kala, siseveekogudes aga kuni 5 haugi ja samal arvul säinaid, linaskeid, kohasid, latikaid, kuni 3 jõeforelli, 3 harjust ja 3 angerjat. Matsalu Riikliku Looduskaitseala vetel aga on kalapüük üldse keelatud.

Kuigi asjaarmastajalik ja sportlik kalapüük on lubatud

põhiliselt kõigil vabariigi veekogudel, esineb siingi mõningaid olulisi kitsendusi. Nii näiteks ei tohi kalastada kultuur-kalamajanduslikes veekogudes ning kalapüügiks keelatud kohtades ja aegadel. Et anda põgusat ülevaadet keelatud kohtadest ja aegadest, on käesoleva peatüki lõppu paigutatud vastav tabel.

Kultuur-kalamajanduslike veekogude kohta puuduvad veel nimekirjad vabariigi ulatuses. Kuid kahtlemata kuuluvad nende hulka kõik kalakasvatamiseks rajatud tiigid ja selleks kohandatud järved, kuhu on investeeritud suuri summasid, nagu Ermistu, Kuremaa, Kaiavere, Vagula jt. järved. Lähemal aastail suureneb see arv veelgi mitme järve võrra, nagu Tõhela, Tündre, Kaarepere Pikkjärv ja Tänavjärv. Siiski on paljudes kultuur-kalamajanduslikes veekogudes jäetud võimalus ka asjaarmastajalikuks ja sportlikuks kalapüügiks piiratud kujul. Seepärast on soovitatav neil juhtudel pöörduda eelnevalt veekogu valdaja poole.

Edasi mõni sõna alamõõdulistest kaladest ja nende kaitsest. Siin on lähtunud ratsionaalse kalamajanduse ühest põhinõudest — võimaldada igal hinnalisel kalal saada suguküpseks ja anda vähemalt üks kord elus järglasi. Sellest tingituna ongi meie paljude kalade kohta kehtestatud mõõdud, millest väiksemaid isendeid ei tohi püüda. Kuigi tegemist on otseselt töenduslike alammõõtudega, käib see ka siseveekogude kalapüügieeskirjadega hõlmatud veekogudes kalastamise kohta. Need mõõdud on järgmised:

lõhe	56 cm	siig	32 cm
meriforell	45 „	säinas	30 „
angerjas	45 „	latikas	30 „
kõha	40 „	linask	25 „
vimb	24 „	harjus	20 „
haug	40 „	tõugjas	50 „
jõeforell	25 „		

Täiendavalt olgu öeldud, et Võrtsjärvel ja Emajõel on angerja alammõõt 50 cm, lutsul — 30 cm. Kalade mõõtu arvestatakse ninamikust kuni soomuskatte lõpuni, angerjal ja lutsul — ninamikust sabauime lõpuni.

Peale nimetatud alammäärade esineb meil tihti kõrvalekaldumisi latikale kehtestatud alammõõdu määrast. Näi-

teks on Võrtsjärvel latika alammõõt vähendatud 26 cm-le. Ka mitmes teises järves (Vagula, Raigastvere jt.), kus esineb latikate üleasustus, on tema alammõõtu vähendatud. Kalade alammõõtu võivad üksikutel juhtudel muuta ainult looduskaitseorganid teaduslike asutuste ettepanekul.

Eriti ettevaatlik tuleb olla, kui õngitsetakse jõgedel, kuhu rändavad küdema lõhe ja meriforell. Nende kalade püük on keelatud. Pealegi võib väga kergesti õnge hakata sõrmepikkusi lõhe- ja meriforellipoegi, kelle püüdmisega võime tahtmatult juba niigi kasinatele lõheliste varudele asendamatu kahju tuua. Lõhe- ja meriforellipojad on hõlpsasti äratuntavad külgedel ridamisi asetsevate tumedate laikude järgi. Kui säärane kalake juhtub õnge otsa jääma, tuleb ta ettevaatlikult vabastada ja vette tagasi lasta ning on parem sellel kohal õngitsemine jalamaid lõpetada.

Ka angerjate püüdmisel kipub väga tihti õnge otsa jääma päris väikesi isendeid; neid sealt vabastada pole võimalik, sest õngekonks on sügavale kurku neelatud. Noorte angerjate püüdmine aga vastab umbes noore metsa raiumisele, kust ei saa ehituspalki ega küttepuud. Angerjate puhul on asi isegi mõnevõrra tõsisem, sest meie sisevete angerjavarud teatavasti täienevad praegu eranditult just nendest angerjamaimudest, keda Nõukogude Liit ostab kalli raha eest Prantsusmaalt ja kelle toomine meie vabariiki on seotud mitmesuguste raskustega. Seepärast peaks olema endastmõistetav, et angerjavarudesse tuleb suhtuda säästlikult ja teha lõpp nende asjatule raiskamisele. Et alamõõduliste angerjate püüdmist vältida, on soovitatav kasutada söödana usside asemel väikesi prügi-kalu, keda võtab ainult suurem angerjas.

Need, kes ülaltoodud nõuandeid miskiks ei pea, võivad seda hiljem tuliselt kahetseda, sest peale kalapüügieeskirjade rikkumise eest määratud trahvi tuleb neil ka kalavarudele tekitatud kahju katteks maksta iga lõhepoja eest 40 rubla, meriforellipoja eest 20 rubla ja angerjahakatise eest 3 rubla. Muide, need kahjutasu taksid on kehtivad ka täiskasvanud kalade puhul, kui viimased on püütud ebaseaduslikult. Peale nimetatud kalaliikide kuuluvad kahjutasustamisele veel koha, vimb, jõforell ja karpkala 3-rublase taksiga ning siig, peled, räabis, latikas, haug, linask, harjus ja säinas 2-rublase taksiga. Muide, peale loetletud

kalaliikide on kalastajal õigus oma teiste kalade ülejääke ära müüa.

Kalapüügieeskirjad ei luba juhtida ja heita kalamajanduslikesse veekogudesse, nende kallastele või jääle ettevõtete ja organisatsioonide puhastamata heitvett, prahti, metsa- ja muude tööstuste jäätmeid, mis võivad veekogu saastata või vee keemilisi omadusi muuta. Eriti ohtlikud on kaladele tööstusettevõtete puhastamata või halvasti puhastatud heitveed. Kalu ohustavad mitte üksnes mürgiseid kemikaale sisaldavad heitveed, vaid ka tärglisevabrikute, võitööstuste ja teiste toiduainetetööstuse ettevõtete heitveed, mis sisaldavad rohkesti orgaanilisi aineid, sest nende ainete lagunemisel veekogudes tekib lahustunud hapniku defitsiit. Et vältida kaladele ohtlike naftasaaduste sattumist vette, on keelatud mootorsõidukite ja mehhanismide pesemine ja puhastamine veekogudes või nende kaldal.

Et ära hoida veekogude saastamist, ootavad loodus- ja kalakaitseinspektorid abi kalastajatelt, eeskätt võimalike väiksemate või ajutiselt tegutsevate saastamisallikate avastamiseks. Algaja kalastaja suhtes aga piisab sellestki, kui ta igast märgatud saastamisjuhtumist lähemat loodus- või kalakaitseinspektsiooni otsekohe informeerib.

Mineraalväetiste ja mürkkemikaalide ettevaatamatu kasutamine põllumajanduses võib samuti põhjustada veekogudes kalade massilist suremist. Seepärast on keelatud mürkkemikaalide kasutamine veekogu ääres lähemal kui 300 m kaldast, ka nende kemikaalide ja vedelväetiste taara, autotsisternide ja pihustite pesemine veekogudes või nende kaldal ning vedelväetiste hoidmine veekogude vahetus läheduses. Juhtudest, kus nende eeskirjade vastu eksitakse, peab informeerima loodus- või kalakaitseorganeid.

Informeerida tuleb neid organeid ka kõigest muust, mis veekogudel silma torkab ja kalapüügieeskirjadega vastuolus tundub olevat, näiteks püünistega sulgemine üle $\frac{2}{3}$ jõe, oja, sidenõva või kanali laiusest, tõkete ehitamine ja vaiade tagumine veekogudesse, veekogude äärde ülespandud kalakaitsealaste märkide, kuulutuste, siltide hävitamine, kalamajanduslike ehituste ja seadmete rikkumine ja lõhkumine, registreerimata paatide kasutamine ja hoidmine veekogudel või nende kallastel, omavoliline paisude avamine ja veehoidlate allalaskmine jne. Samuti

kuulub niisuguste nähtuste hulka uute kalaliikide aklimatiseerimine ja kalade ümberpaigutamine ühest veekogust teise, kui seda tehakse ilma loodus- või kalakaitseorganite loata, teaduslikult põhjendamata ja veterinaarjärelevalveta. On teada juhtumeid, kus kalastajad omavoliliselt on viinud Maardu ja Kahala järvest hõbekokri teistesse järvedesse. Ümberpaigutamisi on tehtud ka haugi, ahvena ja linaskiga. Kuigi niisugustel juhtudel on eesmärgiks kalavete rikastamine, võib siin ka kahju teha — koos kaladega teistesse järvedesse viia mitmesuguseid haigusi tekitavaid parasiite. Erilist ettevaatust selles suhtes nõuab linask, kelle lõpustel sageli parasitērib kalade nn. ergasiloosi põhjustavaid vähikesi. Kirjanduse andmetel on ergasiloosi tagajärjel ette tulnud linaskite ja forellide massilisi hukkumisi.

Iga kord ei õigusta end ka sissetoodava kalaliigi valik. Näiteks pole mõtet tuua hõbekokri järve, kus on elamistingimused soodsad palju hinnalisematele kaladele, ja vastupidi, viia hinnalisi kalaliike sinna, kus looduslikud tingimused pole neile vastuvõetavad. Arvestada tuleb ka veekogu, millest üht või teist kalaliiki võetakse, sest ühe ja sama kalaliigi kasvuomadused eri järvedes võivad tunduvalt erineda. Mis puutub aga ahvena sissetoomisse, siis see on küll asjatu ja mõnel juhul isegi kahjulik. Vaatamata ahvena headele maitseomadustele peetakse teda kalamajanduses väheväärtuslikuks, nn. prügikalaks; viimaste hulka kuuluvad peale ahvena särg, nurg, kiisk, ogalik jt. Prügikalad kasvavad väga aeglaselt. Näiteks 10-aastane ahven ja särg kaaluvad paremal juhul 300 g, niisama vana latikas aga kaalub 1 kg ümber, haug ja koha koguni 3—4 kg. Pealegi on prügikalad suured kalade toidu raiskajad, kes kulutavad ühe kilogrammi kalaliha tootmiseks ligemale kuus korda rohkem toitu kui hinnalised kalaliigid, sealjuures söövad ahven, kiisk ja ogalik isegi teiste kalade marja. Peale selle sigivad prügikalad jõudsasti ja võivad ebaperemehelikult majandatavast veekogust hinnalised kalaliigid pikapeale välja tõrjuda. Need veekogud aga, kus ülekaalus on prügikalad, jäävad paratamatult kalavaeseks. Seepärast ongi ahvena ja teiste prügikalade ümberpaigutamine ühest veekogust teise lubamatu ja ainult erandjuhtudel või kalaspordiorganisatsioonidele kuuluvais veekogudes võib seda teha eespool märgitud tingimustel.

Ulalöeldust ei tule järeldada, nagu ei peetaks kalade ümberpaigutamist, introductseerimist või aklimatiseerimist üldse soovitatavaks. Hoopis vastupidi, kõike seda meil tehakse ja õige suures ulatuses, kuid läbimõeldult ja veekogude majandamise plaanidele vastavalt, kusjuures sissetoodavad kalad lastakse enne läbi profülaktiliste antiparasiitarsete vannide.

Samuti nagu iga elusorganism vajab kala elamiseks ja paljunemiseks vastavaid tingimusi. Mida soodsamad on need tingimused veekogus, seda rohkem kalu hakkab meil õnge otsa. Kui aga need tingimused halvenevad, jääb kalu veekogus vähemaks. Meil on olnud küllalt juhtumeid, kus endised rikkad kalaveed on aja jooksul kaotanud oma kalamajandusliku tähtsuse.

Üheks peamiseks ohuks veekogule on tema kiire kinnikasvamine, mida põhjustab veetaimestiku lopsakas arenemine. Eriti kahjustavalt mõjuvad siin kõvavarrelised veetaimed, nagu pilliroog, kõrkjas jt. Nende taimede tihedad puhmastikud kurnavad veekogu põhja pinnast ja kitsendavad kalade poolt toiduks kasutatavate pisiorganismide arenemist. Nad ei rikasta ka veekogu hapnikuga, sest nende rohelised osad ulatuvad kõrgele üle veepinna ja hapnik, mida nad hingamisel eraldavad, haihtub õhku. Kõige tülikamad on kõvavarrelised veetaimed aga oma suure visaduse ja laiutamistungi poolest. Sägedasti katavad nad lühikese ajaga veekogu pinna täielikult ning on aluseks selle soostumisele. Seepärast osutub vajalikuks nende taimede hävitamine või vähemalt nende leviku piiramine veekogus. Ainult üksikjuhtudel võib neid taimi jätta kitsa ribana kasvama kalda kaitseks ärauhumise eest.

Lihtsaim viis kõvavarreliste veetaimede hävitamiseks on nende perioodiline niitmine. Väikestel aladel ja madalal vees saab seda teha hariliku vikatiga. Näiteks jõuab üks inimene kuni põlvini ulatavas vees päeva jooksul niita ligi 0,2 hektari suuruse ala. Sügavamates kohtades aga saab hädapärast niita ka paadist. Niita tuleb võimalikult juurte lähedalt, nii et varretüükad jääksid sügavale vee alla; see avaldab kahjustavat mõju kogu juurestikule.

Pilliroogu ja kõrkjaid on kõige parem niita õisiku moodustumise ajal, sest varajasem niitmine võib põhjustada taimekogumike tihenemist, hilisemat niitmist aga raskendab taimevarte puitumine. Pealegi võimaldab niitmisega

hilinemine koguda taimedel juurestikku toiduvarusid tulevaste võrsete jaoks.

Mahaniidetud veetaimi ei tohi jätta mööda veekogu laiali ujuma, vaid nad tuleb koguda kuhikuteks ja kinnitada vaiadega paigale, et tuul ja lained neid ära ei ajaks. Nii jäävad need taimekuhikud esialgu haljasväetisena veekogusse, kus biokeemiliste lagunemisprotsesside tagajärjel tekib massiliselt baktereid, mis moodustavad peamise lüli kalade toiteorganismide arenemise keerukas ahelas. Alles hiljem korjatakse taimede lagunemata jäänused veekogust välja, et seda mitte asjatult risustada. Tuleb jälgida, et veekogusse ei kuhjuks korraga liiga palju haljasmassi, mis lagunemisel võib hapnikurežiimile halvasti mõjuda.

Muide, aeg-ajalt tuleb piirata ka nende veetaimede liigset levikut, mille rohelised osad asetsevad kas üleni või suuremalt jaolt vee all. Hõlpsam on seda teha okastraadi vedamisega mööda põhja või raudrehaga rehitsemise teel.

Niisiis peab iga õige kalastaja vahetevahel õngeridva asemel kätte võtma vikati- või rehavarre. Vaja on ainult silmas pidada, et kalapüügiks keelatud kohtades võib seda teha üksnes kooskõlastatult loodus- või kalakaitseorganitega.

On teada, et paljude kalaliikide kudemistingimustele mõjub ebasoodsalt veepinna kõikumine, mille tagajärjel kudemisalad võivad jääda kas liiga sügavale või liiga madalale või hoopis kuivale. Nende kalaliikide kudemisvõimalused, kelle mari on kleepuv ja kes heidavad selle veealusele taimestikule, on eriti piiratud madala veeseisu korral, aga ka järsult süvenevates, kitsa kaldaalaga veekogudes.

Nii esimesel kui ka teisel juhul on otstarbekas kudemistingimuste parandamiseks rakendada kunstlikke ehk tehiskoelmuid. Kujult ja suuruselt võivad need olla mitmesugused, olenevalt kõigepealt kala liigist. Näiteks haugi puhul aitab sellest, kui kohe pärast jäälagunemist asetada kalda äärde 0,5 m sügavuses veekogu põhja tiheda kuluga mättaid. Niisugune koelmu on ligilähedane looduslikule, sest teatavasti valivad haugid kudemiseks suurveest üleujutatud luhaalad, kus nad heidavad marja möödunud aastasele kuivanud rohtkattele.

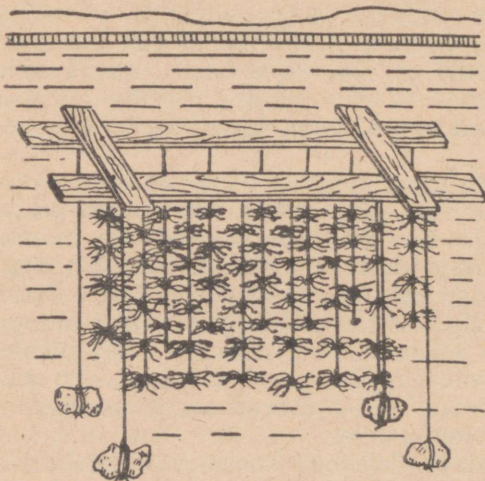
Latikale valmistatakse koelmu kuuse- või kadakaokstest, mis kinnitatakse matitaoliselt suuresilmalise traat-

võrgu või peentest lattidest kokkulöödud raami külge ja lastakse kivide või vaiade abil 0,5 m sügavuses põhja. Selliseid koelmuid kasutavad kudemiseks peale latikate ka linaskid, kogred, säinad, särjed.

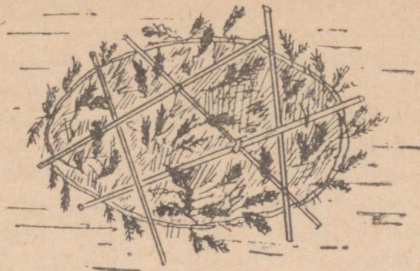
Latikate jaoks peetakse aga kõige paremaks ujuvkoelmuid. Ujuvkoelmu aluseks on vee peal ujuv lattidest raam pikkusega 3—6 m ja laiusega 1 m. Raami külge seotakse iga 30—40 cm tagant 3—4 m pikkused (vastavalt asetuskoha sügavusele) paelad. Nendele paeltele kinnitatakse 30—40 cm pikkuste vahedega kuuse- või kadakaokstest vihad ja paelte alumistele otstele raskuseks kivid, mis hoiavad paelad vihtadega sirged ning ühtlasi peavad kogu koelmu ankrutena paigal (joonis 1).

Ujuvkoelmu tuleb asetada 100—150 m kaugusele latikate looduslike kudemiskohtade ette. Et vihtade oksad oleksid värsked ja prügikalad ei saaks neile eelnevalt oma kudu kinnitada, seotakse paelad koos vihtadega ujuva raami külge vahetult enne latikate kudemist, s. o. siis, kui vee temperatuur veekogus on tõusnud 12—14°-ni ning püsivad soojad ja vaiksed ilmad.

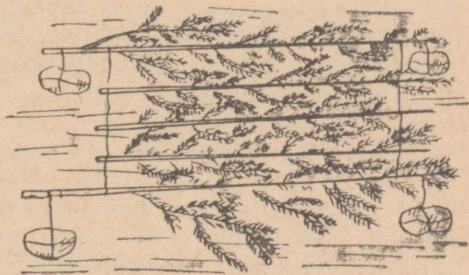
Kohade jaoks tehakse ligi 1 m² suuruste pesadena nn. mattkoelmu ja asetatakse 0,75—1 m sügavuses veekogu põhja. Pesa aluseks on nelinurkne või ümarik raam, üle tõmmatud suuresilmalise võrguga, millele kinnitatakse

1. Ujuvkoelmu latikate jaoks.

2. Mattkoelmud.

kudusubstraat. Viimaseks sobivad puhtaks pestud pilliroojuurestik, pajujuured või kuuse- ja kadakaoksad. Substraat seotakse võrgu külge nii, et peente juurte või okste harustik moodustaks ühtlase vaiba (joonis 2).

Seega ei ole tehiskoelmute valmistamine eriti keerukas. Peamine nõue on panna nad veekogusse õigel ajal ja õigesse kohta.

Veepinna järsu tõusu ja langusega on seotud veel teinigi asjaolu, mis kalade paljunemisprotsessi kahjustab. Teatavasti kogunevad mitmed kalaliigid kudema kevadise suurveega üleujutatud luhtadele. Pärast koorumist jäävad sinna peatuma ka nende vastsed ja maimud, kes leiavad seal rikkalikult toitu ja muud soodsad tingimused jõudsa kasvamiseks. Kuid tihtipeale juhtub nii, et suurvee kiirel alanemisel jäävad luhtade madalamatesse kohtadesse põhiveekogust eraldunud loigud, kus kalamaimud hukuvad vee ülesoojenemise või koguni kuivamise tõttu.

Kalastaja ei tohi sellistest nähtustest abi osutamata ükskõikselt mööda minna. Veel enam, ta peab need juhtumid üles otsima ja vajaduse korral viivitamatult kalamaimude päästmisele asuma.

Kui sellised loigud, nn. luhaveed, asuvad jõe või järve läheduses ja selle veetasemest kõrgemal, on kalamaimude päästmine võrdlemisi lihtne: tuleb kuivamisohus olev loik lähema veekoguga väikese kraavi abil ühendada ja lasta vesi koos maimudega ära voolata. Hoopis vaevalisem on kalamaime päästa luhavetest, mis paiknevad veekogust kaugel. Näib, et siin on kõige otstarbekam maimud peene-silmaliste kahvade või mingisuguste liivitaolisté püünis-tega välja püüda ja panges või mingis suuremas nõus veekogusse viia. Seda tuleb aga teha äärmise ettevaatu-sega. Nõudesse ei tohi maimu panna väga tihedalt ega neid sinna liiga kauaks jätta. Nii ühel kui ka teisel juhul võivad maimud kergesti lämbuda. Üldse on parem maimu loikudest veekogusse viia varahommikul, mil õhk ja vesi on jahedamad kui päeval.

Ka talvel vajavad kalad hoolitsust. Pika ja karmi talve korral võivad veekogud, kõige sagedamini madalad, nõrga läbivooluga või täiesti läbivooluta järved, ummuksile jääda. Paks jää- ja lumikate takistab atmosfäärilist hapniku juurdevoolu veekogusse. Samuti katkeb nõrga valguse tõttu vee all veetaimedest hapniku eraldumine. Vees olemasolevaist hapnikuvarudest aga ei piisa kaladele ja teistele veerasukatele hingamiseks kogu talve läbi. Tekib hapniku defitsiit ja kalad hakkavad lämbuma. Suurtes veekogudes (Võrtsjärves, Paunküla veehoidlas, Mullutu lahes jm.) võivad madalates, mudase põhjaga kaldakäärudes kalad ka lokaalselt ummuksisse jääda.

Tavaliselt on veekogu ummuksile jäämise tunnuseks see, et kalad rahutuks muutuvad ning hakkavad sissevoolu-kohti ja jääpragusid otsima, kust vette pääseb õhku või voolab sisse värsket vett. Kui niisugusel juhul raiuda jää-kattesse auke, koguneb nende alla peatselt kalu, sagedasti tõusevad nad isegi veepinnale õhku ahmima. Lõpnud kalade leidmisel veekogust tuleb kindlaks teha, kas pole tegemist lämbumisega. Lämbunud kaladel on suu lahti, lõpusekaaned peast eemaldunud ja lõpuselehed laiali.

Parim abinõu veekogude ummuksile jäämist vältida on neisse suubuvate ojade ja kraavide puhastamine ning nende suudmete lahtihoidmine talvel. Ka aukude raiumine jääkattesse aitab mõningal määral kalu lämbumisest päästa. Kuid aukude raiumisse tuleb siiski suhtuda tea-tava ettevaatusega. Nimelt võib see häirida kalade talve-rahku, mille tagajärjel neil ainevahetus kiireneb ja hapni-

kuvajadus tõuseb, nii et tulemus osutub loodetule vastupidiseks.

Aukude raiumine annab positiivseid tulemusi kindlasti siis, kui neid tehakse arvukamalt või suurematena külma- perioodi lõpul, s. o. 8—14 päeva enne veekogu jääkattest vabanemist, sest siis on hapnikuhulk vees kahanenud miinimumini.

Lihtsaim viis järvede vee rikastamiseks hapnikuga on jääpeeglite rajamine lumikattesse. Selleks roogitakse veealuse taimestiku kohalt vähemalt 500—600 m² suurusel pinnal jää lumest puhtaks ja valatakse veega üle, et ta muutuks hästi läbipaistvaks. Valguse toimel algab taimes- des uuesti assimileerimisprotsess ja neist hakkab eral- dumata hapnikku. Mida suurem veekogu, seda rohkem tuleb lumikattesse selliseid peegleid rajada. Tülikaks võivad siin saada ainult sagedad tuisud, sest jääpeeglid peab pidevalt puhtad hoidma. Vett saab hapnikuga hästi rikas- tada ka õhu pumpamisega jää alla. Tuleb üksnes silmas pidada, et muda põhjast üles ei keerutataks. Seepärast on soovitatav õhu pumpamist ette võtta ainult kõva põhjaga kohtades. Paisjärvede ja tiikide puhul aga aitab sellest, kui veepinda pisut alandada, nii et vee ja jää vahele jääb õhuruumi.

Kui rakendatud abinõudest hoolimata hakkab ilmnema kalade lämbumist, tuleb viivitamatult organiseerida nende väljapüük, mis aga peab olema looduskaitseorganitega eelnevalt kooskõlastatud.

Lõpuks jääb vaid soovida, et kõik eespool esitatud juhendid ja nõuanded leiaksid vajalikus ulatuses soodsat kõlapinda kõigi kalastajate hulgas.

KALAPÜÜGIKS KEELATUD KOHAD JA AJAD

Koht	Aeg
------	-----

Meres

Pühajõe, Pada, Kunda, Toolse, Selja, Mustoja, Loobu jõe, Valgejõe, Pudisoo, Jägala, Pirita, Vääna ja Keila jõe suudme- eessetel aladel 500 m ulatuses mõlemal pool suuet ja 500 m ulatuses meres

aasta ringi

Narva jõe suudme-eessel alal — 1 km ulatuses mõlemal pool suuet ja 1 km ulatuses meres

aasta ringi

Harku (Tiskre), Vasalemma, Põduste ja Nasva jõe (arvestatuna muulide otstest) suudme-eessel aladel 300 m raadiuse ulatuses

1. aprillist
15. juunini

Pärnu jõe suudme-eessel alal — 200 m ulatuses mõlemal pool suuet (arvestatuna muulide otstest) ning 200 m ulatuses meres ja muulide vahel

aasta ringi

Timmkanali suudme-eessel alal — 300 m ulatuses mõlemal pool suuet ja 300 m ulatuses meres

aasta ringi

Haapsalu lahe idaosas kuni jooneni, mis ulatub Tahuninast Ransalu oja suudmeni, samuti Saunja, Sutlepa ja Salajõe lahes

15. aprillist
15. maini

Matsalu lahe idaosas kuni Suurerahu saareni

15. maist
15. juunini

Matsalu lahe nn. kalateel (400 m laiune tähistatud ala) ja roostikes

aasta ringi

Matsalu Riikliku Looduskaitseala avaveosas, avavee ja roostiku piirialadel ning jõgedes võib kala püüda looduskaitseala töötajate poolt väljaantud erilubade alusel

Peipsi järves ja Emajõe suudme piirkonnas

Narva jõe lähtel Peipsi järvest muulide vahel 500 m ulatuses ja mõlemal pool muule

aasta ringi

Värskä ja Kulje lahes lõuna pool sirgjoont, mis läbib Kolpino ja Zabolotje küla tippe

aasta ringi

Kalli, Leegu, Koosa ja Lahe järves ning Kalli, Agali, Kaevandu, Koosa, Lagina ja

Koht	Aeg
Lahe jões, samuti Emajões (suudmest Kastre asulani)	15. maist 25. juunini
Kaevandu jõe suudme-eessel alal 100 m ulatuses mõlemal pool suuet ja 1 km ulatuses Peipsi järves	15. maist 25. juunini
Peipsi järve 2 km laiuses kaldavööndis Koosa jõe suudme vasakust kaldast kuni Emajõe suudmest 100 m lõuna pool asuva punktini	15. maist 25. juunini
Sportliku ja asjaarmastajaliku kalapüügi vahenditega on keelatud püüda: siiga ja nelmat	aasta ringi
kudehaugi	jäälagunemisest 1. juunini
Sportlik ja asjaarmastajalik kalapüük Peipsi järves Eesti NSV poolsest kaldast kaugemal kui 3 km	talvel jäält

Narva jões ja veehoidlas

Jões Narva Hüdrolektriijaama tammist kuni Tallinna—Leningradi maantee sillani	aasta ringi
Jões lõhe- ja meriforellipüük	aasta ringi
Veehoidlas ja jões lähtmest kuni hüdrolektriijaama paisuni kudehaugipüük	jäälagunemisest 1. juunini

Võrtsjärves

Emajõe väljavoolu lähikonnas raadiusega 250 m muulidest ja jões kuni Jõesuu maantee sillani	aasta ringi
Järve lõunaosas — Pühaste (Küünra) oja suudmest Ainsaare põhjatippu ulatuva joone ja Pikasilla vahelisel alal	aasta ringi
Haugi-, latika-, koha- ja säinapüük kogu järve ulatuses, kaasa arvatud Väike-Emajõgi suudmest ülesvoolu kuni Reinu	

Koht	Aeg
taluni, Ohne jõgi suudmest ülesvoolu kuni Kallaste kraavini ja Oiu (Tänassilma) jõgi koos lisajõgedega suudmest ülesvoolu 3 km ulatuses, samuti nende veekogude luhaveed	1. aprillist 15. juunini 1. aprillist 15. juunini
Tõugjapüük	
Merre suübuvates jõgedes	
Jugade ja esimeste paisude all (arvestatult jõesuudmest) 100 m ulatuses ja Sindi paisu all 500 m ulatuses	aasta ringi
Keila jões suudmest kuni joani	aasta ringi
Lõhe- ja meriforellipüük	aasta ringi
Vimmapüük Pärnu, Selja, Kunda ja Kasari jões	10. maist 20. juunini
Kõigis vabariigi jõgedes	
Jõeforellipüük	15. sept. 30. novembrini
Harjusepüük	1. aprillist 1. juulini
Sägapüük	aasta ringi

PÜÜGIKOHA VALIK JA KOHANDAMINE

Alljärgnevalt mõned praktilised nõuanded ja näpunäited, kuidas kalastamisretke nii veeta, et see ei kujuneks ainult ajaviitmiseks.

PÜÜGIRETKEKS VALMISTUMINE

Püügiretkele minnakse siis, kui selleks on muredest vaba aega, aga ka siis, kui muresid on nii palju, et neist saab vabaneda ainult kalastusretkel. Kahjuks pole aga võimalik kalastada igal ajal ja iga ilmaga. Kui planeerime kalastusretke näiteks tulevasele laupäevale, siis võib juhtuda, et see on püügiks igati ebasoodne. Seepärast ei tarvitse kauge aja peale kindlaid plaane teha, vaid hoida varuks mitu erisugust võimalust. Baromeetrit tuleb usaldada tingimata, ilmateadet ainult mõnevõrra.

Tegelikult kestab püügiretkeks valmistumine aasta läbi. Pole päeva, mil kalastaja ei saaks oma varustuse heaks midagi teha, kui ainult aeg lubab. Sageli tekitab raskusi küsimus, kuidas leida ruumi püügivarustuse hoidmiseks. Püügibaasid, kus on alaline valve, osutuvad selle küsimuse parimaks lahenduseks. Kodus võib aga alati midagi nikerdada, valmistada, luua. Kalastajale sobib hästi kindida midagi omatehtut, mis kindlasti rõõmustab teda rohkem kui poest ostetud ese.

Suuremaid aasta ringi kestvaid ettevalmistusi on oma üjuv vahendite, rõivastuse, lantide ja tirkude varu korrastamine, täiendamine ning kõlbmatuks muutunute välja- praakimine, samuti ka vajaliku kirjandusega tutvumine.

Kalale minnes võetagu sööta pisut rohkem kaasa kui endale vaja, et mitte «ei» ütelda, kui naaberkalastajal on

söödavaru lõppenud ja ta tuleb paari ussi paluma. Püügi-
retkel säilivad vihmaussid ja sääsevastsed kõige paremini
puukarbis, sääsevastsed niiske marli vahel (mitte puuvil-
las, kuhu nad tülikalt takerduvad), ussid aga oma talvi-
tamismullas, mida kasutatakse ka peibutiseks.

Niipea kui üks püügiretk on lõppenud, hakatakse tava-
liselt otsekohe teiseks valmistuma: parandatakse rebene-
nud jalatsid ja rõivad, kuivatatakse metallesemed, et nad
ei roostetaks, pestakse kaaliumpermanganaadilahusega
kalakott, talvel aga kalakast, ja kaetakse märjalt seest-
poolt peene soolaga, et haisu tekkimist vältida, praagitakse
välja kõlbmatuks muutunud või sobimatuks osutunud
püügiriistad, parandatakse katkised, muretsetakse juurde
puuduv varustus, võetakse arvele saak, märgitakse üles
tähelepanekud, mis võivad järgmistel kordadel kasulikud
olla, ja esemed, mis seekord maha ununesid, et seda enam
ei juhtuks, jne.

On soovitatav koostada vajalike esemete nimestik nii
suviseks kui ka talviseks püügiretkeks ning lasta seda
sõbral korrigeerida. Mida pikem nimestik, seda parem, sest
see aitab vältida mõnegi pettumuse või koguni püügiretke
nurjumise.

KALASTAJA VARUSTUS

Kes on kalastanud igasuguse ilmaga, see teab, et eba-
sobiv rõivastus võib rikkuda kogu püügiretke. Märjad või
külmetavad jalad, ihuni märjad rõivad võivad põhjustada
jääva terviserikke, paremal juhul kergema haigestumise.

Korralik avar külmakindel ja õhurikas talvevarustus on
küllaltki kallis, kuid tervis ja mugavus on veel kallimad.
Varustusse peab kuuluma soe ihupesu, kasukas, tuulekin-
del hõlst või vihmakuub või isegi kummiriidest kaitseüli-
kond, soe müts, kindad või muhv, soe sall, pehme istme-
padi ning avarad vildid kalossidega. Peale selle on lage-
dal jääl vaja tuulekaitset purje näol. See takistab jää-
augu kinnituiskamist, kaitseb silmi tuisklume eest, ei lase
tuulel õngenõoriga sada imet teha ega kehal ülearu jah-
tuda.

Kõige kergem tuulepuri koosneb kahest umbes 1,5 m
pikkusest bambuskepi ja nende vahele kinnitatud tugeva
kunstsiidriide tükist pikkusega umbes 1,8 m (tuuravarrega
ühepikkune). Purje ülemises ääres kepi keskkohal on ava,

millest peenike tugev kaproonnõõr on kahekordselt läbi aasaks sõlmitud. Selle aasaga riputatakse puri tuura ülemise otsa sisse viilitud vakku. Kui puri peab olema kõrgemal, riputatakse ta tuuravarre otsa aasa mõlemat nõõri pidi, kui aga madalamal, siis ainult üht nõõri pidi. Väga kohane on varustuse vedamiseks ja istumiseks kasutada väikest kelku. Sel juhul riputatakse puri kelgu ääre sisse pistetud kahe harkkepi otsa harkide vahele, kus ta püsib veel kindlamini kui tuura otsas ja kalastajat oivaliselt kaitseb.

Purje kasutamisel võib rõivastus märksa kergem olla. Siis on ka kergem liikuda ja ei aeta end ohtlikult higiseks.

Kui ei ole tuura ega kelku, peab purje ülesriputamiseks kaasas olema tugikepp — kalakasti küljes läbi kahe aasa torgatuna. Purje alumine kepp tuleb lumega või jäätükidega raskemaks muuta, et ta paigal püsiks. Kelk võtab transpordil palju ruumi, pehme lumega vajub liialt sügavale, libedaga raskendab liikumist, kui jääraudu saabaste all pole, muidu aga on igati eelistatav. Hea on, kui kelgu saab veekogu äärde baasi või sugulaste või tuttavate poole jätta.

Kevade lähenemisel tuleb vildid tingimata asendada avarate kummikutega, sest lume alla võib olla vett nõrgunud.

Talipüügil eelistavad vilunud kalastajad igasugusele puurile tuura, olgugi et ta on puurist märksa raskem ja raiuminegi puurimisest väsitavam. Puuritud augu miinuseks on väike läbimõõt ja väga terav järsk alumine äär. Kui suurem kala jääb tirgu otsa näiteks risti, ei saa puuriga üldse abistada ja tirk koos kalaga on läinud. Tuuraga aga saab lüüa nii suure augu, kui olukord nõuab, ja tarbe korral auku suuremaks raiuda.

Kui talipüügil kelku ei kasutata, täidab kalakast ka järi ülesannet. Sellisel korral peaks kast olema toolist natuke madalam. Paks talverõivastus ja poroloonpadi või -vaip, kui seda kasutatakse, tõstavad istuja mõne sentimeetri võrra kõrgemale, ning on ehamugav ja ebakindel, kui jalad vaevalt lund puudutavad. Liiga madalal kastil istudes võib selg valusaks jääda. Teravaservaline kõva iste võib põhjustada istmikunärvi põletiku, mis on raskesti ravitav.

Et jääaugu kinnikülmumist aeglustada või isegi vältida, võib auku lasta kümme-konk tilka toiduõli.

Kellel pole kaela riputatavat sooja karusmuhvi, võib kanda odavamaid puuvillaseid kindaid, millel osake põialt ja esimese sõrme pool on ära lõigatud ja lõikeäär kas palistatud või hargnemise vastu nitrolakiga fikseeritud. Neid võib kanda ka muhviga koos. Üleriide käise ots peab mahtuma karuskinda randme sisse, samuti kaelas kantava muhvi sisse. Muidu leiab külma tuul kergesti tee kaenla alla ja kõhu peale. Kasukasse tekkinud pisemagi augu kaudu võib pakane keha lähedale pääseda ja otsekui kõrvetada, kui kaitseks ei kanta kummiriidest hõlsti.

Käte soojendamiseks kasutatakse vahel kuivpiirituseks nimetatavaid tablette ja matkapliiti, kuid seda saab teha vaid tuulevaikusel või hea purje varjus. Termospudel mingi kuumaga — tee, marjamahla või kohviga — on vahel väga kasulik. Kuumade vedelike tarvitamisega külma käes tuleb aga ettevaatlik olla, et mitte hambavaapa kahjustada.

Kalastaja suvine varustus on palju lihtsam ja odavam. Suvel on peaasi, et keha ei oleks märg ega vihmast ega higist. Kaste- või vihmamärjas rohus liikumisel tuleb kanda peaaegu kaelani ulatuvaid kummiriidest kergeid avaraid traksidena pükse. Kui siis selga tõmmata veel samuti kerge ning avar kapuutsiga kummikuub, ollaksegi vihma eest täielikult kaitstud. Kui kuub on kapuutsita, võib kanda laiaäärelist kalurimütsi. Mida kergem, seda mugavam on selline kummiülkond kaasaskandmiseks. Higistamise vältimiseks peab kummikuuel olema õlgade joonel seljalaiune ristlõige, mida varjab sellest allapoole ulatuv kate, ning augud kaenla all.

Kalakott ja sööda hoiuks ettenähtud tasku peavad vastama sellele, missugust kala kavatsetakse püüda. Peen-kala püügiks jalgsimatkal on kõige otstarbekam kaelas kantav hõredast linasest riidest kott, mille välisküljel on tasku söödakarbi ja kõige hädavajalikuma jaoks, et alati ei tarvitseks seljakoti kallale minna. Iga kord pärast püüki tuleb seda kotti hoolikalt pesta ja kaaliumperman-ganaadilahuses loputada, seejärel kasta küllastatud söögi-soodalahusesse ja siis kuivatada. Sellise korrashoiu puhul säilib saak paremini ja ka koti iga on pikem. Koti pael peab olema küllalt lai (vähemalt keskmises osas), et ta õlalihastesse ei lõikuks.

Kui püütakse paadist, siis peab saagi säilitamiseks olema avar võrksump või lahtine hõredavõitu korv. Sum-

bas saab hoida ainult vigastamata kalu jaheda vee ja vähese saagi korral.

Täiesti kõlbmatu on kummist või plastikaadist kalakott, eriti kui sellele päike peale paistab. Juba õhtuks on päevane saak selles roiskunud. Kala säilib kõige paremini, kui ta sureb küllastatud soolvees, kuid selle kasutamine on küllaltki tülikas. Suurema kala võib ka mähkida linase riide sisse, mida on eelnevalt küllastatud soolvees leotatud. Riie võib olla kuiv või märg. Tirguga püütud ahvenad on kõige kergem visata korvi, sest vahel võtavad nad nii intensiivselt, et pole mahti iga üksikut hakata kotti toppima, kuna võtmine võib varsti lakata.

Küllastatud soolvee võib valmistada kindlas plastikaatkotis, mis võib ujuda paadi kõrval vees nagu sumpki; kala sureb seal üsna ruttu, saades lõpustesse ja verre teatava soolaannuse. Surnud kala tuleb soolveest kohe välja võtta. Isegi angerjas sureb soolvees kõige kiiremini ja puhastub limast.

Pikad õngeridvad õigustavad end ainult siis, kui püütakse kaldalt või madalas vees paadist. Püügil sügavamast veest, olenevalt vee selgusest, tavaliselt alates neljast meetrist, on kõige otstarbekohasem kasutada lühikese ridvaga vedruõnge, millel korgi ülesannet täidab ridvakese otsa kinnitatud nooguti (näiteks vetruv toru, mootorratta trossi seesmine spiraal või elastne kummivoolik) pikkusega mitte üle 10—15 cm. Õngekonksuks on sel puhul tavaliselt kirptirk ilma lisaraskuseta. Kirptirgu suurus ja raskus oleneb püütava kala liigist, nõõri jämedusest, vee sügavusest ja voolust, kusjuures ta kuju meenutab odra- või kaeratera. Parimaid tulemusi võib saada punase küünelakiga korduvalt kaetud kirptirguga, mida üles-alla liigutades saab kala otse ahvatleda võtma.

Suvisest varustusest kokku saab paras kandam — seljakotitäis, olenevalt ilmastikust, püügiretke kestusest ja püügikoha kaugusest. Autoomanikul on muidugi palju kergem: auto mahutab varustust tublisti rohkem. Tundmata marsruudi puhul peaks kaasas olema ka isoleeriva põhjaga telk, kummi- või metallplaat, pada uhhaa keetmiseks, portatiivne ahi kala suitsutamiseks ja isikliku hügieeni vahendid.

Telk olgu vihmakindel. Odavas ja kerges ilma põhjata telgis on soovitatav kasutada magamiskotti. Igal juhul peab küljealune olema kuiv ning maapinnast isoleeritud,

muu materjali puudumisel näiteks kuuse- või kadakaokstega (mitte unustada looduskaitse nõudeid!).

Seljakott sisaldagu peale vajaliku toidumoonna ka joogivaru, eriti suvel, mil igast veekogust joomine on seotud suure riskiga. Mõned eelistavad musta mõru kohvi, teised haput marjamahla vähese sidrunhappelisandiga. Juua võib tihti, kuid vähehaaval. Kui janu piinab, vett ega muud joodavat aga pole käepärast, siis aitab, nii paradoksaalne kui see ka näib, suu kuivaks sülitamine. Talvel aga hoiame sellega ära isegi angiini.

Pikemale retkele mineval kalastajal peaksid varuks kaasa olema vähemalt järgmised esemed.

1. Ujukiõngega püügil: 1 või 2 komplekti varunööri koos manustega (ujuk, tina, konks või kirptirk), eraldi kümmekond konksu mitmes suuruses või vastaval arvul kirptirke, õhukest tinaplekki raskuseks, paar erineva suurusega ujukit või ujukiteks vajalikku materjali, mõned kummirõngad ujukite kinnitamiseks, rullike leukoplasti või kleppaela, pudelike atsetoonlakki ja teine kaaliumpermanganaadi kristallikesi (desinfektsiooniks), žiletitera ning tamsanööri.

2. Rullõngega püügil lisaks eespool mainitud esemeile veel varulipsud valmisseotud konksudega, paar-kolm galvaniseeritud terastraadist lipsu (spetsialistid eelistavad ülipeent terastraadist ketti jäiga «passi» asemel; kahjuks pole seda müügil olnud, kuid see õigustab end igati, eriti kohapüügil), pisikesi lisaujukeid nõori vee peal hoidmiseks ja võtu intensiivsuse ning suuna määramiseks, kerake alumiiniumtraati läbimõõduga 0,2—0,3 mm, et rullrikkimineku korral asendada see haspliga (haagikestega) varunööri latile kerimiseks.

Elussöödakalaga püügil peab kaasa olema veel kaanega pandur — pang aukudega ülemise veerandi osas — või veekeetmistrummel, mis paadis oma laia põhjaga väga kindlalt püsti püsib, püügi ajaks aga üle paadi ääre vette lastakse. Praktiline on ka pandur-laevuke, mis sõudmise ajal paadi taga libiseb. Puust või plastmassist kerge kaas, milles on suletav auk, hoiab laevukese alati õiges asendis.

Kui elussöödakalaga püügil võib oletada nii suuri isendeid, kellele tavalised püügiriistad vastu ei pea, tuleb kaasa võtta veel suurem tükk korki või vahtplasti, mis kinnitatakse õngeridva külge, kui see nõorivaru lõppemisel üle parda tuleb heita. Nii ei kaota me kallist saaki ega

oma püügirelva. Kala ei kaksu ju õieti kunagi õngenööri, vaid seda teeme meie ise. Humaansusprintsiipt aga keelab kala vigastamise ja piinamise. Paraja tugevusega lõök röövkalale lagipähe, lepiskalale aga lapiti lõpuste lõppu muudab kala kohe teadvusetuks ja tal säilivad ainult refleksid. Angerjale aitab lõögist või torkest sabauimedega algusse. Lutsu pea murtakse selja, haugi pea kõhu suunas, kuni käib väike prõks; siis sureb kala varsti.

3. Spinningisti varukarbis leidugu varurull nööriaga, ühendusrõngad, mis olgu eelnevalt tugevuse suhtes proovitud, sest mõned rõngad ei pea suure kala rebimisele vastu. Ka pöörlaid tuleb mõnikord vahetada, lantidest rääkimata. Kui püütakse odavama rulliga, mis kuivalt halvasti ringleb, siis on vajalik ka pudelike õmblusmasinaõli. Kui aga rull on kulunud, tuleb teda õlitada paksema õliga — isegi riitsinusõliga. Ka rakis poleks ülearune, kui selgub, et kala lanti ei võta, aga elus- ja rakissöödaga näkkab.

Elussöödakala püüdmiseks olgu kaasas ka valmis lihtsa ujukiõnge komplekt, kusjuures spinninguritva saab ka ujukiõnge ridvana kasutada. Parem on rakiseks kasutada kodus valmis prepareeritud särge või viidikat, mis rakise otsas loopimisele hoopis kauem vastu peab. Lihtsaim prepareerimisviis on järgmine. Särge või viidikas lastakse küllastatud soolalahuses päev otsa liguneda. Siis kallatakse sogastunud soolvesi ära ja tehakse uus, millega täidetakse purk ainult pooleni või natuke rohkem. Lisatakse nii palju formaliinilahust (3%-list), et kalad on üleni kaetud, ja lastakse veel paar päeva seista. Seejuures ei kaota kala oma normaalset läiget ega värvust. Kui purk õhukindlalt sulgeda, võib sel viisil prepareeritud kalu jahedas kohas aasta otsa säilitada. Kala liha küll puitub, kuid kuju ei deformeeru. Rakis sobib kõige paremini statsionaarrulliga püügiks, sest sellega on viskehoovõtt sujuvam ja rebimine väike.

Kui kalastama minnakse paadiga, peaks kaasas olema lisaankur ja -ankrunöör, enesestmõistetavalt ka päästerõngas.

Paadi ankur ei pea olema kuigi raske, kuid veekogu põhjast olenevalt järgmiste mõõtmetega: käppade suurim laius 40—60 cm ja kõrgus kuni 70 cm. Kui aga ülemine ots tehakse metall-lisanditega raskemaks, võib ankru kõrgus olla märksa väiksem. Ankur lastakse algul vabalt

vette, nii et ta põhja peale küljeli vajuks, ja rapsatakse siis järsu tõmbega põhjamuda, savi või liiva sisse. Tuleb hoiduda, et ankur paadile järele lohisema ei hakkaks. See peletab kalad eemale.

Paadis peab olema ka paar boid hea võtukoha alguse ja lõpu tähistamiseks. Selleks sobivad paraja raskusega kivid või metallitükid nõoriga, mis on keeratud ümber antiballasti (korgi, vahtplasti) nii, et ballast vette visatuna nõõri ise lahti keriks. Sellised boid on olulised suvisel tirtgutamisel, kui paati mõla või päramõlaga püügikohal hoitakse. Boi või boid on vajalikud ka udusse sattumisel, samuti udu kerkimisel ilmakaarte märkimiseks ja püügikoha tähistamiseks.

Tihedas udus suuna hoidmiseks on kõige parem paadist võimalikult eemale õngeridva otsa kummalegi poole paati umbes 20 m pikkune nõõr kinnitada. Kui nõõride otsas on paras raskus ja nõõrid kogu aja paadi faarvaatriga rööbiti ja paadi ristteljega (mille võib ära märkida ridvaga) perpendikulaarselt jooksevad, on sõidusuund õige. Ilma selle abinõuta võib märkamatuks teha täisringi või rohkemgi, kui head kompassi kaasas pole. Suuremal veekogul ja talvel peaks kompass tingimata varustuse hulka kuuluma. On arvukalt näiteid, et eksimine tuisus, sajus või udus ei lõpe iga kord õnnelikult.

KUS JA MILLAL TASUB KALASTADA

Kalastamise seisukohalt on veekogud väga erinevad. Võtab üsna rohkesti aega, enne kui kalastaja silm õpib välistunnuste järgi ära tundma kalade liikumisteid, toitumisrajoone ja nende poolt eelistatavaid asukohti.

Suuremal tundmata jõel alustab kalastaja püüki seal, kus jõgi aheneb, väikesel, madala veega lagendikujõel aga otsib hauakohti ja võrendikke. Edu võib leida lisajõgedes ja ojades suudmeis, kuhu voolus mitmesugust sööta kokku kannab ja kus kalad seetõttu peatuvad. Väga head püügikohad on jõgede osad, kus põhjas leidub rampu.

Sügavikud allpool põikmadalikke, tamme ja lüüse, kus voolus keerutab pinnale pika vahukanga, on samuti head püügikohad. Seal varitsevad saaki ahven, haug ja tõugjas. Kaugemal, kus voolus nõrgeneb, kuid vahulinik veel jätkub, peatuvad säinas ja turb. Veel kaugemal, kus voolus

sootuks rauged ja sügavus väheneb, elutsevad veetaimede keskel väga mitmesugused kalad. Siin saab kasutada igasuguseid püügiriistu (peale vedeli ja ketasundade).

Seal, kus voolus katkeb järsu langusega sügavasse auku, varitseb alati suurem kala. Püügikohtadena tuleb arvestada sadamasildu, palgiparvi, põhjavajunud praame, sildu, ujulaid, lagunened paise jms.

Head püügikohad on ka väikesed vaikse rahuliku voolusega ning järskude looklevate kallastega jõekesed, mida ääristavad põõsastik ja pilliroog. Saagikamad kohad on asulatest eemal asuvates jõgedes, kus kala on vähem häiritud.

Head saaki võib saada vanajõesonnidest, mida nõvad ja kraavid peajõega ühendavad.

Selges, rampadega risustamata vees on soovitatav püüda rohtunud piirkondades, liialt rohtukasvanud lahtedes ja vanajõesonnides aga taimekogumike vahelt («akendest»).

Läbivooluta veekogudes, nagu tiikides ja väikestes järvedes, on saagikamateks püügikohtadeks sügavad augud kalda lähedal, rampadega alad suurema (kuni 2 m) sügavusega, rohuvad alad ja voolujooned pilliroostikus, samuti nõvad saarekeste vahel, ka põõsaste ja vette vajunud puude ümbruses kasvavate rohupuhmaste vahel. Hea saak ootab kalastajat ka turba- ja savikarjäärides, kus leidub kokri, ahvenaid ja hauged.

Püük on edukam veepinna alanemise puhul, sest siis koonduvad kalad hauakohtadesse ja võrendikesse, kust neid on hõlpsam püüda. Tõusuveega pole paraku erilist edu loota.

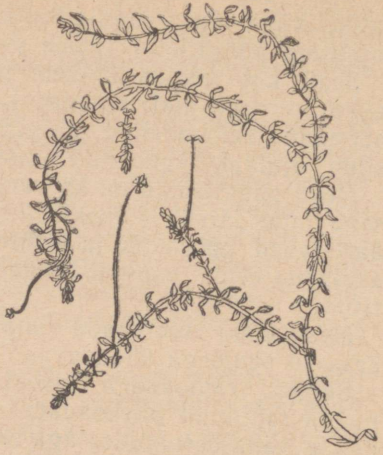
Kalastaja peab olema pisut loodus- ja taimeteadlane. Kardheina (joonis 3) ja vesikatku (joonis 4) tihnikutest hoiduvad kalad eemale, kuid eelistavad vesikuuse (joonis 5) ja iseäranis penikeele (joonis 6) kasvukohti. Nende taimede küljes leidub alati igasuguseid tõuke, ussikesi, tiguisid ja muud kaladele suupärast.

Kalastajal on kasulik jälgida ka kajakate käitumist. Need linnud tiirutavad käratsedes seal, kus esineb rohkesti noorkala, järelikult ka suuremat röövkala.

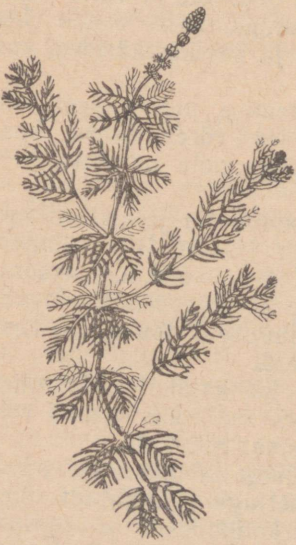
Kevadel ja suvel on edukam püüda kohtades, kus sügavus ei ole üle paari meetri, sügisel aga võimalikult sügavamates kohtades ja nendes piirkondades, kus veepinda katavad kaldal kasvavatelt puudelt varisenud lehed.

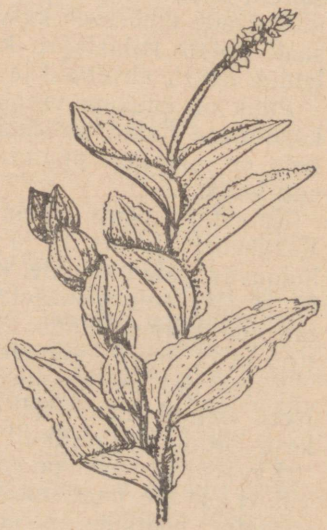
3. Kärðhein.

4. Vesikatik.

5. Vesikuusk.

6. Penikeel.

Kalastajal tuleb arvestada ka ilmastikkü ja osata ilma ennustada. Kui pääsukesed lendavad madalalt, tallist kostab hobuste norskamist, kanad nokitsevad oma sulestikku, lähemas soos krooksuvad konnad, mesilased pole tarudest lahkunud, sääsed ja kärbsed hammustavad valusalt, sulgpilved liiguvad kiirelt, rohtu ei kata kaste, siis võib oodata halba ilma.

Kui aga pärast vaikset ja sooja ööd laisalt puhub nõrk lõunatuul, sääsed ja kihulased suruvad, pääsukesed joonistavad kõrgel taeva all siksakke ning ämblikud veavad niiskel rohul ülipeenikesi hõbeniite, siis ei tohi kalastaja viivitada, sest on tulemas kuiv ja ilus ilm.

Kui jääb püsima vaikne, hall ja soe ilm vahel harva rabistava peenikese vihmaga, siis on kalastajal tõeline pidupäev.

Muidugi on ilmastiku üldpildist mitmesuguseid kõrvalekaldumisi, kuid innukas kalastaja saavutab igasugustes tingimustes tulemusi.

PÜUGIKOHA SISSESÖÖTMINE

Kalastaja saavutab märksa paremaid püügitulmusi sissesöödetud püügikohal, s. t. niisugusel kohal, kuhu ta aeg-ajalt kaladele suupärast sööta on heitnud. Niisuguseid kohti peab kalastajal mitu olema ja õngitseda neil kohtadel on soovitatav kordamisi.

Parim sissesöötmismaterjal on päevalille- ja kanepiseemnetest õlikoogid. Sobivad ka rukkikliid jahuga segatult, murendatud leib, mitmesugused pudrud, hautatud viljaterad, keedetud ja puruks muljutud kartul, kohupiim, ussijupid, toidujäätmed jne. Sööt olgu värske. Roiskunud ja hapnev sööt peletab kalad eemale.

Sööta võib valmistada mitmel viisil. Võib mingisuguseid viljateri hautada pudruks või segada kliide ja jahuga taignataoliseks massiks. Sellele segule on soovitatav lisada mõned tilgad toiduõli, veel parem aniisiõli või palderjanitilku, ning veeretada saadud massist umbes õuna suurused kuulikesed.

Sööta võib segada ka saviga, veeretades savisse hautatud teri, ussitükikesi, tummisääse vastseid jms.

Sööta tuleb püügikohale heita regulaarselt ka neil päevil, mil ei õngitseta. Vaikse voolusega kohas puista-

takse sööt lahtiselt vette, kiires vooluses aga pannakse hõredast linasest riidest kotti või võrgu sisse ja lastakse koos raskusega nõõri otsas mõned meetrid õngitsemiskohast ülalpool vette.

Kalu ei tohi püügikohal üle sööta. Alati on kasulikum anda sööta vähesel määral.

PEIBUTUSSÖÖT

Peibutussööta heidetakse vette vahetult enne püügi alustamist ja aeg-ajalt õngitsemise ajal. Voolus kannab peibutussööda (näiteks kohupiima) eemale ja meelitab sellega kalu mõnikord üsna kaugelt juurde.

Peibutamiseks sobivad peaaegu kõik samad materjalid, mida kasutatakse püügikoha sissesöötmiseks, eeskätt aga see sööt, millega kavatsetakse õngitseda. Näiteks linaski ja kogre peibutamiseks sobib hästi kohupiim.

Ka peibutussööda andmisel tuleb mõõtu pidada.

KALASTAJALE LUBATUD PÜUGIRIISTAD

Kalapüügiriistu on väga mitmesuguseid. Mõned on niisugused, millega ainult kutselised kalurid tohivad püüda, näiteks igasugused noodad, võrgud, mõrrad, traalid, unnad, ridaõnged ja muud suurtel veekogudel kasutatavad püünised. Harilik kalastaja (amatöörkalastaja, samuti kalasportlane) ei tohi neid kasutada.

Püügiriistad, mida amatöörkalastaja kasutab, jagunevad aktiivseteks ja passiivseteks.

Aktiivseteks nimetatakse niisuguseid kalapüügiriistu, mis sunnivad kalastajat pidevalt tegutsema. Niisugused on spinning, lendõng, tirk, kirptirk, ujukiõng, vedruõng, räimeõng, krunda, vedel jt.

Passiivseteks püügiriistadeks nimetatakse neid, mida saab ilma järelevalveta vette jätta, näiteks unnad (mailid), põhjaõnged, ridaõnged, vitstest või võrgust pisi-mõrrad jt.

Mõni püügiriist võib kasutamiskiisist sõltuvalt olla aktiivne või passiivne, näiteks und, põhjaõng ja ujukiõng. Kui need aktiivse püügiviisi vahendid järelevalveta jätta, osutuvad nad passiivseteks, isepüüdvateks.

Täiesti keelatud on püügivahendid, mis kalu vigastavad, näiteks lutsumänd, ahing jm.

Enamikul püügiriistadel on ehituses palju erinevusi ja erinevaid detaile. Neid käsitletakse samuti mitmel viisil. Käesoleva raamatu piiratud maht ei võimalda kõiki neid kirjeldada. Seepärast esitame neist kõige elementaarsemad ja laiemalt kasutatavad.

UJUKIÕNG

Võiks öelda, et ujukiõng on kalastajale nooruses esimene ja kõrges vanaduses viimane püügiriist. Paljud kalastajad jäävad ujukiõngele truuks ka oma parimates aastates ja ei lase end teistest püügiriistadest võluda. Selline seisukoht on küllaltki põhjendatud: ujukiõngega on võimalik püüda kõiki meie vetes leiduvaid kalu, mida ei saa aga öelda ühegi teist tüüpi püügiriista kohta. Tõsi küll, teatavate kalaliikide suhtes on mingi teist tüüpi vahendiga püük tulemusrikkam. Aga kas saagikus on kalastaja peamine eesmärk?

Täiusliku ujukiõnge osad on teleskoopritv või jätkudest koosnev rõngastega ritv, rull õngenõoriga, ujuk (libiseva ujuki puhul ka tõke), tina, pöörel, lips ja konks, püügil enesestmõistetavalt ka sööt.

Ritv. Ridva abil heidetakse sööt vette, muudetakse selle asukohta, haagitakse ja väsitatakse kala ning tõmmatakse kalastaja juurde. Neist ülesandeist tingituna peab ritv vastama järgmistele nõuetele: olema sirge, sobiva pikkusega, kerge, jämedam osa jäik, ladva poole sujuvalt ahenev, latv (edaspidi pits ja pitsiots) peenike, kuid vetruv ja tugev, vastupidav niiskusele ja muidugi ka nägus. Ridva sobiv pikkus ja pitsi, eriti selle otsa vetruvus (nõtkus) ja tugevus on suhtelised mõisted. Painduvuse ehk nn. aktsiooni poolest on nelja tüüpi ritvu:

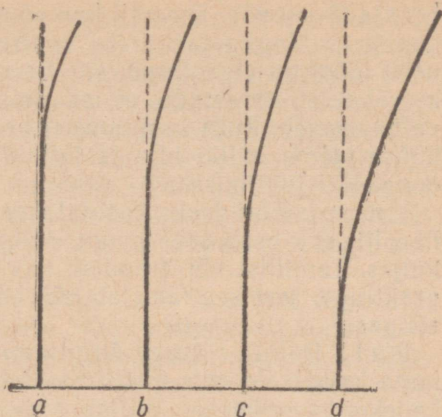
- a) pitsiots vähese painduvusega ehk jäik;
- b) pits suhteliselt vetruv ja otsaosa suhteliselt painduv;
- c) ritv umbes ühes kolmandikus oma pikkusest võrdlemisi kergesti painduv-vetruv;
- d) ritv üldiselt painduv (joonis 7).

Tegelikult vajab vilunud kalastaja õngitsemisel kolme ujukiõnge ritva, umbes järgmiste mõõtmetega:

- 1) väikese kala püügiks — ridva pikkus 2,5—3 m, pitsiotsa läbimõõt 1,5—2 mm,
- 2) elussöödaga (ja üldse suure kala) püügiks — ridva pikkus 3,0—4,5 m, pitsiotsa läbimõõt 5 mm,
- 3) kaldalt (rootagused alad) ja madalas vees paadist püügiks — ridva pikkus 5—6 m, pitsiotsa läbimõõt 3—4 mm.

Võib mainida, et mõned kalastajad kasutavad paadist õngitsemisel lühikesi ritvu — pikkusega ca 2 m. See on

7. Ongeridva pain-
duvus.

rohkem harjumuse kui otstarbekuse küsimus. Jäaaugust õngitsemisel on ridva pikkus 30 cm.

Ümbes selliste ritvade olemasolu korral on nende sobiva pikkuse ja pitsiotsa nõtkuse ning tugevuse probleem lahendatud. Arusaadavalt võib ritvadega nr. 2 ja 3 ka väiksest kala (viidikat, särge) püüda, kuid kalastajale pole see mugav ega paku naudingut, sest nende jäikuse tõttu ei kandu kala võnked kalastajani.

Mõningal määral vastaks neile nõudeile kasest, pihlakast või kadakast ritv. Käesoleval ajal on aga kauplustest saada häid ja nägusaid klaasplastist teleskoopritvu kui ka bambusritvu. Et bambusridvad on hinnalt täiesti kättesaadavad, siis kasutatakse metsast lõigatud ritvu järjest vähem.

Algajale kalastajale piisab esialgu ühest ridvast, milleks sobib 2 või 3 jätkust koosnev bambusritv pikkusega 3 m ja pitsiotsa läbimõõduga 3 mm. Et vältida ridva pikuti lõhenemist, tuleb selle seinasse sõlmede vahedesse 1–2-millimeetrise läbimõõduga auke puurida. Et ridvad transportil vigastada ei saaks, peab igaüks neist olema omaette kotis. Väga praktiline on seejuures jaotada kott pikiõmblustega lahtriteks, et iga jätk oleks eraldi ja et nad üksteise vastu ei hõõrduks. Ritvade, eriti nende niidist mähiste kaitsmiseks niiskuse ja mehhaaniliste vigastuste eest tuleb neid kord aastas lakkida, sest lakkimata või värvi-mata bambusridvad lähevad päikese ja tuule käes peatselt pikuti lõhki. Sobiv aeg lakkimiseks on kohe pärast püügi-

hooaja lõppu või vähemalt kuu enne selle algust. Enne lakkimist on tingimata tarvis kontrollida mähiseid, ja kui neist mõni on vigastatud, siis teha uus. Värviliste mähiste korral tuleb arvestada, et lakkimisel niidi värvus tunduvalt tumeneb. Rulli kasutamisel peab ridva tagumise jätku küljes olema rullihoidja ja jätkud varustatud rõngastega õngenööri juhtimiseks.

Kui varunööri jaoks kasutatakse rulli asemel haake või hasplit, siis peab see (nagu rullgi) asetsema tüvejätku küljes. Tamiilist või traadist aas ridva pitsi otsas ei ole praktiline, sest see takistab nõori libisemist. Eelistatav on rõngas.

Rull. Rullita ridvaga õngitsemisel saab kalastaja sööta heita kaugusele, mis maksimaalselt ulatub veidi üle ridva kahekordse pikkuse, rulliga ridva korral aga tunduvalt kaugemale. Rulli teiseks eeliseks on võimalus lasta söödal pärivoolu või pärituult soovitud kaugusele ujuda. Kolmandaks plussiks tuleb pidada seda, et suure kala võtu korral on võimalik õngenööri järeleandmise teel kala edukalt väsitada.

Ujukiõnge jaoks sobib niihästi pöörleva pooliga väike (50—60-millimeetrise läbimõõduga) kui ka statsionaar-rull; viimane leiab üha rohkem kasutamist. Kuigi statsionaarrull eeldab rõngaste mõõtmetelt spetsiaalset ritva, saab teda kasutada ka tavaliste rõngastega ridva puhul. Kalastajal, kes pole ühegi kalaspordiorganisatsiooni liige, on Eesti NSV siseveekogudel lubatud kasutada ainult rullita ujukiõnge (määrustes nimetatud liht-käsiõngeks). Liht-käsiõngel asendab rulli mõnemeetrine nõorivaru, mis haspeldatakse ridva viimasele jätkule kinnitatud kahe haagi ümber.

Õngenööri suhtes kehtib põhimõte: mida peenem, seda parem, sest peenem nõor on kalale vähem märgatav ja ei tee teda sööda haaramisel ettevaatlikuks. Arusaadavalt on selle nõude täitmisel oma piir, sest peenem õngenõor on ka nõrgem. Järelikult tuleb leida kuldne kesktee. Õngenööri märgatavuse vähendamiseks on hakatud neid värvima (sinakaks, roheliseks, pruunikaks jne.). Viimasel ajal saavutatakse tööstuses järjest paremaid tulemusi õngenööri tugevuse tõstmisel. Tavaliselt koosneb nõor õngitsemisel kahest osast: peanöörist ja lipsust. Lips, mille pikkus on 30—40 cm ja mille külge seotakse konks, on peanöörist tavaliselt 0,1—0,2 mm võrra peenem, et konksu

kinnijäämise korral katkeks vaid lips, aga mitte peanöör. Lips ja peanöör ühendatakse kas kahepoolse aasaga või vastava lõksuga — pöörlega. Suuremate röövkalade püügil kasutavad mõned lipsuks ka terastraati. Öngenöör ujukist rullini ja isegi osa rullil olevast nööriest kaetakse vastava määrdega (vaha + parafiin + vaseliin).¹ Määritud nöör ei vaju vette ja võimaldab süüta paremini soovitud kohta juhtida, samuti soodustab kala haakimist. Iga kalastaja teeb tavaliselt kodus valmis varulipse, et püügil sellega mitte aega raisata.

Ujuki ülesandeks on hoida süüta soovitud sügavusel ja kalastajale signaaliseerida kala käitumisest süüda suhtes. Ujukeid valmistatakse mitmesugusest materjalist (korgist, paju- ja männikoorest, kõrkjast, hanesulest, vahtplastist) väga mitmesuguse kuju ning suurusega (silindrilised, pooli-, kera- ja tilgakujulised). Parimaks tuleb pidada vahtplastist, korgist või hanesulest ja korgist kombineeritud värvimata ujukit.

Et ujuk registreeriks süüda iga puudutust kala poolt, peab ta olema väga tundlik. Selline omadus on näiteks hanesulel, mille normaalseisus hoidmiseks on vaja vaid 1 või 2 haavlit. Niisuguse kerge ujuki korral pole võimalik süüta kuigi kaugele heita. Kaugemate heidete tegemiseks sobib kas suurem või libisev ujuk, kusjuures tundlikkuse saavutamiseks kinnitatakse lipsule tina sellisel määral, et ujuk vajub täielikult vette ja pinnale jääb vaid ujukist väljaulatuv varras.

Kui õngitsetakse sügavas vees (näiteks 4 m) ja seejuures on vaja süüta heita kaugele (näiteks 10 m), kasutatakse nn. libisevat ujukit (joonis 8). Selle saamiseks on vaja ujukit läbiva signaalvarda alumisele ja ülemisele otsale kinnitada traadist keeratud rõngas. Rõngaste tugi-ala pikkus olgu pisut suurem kui ujuki jämedama koha raadius. Rõngaste läbimõõt peab olema selline, et kasutatav õngenöör neis vabalt libiseks. On ka teisi konstruktsioone, mis võimaldavad õngenööri libisemist. Öngenöörile

¹ Kalaspoordiveteran Rein Kirde annab määrde koostamiseks järgmise retsepti: 45 g puhast parafiinõli; 45 g puhast parafiini (võib olla ka ükskõik mis värvi parafiinküünal); 5 g puhast neutraalset meditsiinilist vaseliini; 5 g vaha (selle puudumisel tseresiini). Kõik need ained sulatada plekknõus keevas vees. Võtta seda määret flanell-lapile ja õngenööri selle lapiga pühkida.

8. Libisev ujuk.

võib mähkida kolm keerdu niiti või ajada jalgratta kummiventili tükike, millesse pistetagu tikuke. See takistab ujukil kõrgemale libiseda. Et niidikeerud või kummitükike on õngenööril üles-alla nihutatavad, saab sööda sügavust sel teel reguleerida. Sööda heitmisel on ujuk vahetult vastu tina. Vette kukkumisel sööt ja tina laskuvad sügavamale, ujuk libiseb üles ja jääb pinnale.

Elussöödaga õngitsedes peab ujuk olema suurem ja seda kahel põhjusel. Esiteks on vaja kasutada rasket tina, mis takistab elussööda tõusmist pinnavette, ja teiseks ei tohi ujuk elussööda poolt tõmmatuna põhja suunas vajuda.

Elussöödaga püüdes kinnitatakse tavaliselt peanööri ülespoole ujukit kaks nn. kontrollkorki läbimõõduga 1,5 cm. Esimese korgi kaugus ujukist olgu 70—80 cm ja teise kaugus esimesest umbes sama. Nende lisaujukite ülesandeks on kalastajale näidata, millal ja millises suunas kala pärast sööda neelamist liikuma hakkab, sellega dikteerides haakimise õige aja ja suuna.

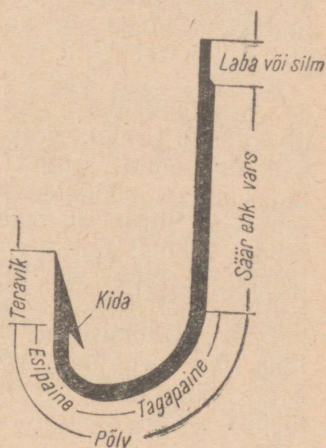
Õngetina (selle materjalina kasutatakse pliidi ehk seatina) ülesandeks on lisaraskusena hõlbustada sööda kaugemale heitmist, viia sööt vastavasse sügavusse (eriti tugevas voolus) ja hoida ujukit osaliselt vee all vertikaalseisus. Õngetinaks võib kasutada haavleid ja kuulikesi ning lehttinalinti. Paljud kalastajad kasutavad mingisse vormi valatud tina, mis kinnitatakse lipsule tinnasse pandud traadi spiraalseks keeratud otste abil. Tina kinnitatakse lipsule 15—20 cm kaugusele konksust ja sellises koguses, et ujukist või antennist ehk vardast jääks nähtavale nii suur osa, mida kalastaja kogu püügerajooni ulatuses selgesti näeb. Haavlid ja kuulikesed lõhestatakse $\frac{2}{3}$ sügavuselt, lips pannakse lõhesse ja pigistatakse see lapiktangidega ettevaatlikult kokku, mitte muljudes lipsu-

nööri. Pärast lõhe kokkusurumist ei tohi õngetina lipsul liikuda. Lehttinalinti kasutades tuleb see mähkida lipsu ümber ja lapiktangidega kokku suruda.

Pöörlat (karabiini, ringlejat) kasutatakse vahel ujukiõnge mõnede osade, nagu lipsu ja peanööri, tina ja lipsu jne. ühendamiseks (vt. joonis 20). Üldiselt aga kehtib põhimõte: mida vähem ühenduslülisid, seda parem.

Õngekonksul on laba või silm, sääär ehk vars, põlv (moodustub taga- ja esipaindest), teravik ja kida (joonis 9).

Õngekonkse toodetakse mitmesuguse kuju, säärepikkuse ja suurusega, ühe-, kahe- ja kolmeharulistena. Üheharuliste konksude laba on lapik või rõngakujuline, teravik painutatuna säärega ühes tasapinnas või kõrvalepaindega. Kahe- ja kolmeharuliste konksude laba on rõngakujuline (joonis 10). Et roostetamist vältida, on konksud tinutatud, pronksitud või oksüdeeritud. Kodumaised konksud toodetakse vastavalt kehtivatele tehnilistele tingimustele (nr. 2,5 kuni nr. 16), kusjuures igale pakendile on trükitud toote kolm põhinäitajat. Kui näiteks pakendile on trükitud nr. 7—0,9×22, siis tähendab see, et teraviku kaugus konksu säärest on 7 mm (põlve laius), konks on 0,9-millimeetrise läbimõõduga traadist ja tema üldine pikkus on 22 mm. Kahe- ja kolmeharulised konksud (viimaseid nimetatakse ka kolmikuiks) on markeeritud analoogiliselt üheharulistega. Väljaspool tehnilisi tingimusi toodetakse eriti väikesi ja eriti suuri konkse. Üldreeglinas kasutatakse ühe-

9 Õngekonksu osad.

10. Ongekonsud lapiku ja rõngakujulise labaga ning otse- ja kõrvalepaindega ning kolmik.

harulisi konkse lepiskalade püügil. Mida suuremat kala püütakse, seda suurem konk valitakse.

Kahe- ja kolmeharulisi konkse kasutatakse elussöödaga püügil, kuid paljud kalastajad eelistavad ka selle püügiviisi korral üheharulisi. Konksu laba kujust olenemata (rõngakujuline või lapik) tuleb lips viie-kuue keeruna mähkida konksu sääre ümber ja seejärel erilise silmussõlmega kinnitada (vt. ptk. Mitmesuguseid sõlmi tamiili sidumiseks). Kunagi ei kinnitata konksu lipsule tavalise sõlmega, sest tamiili jäikuse ja libeduse tõttu ei jää see pidama. Et kala võimalikult kerge löögiga otsa haakida või et kala sööta haarates ise haakuks, peab konksu teravik olema luisu või sametviiliga hästi teritatud. Väga oluline on konksu kvaliteet, mida tuleb konkside ostmisel kontrollida. Peamiseks kvaliteedi näitajaks on karastuse aste — konk ei tohi kida juurest murduda ega ka põlvest sirgu painduda, sest nii ühel kui teisel juhul läheb saak kaotsi.

Ujukiõnge kasutamine. Ujukiõngega kala püüdes praktiseeritakse mitmeid õngitsemisviise. Kui kalastaja püüab voluta vees püsivalt ühel kohal, siis on see paikõngitsemine. Liigub aga kalastaja järjest kohta vahetades kallast mööda edasi, siis nimetatakse seda rändõngitsemiseks. Siirdõngitsemisel püsib kalastaja paigal ja laseb söödal volust kantuna endast suva kohaselt kaugeneda, triivõngitsemisel aga liigub ka kalastaja paadiga volust kantuna või tuulest aetuna. See püügiviis võimaldab ka kalade paiknemiskohti otsida ja leida. Pindõngitsemisel jääb sööt veepinnale, põhjast õngitsemisel aga lasub veekogu põhja peal. Lohistusõngitsemisel libiseb sööt põhja mööda volust kantuna või kalastaja poolt veetuna.

Ujukiõnge suhtes tuleb üldiselt lisada, et kalastaja vajab selle püügiriista juurde veel ridva alustugesid, konksu- vabastajat, loodi, kahva, peibutus- ja elussööda anumad, sobivat toosi või karpi iga söödaliigi jaoks. Arusaadavalt kuulub varustuse hulka ka võrk, kott või korv saagi paigutamiseks.

Kuidas ujukiõngega häid tulemusi saavutada, seda tuleks algajal õppida suurte kogemustega õngitseja kõrval. Muidugi jõuab algaja ajapikku ridva korraliku käsitsemiseni ja heade saakideni ka juhendamiseta, õppides omaenda õnnestumistest ja ebaõnnestumistest.

LENDÕNG

Rahvasõna ütleb, et heal lapsel mitu nime. Nõnda ka lendõngel. Seda huvitavat püügiriista nimetatakse veel piitsõngeks, kärbseõngeks, liblikaõngeks, forelliõngeks jne. Kalastamine lendõngega on laialt levinud Kesk-Euroopas, Skandinaaviamaades ja Põhja-Ameerikas. Eriti populaarne on lendõng Inglismaal. Eestis leidub ainult üksikuid lendõnge kasutajaid. Püüame siiski seda püügiriista tutvustada.

Lendõnge osad on ritv, nõör ja rull. Oluline on sööda valik ja tehissööda (tehisputuka) valmistamine, samuti heitetehnika omandamine.

Ritv. Lendõnge ridva pikkus on 2,2—2,75 m, optimaalne pikkus 2,5 m, rõngaste arv 7 või 8, käepideme pikkus 30—35 cm, kaal 120—200 g, pitsi läbimõõt 2,0—2,5 mm, rulli kinnitamise koht käepideme lõpus. Ridva materjaliks on tavaliselt bambus või klaasfiiber. Ritv peab olema vastupidav, kerge ja, peaasi, väga nõtke. Maailmaturul on lendõnge ritvade ja nõöride valik väga suur, meil kahjuks üsna piiratud.

Nõör on ridva otsene pikendus ja peab ridvaga olema õiges sobivuses. Ta on kooniline (sujuvalt peenenev, kuid kasutatakse ka silindrilist), punutud, materjaliks peamiselt siid (viimasel ajal mitmesugused sünteetilised ained), veekindel, veepinnal ujuv ja heiteks vajaliku raskusega. Mõnikord kasutatakse ka vette vajuvat nõöri. Et nõör rõngastes paremini libiseks, tuleb teda poleerida, enne heitmist aga määrida pardi- või hanerasvaga. Nõöri kaal on 20—40 g, vajalik pikkus 25 m. Rulli peale võib kerida paar-

kümmend meetrit tamiili varunööri vajaduse korral järeleandmiseks.

Nööri jätkuks on lips pikkusega 60—100 cm. Konks peab suuruselt vastama kasutatavale tehisputukale. Eelistatavad on kergemad, lühikese säärega õngekonksud. Konks tuleb siduda lipsu otsa kindlalt. Selleks kasutatakse mitmesuguseid sõlmi (vt. ptk. Mitmesuguseid sõlmi tamiili sidumiseks). Kevadel ja sügisel on eelistatavad väiksemad, suvel suuremad tehisputukad.

Rull on lendõnge oluline osa. Lühema nõori puhul saab heita ka rullita. Kuid rull pakub siiski palju eeliseid: võimaldab kasutada peenemat lipsu ja käeliigutusega pikendada või lühendada nõori aktiivset osa. Lendõnge rull olgu küllalt suur ja tasakaalustagu ritv nõnda, et raskuse oleks käepidemes.

Rõngad peavad 2,5 m pikkusel ridval paiknema järgmiselt: esimene (käepideme poolt) 62 cm kaugusel ridva tüveotsast (tema läbimõõt 10—12 mm), teine 42 cm kaugusel esimesest. Järgmised vahekaugused on 37, 35, 32 ja 25 cm. Kuuenda rõnga ja pitsirõnga vahe on 18 cm. Pikema ridva puhul muutuvad vahekaugused proportsionaalselt. Otsarõnga ava paras läbimõõt on 4—5 mm.

Sööt. Nööri kõrval suurima tähtsusega on sööt. Kasutatakse loomset sööta ja tehisliblekaid. Loomseks söödaks on mitmesugused putukad ja liblikad. Veepinnale langedes ja seal rabeldes äratavad nad kalas saagihimu ja röövinstinkte. Söödaks tuleb kasutada seda liiki putukaid, kes püügi ajal vee kohal lendlevad. Nendeks sobivad puruvana valmikud, maipõrnikad, mitmesugused kiilid, liblikad ja ka rohutirtsud.

Et loomse sööda (putukate) hankimine, säilitamine ja transportimine on alati mõnevõrra tülikas, siis on seda hakatud asendada tehissöödaga, s. o. liblikate, kärbeste ja muude putukate imitatsioonidega mitmesugusest materjalist (joonis 11). Tehisputuka valmistamine on omaette kunst; see nõuab hoolikat harjutamist, kuni omandatakse vajalik oskus. Muidugi on tehisputukaid ka müügil, kuid sageli ei vasta need kalade maitsele.

Tehisputukaga püük on tavaliselt edukam kiires vooluses, kus kalal ei jää aega sööta üksikasjalikult vaadelda, nuusutada ega maitsta.

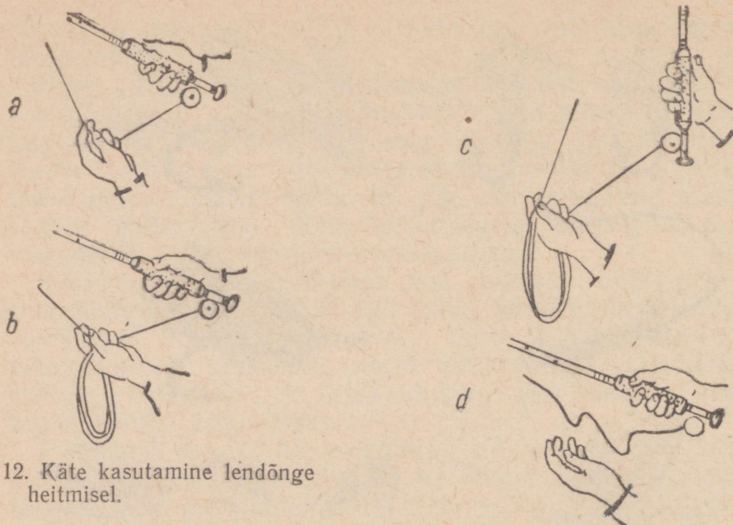
Eristatakse kuiva ja märga sööta. Kuiva sööda puhul märgatakse kala võttu äkki sööda juures tekkiva veekee-

11. Tehisputukad.

rise järgi. Siis tuleb otsekohe haakida. Märga (vette vajuvad) sööta kasutatakse harvemini. See lastakse pisut vajuda ja hoitakse siis nõksutades liikvel. Kala võttu tunatakse pingul nõõri puhul äkilisest tõmbest või jõnksust.

Heitetehnika. Kõige raskem ja vastutusrikkam osa kalapüügil lendõngega on heitetehnika. See nõuab hoolikat õppimist ja harjutamist. Algajale saame siin anda ainult kõige elementaarsemaid näpunäiteid harjutamiseks. Algul ei tule taotleda suurt kaugust. Küllaldane on 10—12 m. Heidet alustades võtke ritv paremasse kätte, vasakusse aga õngenööri ots koos söödaga. Siis heitke õngenöör tugeva ridvalöögiga üles ja enda taha. Samal ajal vabastage sööt vasakust käest. Niipea kui õngenöör teie selja taga maapinnaga paralleelsena sirgeks tõmbub ega ole jõudnud veel alla vajuda, heitke sööt sujuva, kuid hoogsa ridvalöögiga ette ja laske ta veepinnale langeda, peatades ridva horisontaali suhtes 45°-se nurga all. Heitel tuleb ritva pisut kõrvale kallutada, et vältida sööda põrkamist ridva vastu. Pikema õngenööri puhul tuleb ülalkirjeldatud ridvalööki taha ja ette korrata, et saavutada

12. Käte kasutamine lendõnge heitmisel.

kõige kaugem heide. Tuleb taotleda, et nõor langeks veepinnale mitte looklevalt, vaid sirgena.

Kui ritv on varustatud rulliga, kerige eelnevalt mõned nõorikeerud vaba vihina kas maa peale või vasaku käe sõrmedele, hoides samal ajal sööta pöidla ja nimetissõrme vahel. Ridva liikumisel ettepoole vabastage nõoriviht vasakult käelt (joonis 12). Küllalt tugeva ridvalöögi puhul libiseb nõor vabalt läbi rõngaste. Nööri töötavat osa tuleb meetrikaupa pikendada, lastes selle 12 meetrini ja isegi pikemaks.

Võib heita ka nõnda, et nõor kogutakse silmustena vasaku käe eri sõrmedele ja vabastatakse heite hetkel.

Pärast algelise heitetehnika omandamist tuleb hakata täiuslikumaid viise õppima. Neid on väga palju ja igaühel veel oma variandid.

Kokkuvõtlikult öeldes peab heitetehnika ja söödaga töötamine vastama järgmistele tingimustele.

1. Käsi hoiab ritva ilma liigse jõupingutuseta. Ritv pannakse liikuma ainult käerandme tööga.

2. Ritv peatub ettelöögi puhul 45° all vertikaali suhtes, tahalöögi puhul aga vertikaalasendis. Veepinnal sööta vedades on ritv peaaegu horisontaalasendis. Aeglaselt kerkib ta ülespoole, kuni moodustab 45° -se nurga.

3. Liikumise algul heidetakse nõor randme tugeva ja

järsu liigutusega. Heite löögijõud väheneb sujuvalt käerandme liikumise lõpuks.

4. Nööri heitmisel ette ja taha tuleb tabada nööri mõlemas suunas liikumise rütm. See rütm muutub sõltuvalt nööri töötamiseks kasutatava osa pikkusest.

5. Heidete ajal tuleb ritva pisut kõrvale kallutada, et vältida nööri või sööda pörkamist ridva vastu.

Püügikohad ja püütavad kalad. Lendõngega püütakse jõeforelle, harjuseid, turbi, teibe, roosärgi, tõugjaid, särgi, säinaid, viidikaid jt. kalu, kes tõusevad veepinnale toitu otsima. Mõnikord võtab lendõnge sööta isegi ahven ja haug.

Parimaid tulemusi saab hauakohtadel põikmadalike, kärestike ja paisude all, vee kohal rippuvate puude ja põõsaste juures, põõsastesse ja kõrgesse rohtu kasvanud kaldajärsakute juures, kust möödub jõe peavool.

Lendõngega kalastaja peab olema hästi maskeeritud (ümbrusega samas värvitoonis rõivastus; maskeerimist soodustab vetteminek, kerge lainetus ja käre voolus).

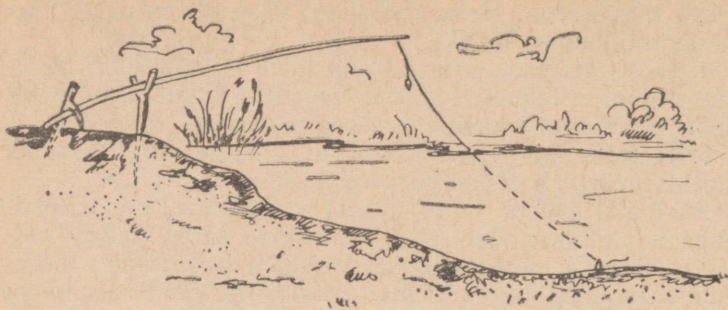
Püük on võimalik soojal aastaajal kogu päeva jooksul; parimad ajad on varahommik ja õhtu.

Eriti tuleb silmas pidada, et sööt langeks veepinnale loomulikult ja sujuvalt ning tingimata enne lipsu ja õnge-nööri.

PÕHJAÕNG EHK TONKA

Põhjaõnge võib konstrueerida mitmel viisil. Kõige lihtsamalt saame põhjaõnge tavalisest ujukiõngest. Selleks võtame nööri, mis on ridvast kolme- kuni neljakordselt pikem, kinnitame nööri otsa 10—15 g tina ning tinast ülespoole umbes 1,5-meetriste vahedega kaks või kolm 30—50 cm pikkust lipsu. Lipsude läbimõõt olgu õngenööri läbimõödust vähemalt 0,1 mm väiksem. Ujuki nihutame ridva pitsi juurde. Põhjaõng ongi valmis.

Söödastame konksud, võtame ühte kätte ridva, teise aga õngenööri pealtpoolt lipsusid ning heidame paraja hooga veekogu suunas. Tina veab nööri väikeses kaares välja ja «uputab» sööda. Tina vettesulpsatamise hetkel sirutame ridva ettepoole; sellega saavutame heite maksimaalse kauguse. Kui tina on põhja vajunud, tõmbame nööri ettevaatlikult pingule ja torkame ridva tüve kaldasse või kinnitame tugelele (joonis 13). Heite kaugust ja nööri pingulevedamist soodustab rull.

13. Põhjaõng.

Kala võttu signaliseerib ridva pitsi vibamine või kõikumine, nõõri pinguletõmbumine, pitsi külge kinnitatud signaalikellukese (kuljuse) helin või rullipiduri tärin. Kel-luke on eriti otstarbekas öisel püügil.

Põhjaõnge võib rakestada mitmeti. Nõõri otsa seotava tina asemel võib kasutada libisevat tina, s. t. tinatükki auguga, millest õngenõör läbi pistetakse. Et tina konksu peale ei libiseks, tuleb konksust vähemalt poole meetri kaugusele siduda sõlm või kinnitada haavel.

Kui veekogu põhjas on lendmuda või kiires vooluses liikuv uhtliiv, on soovitatav iga lipsu külge kümmekond sentimeetrit konksust kõrgemale üsna kerge ujuk kinnitada; see hoiab sõõda lennus ja ei lase teda mudasse vajuda või liivaga kattuda.

Tugevas vooluses püüdes tuleb kasutada rasket tina (kuni 100 g). Neil juhtudel muudame lipsud libisevaks, eraldades haavliga igale lipsule umbes 1,5 meetrit nõõri libisemiseks.

Ridva asemel võib põhjaõnge nõõri kinnitada ka kaldale kepi või oksa külge. Sel juhul tuleb õngenõör, mille pikkus on 30—40 m, aasadena maha asetada, lipsudega ots ülaltpoolt lipsusid kätte võtta ja hoogu võttes võimalikult kaugele heita.

Põhjaõngega saab püüda kaldalt, paadist, purdelt jm. Eriti head püügikohad on sügavad hauad, pöörised ja uhtaugud järskude kallaste all, kus tekib tagasivool või vaikne vesi. Püüda saab ka kärestikes, kus õngitsemine tavalise ujukiõngega pole võimalik.

Peamised põhjaõngega püütavad kalad on ahven, angerjas, karp, kiisk, koha, latikas, luts, nurg, särg, turb, vimb jt.

Krunda. Põhjaõnge erivormiks on krunda, millega püütakse paadist voolu kohal ja mida eriti sageli kasutatakse Emajõel. See püügiriist koosneb 1—2 m pikkusest ridvast, ca 40 m pikkusest nõorist, 30—40 g raskusest tinast, lipsust ja ujukist. Lips, keskmiselt 40 cm pikkune, seotakse õngenööri külge tinast paarkümmend sentimeetrit kõrgemale. Sööt ja tina heidetakse käsitsi pärivoolu paadist võimalikult kaugele, õngenöör aga tõmmatakse pärast tina põhjavajumist sirgu. Ujuk asetatakse nüüd pitsiotsa ja veepinna vahele paarkümmend sentimeetrit pitsist allapoole. Õhus rippuv ujuk vajutab oma raskusega nõöri pisut looka. Kala võttu signaliseerib ujuki võpatus ülespoole.

Krundaga püütakse peamiselt säinast ja latikat. Vastavate söötadega saab püüda ka angerjat, lutsu, särge, ahvenat jt. kalu. Suurema kala paati tõstmiseks vajatakse tingimata kahva.

NOOGUTI- EHK VEDRUÕNG

Noogutiõng koosneb lühikesest, umbes poole meetri pikkusest ridvast, mille jämedus tüveosas on umbes 1,5 cm, ladvas aga mitte üle 0,5 cm. Materjaliks sobib kõige paremini kadakas või kask.

Ridva otsa kinnitatakse 6—7 cm pikkune kergesti vetruv terastraadist spiraalatoru või kummivoolik või jämedamast, umbes 0,8-millimeetrise läbimõõduga tamiilist aas, millest õngenöör läbi aetakse. See vetruv jätk, nn. nooguti, hakkab kala võtu korral vibreerima.

Nööriks võetakse tamiil jämedusega 0,2—0,5 mm, vastavalt sellele, kui sügavalt ja missuguseid kalu kavatsetakse püüda. Näiteks Peipsil õngitsedes, kus esineb peamiselt suur ja jõuline ahven, olgu õngenöör tugevam. Õngenööri värvus ei ole erilise tähtsusega. Varunöör võib paikneda nii rullikesel kui ka hasplil või konksudel. Kui ritv on pikem ja õngitsetakse suurest paadist, olgu hasplik kolm konksu, sest vahel tuleb sööt rihtida täpselt põhja või natuke kõrgemale.

Ujukit noogutiõngel ei ole. Seda asendab nooguti.

Õngekonks tuleb valida vastavalt püütavale kalale. Suurte ahvenate, kohade ja latikate püügil peab see olema umbes nr. 8—10, muidu neid ei haagi. Kõige parem on aga kasutada odraterakujulist kirptirku.

Vaiksus vees õngitsemisel pole tina tarvilik, voolu puhul aga peab see sõltuvalt voolu kiirusest olema 4—8 g raskune.

Konksu söödastamiseks tuleb kasutada püütavale kalale sobivat sööta (vt. ptk. Tähtsamaid püügikalul Eesti NSV-s). Noogutiõng on mõeldud peamiselt vihmaussiga püügiks, kusjuures vahel võib sööda heita käega paadist eemale ja kala võtab selle just sööda vajumisel, eriti kergema kirptirgu puhul. Kui nõör enam ei vaju, siis kala ongi otsas.

Kiisa-, särje- ja nurupüügil olgu õngenööri läbimõõt 0,2 mm, konks üsna väike. Võtu puhul nõksutab särg noogutit mitu korda. Kiisk rabistab ja raputab, kusjuures nooguti võibiseb. Latikas, samuti nurg teeb paar jõulist nõksu ja kas ujub siis söödaga kohe eemale või tõstab nõõri lõdvaks ja vedru sirgu. Suurema kala, eriti ahvena ja koha võtt ei tekita võnkeid, vaid nooguti kooldub sujuvalt maksimaalse võimaluseni. Tuleb kohe haakida.

Õngitsemisel on tähtis, et kala võtu puhul saaks ridva kohe kätte haarata. Kõige sobivam on paadi ääre sisse mõned pooleldi vertikaalsuunalised augud puurida, kuhu ridva tüvi parajasti sisse mahub ja kust seda silmapilkselt haarata saab. Augukesi võivad asendada rihmast või plekist aasad, mis kinnitatakse paadi serva külge.

Kunagi ei tohi noogutiõnge niisama paadi servale või istepingile lebama jätta, sest suurem kala võib sel korral õnge kõige täiega ära viia.

Et juhuslikult vette sattunud ritv vedru raskuse tõttu põhja ei vajuks, selleks on vaja ridva tüveosa ümber liimida korgikiht või kinnitada antiballastiks vahtplastitükike.

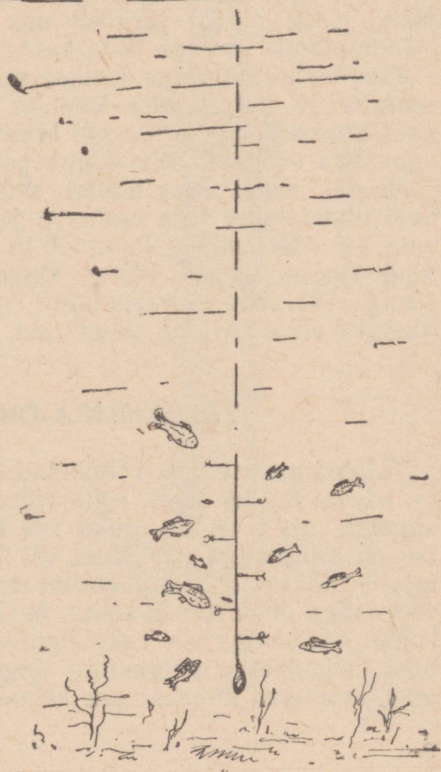
Vedruõngega püük on seda edukam, mida sügavamalt püütakse, näiteks Peipsil 4—10 m sügavusest, selge veega järvedes vähemalt 5 m sügavusest. Halva võtu korral tuleb kala peibutada peamiselt ussakarbi mullaga ja võtu algust oodata kuni pool tundi. Kui võttu ei järgne, siis vahetatagu kohta.

Nagu eelnenud kirjeldusest nähtub, kuulub vedruõng kõige lihtsamate, kuid hea tootlikkusega püügiriistade

hulka. Kasutatakse suvel paadist, sillalt või pürdelt mõne meetri sügavusest õngitsemiseks. Püügitehnikalt sarnaneb vedruõngega kalastamine mõningal määral kirptirgu kasutamisega.

RÄIMEÕNG

Räimeõng on üsna primitiivne püügiriist; sellega on meil püütud räimi sadamakaitl, mõnikord ka paadist. Räimeõnge ehitus on väga lihtne. Võtke tavaline pikem ujukiõnge ritv (paadist püüdes lühem), kinnitage selle külge

14. Räimeõng.

rull, millele on keritud küllaldane hulk tamiili läbimõõduga 0,5 mm, ja siduge tamiili otsa 30—40 g raskune tina. Tamiili külge ülespoole tina siduge umbes 15-sentimeetriste vahedega lühikeste (10—15 cm pikkuste) peenikeste lipsude otsas kümme tina tinutatud õngekonksu nr. 4 või 5 nõnda, et nad paikneksid eri suundades nagu oksad kuusel. Võib kasutada ka kõige pisemaid tehispuitkaid. Sellega ongi räimeõng valmis (joonis 14). Otsepaindega konksudel peab teravik ülespoole olema, kõrvalepaindega konksudel on teraviku asend täiesti tähtsusetu.

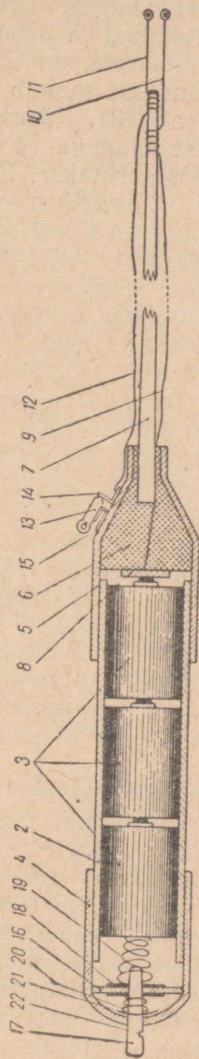
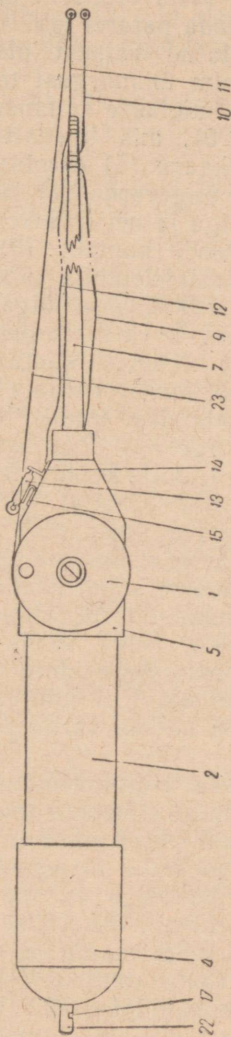
Püügitehnika on väga lihtne. Laske õngenõör vette, kuni tina põhja vajub. Tõstke siis raskus 30—40 cm põhjast kõrgemale ja nõksutage samuti nagu pika ridvaga tirgutamisel raskust 20—30 cm võrra tõstes ja vajuda lastes. Kala võtab õngekonksu tavaliselt vertikaalse ümberasetuse hetkel suhu. Kala võtt kandub edasi nagu järsku õnge otsa tekkinud raskus. Märganud kala võttu, ärge rutake õnge väljatõstmisega, vaid jätkake nõksutamist. Mõne hetke pärast järgneb uus võtt, siis kolmas jne. Nõnda püüate korraga mitu kala, meie oludes mitu räime.

Tavaliselt räimeõnge konkse ei söödastata. Kogemuste saamise ja katsetamise huvides ei ole paha söödastada ühed konksud lihakärbse või tummisääse vastsega, teised aga jätta söödata. Siis selgub peagi, mida kala eelistab.

Mustal merel kasutatakse seda püügiriista rohkesti. Seal nimetatakse teda *самодур* ja ta on ehituselt tugevam — nõõri pikkus kuni 100 m ja läbimõõt kuni 1 mm ning raskus umbes 100 g. Õngekonksud on suuremad (nr. 8—10). Ritv on varustatud rulliga. Püütakse paadist. Saagiks on stauriidid, skumbriad, pelamiidid jt. kalad.

VALGUSTIGA ÕNGERITV

Valgustiga õngeritv võimaldab kalastada igal aastaajal nii päeval kui ka öösel. Kala võtust annab märku valgussignaali, mis asendab ujukit või kellukest. Hästi kasutatav on valgustiga ritv öösel või jääalusel püügil. Kalastajaile määratud käsiraamatuis leidub mitmeid kirjeldusi valgustiga õngeritvade kohta, kuid need on kas puuduliku konstruktsiooniga või valmistamiseks liiga keerukad. Allpool kirjeldatava valgustiga õngeritv (joonis 15) aluseks on võetud nimeka vene kalastaja K. Rjabovi soovita-

15. Valgustiga õngeritv. 1 — rull; 2 — valgest plekist käepide; 3 — kolm patareielementi; 4 — taga-
 kaas; 5 — eeskaas; 6 — kork; 7 — õngevarras; 8 — kontaktplekk; 9 — juhe; 10 — liikumatu kontakt; 11 —
 painduv kontakt; 12 — juhe; 13 — lamp; 14 — lambi keskelektroodi kontakt; 15 — lambi tug; 16 — ge-
 tinaksist ketas; 17 — getinaksist lülitipulk; 18 — kokkuneeditud plekk-kettad; 19 — kontaktvedru; 20 —
 lüliti vedru; 21 — valgest plekist seib; 22 — sälk; 23 — õngenoör.

tud ritv, mille valmistamisviisi siin toodud õpetuses on lihtsustatud, kuid täiendatud lülitiga patarei voolu katkestamiseks otsahaagitud kala väljavõtmisel, et hoiduda asjatust voolukulust ja pikendada patarei iga.

Ridva käepidemeks on tinutatud valgest plekist toru (2), mille õõnsusse mahub kolm ümmargust taskulambipatarei elementi (3). Käepide suletakse kummastki otsast samast plekist kaanega (4 ja 5), mis tihedalt keskmise toru (2) peale surutakse. Eeskaane (5) eesotsas on kork (6), millesse on puuritud ava õngevarda (7) jaoks; korgi põhja keskkoha on БФ-2 liimiga ja nelja väikese naelaga kinnitatud patarei keskelektroodi kontakt (8) ja selle külge joodetud peenike emailisolatsiooniga juhe (9); viimane on läbi korgi ja õngevarda avasse lõigatud uurde välja toodud ning joodetud vardale vasktraadist mähisega kinnitatud, jäigast valgevastest liikumatu kontaktiga (10), mille otsas on ava õngenööri jaoks. Varda otsale surutakse peenikesest keelpilli (balalaika, viiuli) teraskeelest spiraaliga vedru (11); selle sirge osa lõpp on keeratud rõngaks ja täidetud jootetinaga, mille keskkoha on puuritud ava õngenööri jaoks. Vardale lükatud spiraali külge joodetakse isoleerkattega juhe (12), mis tuleb lambi (13) keskelektroodi kontakti (14) juurest. Juhtme osa kontakti ja varda vahel plekist käepideme kohal kaetakse isolatsiooni tugevdamiseks, veel kummist torukesega. Mõlemad juhtmed (9 ja 12) kinnitatakse ridva varda külgedele niidist mähistega. Samade mähistega kinnitatakse vardale ühtlasi ka vajalikud rõngad. Kui juhtmed kinnitatakse varda üla- ja alaküljele, katkeb varda paindumisel pealmine juhe.

Lambi padrun valmistatakse 1-millimeetrise läbimõõduga vasktraadist, mis on lambi vintsooni mööda keeratud spiraaliks nõnda, et traadi otsad spiraali alguses ja lõpus jäävad ühele joonele, joodetud otstepoolse küljega valgevastest U-kujulise plekiriba külge ja see omakorda eeskaane koonilise osa külge. Lambi U-kujulise toe painutamiseks saab lambi asendit veidi muuta ja oma vetruvuse tõttu surub tugi lambi vastu kontakti (14).

Lambiks on tavaline taskulambipirn (2,5 V, 0,16 A); see värvitakse punaseks, sest siis on signaal paremini nähtav. Lambi keskelektroodi kontaktiks on samuti valgevastest L-kujuliseks painutatud plekiriba, horisontaalse osaga liimitud kahe õhukese isoleerainest riba vahele, mis

on plekiribast pisut laiemad, ja siis üle nende isoleerribade painutatud valgest plekist vööga kinnitatud eeskaane külge, tugevasti selle vastu surutuna. Ennekõike aga peab juhtme (12) ots olema kontakti (14) külge joodetud. Eeskaane külge kinnitatakse ka rull (1) varunööri pealekerimiseks.

Tagakaas (4) on samuti valgest plekist toru, mille tagumine ots on iga 4—5 mm järel sälguliseks lõigatud; saadud ribad painutatakse vastava aluse peal (selleks võib kasutada toorest kartulit) ümaraks, kuid nõnda, et nende otsad kokku ei ulatuks, vaid vahele ava jääks. Ribad joodetakse kokku ja ava kaetakse jootmise teel otsa kumerusele vastava plekitükiga, mille keskohta on tehtud neljakandiline ava suurusega 6×6 mm. Toru sisse vastu koonilist osa on tihedalt surutud isoleerainest (getinaksist) ketas (16), mille keskel on samuti 6×6 mm suurune ava lüliti neljakandilise getinaksist pulga jaoks (17), mis tuleb läbi tagakaane ava. Ketta mõlema külje keskohta on läbi puuritud aukude neetidega kinnitatud plekitükid (18), mille läbimõõt on väiksem kui kettal, ja nendele joodetud kaks spiraalvedru, ülemine (19), tugevam patarei miinuskontaktiks ja alumine (20), nõrgem lüliti survevedruks. Lüliti pulgale vedru ja kaane põhja vahel on liikumatult kinnitatud väike plekist ketas (21), mis lülitile surudes koos sellega ülespoole liigub ja patarei voolu katkestab. Lüliti pulk tehakse pisut kiilukujuline, siis jääb plekk-kettake kindlalt paigale. Lüliti pulga välisele küljele on lõigatud järskude servadega sälk (22), mis lüliti sissevajutamisel põhja plekist serva taha jääb ja lüliti lahutatud seisus hoiab.

Kuigi kirjelduse järgi näib töö keerukas, on see tegelikult väga lihtne. Torud valmistatakse järgmiselt. Otsakuti asetatud kolm patareielementi rullida kahekordselt ajalehepaberisse ja kinnitada paberi serv liimiga. Paber on vajalik selleks, et patarei vabalt torusse mahuks. Niiviisi saadud pulga ümber keerata plekk toruks, pleki servad 3 mm laiuselt vaheliti, tõmmata traatvõruga kolmest kohast kokku ja serv väljastpoolt kinni joota. Samal viisil valmistada ka kaaned, painutades ja jootes neid keskmise toru peal.

Et torud ei oleks libedad ega tunduks käele külmad, kaetakse nad riidega, mis kleebitakse neile sünteetilise liimiga.

Lampi (pirni) võib soovi korral kaitsta tema ümber painutatud plekk-kattega, mis on lambiga ühepikkune. Katte servad painutatakse väljapoole ja lükatakse lambi padruni kohale kummalegi poole pideme peale joodetud plekiribade ja pideme vahele.

SPINNING

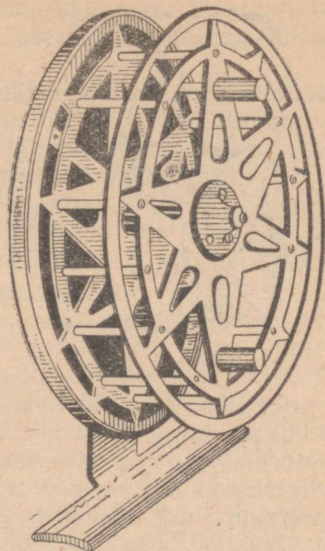
Spinningust ja kalapüügist spinninguga on kirjutatud nii palju, et ainult sellealastest raamatutest võiks koostada paraja suurusega raamatukogu. Järgnevate ridadega antakse lugejale spinningust ja püügist selle riistaga põgus ülevaade, puudutades ainult vastavaid põhimõisteid.

Spinninguridvad jagunevad ühekäe- ja kahekäeritvadeks. Neid valmistatakse liimimata ja liimitud bambusest, metallist, plastmassist jne. Normaalse ühekäeridva pikkus on 1,5—2,0 m. Need ridvad on kerged, lühikese kork-, plastmass- või puukäepidemega. Ritv on ühe- või kahejätkuline. Kahekäeritv on soovitatavalt 2,0—2,5 m pikk ja kahejätkuline (joonis 16). Kauplustes on müügil ka kolmejätkulisi, kuni 3 m pikkusi ritvu, kuid nendega kalastamine on väga tülikas. Kahekäeridva käepideme pikkus peab olema 55—60 cm.

Ridva valimisel tuleb jälgida, et töökorda seatud ritv oleks sirge, mitte liiga jäik ja mitte ka liiga vetruv. Tuleb kontrollida sidemete ning otsa- ja läbijooksurõngaste korrasolekut. Erilist tähelepanu tuleb pöörata jätkude ühendustorudele (lukkudele), veenduda, et need ei oleks

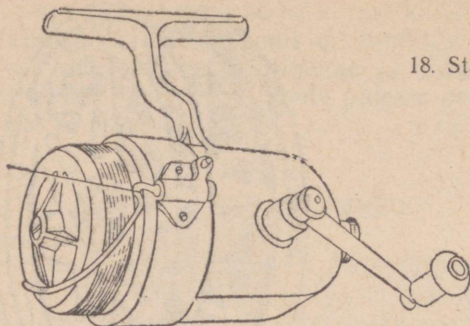
16. Spinninguritv.

17. Spinningurull «Nevskaja».

ridva peal lahti ning ühineksid ridva kokkupanekul küllal-dase pingega. Nende nõuete kontrollimiseks tuleb töö-korda seatud ritva kergelt raputada. Kui ühendustorud on lahtised, logiseb ritv raputamisel. Et veenduda, kas ridva ehitus on õige, tuleb kokkupandud ridva pits toetada mõ-ningase nurga all vastu seinä ning käepidemest kinni hoi-des vajutada kergelt ridvale (pits peab jääma esialgsele kohale seinäl). Ridva paine on õige, kui ritv algul pain-dub ainult pitsi otsa ligidalt. Kui survet vähehaaval suu-rendada, peab painde koht mööda ritva sujuvalt käe-pideme poole tulema. Sellise proovi juures ei tohi ritv kes-kelt ega käepideme osas painduda. Tundmata ritvade kat-setamisel ei tohi ülemäärast jõudu rakendada, sest nõr-gem ritv võib murduda. Pärast kirjeldatud katset peab ritv olema jälle täiesti sirge. Vastasel korral on ritv val-mistatud ebakvaliteetsest materjalist või on liimitud bam-busridva liistud liimist lahti. Algajal on soovitatav ritva valida ja kontrollida koos kogenud spinningistiga.

Mõnedes kalastusalastes teostes soovitatakse väikse-mate kalade püügil kasutada lühemat ja kergemat ritva, suuremate kalade püügil aga pikka (3—4 m) ja rasket ritva. Et on võimatu ette teada, kas pakutavat sööta võtab

suur või väike röövkala, ei saa seda nõuannet võtta puhta kullana ning tuleb nii väikesi kui ka suuri kalu püüda normaalse, keskmise tugevusega ridvaga. Kui kala väsitamine ja kaldale või paati toomine on õigesti ära õpitud, siis on ridva raskus ja pikkus püügil täiesti tähtsusetu.

Rull. Sporditarvete kauplustes on saadaval suures valikus mitmesuguseid spinninguridval kasutatavaid rulle. Roteerivatest (pöörleva rullipooliga) rullidest on suure populaarsuse omandanud kvaliteetne «Nevskaja» (joonis 17), mis sobib nii kalapüügiks kui ka heitevõistlusteks. Selle rulli poolile võib küllaldaselt hulgal tamiili kerida. Ta on varustatud kahe piduriga (nn. suss- ja kärrpiduriga). Esimene nendest võimaldab piirata rulli vaba pöörlemist tamiili sassimineku ärahoidmiseks (reguleeritakse enne püügi alustamist), teist kasutatakse rullipooli täielikuks lukustamiseks landiga varustatud spinningu kandmisel. Kärrpidurit heidete ajal ei kasutata.

Toodetakse ka automaatpiduriga rulle. Neid ei ole soovitatav kasutada, sest heided sellise rulliga nõuavad suuremat jõukulu ning on ebatäpsed. Tuleb mees pidada, et parim pidur heitel on olnud ja on kalastaja sõrm.

Viimastel aastatel on ilmunud müügile inertsivabad, nn. statsionaarpooliga rullid lahtise kui ka kaetud pooliga (joonis 18). Nende rullide pool ei pöörle, tamiil jookseb heitel nendelt maha üle rullipooli otsa seni, kuni heidetud lant tamiili veab. Need rullid on väga sobivad kasutamiseks, sest nõõri sassimineku («habe») on peaaegu välditud. Enamasti on statsionaarrullid vasaku käega kerimiseks, mis algul tundub võõrastav, millega harjub aga väga

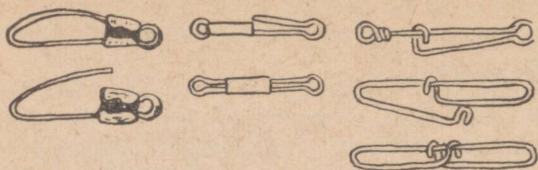
lühikese aja jooksul. On ka parema käega keritavaid rulle ja isegi niisuguseid, mida saab asetada käepideme ühele või teisele poole.

Nööri takistusteta väljajooksuks vajavad inertsivabad rullid vastavate rõngastega ritvu; nimelt peab rullipoolne rõngas olema võrdlemisi suure läbimõõduga, ridva pitsi poole aga väheneb rõngaste läbimõõt kord-korralt.

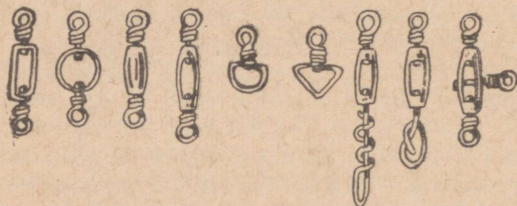
Kodumaiste statsionaarrullide puuduseks on esialgu nende suurevõitu gabariidid ning tunduv kaal (ca 400 g). Tuleb loota, et statsionaarrullide järgmiste mudelite väljalaskmisel on need puudused kõrvaldatud.

Mõned kalastajad väidavad, et statsionaarrulliga sooritatud heidetel tekivad tamiilile pikikeerud ning tamiil läheb selle tõttu lõpuks sassi. Sellest hoidumiseks peab teadma, et uut tamiili ei tohi kerida rullipoolile ajal, mil pool on rullist eraldatud. Nii keritaks tamiil poolile ilma keerdudeta ja heitel tekiks tamiilile iga üle rullipooli otsa väljalennanud keeruga üks pikikeerd. Õige viis on asetada rull ridvale ja kerida tamiil rullipoolile läbi ridvarõngaste. Seejuures ei muutu rullipoolil olevale tamiilile tekkivad pikikeerud tülakaks, sest väljalendaval tamiilil (tamiili lahtikerimine heitel toimub üle rullipooli otsa pealekerimise suunale vastupidiselt) need keerud kaovad. Nii saamegi õige tsükli: rullile keritud tamiil on pikikeerdudes, rullilt väljalennanud tamiilil ei ole kerde.

T a m i i l. Spinningunööriks kasutatakse kaasajal eranditult suure tõmbetugevusega odavat sünteetilist nööri, nn. tamiili. Iga tehistamiili valmistav tehas annab oma nöörile mingi nime ja neid on üsnagi palju. Meie aga jääme eesti kalastajate keeletarvituses juurdunud tamiili juurde. Statsionaarrulli kasutamisel on tamiili jämedus 0,25—0,35 mm. Rullipoolile keritud jämedam tamiil võib oma teatava jäikuse tõttu heitel üles kerkida ning eba-meeldiva sasi moodustada. Roteeriva rulliga kalastamisel on küllaldane 0,4—0,5-millimeetrise läbimõõduga tamiil. Meenutame, et 0,4-millimeetrise läbimõõduga tamiili tõmbetugevus (meil saadaolev Saksa DV «Acano») on 8 kg. Ei sobi eeskuju võtta kalastajatest, kes oma 0,8—1,0-millimeetrise tamiiliga («see ikka juba peab kala kinni!») on hädas heite kaugusega ja rullil tekkinud sasidega. Kui kala tamiili katkemise tõttu minema pääseb, ärgu kalastaja süüdistagu tamiili nõrkust, vaid otsigu viga omanese oskamatuses kala püüda ja väsitada.

19. Landilõksud.

20. Pöörivad ehk karabiinid.

Tamiili libeduse ja jäikuse tõttu ei saa teda sõlmida harilike sõlmedega, vaid tuleb kasutada erilisi võtteid (vt. ptk. Mitmesuguseid sõlmi tamiili sidumiseks). Tuleb aga meele pidada, et iga sõlmekoht vähendab nõõri tõmbe-tugevust.

L a n d i l õ k s. Vanemast kirjandusest leiame reeglina nõõde, et tamiili ja landi vahel peab olema terastraadist vahejätk (kuni 70 cm pikk); siis ei olewat röövkalal võimalust nõõri läbi hammustada. Praktika on näidanud, et need vahejätkud on peamiselt ainult soodustanud lantide vettejätmist. Terastraadi katkemist võib põhjustada iga väikegi vigastus või murdekoht. Seepärast on soovitatav kasutada tamiili ja landi vahel ainult landilõksu, mille abil on võimalik lanti kiiresti ja lihtsalt vahetada (joonis 19).

P ö ö r e l. Landilõks varustatakse tingimata pöörilaga, karabiiniga ehk virbliga (joonis 20), mis dubleerib landi külge kinnitatud pöörilat.

T i n a. Tamiilile kinnitatakse raskus (tina) (joonis 21) ainult väga kerge landi korral. Seejuures tuleb tina kinnitada võimalikult landi lähedale, et heitel ei esineks eba-

21. Spinningutina.

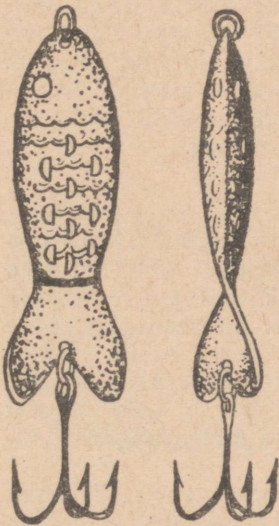
22. Pöörlev lant.

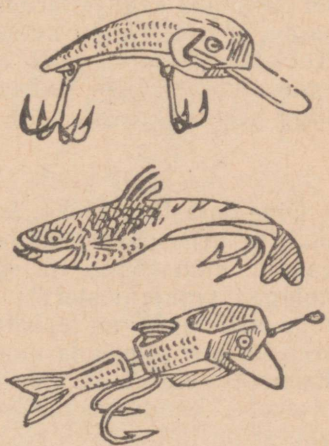
23. Võnkuv lant.

meeldivusi. Lennul jääb kerge lant raskemast tinast maha ning landi konksude võimaliku haakumise korral tamiili külge on heide ebaõnnestunud.

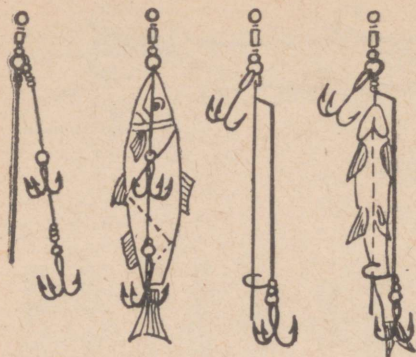
Lant. Põhiliselt jagunevad landid pöörlevateks (joonis 22) ja võnkuvateks (joonis 23). On helendavaid ja helisevaid (joonis 24) ning elekterlante, kala- ja konnaimitatsioone (joonis 25); kasutatakse ka rakiseid prepa-

24. Helisev ja helendav lant,

25. Kalakest imiteerivaid lante,

26. Rakis.

reeritud väikekaladega (joonis 26) ja elussöödaga. Millist nendest valida, sõltub aastaajast, veekogust, ilmast ja paljudest teistest teguritest. Soovitada mingit alati ja kõikjal kasutatavat imelanti on võimatu. Igal kalastajal on oma lemmiklant. Seetõttu tuleb algajal kalastajal see kõige parem välja valida oma kogemuste põhjal. Viimasel ajal on ka kaupluseletilt võimalik saada küllaltki häid lante (näiteks mitmes värvitoonis emailiga kaetud võnkuvad landid jne.).

Landikonksud (kolmikud) valitakse sellised, millel on lühem säär ja teravike vahed 20—25 mm. On soovitatav, et konks oleks umbes landi laiune või veidi suurem. Konksude ostmisel tuleb tähelepanu pöörata nende karastatuse kvaliteedile. Ülekarastatud konks murdub kergesti, liiga pehmet konksu saab sirgeks tõmmata.

*

Õige kalastaja ei lase kala piineldes lämbuda, vaid surmab ta kohe pärast kättesaamist. Haugi võib surmata vasara, mutrivõtme või spetsiaalse kõvast puust väikese nuiaga («paternoster»); viimasega lüüakse röövkalale tugevasti lagipähe, lepiskalale lõpusekaane pihta. Haugil võib ka pea allapoole murda, kuni kostab nõrk-raksatus. Esimese selgroolüli läbitorkamine surmab kala samuti otsekohe. Landikonksude vabastamine surmatud kala lõugadest on lihtne ja ohutu.

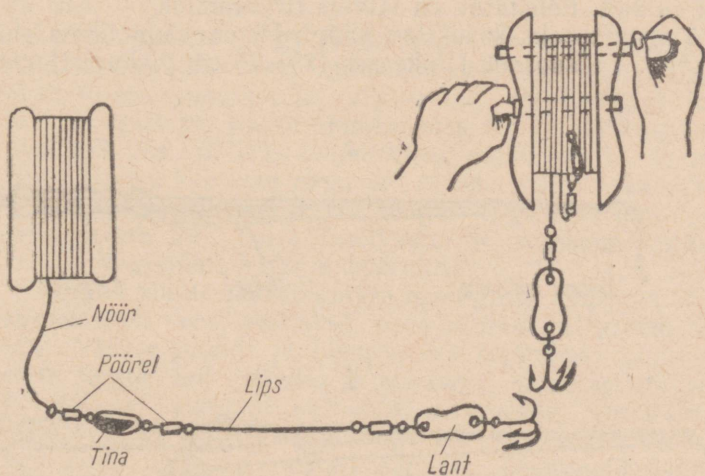
Püütud kala pakkige ajalehpeberisse, pange siis õhku läbilaskvast, kergesti pestavast riidest kalakotti ja hoidke teda varjulises kohas.

VEDEL

Kalapüük vedeliga (landivedamine) on igivana püügi viis. Selleks on vajalik pikk nõör ja hea lant; kõik muu on teisejärgulise tähtsusega.

Vedelipüügiks sobib tavaline jäiga pitsiga spinninguriv koos rulli, tamiili (umbes 100 m), tina, landi ja pöörlatega. Tina, umbes 25 g, on vajalik ainult kerge landi puhul. Tamiili võib aga ka näpu vahel või suus hammas-
tega hoida. Sageli täidab ridva ja rulli ülesannet paadi-
ahtri külge kinnitatud haspel (joonis 27). On soovitatav kasutada plaadikujulist keerdumise takistajat. See kinnitatakse tamiilile umbes ühe meetri kaugusele landist. Sel juhul pole tina vaja.

Kui olete paadiga kaldast eemale sõudnud ja paadile küllaldase kiiruse andnud, heitke lant võimalikult kaugele vette. Edasi liikudes vabastage nõör järgukaupa vastavalt veekogu sügavusele ja liikumise kiirusele. Landi vajumine sõltub väljalastud nõõri pikkusest ja paadi liikumise kiirusest: mida pikem nõör ja aeglasem liikumine, seda sügavamale vajub lant. Kui tamiili on küllaldaselt välja lastud, pidurdage spinninguga püügi korral rulli ketas

27. Vedel.

ning jätkake aerutamist. Paat peab liikuma hääletult; tuleb vältida aerude lööke vastu veepinda.

Kala võttu signaliseerib piduri tärin või ridva pitsi vibamine. Kindluse mõttes haakige iga tõuke või landi kinnijäämise puhul. Haakida tuleb energiliselt ja ulatuslikult, sest pikalt väljalastud nõor nõrgestab tunduvalt haakimise jõudu.

Üldiselt sobivad vedelipüügiks kõik spinningulandid. Landi asemel võib kasutada ka rakist. Siis on edu suurem. Madalas vees rohtunud aladel püüdes pole tina vajalik; tuleb kasutada rohulanti.

Vedelipüük on kõige mugavam kahekesi kalastades: üks aerutab, teine hoiab vedelit. Siis saab kiiremini haakida.

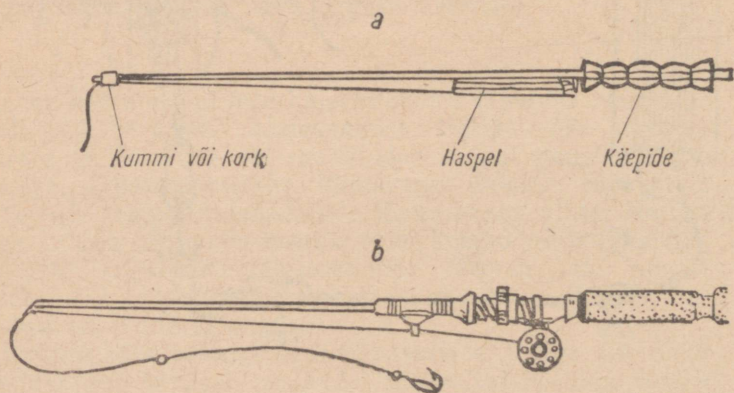
Vedeliga saab püüda hauge ja ahvenaid; mõnikord satub vedeli otsa ka turb, säinas, koha, tõugjas või mingi muu kala.

Kehtivad eeskirjad ei luba vedelipüüki mootori jõul liikuvast paadist.

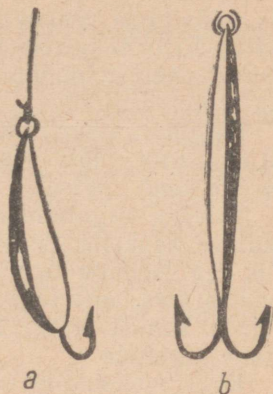
TIRK

Tirgutamine on laialdaselt levinud püügiviis. Tirgutada saab talvel jääaugust, suvel aga paadist ja pika ridvaga ka kaldalt. Eelistatav on talvine tirgutamine.

Tirgutamiseks kasutatav püügiriist on väga lihtsa ehitusega. Ta koosneb lühikesest (25—40 cm pikkusest) rid-

29. Talipüügilant (tirk). *a* — ühe konk-
suga; *b* — kahe konk-
suga.

vast, mis võib olla puust või mingist tehismaterjalist. Ridva tüveosa (käepide) kaetakse nii paksu korgikihiga, et ritva oleks mugav käes hoida. Käepideme ette kinnitatakse haspel või väike rull varunööri jaoks. Ridva pitsi otsa pistetakse kork või kummitorujupp, millest hasplilt või rullilt algav õngenöör läbi tõmmatakse. Nööri otsa kinnitatakse väike talipüügilant. Tirk ongi valmis (joonis 28).

Tirkepüügiriista kõige tähtsam osa on lant. Talipüügilandikesi valmistatakse mitmesugusest materjalist: hõbedast, tinast, punasest ja valgevasest, roostevabast terasest, tsingist jm. Landi alumise otsa sisse (või külge) on joodetud üks või kaks õngekonksu, mõnikord ka kolmik. Eesti NSV-s kehtivad eeskirjad ei luba viimast kasutada. Teises otsas on auguke või rõngas õngenööri kinnitamiseks (joonis 29). Tuleb hoolitseda, et augukese teravad servad õngenööri katki ei hõõruks.

Talipüügilante valmistatakse igasuguses suuruses. Mida sügavamast veest püütakse, seda suurem ja raskem olgu lant. Vähesese painde ja ülemise osa raskemaks muutmise tõttu liugleb lant vajudes ja meenutab kalakese liikumist. Et kalaga suuremat sarnasust saavutada, kinnitatakse konksu külge pisut punast lõnga või riiet; sageli võib see aga landi liuglevat mängu segada. Tuhmunud landike hõõrutakse läikima villase lapiga, kriidiga või hambapulbriga.

Peamiseks saagiks tirgutamisel on ahven, haug ja koha, harva ka kiisk, luts, turb ja säinas.

Parim aeg tirtgutamiseks on sügisel esimese jääga, kui jää paksus on 10—12 cm. Hiljem muutub kala võtt loiuks ja südatalvel peaaegu lakkab. Märtsi keskel elavneb kala jälle. Eriti saagirohke on püük otse enne jäälagunemist. Suvel paadist püüdes on paremad saagid juulis, augustis ja septembris.

Tirtgutada saab ka pika õngitsemisridvaga kaldalt. Ridva pits olgu siis jäigem kui õngitsedes. Parimaid saake saab sügisel.

Talvise tirtgutamise edu peamiseks eeltingimuseks on kalade asukohta ülesotsimine, sobiva landi valik ja oskustlik tegutsemine tirtguga. Kalade peatuskoha leidmine on vaevarikas, sest sageli siirduvad nad lühikese aja jooksul ühest kohast teise. Seal, kus eile oli hea saak, võib see täna puududa.

Kala asukohtade otsimiseks suuremas veekogus raiutakse kaldajoonega risti rida auke, mille vahemaa üksteisest on kümmekond meetrit, jäetakse nad mõneks minutiks rahule ja tehakse siis proovipüük. Püütakse mitmesugusest sügavusest. Alustada tuleb 20—30 cm sügavuselt jää alt, lastes lanti 25 cm kaupa järjest sügavamale. Igas sügavuses tuleb ridva lühikeste ja järskude löökidega tõsta lanti umbes 20 cm ja teha seda paarisekundiliste vaheaegadega 8—10 korda. Pikemad vaheajad löökide vahel ei ole soovitatavad, sest vees liikumatult ripuv lant äratas kalas kahtlust ja võib ta eemale peletada.

Kala näkkamise korral jätkatakse püüki samast sügavusest. Kui võttu ei ole, tuleb proovida teist tüüpi (teist värvust) landiga. Jätkuva ebaedu puhul vahetada kohta ja korrata eelmist püügiviisi.

Pärast esimese kala tabamist tuleb püüki kiiresti jätkata, sest kala võib jääaugu kohalt peagi teadmata suunas lahkuda. On soovitatav iga järgmise võtu puhul õngeööri pikkust lühendada, meelitades kala landile järele tulema. Mõnikord õnnestub sel teel kala üsna jääaugu juurde meelitada.

Lantide tüübi ja värvuse valikuks on raske nõu anda, sest see küsimus ei ole kaugeltki selge. Mõned seaduspärasused on siiski kindlaks tehtud. Päikesepaistelise ilmaga ei ole soovitatav kasutada väga helkivaid lante, vaid valida tumedamad (tuhmimad). Heledalt läikivate lantidega on püük edukam pilves ilmaga ja hommikutundidel. Madalas vees püüdes on otstarbekas kasutada ker-

geid laiu lante; need liuglevad hästi, säilitavad kaua liikumise ja vajuvad aeglaselt.

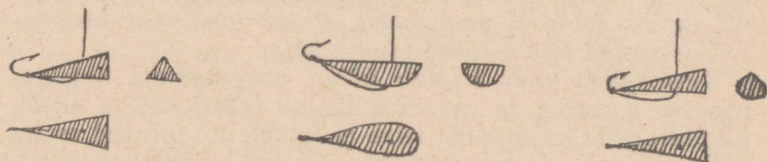
Halva võtu ajal võib landikonksu söödastada tummisäase vastse, ussijupi või ahvena silmaga.

Kala võtt ilmneb mitmeti: mõnikord nagu mingi raskuse haakumisena õngenööri otsa, teinekord nagu müksuna (löögina) vastu lanti; vahel tõmbub õngenöör pingule ja liigub kõrvale või siis laskub hoopis lõdvale. Viimasel juhul tekib mulje, nagu oleks lant põhja vajunud. Igal juhul tuleb sujuvalt haakida ja kala jää peale tõsta. Suuremat kala välja võttes tuleb jääauk tumestada, lükates sinna jalaga varem valmis pandud lund, et kala valgusesse sattudes rahutuks ei muutuks. Ritv tuleb käest ära panna ja nööri kiiresti lapata.

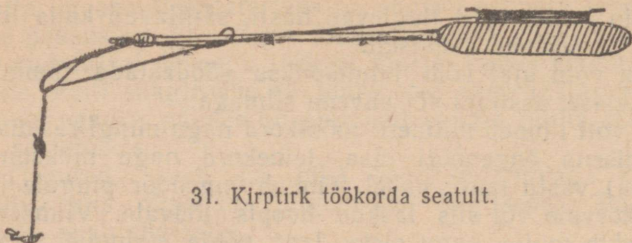
KIRPTIRK

Kirptirguga püük on viimasel paaril aastakümnel meie kalastajate hulgas juurduma hakanud ja osutub käesoleval ajal hästi levinud püügiviisiks.

Kirptirk kujutab endast mitmesuguse kuju, suuruse ja värvusega tinakehakest. Ta võib olla haavli-, läätse-, tilga- või lutikakujuline. Tirgu otsa sisse on joodetud väike, kuid vastupidav konks nr. 2,5—4 (joonis 30). Suurema kehaga tirk vajab loomulikult ka suuremat konksu. Tirgu keskel on väike auk, kust nöör läbi käib. Tirgu sidumiseks nööri otsa on mitu viisi. Kõige lihtsam on nöör august läbi tõmmata, nööri otsa sõlm teha ja tirk sõlme peale kandma jätta. Võib ka tirgu august läbitõmmatud nööri otsa konksu sääre külge kinnitada. Igatahes peab kirptirk õngenööri otsas horisontaalasendis rippuma ja konksu teravik ülespoole hoiduma (joonis 31).

30. Kirptirgu näiteid.

31. Kirptirk töökorda seatult.

Kirptirgu konks söödastatakse tummisääse või lihakarbse vastse, ussijupi, puruvana või kalamaimuga. Võib püüda ka ilma söödata. Sel juhul kinnitatakse konksu sääre külge must või punane lõngajupp.

Kirptirgu kasutamisel sobib igasugune nõtke pitsiga talipüügidvake ja kõige peenem tamiil (läbimõõduga 0,08—0,15 mm). Müügil on mitmesuguseid ühe või mitme haspliga, aga ka rullikestega ritvu. Eriti praktiline on vahetatava haspli või rulliga ritv. Siis pole vaja vahetada tirku tuule ja pakase käes, mida kohmetanud sõrmedega pole sugugi kerge teha.

32. Nippelkummist nooguti.

Tina ja ujukit ei kasutata. Viimast asendab nooguti (joonis 32). See sarnaneb kõigiti vedruõnge noogutiga ning võib olla terasvedrust, nippelkummijupist, tamiilist või muust sobivast materjalist. Ridva pitsi otsa kinnitatud noogutist tõmmatakse tamiil läbi.

Kirptirguga püük kuulub kõige saagikamate kalastamisviiside hulka ja on võimalik nii talvel kui ka suvel. Laialdasemat kasutamist leiab ta talvel, mil mitmed muud püügiviisid ei ole rakendatavad. Paljud kalastajad ei tarvitagi talvel peale kirptirgu muud püügivahendit. Suvel võib kirptirguga püüda paadist, purdelt, sillalt jm.

Kirptirgu kasutamine on äärmiselt lihtne. Söödastage konks ja laske kirptirk jääaugust umbes pool meetrit jääst allapoole. Tõstke siis tirk aeglaselt vaevalt märgatavate nõksatustega 15—20 cm kõrgemale, andke 30 cm nõõri järele ja korrake eelmist menetlust. Jälgige seejuures teraselt noogutit. Kala võtu märgiks on nooguti võpatus. Tõstke kergelt ridva pitsi ülespoole, otsekui tahaksite peibutist kala eest ära võtta. Kui nooguti siis järsult allapoole kooldub ja tamiil pingule tõmbub, ongi kala võtnud. Siis tuleb kala jääaugust välja tõsta, kiiresti süüda korrasolekut kontrollida, tirk endisse sügavusse lasta ja uut võttu oodata.

Võib aga ka kirptirgu algul põhja lasta ning siis teda tõstes otsida, kus kala on.

Väga efektiivne on kirptirk koos vette vajuva ujukiga, kas noogutiga või ilma, eriti kui püütakse sügavast või põhjast, kus võtab suur ahven või särg. Ujuk registreerib iga võtu ja puutumise söödasse iseloomuliku liikumisega, igale kalale omamoodi. Kui kirptirk on põhjas, tuleb ujuk reguleerida 10—15 cm veepinna alla. Kui ujuk tõuseb, on latikas, nurg või särg, harva suur ahven juba otsas. Kui ujuk vajub, on ahven, sageli kiisk peibutisega minemas jne. Ujuk stabiliseerib kirptirgu vajumise. Saame täpselt teada, kui kõrgel on peibutis põhjast, kui seda kergitame või ülal hoiame. Haakimine ei tarvitse kohe võtule järgneda, eriti suurema ussi puhul.

Võtt ei ole alati ühesugune. Mõnikord nooguti ei kooldu, vaid õgveneb, otsekui raskusest vabanedes. Sel juhul asub kala tirgust kõrgemal ja tõstab tirgu haaratud söödaga üles. Niisugusel juhul kerige väljalastud tamiil lühemaks, tõstes tirku ülespoole. Suurema kala võtt on selgesti märgatav. Sel juhul paindub nooguti järsult allapoole, sest suur kala ei näki, vaid haarab süüda suhu ja koolutab nooguti alla.

Niisugusel juhul pidage meeles, et tamiili vastupidavusel on omad piirid. Vedage sujuvalt kala ülespoole ja katsege ta jääauku tõmmata, sealt aga kongitsaga välja tõsta.

Kui vee keskmises sügavuses võttu ei ole, laske kirptirk põhja peale. Põhjajõudmise hetk on märgatav tamiili lõtvumisest. Nõksutage mõned korrad vastu põhja ning kerige siis tirk üks-kaks sentimeetrit kõrgemale. Sageli võtab kala sel hetkel, mil tirk põhjalt kerkima hakkab.

Kirptirguga püügil sõltub edu loomulikult püügiriista kvaliteedist, veel rohkem aga kalastaja aktiivsusest ja tähelepanelikkusest. Tirku tuleb vahetpidamata liigutada ja tähele panna, missuguste liigutuste puhul ja missuguses sügavuses kala võtab. Pärast ühe kala püüdmist tuleb edukat liigutust võimalikult täpselt korrata. Liikumatu rippuvat tirku ei taha kala hästi võtta.

Mõnikord on soovitatav kala käitumist jälgida. Selleks heitke jääle, võtke mantel üle pea ja vaadeldge läbi jääaugu, missuguste liigutuste puhul kala võtab.

Kui mingisugune kavaldamine ei aita, siis vahetage püügikohta ja jääauku.

Kirptirguga püütavad kalad on ahven, särg ja kiisk, harvemini nurg, rünt, latikas, turb, säinas, luts ja haug. Tavaliselt püütakse seisvas vees või üsna vaikse vooluga ja risustunud põhjaga kohtades.

Esimese jääga püütakse madalas vees veetaimestiku läheduses, kesktalvel hauakohtades ning enne jääminekut madala veega kohtades. Viimasena mainitud ajal esineb suure kala võttu üsna kalda lähedal. Kesktalvel olgu tamiil kõige peenem ja kirptirk kõige väiksem.

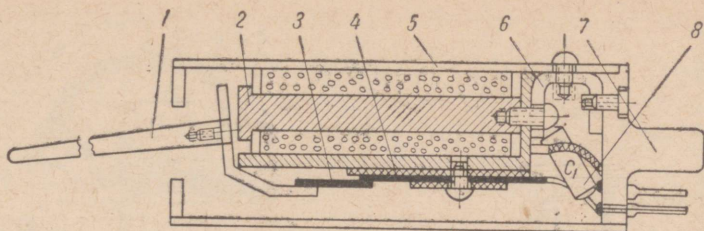
VIBRAATORÕNG

Moskva kalasportlased on konstrueerinud õnge, milles taskulambipatarei elektrienergia paneb vibreerima õngeridva pitsi ja sellega ühes ka vees oleva peibutise (kirptirgu). Vee võnkumised kanduvad laiali ja meelitavad kalu õnge juurde.

Vibraatorõnge valmistamisel võetakse aluseks harilik lühikese ridvaga taliõng, mis koosneb käepidemest, vardast ning seadeldisest, millele on kinnitatud õngenöör koos kirptirguga.

Nagu teada, on kirptirguga püügi aluseks kala reaktsioon liikuvale peibutisele, millega kalastaja teeb teatava arvu vastava amplituudiga liigutusi.

Vibraatorõng säästab kalastaja pingutusi, sest selles paneb kirptirgu võnkuma mitte lihaste jõud, vaid taskulambipatarei elektrienergia. Kui elektrivool katkestada, võib vibraatorõnge kasutada nagu harilikku õnge. Kirptirgu võngete sagedus ja amplituud on reguleeritavad ning sellega saab püüda mitmesuguseid kalu.

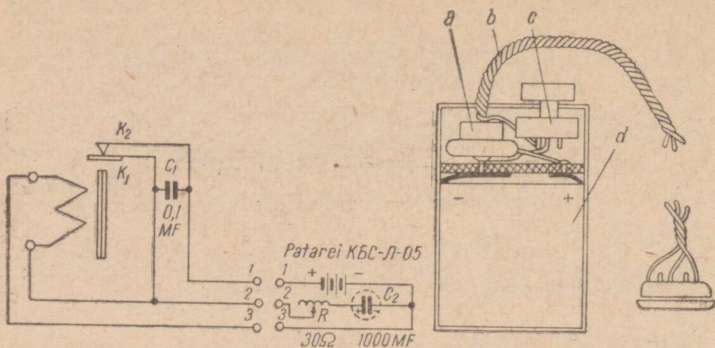

33. Vibraatorõng talipüügiks. 1 — ridvake; 2 — rele PKM; 3 — esimene kontakt; 4 — teine kontakt; 5 — korpus; 6 — käepide; 7 — raadiolambi sokkel; 8 — rele ühes kondensaatoriga.

Õng (joonis 33) koosneb järgmistest detailidest: rele, kaks kondensaatorit, muudetav takistus ja korpus, mis ühtlasi on ka õnge käepidemeks. Elektrivoolu allikaks on üks taskulambipatarei (КБС-Л-0,5). Voolu tarvitus on 20—25 milliampri piires. Peamiseks detailiks on elektromagnetiline rele mähise takistusega 40—50 oomi. Traadi ПЭЛ-0,18 keerdude arv on 800. Võib kasutada valmis releed PKM (ümmargune väikesegabariidiline rele). Niisugused releed on kasutusel mitmesugustes aparaatides, muuseas ka telefoni käsikeskjaamades. Selles relees on tehtud mõned ümberehitused. Kuuepaariline kontaktide grupp on asendatud ühe paari kontaktidega. Üks kontakt on joodetud rele ankru külge, teine kinnitatud rele kerele, kasutades selleks üht vintlõikega ava endise kontaktide grupi kinnitusest. Teine kontakt peab olema rele korpusest eraldatud isoleerainest vahelehtedega (tekstoliit, getinaks jm.). Õngevarda kinnitamiseks tuleb rele ankrusse puurida ava, sellesse teha vintlõige ja keerata sobiva vindiga kruvi.

Õng monteeritakse vastavalt joonisel 34 näidatud skeemile. Õnge kaalu ja mõõtmete vähendamiseks monteeritakse toitepatarei koos kondensaatoriga C_2 ja muudetava takistusega R eraldi karpi, mis ühendatakse õngega kolmesoonelise painduva juhtmega, juhtme otsa kinnitatud raadiolambi pesa kaudu. Toitekarbist tuleva juhtme võib kalastaja oma palitu varrukasse lasta, karbi aga taskusse pista.

Rele koos kondensaatoriga C_1 kinnitatakse klambri õnge korpusesse. Klambri külge kinnitatakse ka raadiolambi sokkel, mis ühendatakse juhtme küljes oleva pesaga.

34. Vibraatorõnge elektriline skeem.

Soovitav on kasutada juhtvõtmega raadiolampide, näiteks 6П9, 6K7 jne. soklit ja pesa, sest neid saab ühendada ühes kindlas asendis. Võngete sagedust ja amplituudi reguleeritakse muudetava takistusega.

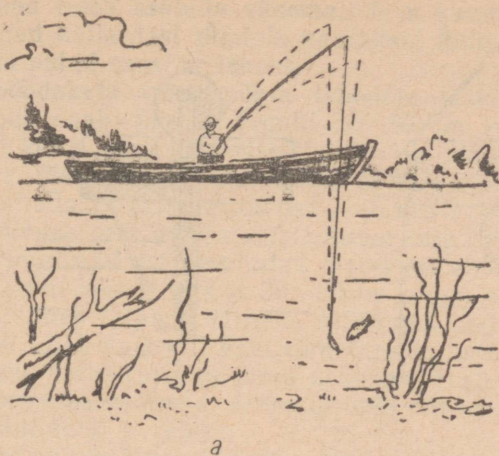
TROLLING

Kalapüük trollinguga kuulub tirgutamispuügi kategooriasse ning leiab rakendamist rohtunud ja rampelistes risustunud kohtades, kus spinninguga ja vedeliga pole võimalik kalastada. Püütakse lahtise veega, peamiselt paa-dist (joonis 35), aga ka kaldalt.

Püügiriistaks on pisut tugevam spinningu- või õngitse-misritv, eelistatav rulliga ja võimalikult pikk. Landi ase-mel on peibutiseks rakis, konn või surnud kala, mis peadpidi konksu külge kinnitatakse. Sööt tuleb põhja peale lasta, siis ridva pitsi vaheldumisi tõstes ja langeta-des ülespoole tõsta ja vajuda lasta. Kala võtt tundub järsu tõmbena.

Püük annab paremat saaki järsu külmenemise perioodil kestva halva ilmaga ja vee õitsemise ajal. Püüda tuleb «akendes», kaldarohu veepoolse piiri ääres, sügavates aukudes järsu kalda all, vee kohal rippuvate põõsaste all, rampade vahel, kus kala halva ilmaga varjul viibib. Head püügikohad on sügavad hauad vanade paisude all, kus alati leidub vaiade jäänuseid ja oksarisu.

Püütavaks kalaks on peamiselt haug.

35. Trolling.

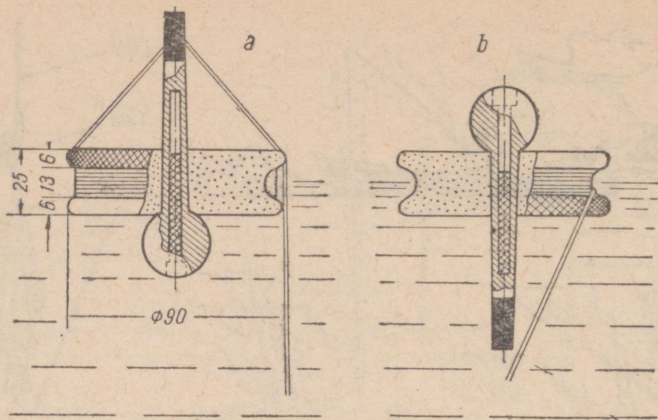
KETASUND

Ketasund koosneb ümmargusest lamedast kettast, tamiili, tinast, lipsust ja konksust. Ketta läbimõõt on 15 cm ja paksus 2 cm. Materjaliks sobib vahtplast, kork või mingi kerge puu, näiteks pärn või lepp. Ketta keskpaigast puuritakse läbi auk, millesse pistetakse tugevasti sissekiildiv, umbes sõrmejämmedune ja 15 cm pikkune pulgake. Ketta serva sisse uuristatakse 1,0—1,5 cm sügavune nõgu ehk soon tamiili pealekerimiseks (joonis 36).

Ketta üks külg värvitakse veekindla õlivärviga heelpunaseks või oranžiks, teine — valgeks.

Pulgakese peenemasse otsa lõigatakse 1 mm laiune ja 20 mm sügavune lõhe (pilu), teine ots aga jäetakse jämedamaks ja voolitakse kuulikujuliseks. Pulgakese peenem ots koos lõhega värvitakse mustaks, ülejäänud osa valgeks.

Tamiili üks ots seotakse ketta ümber soone sisse ja seejärel vähemalt kahe silmusaasaga pulgakese peenikese otsa külge. Seejärel keritakse nõor kettale soone sisse ja tõmmatakse ots pulgakese lõhesse. Vabaks jäänud nõoriots varustatakse tina, pöörila, lipsu ja keskmises suurus kolmikuga.

36. Ketasund.

Tamiil olgu küllalt tugev (läbimõõduga 0,5—0,8 mm) ja pruuniks või heleroheliseks värvitud. Tina võib paikneda lipsu (jätku) ülemise otsa juures, kolmik aga kinnitatakse lipsu alumise otsa külge. Kolmiku asemel võib kasutada suuremat üheharulist konksu.

Et tamiil transportimisel lahti ei hargneks ja sasi ei tekiks, tuleb soone peale tõmmata vanast autokummist lõigatud vöö.

Ketasunda püügikorda seades tuleb pulk pista ketta auku nõnda, et kuulikujuline ots asetseks valgel küljel. Pärast sügavuse mõõtmist vabastatakse ketta soonest vajalik osa nõõri ja tõmmatakse pulga lõhesse, vaba nõõriosa koos tina ja söödaga jäetakse rippuma. Nõndaviisi töökorda seatud ketasund lastakse vette, punane külg ülespoole, ja ta jääb vees vabalt ujuma.

Sööta haarates pöörab röövkala ketta valge külje ülespoole ja keerutab ketast seni, kuni nõõr on lõpuni välja veetud. Ketta ereda värvuse tõttu on ta überpöördumine ja keerlemine hästi nähtav.

Ketasundadega saab kala püüda varakevadest hilisügiseni. Parimad saagid on kevadel pärast kudemist ja sügisel augusti keskpaigast alates kuni veekogude kinnikülmumiseni.

Parimad püügikohad on puhtad taimestikuta paigad, jõesuudmealad ja vaikse vooluga sügavad kohad. Ketas-

unnad tuleb asetada vähemalt 5 m kaugusele üksteisest, et nad küllaldast pindala haaraksid ning liikudes ja kala võtu puhul sassi ei läheks.

Söödakala tuleb põhja lähedale lasta. Tugeva tuule puhul peab lahtist tamiili 30—50 cm võrra pikendama, sest ketta kiire liikumise tõttu tuule mõjul tõuseb söödakala ülespoole. Tamiil tuleb kettale silmuse abil nõnda kinnitada, et väljaveetav osa 4—5 m võrra ületaks veekogu sügavuse, sest muidu võib suurem kala ketta vee alla viia.

Püügi ajal on soovitatav paadiga viibida undade rivi taga või kõrval umbes 30—50 m kaugusel. Undade liikumist tuleb teraselt jälgida. Märgates ketta überpöörumist, tuleb vaikselt, kala ehmatamata, unna juurde sõuda, tamiil kätte võtta ja järsu nõksuga haakida. Kala välja võttes visake ketas vette, et kala ootamatu söösti puhul tamiili katki ei rebiks.

Ketasundadega püütakse röövkalu, näiteks hauge, ahvenaid, kohasid. Söödaks on eluskala. Muid söötasid kasutades saab püüda ka teisi suuremaid kalu, näiteks säinaid, karpe jt.

Kalapüük ketasundadega nõuab kalastajalt väga suurt aktiivsust. Tal tuleb vahetpidamata aerutada. See püügi viis annab ka head saaki.

RAKIS SÖÖDAKALAGA PÜÜDMISEKS

Kui röövkala lanti hästi ei võta, võib kasutada rakist röövkalade (esmajoones haugi) püüdmiseks surnud söödakalaga. Rakist saab kasutada spinningulandi asemel, vedeli- ja trollingupüügil. Rakise süsteeme surnud söödakalaga püüdmiseks on mitmesuguseid. Tutvustame alljärgnevalt ühte neist.

Kõige lihtsam rakis koosneb 6—7 cm pikkusest ja 1—2 mm jämedusest pehmest traadijupist ja kahest terastraadist lipsu otsa kinnitatud kolmikust. Üks lips on lühike, umbes 1,5—2,5 cm. Selle otsas olev kolmik peab ulatuma parajasti söödakala pea lähikonda kinnitamiseks. Teine lips on pikem, ligikaudu 4—5 cm, ja selle kolmik kinnitatakse kala tagakehasse. Traatvarras, mis kala suust ta kehasse torgatakse, ja mõlemad lipsud ühendatakse ühise rõngaga. Samale rõngale aetakse ka pöörila üks ots. Pöörila jätkuna võib kasutada tina. Edasi järgneb tamiil.

Rakise vastupidavuse tõstmiseks mähitakse kalale 2 või 3 keerdu niiti või hästi peenikest vasktraati (vt. joonis 77). Niisuguses rakises talub söödakala paljukordseid heiteid ja püsib kaua tervena. Mõnikord õnnestub ühe kalaga 2 või 3 haugi püüda.

ABIVAHENDID

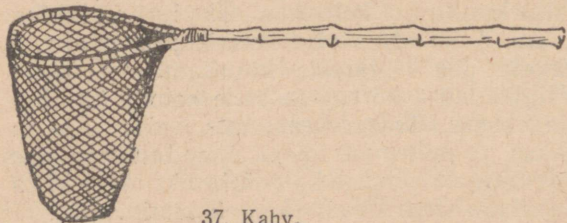
Peale põhiliste püügiriistade vajab kalastaja mitmesuguseid abivahendeid, mis kala kättesaamist ja säilitamist soodustavad ning püügivõimalusi täiendavad. Alljärgnevalt tutvustame olulisemaid neist.

Kahv. See on pika varrega rõngale kinnitatud võrk-kott. Võrgu materjaliks sobib eriti hästi tamiil. Rõnga võib varre otsa jäigalt kinnitada, kuid võib ka vindiga kruvida. Viimane moodus on transportimise seisukohalt praktilisem. Rõngas võib ka lülidest koosneda ja kokkupandav olla, nõnda et seda isegi taskus saab kanda. Kõige paremad on duralumiiniumist rõngad. Rõngale aetud võrk olgu tugev, väikeste silmadega ja roheliseks või pruuniks värvitud (joonis 37).

Ujukiõngega kaldalt püüdmisel on kahv tingimata vajalik suurema kala maale tõstmiseks, paadist õngitsedes või spinninguga püüdes aga kalade paati tõstmiseks.

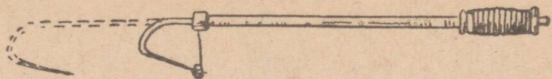
Kahv asetatakse vette enne väsitatud kala vedamist paadi juurde. Kala tuleb vedada kahva kohale ja siis kiiresti üles tõsta. Kahva ja ridva koostöö tulemusena sipleb mõne hetke pärast teie ees tore saak. Kunagi ei tohi kala kahvaga püüdma hakata. Siis võib kala väljavõtmine äparduda.

Kõngits. Suure kalaga kestnud ärev võitlus on lõpule jõudmas, väsitatud kala on toodud kalda või paadi juurde. Kallas on aga järsk ja teie vaba käsi ei küüni ihaldatud

37. Kahv.

38. Kongits.

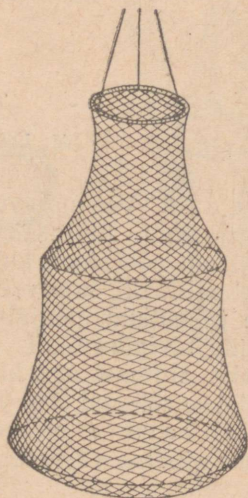

saagini. Mis teha? Sellest olukorrast aitab välja püügil kaasasolev kongits. See on suur terava otsaga teraskonks, mis on kinnitatud tugeva varre külge (joonis 38). Asjatundjad on meisterdanud huvitavaid kokkukäivaid, automaatselt avanevaid ja teraviku kaitsega kongitsaid.

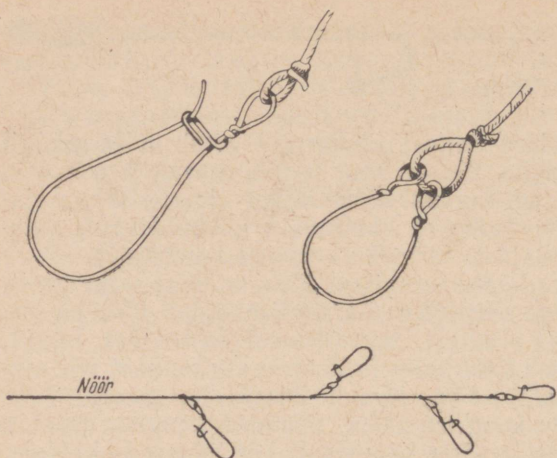
Ärge kunagi püüdke kongitsat lüüa kalasse selja poolt, matkides kirvega puulõhkumist. Sellisel juhul jääb ka see kala üheks neist suurtest, kes viimasel hetkel ära läksid. Kongitsaga tuleb kala haarata lõpuste piirkonnast või asetada kongits kala alla, teravik ülespoole; tundes kala puudutust vastu kongitsa säärt, tõmmata kongitsa teravik sujuvalt kalasse ja tõsta kala paati või lohistada kaldale. Käega haaramisel olge ettevaatlik — haugil on ka lõpusekaared teravad.

Võrksump kujutab endast kahele või kolmele rõngale tõmmatud võrkkotti, mille ülemine ots on avatud (joonis 39). Sump hoitakse kas üle paadi serva või kaldasse torgatud kepi külge kinnitatult vees. Sumbas võib kala pikemat aega elada.

Sumbana võib kasutada ka igasugust kaanega või lõuendiga suletud vitskorvi.

39. Võrksump.

40. Kalalõõg.

Kalalõõg. Suure kala mahutamise korvi või võrksumpa ei ole võimalik, sest kõverasse koolutatult kala kaua ei ela. Suur haug tuleb lõõga panna. Selleks avame tal lõuad ja torkame alumise lõua sisse naaskliga augu, kust tugeva traadijupi läbi tõmbame. Traadi otstes peavad olema aasad, kust tugev nõör läbi pistetakse ja kindlalt sõlme seotakse (joonis 40). Siis lastakse kala vette ja seotakse nõör tugevasti kaldasse taotud teiba külge.

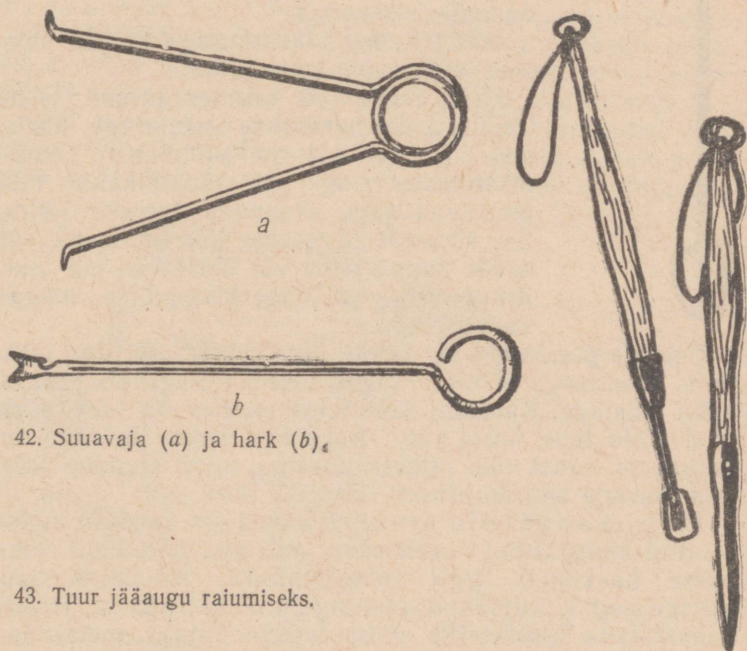
41. Lood sügavuse mõõtmiseks.

Lood. Vee sügavuse täpselt selgitamiseks kasutatakse põhjaloodi. Ehituselt on loed väga mitmesugused. Kõige lihtsam põhjalood kujutab endast nõõri otsas vette lastavat pliitükki, mis vee sügavust täpselt näitab. Müügil on ka täiuslikum põhjalood (joonis 41). See kujutab endast pliist tüvipüramiidi, mille tippu on joodetud metallrõngake, alusesse aga kinnitatud korgitükike. Õngekonks pistetakse rõngast läbi ja torgatakse korgi sisse.

Suuavaja on metallist riist röövkala lõugade avamiseks (joonis 42) koos selle juurde kuuluva metallhargiga.

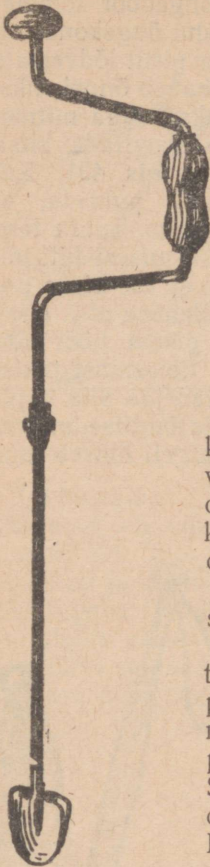
Suuavajaga aetakse kala lõuad laiali, õngenöör tõmmatakse pingule ja hark surutakse kohta, kuhu õngekonks on sisse tunginud. Seejärel lastakse õngenöör pisut lõdvemale ja rõhutakse hargiga tugevamini. Siis vabaneb õngekonks.

Tuur on vajalik talipüügil. Tarvitatakse väga mitmesuguse ehituse ja teraga tuurasid. Võib soovitada kitsa ettepoole painutatud teraga putktuura (joonis 43). Kui putk on kinnine, tuleb selle põhja auk puurida, et vesi välja niriseks ja varre otsa ei määndaks. Tuura tera olgu peitlitaolise otsaga, tagumine serv eesmisest kitsam. Tuura varre ülemine ots olgu nii peenike, et see oleks paras kinnastatud käes hoidmiseks. Varre ülemise otsa sisse puuritakse auk, kust nahkrihmake või pikem nöör läbi tõmmatakse. Sellega saab tuura jääauku libisemast takistada ja liikumisel järele lohistada. Ka saab jää alla vajunud tuura tugeva turguga põhjast välja õngitseda, kui õnnestub konksu nõõrisse haakida. Õige sageli libiseb tuur

42. Suuavaja (a) ja hark (b).

43. Tuur jääaugu raiumiseks.

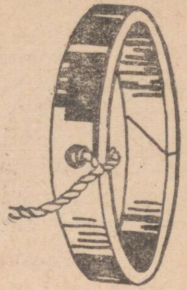
kogemata käest, kui ta lumega kaetud vanasse jääauku torgata. Tuura raskus olgu selline, et teda ka ühe käega saaks käsitseda, varre pikkus aga kooskõlas omaniku pikkusega.

Jääl liikudes saab tuuraga ka jää pakust ja tugevust kontrollida.

Jääpuure on mitmesuguseid: tsepterpuur kahe hambulise lõiketeraga, lusikpuur (joonis 44) ja suhteliselt suuremõõtmeline ring- ehk südamikpuur, mis puuritava augu südamiku terveks jätab. See südamik tõstetakse kas tervikuna või osade kaupa jääle või lükatakse jää alla. Ringpuuriga on kõige kergem ja mugavam töötada.

Puuride puuduseks on nende liiga lühike või liiga pikk vars. Esimesega ei ulatu sageli veeni, teisega on tülikas auku alustada. Kahekesi kalastama minnes on soovitatav ühel võtta tuur, teisel puur. Augu alustamine tuuraga on mugavam, edasi võib jätkata puuriga, augu alumine serv aga tuuraga lehtrikujuliselt laiemaks lüüa.

Tirguvabastaja («sulane») on väga tarvilik õngitsemisel kinnijäänud õngekonksu, eriti aga talipüügil rambasse haakunud tirgu vabastamiseks. Mõnikord saab sellega isegi kinnijäänud spinningulanti lahti päästa. Tirguvabastajana kasutatakse mitmesuguse kujuga metallraskest. Kõige tavalisem on umbes paarisajagrammine plii-

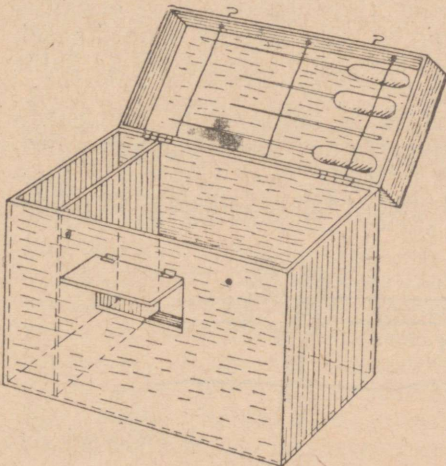

45. Tõrgevabastaja.

rõngas, mille külje sees on auk pika tugeva nõõri kinnitamiseks (joonis 45). Õngenõõri juhtimiseks rõnga sisse on kaks moodust. Rõngas võib vabalt üle ridva tüveosa käia. Kuid parem on, kui rõnga külge läbib kitsas viltune pilu, mille kaudu õngenõõr rõnga sisse juhitakse.

Tõrgevabastaja kasutamine on väga lihtne. Nõõri otsa seotud rõngas lastakse hästi pingule tõmmatud õngenõõri mööda alla libiseda. Seejuures põrkab ta oma raskusega vastu kinnijäänud õngekonksu või tirku ja vabastab selle. Kui esimene põrutus konksu ei vabastanud, tõmmatakse rõngas nõõri otsas üles ja lastakse uuesti alla libiseda.

Kuid asjal on ka negatiivne külge. Hea võtu puhul võib tõrgevabastaja kasutamine kalad tükiks ajaks eemale peletada. Seepärast parem juba ohverdada konks, kinnitada

46. Kalakast.

õngenööri otsa uus konks või tirk ja jätkata edukat püüki. Kalakast on väga sobiv talvisel püügil (joonis 46). See on tavaliselt kandiline, toolist natuke madalam, tugeva konstruktsiooniga, kuid kergest materjalist. Kasti võib jaotada kaheks osaks: üks saagi, teine ridvakeste jaoks. Et transportimisel ei saa kasti alati püstasendis hoida, peab tal olema kaas. Kalakasti saab kasutada ka järina. Edasiliikumisel kaašavedamiseks võib kasti lühikestele jalastele asetada.

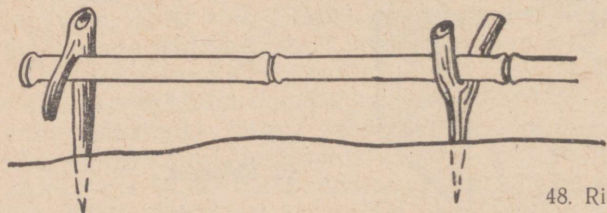

47. Jääkulp.

Jääkulp on alumiiniumist või roostevabast terasest (joonis 47). Et vältida jääkulbi põhjavajumist, olgu tal puitvars või kinnitatagu varre külge suurem poroloonist ujuk. Kulp on vajalik jääaugu puhastamiseks jääkildudest ja pealetuiskavast lumest.

Ridvatoed. Et õngeridva hoidmine kätt väsitab, siis kasutatakse mitmesuguseid ridvatugesid. Eriti otstarbekad on need ujukiõngega ja põhjaõngega kalastamisel. Võib kasutada joonisel 48 kujutatud tugesid või ka kahte ülespoole avanevat harki.

Söödanõu. Elussöödakalu hoitakse ja transportitakse pleknõus, mille kaanesele on väikesed augud puuritud. Kasutatakse ka kaht teineteise sisse käivat nõu. Sisemine neist on võrkjas (augukesi täis). Sellega saab sööda-

48. Ridvatoed.

kalu püügikohal vette asetada, transportimisel aga suurema nõu sees hoida. Soojal ajal tuleb vett söödanõus sageli vahetada.

Seljakott. Vajaliku püügivarustuse kaasaskandmiseks sobib kandekott või kohvrike, kõige paremini aga laiade õlapaeltega (rihmadega), veekindlast materjalist seljakott, mille külgedel on mõned taskud.

Ussitops. Tavaliselt kasutatakse usside hoidmiseks ja kaasaskandmiseks tühja konservikarpi. See aga roostetab ruttu ja selle teravad servad võivad kätt vigastada. Päikesel käes läheb karp kuumaks, ussid aga armastavad jahedust.

Hoopis parem on puukarp, mille kaanesele on väikesed õhuaugud puuritud. Väga hea on usse hoida lõuendkotikeses märja sambla sees.

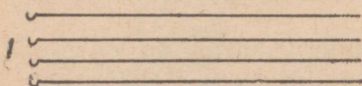
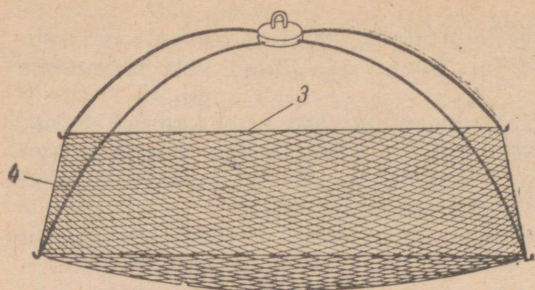
Suitsutamisaahi. Kaasaskantava suitsutamisaahu valmistamine on üsna lihtne. Võru kalastaja-veteran Albert Ivask annab selleks järgmise õpetuse.

Kõige kergem on valmistada portatiivne suitsutamisaahi kahest ümmargusest kinofilmikarbi põhjast. Ühe karbi põhja äär tuleb natuke avaramaks kloppida. Nõnda saame kaane, mis teist karbi põhja 0,5—1 cm võrra katab.

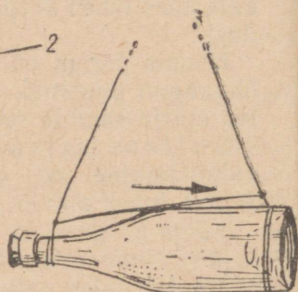
Et kala või liha põhja ei kõrbeks, teeme peenikesest alumiiniumtraadist resti või võrgu, mis oma traatjalakestel on põhjast 0,5—1 cm kõrgemal. Ahju on parem käsitseda, kui teeme kaane ühte serva kaks augukest ja kinnitame neisse peenikesest terastraadist sangakese kaane kergitamiseks, põhjakarbi serva aga vastakuti kaks sangakest ahju tõstmiseks ja nihutamiseks.

Sellega on vaevalt paarsada grammi kaaluv ahi valmis. Kaasaskandmisel saab temasse mahutada hulga pisiesemeid ja varustust, kui ta vaid vajalikult puhas hoida.

Natt väikeste elussöödana kasutatavate kalade püügiks koosneb metallrõngale või neljale raudpulgale tõmmatud tihedast võrgust (joonis 49). Nata läbimõõt on 80—90 cm, sügavus kuni 20 cm. Et natt paremini vette vajuks, kinnitatakse ta põhja raskus. Ülemise serva külge seotakse 3 või 4 nõõri ja ühendatakse need varda kinnitamiseks. Nata võrk värvitakse pruuniks, tumehalliks või rohelisteks. Pisikalade ligimeelitamiseks pannakse nata põhja peale leiba, putru, kohupiima või muud peibutist. Kui vajalikul hulgal pisikalat on nata peale kogunenud, tõstetakse see üles ja korjatakse kalad söödanõusse.

49. Natt elussöödakala püügiks valmispanduna. 1 — terasvardad vin-di ja konksuga; 2 — ühendusketas; 3 — nõör; 4 — võrk.

50. Pudelmörd.

Pudelmörd on riist õngesöödana kasutatava prügi-kala, peamiselt lepamaimude püüdmiseks (joonis 50). Võetakse kolmveerandliitrine, kõrge koonuspõhjaga, läbi-paistev või tumedast klaasist pudel, täidetakse veega ja suletakse korgiga. Siis võetakse kruvikeeraja ja toksitakse sellega pudeli põhja lamedat kettakujulist osa õrnalt ümberringi, seni kui selles tekivad praokesed; siis kopu-tatakse kettale õrnalt puupulgaga, kuni ta pudelisse vari-seb. Nüüd valatakse vesi pudelist välja, suletakse pudel uuesti korgiga ja toksitakse kettakujulist klaasitükki puu-pulgaga ettevaatlikult seni, kui ta pisemaks kulub ja pudelist suu või põhjaaugu kaudu välja tuleb. Augu ser-vad pudeli põhjas tuleb viiliga või traadiga siledaks hõõ-ruda. Pudel suletakse korgiga, millele on 2 või 3 rennikest sisse lõigatud, et läbivoolu võimaldada. Pudeli kaela ja põhja ümber seotakse nõör ja lastakse ta kepi otsas vette, kusjuures pudelisuu peab tingimata olema vastuoolu. Et lepamaimu pudelisse meelitada, pannakse sinna mõned leiva- või saiatükikesed.

Kopp tummisääse vastsete kogumiseks kujutab endast kulbitaolist metallvõrgust pisikahva, mille läbimõõt on

umbes 30 cm ja mis on liikumatult pika varre otsa kinnitatud. Jäässe raiutud august ammutatakse kopaga põhjamuda ja nopitakse sellest vastseid.

P a a t on kalastajale sageli tingimata tarvilik, näiteks ketasundadega püüdmisel, vedeli vedamisel jne. Paljudele headele püügikohtadele pääseb ligi ainult paadiga. Paadi valikul tuleb arvestada mitmesuguseid kohalikke olusid, nagu veekogu suurust, lainetuse laadi, voolu kiirust jm. Paat peab vastama ohutusnõuetele. Ta olgu kerge, vastupidav, suunakindel ja vähekõikuv. Laia ninaga paati on vastutuult raske juhtida. Liialt madala pardaga paati võib laine sisse lüüa. Varustus tuleb asetada paadi keskosasse, võimalikult madalale.

Kasutatakse ka kokkupandavaid turismipaate, mida on lihtne kaasas vedada. Otstarbekad on kummipaadid, kuid nõuavad eriti tähelepanelikku käsitsemist, sest nad on ohtlikud mulgustumise puhul (eriti ühekambrilised).

Paat olgu varustatud abiriistadega (aerud, tullid, veekindel päästevöö või rõngas, ankur, signaalilatern, paadi tunnusmärgid, tulekustutusvahend, nõör).

Kalastaja abiriistade komplekti võib veel üsna paljude esemetega täiendada, nagu hea taskunuga, tubli tükk nõöri, komplekt õngekonkse, mõned õngetinad, natuke tinaplekki raskuste valmistamiseks, 2 või 3 erinevas suuruses ujukit, komplekt valmis lipse mitmesuguses suuruses konksudega, tahk õngekonksude teritamiseks, naaskel, lapiktangid, mõned varuõngenõörid, väike kõvast puust nui («paternoster») kala surmamiseks.

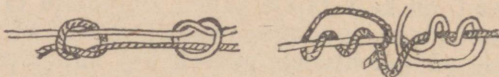
Kõik pisemad asjad on soovitatav mahutada korralikult karbikestesse, et nad vajaduse puhul käepärast oleksid.

MITMESUGUSEID SÕLMI TAMIILI SIDUMISEKS

Et tamiil on jäik ning libe, ei saa teda siduda ega jätkata tavalise nõöri puhul kasutatavate sõlmedega. Tuleb teha erilised tamiilisõlmed, mida on lõpmata palju. Toome allpool mõned näited. Loomulikult kujunevad igal kalastajal aja jooksul aga omad eelistatavad sõlmed.

Sõlmi tamiili jätkamiseks. Uhejämmeduse tamiili kaht otsa on kõige lihtsam ühendada teineteisest läbipistetud silmuse abil (joonis 51). Võib kasutada aga ka muid viise (joonised 52 ja 53).

51. Tamiili jätkamine kahe silmuse abil.

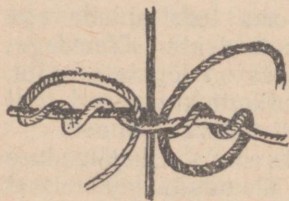
52. Tamiili jätkamine sidumise teel.

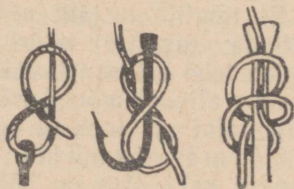
53. Kalamehesõlm õngenööri jätkamiseks.

Peenikese tamiili jätkamisel võib seotavate tamiiliotste vahele asetada tuletiku, tugevama õlekõrre, kasteheina-varre, pilliroo- või oksajupikese. Ühe käega hoitakse seda abivahendit ja tamiili otsi, teisega aga seotakse sõlm ühelt poolt. Seejärel vahetatakse käsi ja seotakse sõlm teiselt poolt. Siis kõrvaldatakse abivahend ja tõmmatakse sõlm kõvasti kinni (joonis 54).

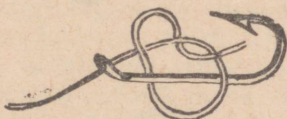
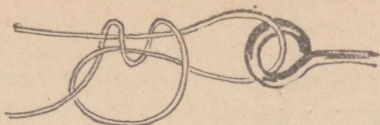
Sõlmi õngekonksu, landi, pöörla ja landilõksu sidumiseks tamiili otsa (joonised 55, 56, 57, 58 ja 59).

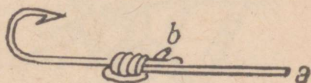
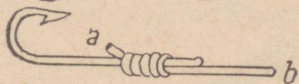
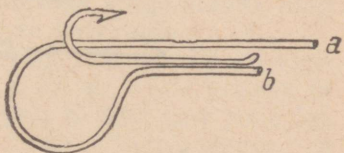
54. Tamiili jätkamine pulgakese abil.

55. Ongekonksu sidumine tamiili otsa.

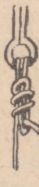
56. Õngekonksu sidumine tamiili otsa.

57. Labaga õngekonksu sidumine tamiili otsa.

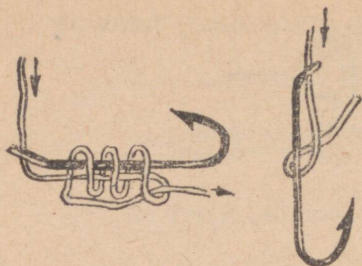

58. ja 59.
Õnge-
konksu sidu-
mine tamiili
otsa.

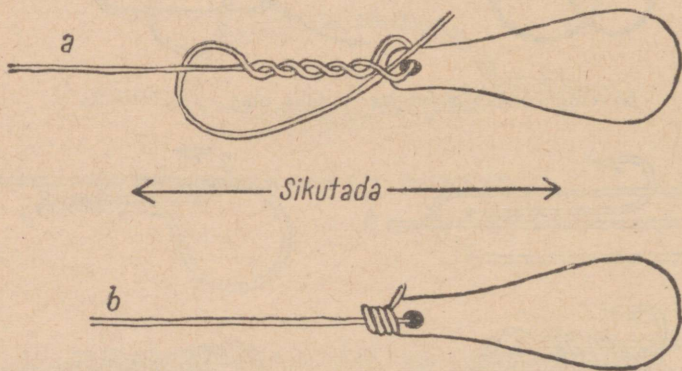

a

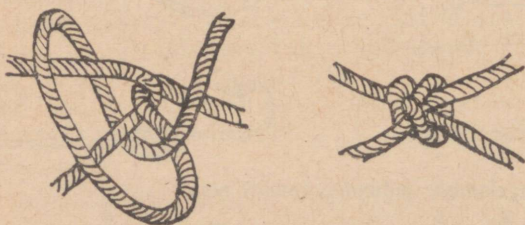
b

60. Sissepoole koolutatud silmaga õngekonksu sidumine tamiili otsa.

61. Heitekeha sidumine tamiili otsa.

62. Soodisõlm.

Mõnikord tuleb kasutada õngekonksu, mille silm on teraviku poole koolutatud. Säärase konksu sidumiseks tamiili otsa on mitu viisi.

Kui tamiil juhtida silma teravikupoolsest küljest ja teha tavaline sõlm, jääb konks rippuma horisontaalasendis (joonis 60, vasakul) nagu kirptirk.

Kui aga tamiil juhtida silma tagant või üldse mitte silmast läbi viia, siis jääb konks tavalisse, s. t. vertikaal-asendisse (joonis 60, paremal).

Heitekeha sidumine tamiili otsa (joonis 61).

Soodisõlm (joonis 62).

PÜÜGIRIISTADE PISIREMONT

Kui õngeridva jätkud alati õigesti ja tugevasti kimpu siduda, ei kooldu neist ükski kõveraks. Siiski on soovitatav kimpu mitte püsti seina najale või nurka panna, vaid naela otsa riputada või horisontaalselt maha või mingile alusele asetada. Kunstkiust spinninguritv ei kooldu kõveraks, kuid vanema bambusridvaga võib seda juhtuda. Et ritva uuesti sirgeks saada, tuleb teda leotada või aurutada, siis tugevasti sirge kepi või laua külge siduda ning võimalikult kuivas ja soojas kohas kuivatada.

Kui pärast ridva kuivatamist mõned rõngamähised logisevad, tuleb need rõngad uuesti mähkida. Mida peenem ja tugevam niit, näiteks teppsiid, seda parem, sest selle iga keerd annab tugevust ja pinget juurde. Väga mugav on rõngastele niiti kerida treipingi või mingi teise mehhanismi abil. Selleks sobib isegi trillpuur või koguni tugevam ventilaator, mille abil ridvajätk pöörlema pannakse. Muidugi saab mähiseid teha ka lihtsalt sõrmede vahel või põlvede peal veeretatavale ridvajätkule. Niidiotsakese saab esialgu ja mähkimise lõpulgi väga hästi kinni panna mingi kiiresti kuivava lakiga (näiteks atsetoonlakiga), sest sõlmimine on vägagi tülikas, aeganõudev ja ebakindel. Veel parem on peita niidiotsad järgmiste keerdude alla.

Mõnikord võivad ridvalukud logisema hakata. Sellisel juhul ei tohi kasutada kiilu, sest ridvasse löödud kiil lõhestab kokkuliimitud bambuse ja ritv muutub tarvitamiskõlbmatuks. Logisev toru tuleb ridvalt maha võtta, sulatada mingis väikeses nõus natuke pigi (ettevaatust lahtise tulega!) ja toru all olnud ridvaosa sellega katta. Nüüd tuleb ka toru pigi sulamistemperatuurini soojendada ja ridvale tagasi suruda. Pärast toru jahtumist eemaldatakse üleliigne pigi, tehakse uus mähis ning kaetakse ridvale ülemineku koht vastavat värvi niidi ja lakiga. Selliselt ridvale asetatud lukk ei logise ja tagab kindla ühenduse.

Pärast mähkimist tuleb ritv tingimata üle lakkida, sest muidu on mähkimisest väga vähe kasu. Lakkidest sobivad õige mitmed. Kõige odavam ja kiiresti kuivav on atsetoonis lahustatud fotofilmilakk; selle saamiseks tuleb filmi keevas vees leotada ja lakk mõlemalt poolt noaga ära kaapida. See lakk on absoluutselt veekindel, väga kõva, kuid jäigavõitu. Ometi peaks seda kalastamisel iga kord kaasa olema. Kõike, mis vähegi hargnema või lagunema kipub, saab sellega kiiresti parandada. Ei tohi aga unustada, et kõik atsetoonlakkid on väga tuleohtlikud.

Kõige aeglasemalt kuivab, kuid kõige püsivam ja elastsem on liim БФ-2. Kui puidust spinninguritv talvel sellega katta, siis kevadeks on see absoluutselt kuivanud. Soojas kohas kuivab liimiga БФ-2 lakitud ritv ka kahe nädalaga üsnagi rahuldavalt ja on täiesti veekindel. Kui mähis hästi läbi niisutada, saavad ka igasugused jätkud selle liimiga kõige kindlamad. Jäigale lakile ei avalda paisumine ega kuivamine mõju ja ta võib kergesti lahti tulla. Seda viga saab parandada, kui jätkule enne lakkimist leukoplastiriba mähkida. Väliolukorras saab nii ka kõigile ritvadele igasuguseid rõngakesi kõige kiiremini ja tugevamini kinnitada.

Kui väliolukorras tekib vajadus ritva jätkata, on seda teha üsna tülikas ning jätk kipub saama ebakindel. Kõige tõhusamad abivahendid on jälle leukoplast ja atsetoonis lahustatud filmilakk. Et kaks libamisi lõigatud ühejämedust ridvaotsa pärast jätkamist libisema ei hakkaks ja koost ei laguneks, tuleb ühele jätkuotsale lõigata tapp või konks ja see teise jätku vastavasse õnarusse sobitada, siis tugevasti nõõri, niidi või leukoplastiga kinni mähkida ja lakiga katta. Kui pole võimalust või aega tappide ja õnaruste lõikamiseks, on väga soovitatav panna jätkupidade vahele peent klaasipuru või peent liiva. Pärast esialgset sidumist tuleb jätkukohta tugevasti vajutada või õrnalt kloppida, et klaasikilde või liivateri lõikepinnasse vajutada, mis väldib igasuguse libisemise. Veel tugevama ajutise sideme saab teha uue kleep- või isoleerpaelaga. Eelistada tuleb kõige kitsamat — 1 cm laiust paela.

Ebameeldiv ja isegi ohtlik on, kui kalastamisel paat jääb äkki ankrust ilma. See võib juhtuda, kui ankur mingi raske ramba taha haakub või kivide vahele kinni jääb, kui sõlm lahti hargneb (nagu libeda kaproonnõõri puhul sageli) või nõõr vastu karedat paadiserva läbi hõõrdub.

Kivide vahele kinnijäänud ankru saab vabastada, kui selle nina külge on eelnevalt lisanöör seotud. Ramba tagant saab vahel ankru lahti, kui paati laine taktis õõtsutada ja nööri jäigalt ning pidevalt vastu paadipära paati tirida. Kui see ei aita, tuleb igas suunas sõudmisega püüda ankur lahti kaksata; kui seegi ei aita, tuleb nöör, nii kahju kui ka poleks, läbi lõigata ja mingi ujuv ese selle külge hoia-
tusmärgiks siduda. On aga lähikonnas mõni tugevajõulisem mootorpaat, siis võib selles olevailt isikuilt abi paluda.

Et vältida liigset hõõrdumist, mille suhtes kaproonnöör on eriti tundlik, tuleks ankrunöör paadi servast isoleerida kummimuhviga. Selleks sobib paraja jämedusega kummi-
voolik. Kõige otstarbekam on siduda ankrunööri otsad liikuvate metallrõngaste külge nii ankru kui ka paadi juures. See väldib täielikult hõõrdumise, mis ongi ankrunööri katkemise peamine põhjus.

ÕNGESÖÖDAD

Õngesöödaks kasutab kalastaja väga mitmesuguseid aineid, putukaid, loomakesi ja kalamaime. Põhiliselt jaotatakse õngesöödad loomseteks, taimseteks ja tehissöödadeks.

LOOMSED SÖÖDAD

Vihmauss. Peamine ja laialdaselt kasutatav õngesööt nii suvel kui ka talvel on vihmauss. Seda sööta võtavad kõik lepiskalad ja mõned röövkalad, nagu luts ja ahven, kevaldel ka haug. Vihmausse on mitmesuguseid.

Õõuss ehk suur vihmauss elutseb aedades, samuti heinamaal vanades kuhjaasemetes. Kasvab kuni 20 cm pikkuseks ja 1,5 cm jämeduseks. Ronib maapinnale öösiti, kaste ajal või pärast vihma. Maapinnale jätab ta väikesed mullakuhjakesed. Neid usse korjatakse öösiti laterna valgusel. Ussil tuleb välkkiirelt peast kinni haarata, hoida pisut aega pingul, kuni vastupanu lõtvub, ja ta siis ettevaatlikult urust välja tirida.

Mullauss erineb teistest vihmaussidest terava pea, sinaka helgi ja valkja saba poolest.

Kasteuss esineb aedades, kompostihunnikutes, kivide ja puulaastude all, prügihunnikutes.

Sõnnikuuss on erilise terava lehaga ja elutseb väna kõduneva sõnniku hunnikutes, sõnnikulavades ja kõdunevas õleprahis.

Leheuss elutseb vanade kõdunevate lehtede hunnikutes lehtede vahel.

Luhasõnnikuussi võib leida niisketel luhtadel ja vainutel lehma- ja hobusesõnniku all, ka jõekallastes, rohukamara all või taimejuurtega läbikasvanud mätastes.

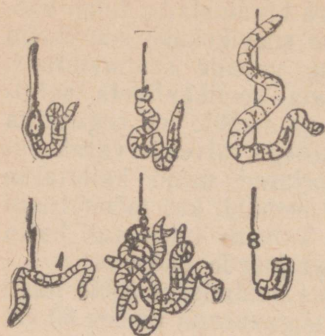
Et end selle tõhusa õngesöödaga kindlustada, tuleb kaevata aeda poole meetri sügavune soovikohase suurusega auk, täita see peamiselt lehepuru, vanade saunavihtade, mulla ja vähese umbrohuga, kasta kemikaalideta solgiveega parajalt niiskeks, katta märja sambla või roguskiga ja tuua sinna seda tõugu usse, millega talvel ja varakevadel kavatsetakse kalastada. Korjatud ussid kallatakse samblale ja kõrvaldatakse need isendid, kes mõne tunni möödudes pole mulda pugenud. Talveks tuleb auk katta leheprahi või põhuga, et hõlpsasti juurde pääseda.

Väiksema hulga usside talviseks hoidmiseks sobib hästi igasugune puit- või metallanum sügavusega umbes 50 cm ja nii suur, et seda sööda ja mullaga koos üks inimene parajasti tõsta jõuab. Anuma põhja on väga soovitatav asetada paar äsja tarvitatud poolmärga saunavihta, millel kontsud on maha raiutud. Kevadeks jäävad neist ainult rootsud järele. Vihtade peale panna 10 cm paksuselt niisket mulda, siis jälle vihalehti ja mulda, kuni anum on peaaegu ääreni täis. Sel viisil tasub ületalve hoida ainult kõige väärtuslikumat õngesööta — lehkavaid sõnnikuusse. Anum tuleb asetada pimedasse ruumi — kuuri, keldrisse, sahvrisse või kööki. Anuma ülemine serv tuleb seestpoolt umbes 1 cm laiuselt katta pastaga «Florapon». Siis on usside pagemise oht välditud. Mulda anumal on soovitatav niisutada teeseeneleotisega; anum katta paksema riide või lauaga, kuid mitte väga õhukindlalt, et vältida usside lämbumist ja hallituse tekkimist. Toiduks võib kevade poole poetada mullale õhuke kiht püülijahu. Kui jahu kiiresti ära süüakse, tuleb pidevalt anda lisatoitu: püülijahu, kliisid, kohupiima, viljakohvipaksu, porgandi-, kaalika- või kartulikaabet. Täieliku külmumise korral hävivad kõik ussid otsekohe. Toasoojust nad ei karda.

Usse pannakse õngekonksu otsa mitmesugusel viisil (joonis 63). Konksu teravik on soovitatav ussi sabapoolses osas ära peita, kuid nõnda, et teravik käega katsudes pisut tunda oleks. Muidu võib konks haakimise ajal kala suust koos söödaga välja libiseda.

Kiil on lendõngesöödaks säina ja turva püüdmisel. Kiilivalmikuid on halle, siniseid ja punakaspruune. Nad elutsevad veekogude kaldaaladel. Korjata saab neid varahommikuti enne päikesetõusu tarnade küljest. Lendlevaid kiile püütakse marlist käsikahvadega.

Konksu teravik torgatakse kiili kaela alt kehasse, läbis-

63. Näiteid õngekonksu söödastamiseks vihmaussiga.

64. Kiil.

tatakse kogu keha ja tuuakse teravik 2 cm kaugusele sabaotsast (joonis 64).

Kiilivastne on kollakasroheline, elutseb kalda lähedal mudas, rohumätastes ja kivide all. Vastseid leitakse kahva või rehaga kaldale tõmmatud kõntsast. Vastsel tõmmatakse konks läbi pea ja teravik viiakse kehasse. Selle söödaga püütakse säinast, turba, ahvenat jt. kalu.

Puruvana ja ta vastne. Puruvanaks nimetatakse koiliblikat meenutavat tõmmupruuni ehmeistiivalist putukat. Päeval pole ta kuigi liikuv ning varjab end kõrkjates ja kaldalähedastes pöösastes. Tülitamise puhul jookseb ta kiiresti siksakke tehes siia-sinna. Öhtul alustab ta lendlemist veekogu kohal, laskudes mõnikord veepinnale ja osutudes siis kaladele maiuspalaks. Otsida tuleb neid varahommikul enne päikesetõusu, kui õhk pole veel soojenenud. Õngekonksu otsa ajada sabast, nihutades konksu teravikku pea suunas, kuid võib ka vastupidi.

Puruvana vastseid leidub voolava või seisva puhta

65. Puruvana vastne tupes.

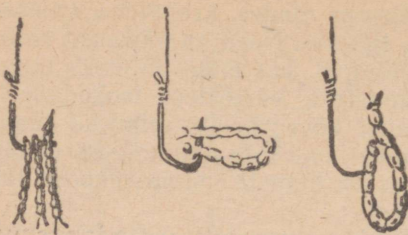
külma veega ja liivase põhjaga ojades, kraavides, vaikes-tes jõekäärudes, järvedes, tiikides. Need on väikesed valkjad või kollakasrohelistes tõugud, kes enne liblikaks muutumist peituvad taimejäänustest, väikestest teokodadest, liivateradest jms. materjalist kõvasti kokkuliimitud tupekestes (joonis 65). Kleepainet tupekese ehitamiseks eritab vastne ise. Tupekese värvus on tume ja enamasti kooskõlas veekogu põhja tooniga.

Puruvana vastseid korjatakse roigastelt, vette langenud okstelt, kivide küljest või lihtsalt lahtises vees põhja pealt. Neid säilitatakse avaras, sageli vahetatava puhta veega nõus või niiskes samblas. Kestvamaks säilitamiseks võetakse plekist konservitoos ja torgatakse selle külgedesse kuni põhjani ja kaanese naaskli või nõelaga väikesed augukesed. Nõu põhi kaetakse soosamblaga (või rohuga), asetatakse sellele puruvanad ja kaetakse samblaga. Siis lastakse nõu vette ja tõstetakse jälle üles. Vesi voolab aukudest välja, sammal ja puruvanad püsivad aga kaua niisked. Augukesed nõu külgedes on vajalikud ka õhu juurdepääsuks. Nõu olgu pealt suletud, et puruvanad välja ei pääseks. Niiskuse säilitamiseks tuleb purki aeg-ajalt (6—12 tunni järel) vette kasta või veega üle valada. Nii saab puruvanasid pikemat aega säilitada. Kalale minnes võetakse neid kaasa marlikotikeses, mida aeg-ajalt vette kastetakse. Et vastset tupest välja ajada, tõugatakse teda tupe alumisest otsast kõrrega.

Õngekonksu otsa aetakse neid peadpidi ühe- või kahekaupa ja konksu teravik peidetakse vastse kehasse.

Puruvana ja tema vastne (kalastajad nimetavad puruvanaks just viimast) on paljude lepiskalade püügil parim õngesööt.

Sääsetõuk on surusääse (tummisääse) vastne (joonis 66). Teda peetakse väga heaks õngesöödaks mitmesuguste kalade püüdmisel nii suvel kui ka talvel. See on üsna väike tumepunane lüliline ussike. Elutseb veekogude põhjamudas, kust teda pika varre otsa kinnitatud metallvõrgust kopaga koos mudaga saab välja tõsta. Muda puistatakse pooleni vees asuva sõela põhjale ja raputatakse sõela kergelt. Muda nõrgub läbi sõela vette, sääsetõugud aga jäävad sõelale. Seejärel tõstetakse sõel veest välja. Umbes ühe minuti pärast vajutatakse sõela põhi vette. Tahenenud sääsetõugud tõusevad pinnale, kust neid siis nopitakse. Talvel tuleb jälgida, et nad ära ei külmuks.

66. Säasetõuk.

On ka teisi lihtsaid viise säasetõukude hankimiseks. Väikesse marlist kotti pannakse kivi ja tükk liha või kala, lastakse kotike nõõri otsas veekõgu põhja ning jäetakse sinna ööpäevaks. Säasevastseid koguneb suurel hulgal koti külge. Kui öösel laternaga veepinda valgustada, koguneb säasevastseid valguse peale veepinnale, kust neid saab marlikahvaga võtta. Võib ka muda ämbrisse tõsta ja ämbrit lõkke juures soojendada. Säasetõugud ronivad muda seest pinnale, kust neid võib koguda.

Säasetõuke saab säilitada mitmel viisil. Suvel hoitakse neid niiske riidelapi vahel jahedas kohas. Võib hoida ka karbikeses segatult tarvitatud teepaksuga, et tõugud punt-rasse kokku ei jääks. Lõpnuud tõugud ja hallitanud teelehed tuleb kõrvaldada. Võib kasutada ka niiskena hoitavat valget soosammalt. Talvel hoitakse säasetõuke niiske villase riidetükikese kihtide vahel sobivas karbikeses. Kalastama minnes võetakse säasetõuke kaasa puukarbis, mille kaanes on augukesed. Talvel peitke karbiki palitutaskusse, vihmasaju ajal kaitske seda vee eest, päikesepaiste ajal hoidke vilus.

Õngekonksu söödastamine säasetõuguga nõuab suurt vilumust. Säasetõuke saab kinnitada ainult kõige pisemate konksude külge. Konks varustatakse ühe või mitme tõuguga. Konksu teravik torgatakse läbi esimesest lülist pea suunas, siis ei jookse tõuk tühjaks. Väikesi tõuke kinnitatakse konksule ka liimiga.

Toakärbes on hea õngesööt pinnalt õngitsemisel. Saagiks viidikad, särjed, teivid jt. Õngekonks olgu väike ja peenike. Konksu teravik sisse viia pea poolt.

Kärbseussid on lihakarbse ja suure sinise kärbse vastsed. Neid võtavad meelsasti igasugused lepiskalad. Elamu lähedale kuhugi varjulisse kohta, näiteks lahtisesse kuuri,

67. Lihakärbse vastsed.

riputatakse liha-, maksa- või kalatükike. Peagi lendavad kärbsed sellele munema. Munadega kaetud sööt pannakse kaussi või mingile alusele, kaetakse riidetükiga ja ümbritsetakse saepuruga, et arenevad vastsed ei saaks laiali ronida. Kümme-konnan päeva pärast hakkavad vastsed nukkuma.

Et vastsed soojal ajal kauem säiliks, tuleb neid keeta. Vesi aetakse keema, puistatakse vastsed vette ja lastakse 2—3 minutit keeda. Selle aja jooksul vajub enamik vastseid keedunõu põhja. Pinnale ujuma jäänud isendid võib ära visata. Põhjavajunud vastsed kogutakse riidest kotikesse ja riputatakse tahenema. Enne lõplikku kuivamist asetatakse kotike koos vastsetega hästi jahedasse kohta, kus nad pikemat aega säilivad.

Et vastsed konksu otsa torkamisel tühjaks ei jookseks, pannakse nad eelnevalt mõneks ajaks äädikasse; see muudab nad tihkemaks ja paremini konksu otsas püsivaks (joonis 67). Elusaid vastseid säilitatakse purgis, puistatakse neile kergelt liiva või kuiva peeneks tambitud savi peale ja söödetakse neid kala- või lihatükikestega. Purk tuleb pealt hoolikalt kinni siduda, et vastsed laiali ei saaks ronida.

Tähtis on vastseid talveks valmis varuda, sest sel aastaajal on nad tummisääse vastsete kõrval parim sööt õnge ja kirptirgu kasutamisel.

Talveks varutavaid vastseid tuleb kasvatada septembri lõpul või oktoobri algul ning paigutada 100—200-kaupa puhtasse klaaspurki. Hästi sobib selleks pooleliitrine plastikaatkaanega suletav purk, samuti 200-grammine hapukoorepurk. Vastsete peale puistatakse märga liiva kuni purgi suuni. Vint purgi suul ja kaanel kaetakse kontori-liimi või plastiliiniga. Seejärel keeratakse kaas purgile

68. Öngekonksu söödastamine ühepäevikuga.

69. Ühepäeviku vastne ja öngekonksu söödastamine sellega.

peale. Liim või plastiliin kuivab ning takistab õhu juurdepääsu purki. Paari päeva pärast lakkavad tõugud end liigutamast — surevad.

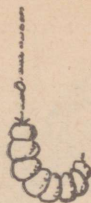
Kolmest-neljast purgitäiest vastsetest jätkub kalastajale kogu talveks. Purke hoitakse keldris või külmutuskapis, kus temperatuur on $+1$ kuni $+7^{\circ}\text{C}$.

Enne kalaleminekut pistetakse purgisuu (kaane ulatuses) kuumale vette ja hoitakse seal seni, kui liim sulab ning kaas lahti tuleb. Kui vajalik kogus vastseid on välja võetud, suletakse purk uuesti. Plastiliiniga sulgemise puhul jääb leotamine kuumas vees ära.

Ühepäevik on üsna õrn, väga lühiealine õhuputukas. Ta lendleb vee kohal ja hukkub vette langedes. Lepiskalad õgivad neid siis nõnda ahnelt, et õngevõtt mitmeks päevaks kaob. Lennu ajal saab ühepäevikuid püüda kerge kahvaga, isegi kaabuga. Hukkunud ühepäevikud aga ei kõlba enam järgmisel päeval õngesöödaks. Öngekonksu söödastamine ühepäevikuga on kujutatud joonisel 68.

Ühepäeviku vastne (joonis 69) elab põhjamudas, eelistades savist põhja. Vastseid hangitakse nii suvel kui ka talvel pika varre otsa kinnitatud kopa või kühvliga. Ülesvinnatud muda peenestatakse ja vastsed nopitakse purki, kus neid säilitatakse sagedasti vahetatavas vees. Mõne päeva säilivad nad ka jahedas kohas kuiva saepuru sees või niiske lapi vahel. Öngekonksu vastsega söödastades tuleb konksu teravik pea poolt sisse torgata ja saba poole juhtida. Väikesi vastseid võib mitu tükki korraga konksu otsa ajada.

Kooreüraski vastsed on valkjad tõugud. Neid korjatakse kuivanud kuuse- ja männikändude, palkide ja küttepuid

70. Kooreüraski vastne.

71. Maipõrnikas.

72. Õngekonksu söödastamine maipõrnika vastsega.

koore alt. Asjata on neid otsida kuiva koore alt või kõdunenud kändudest. Nad kasvavad 3—4 cm pikkuseks.

Kooreüraski vastsed on parim sööt lepiskalade püüd-misel nii suvel kui ka talvel kirptirgu ja õngega. Konksu otsa aetakse neid peast, väikesi mitu tükki korraga (joo-nis 70).

Suvel tuleb neid säilitada jahedas ruumis kuivas või niiskes saepurus. Püügi ajal hoitakse neid väikese karbi-kesega põues. Talveks tuleb neid korjata sügisel pärast külmade saabumist, sest külmumata vastsed kuivavad ära. Hoida tuleb neid mingis karbis külma käes, kaetuna puupuruga. Enne kalaleminekut soojendatakse vajalik arv vastseid üles ja pannakse karbiga põuetasku.

Maipõrnikas on hea õngesööt, kui lendõngega püütakse säinaid, turbi ja tõugjaid. Suurema õngekonksu teravik tuleb rinnaku tagant kereesse juhtida. Lendlevaid maipõr-nikaid püütakse marlist käsikahvaga õhtuti aedades ja parkides. Rohkesti saab põrnikaid, kui neid varahommi-kuti maha raputada noorte puude, eriti kaskede otsast. (Joonis 71.)

Õngesöödaks sobib ka maipõrnika vastne. See on valge, 3—4 cm pikk ning elutseb prahihunnikutes, takja- ja nõgesepuhmastes, vanade puulehtede vahel, lavades ja kõögiviljaaedades rammusas mullas. Säilitada saepuruga täidetud puukarbis jahedas ruumis ja toita kohupiimaga. Siis muutuvad nad valgemaks ja sitkemaks.

Vastne lükatakse konksu otsa sissetorkega lõua alt; konksu teravik tuuakse välja sabast või saba lähedal (joonis 72). Konks peab olema küllalt suur. Maipõrnika vastne on põhjaõnge söödaks turva, säina, latika, karbi ja suure särje püüd-misel.

73. Rohutirts.

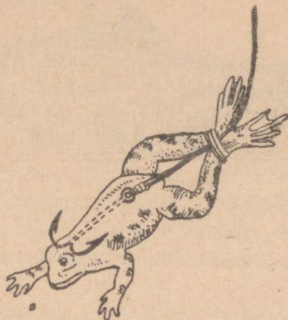
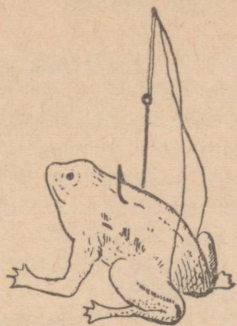
Takjakoi vastne sobib hästi talviseks õngesöödaks särje, nuru, roosärje, teivi ja muude lepiskalade õngitsemisel. Vastseid leidub sügisel takjanuttides, mõnes nutis 4 või 5 tükki. Takjanutte tuleb koguda oktoobris ja hoida neid kuivas jahedas kohas (8—10°C). Vastsed toituvad takjanuttide sisust ja elavad kevadeni. Enne kalaleminekut tuleb vastsed nuttidest välja võtta ja puukarpi panna. Karpi hoida põuetaskus, et vastsed ära ei külmuks.

Kasutada kõige väiksemaid, hästi teravaid õngekonkse. Söödaks panna 2—4 vastset korraga. Õngekonksu teravik vastse peast läbi torgata. Valge värvuse tõttu on see sööt vees hästi nähtav.

Rohutirts on hea sööt turva, säina, forelli, harjuse ja särje püüdmisel. Rohutirtse leidub kesksuvel niidetud rohuga luhtadel, kraavikallastel ja põllupeenardel. Viimasel ajal on nad põllumajanduses kasutatavate väetiste ja kemikaalide toimel üsna haruldaseks muutunud. Õng söödastatakse rohutirtsuga mitmel viisil. Konksu teravik aetakse peast sisse ja lükatakse kereesse või lükatakse konks sisse rinna kohalt ja aetakse kehast läbi, jättes pea vabaks. Ujukiõngega püüdes on soovitatav tiivad ja pikad koivad eemaldada ning konksu otsa jätta ainult tirtsu kere. (Joonis 73.)

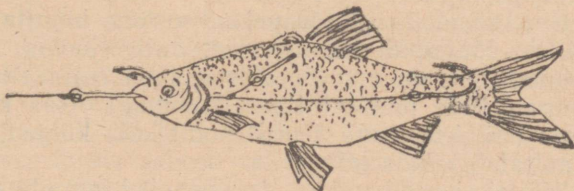
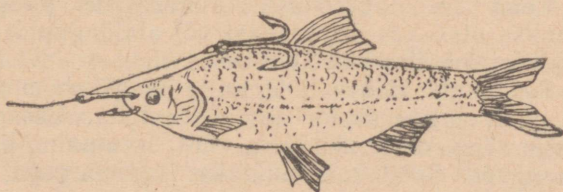
Vesilimuseid leidub vesirooside ülestikku lebavate lehtede vahel. Need on tumepunased või pruunid kõvasti lehe külge kinnitunud ussikesed. Neid tuleb koguda purki vee sisse, kus nad hästi säilivad.

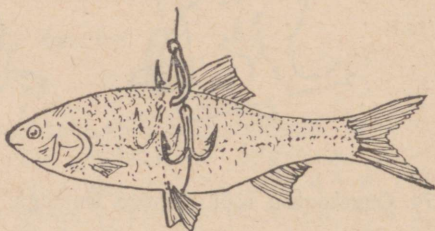
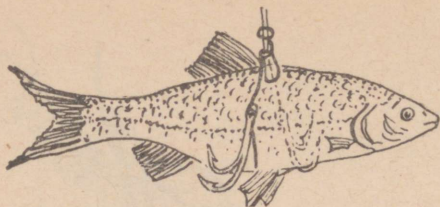
Söödastamisel tuleb õngekonksu teravik limusest keskelt läbi pista, et sööt ristasendis püsima jääks. Niiviisi asetatud limune ujub, tehes lainelisi liigutusi. See tingib kala head võttu.

74. Õngekonksu söödastamine konnaga.

75. Elussöödakala kinnitamine õngekonksu otsa.

77. Rakis surnud kalaga.

Sööt on hästi vastupidav ja iseäranis sobiv siirdõngitsemisel. Seda sööta võtavad hästi särg, ahven, roosärg jt. kalad.

Konn on õngesöödaks röövkalade püügil. Aetakse konksu otsa kas seljanahast või alalõugapidi (joonis 74). Säilitatakse lõuendist kotikeses.

Söödakala. Röövkalade, nagu haugi, ahvena, lutsu, koha jt. püük on edukas, kui õng söödastada väikese eluskalaga, nagu särg, koger, viidikas, rünt, lepamaim, kiisk või käabusahven. Söödakala püütakse ujukiõngega, ka nata ja pudelmõrraga.

Elussöödakala võib õngekonksu taha kinnitada mitmeti, näiteks lõugapidi või seljauime alt (joonis 75). Kõige sobivam viis on nn. vöörakis (joonis 76). Selleks aetakse rõngale kaks lühikest lipsu, kummagi otsas kolmik. Lipsud juhitakse teine teiselt poolt kala külge ja kolmikud kinnitatakse kala kõhu alla.

Söödakala võib rakises ka surnult kasutada (joonis 77).

Kalalihatükikesed. Sageli, eriti põuaga, on ahvenate õngitsemisel meres raskusi usside hankimisega, sest liivas pinnases ja mere ääres on neid vähe. Siis on heaks söödaks kalalihatükikesed (särje, viidika, ahvena jt. kalade liha).

TAIMSED SÖÖDAD

Leib, sai, sepik. 1. Võetakse tükike 2—3 päeva vanust sepikusisu, niisutatakse külmas vees ja pigistatakse kuivaks, lisatakse mõni tilk taimeõli ja muditakse sõrmede vahel sitkeks tihkeks massiks. Söödaks näpistatakse väike tükike seda massi ja veeretatakse sõrmede vahel herne-terasuuruseks kuulikeseks, millesse peidetakse õngekonksu (nr. 3,5 või nr. 4) teravik ja kael. Suurematele sööda-kogustele antakse pirni kuju ja nendesse peidetakse õngekonks (nr. 5) tervenisti.

2. Võetakse tükike koorikuta sepikut (või rukkileiba), kastetakse vette, pigistatakse tahedaks ja peenestatakse kaussi, kuhu lisatakse äsja keedetud kuum (kooritud) kartul. Sepikut ja kartulit tuleb võtta võrdsetes osades. Nuiaga või lusikaga hõõrutakse sepik ja kartul ühtlaseks massiks. Saadud massi veeretatakse sõrmede vahel, lisatakse mingit taimeõli ning soovi korral ka lõhnaaineid. Märja lapi sees säilib niisugune sööt mitu päeva ja püsib hästi õngekonksu otsas.

3. Võetakse tükike rukkileivasisu, lisatakse pisut mett ja mõni tilk taimeõli ning muditakse sõrmede vahel tihkeks massiks.

4. Tükike leivasisu koos taimeõliga muljuda massiks ja lasta pooleks minutiks keeva vette. Saadakse aromaadne, sitke ja pehme mass, mis hästi püsib õngekonksu otsas.

5. Taimeõliga segatud leivasisutükikest muljuda sõrmede vahel, lisades juurde pisut kohevast vatti. Niisugune sööt püsib väga kindlalt õngekonksu küljes.

6. Sõtkuda paks tainas rukki- või nisujahust, lisades natuke mett ja taimeõli. Sellest massist veeretada umbes sentimeetrise läbimõõduga kuulikesed ja keeta neid keevas vees.

Mannatainas. 1. Kaks kuni kolm teelusikatäit mannat keedetakse tassis vähese veega. Tekkinud pudrutükk lastakse jahtuda. Siis segatakse ta kuiva mannaga ja muditakse tihkeks tainaks, mis ei kleepu enam sõrmede külge. Tainasse sõtkutakse mõni tilk taimeõli ja mett. Tainast veeretatakse väikesed kuulikesed, mis isegi vooluses hästi konksu otsas püsivad. Menniku või kinaveri lisamisega saab tainale anda helepunase värvuse. See õngesööt on ühtlasi ka peibutussöödaks, sest selle küljest eraldunud keetmata mannaterad kanduvad voolusega eemale ja mee-

litavad kalu ligi. Et harjutada kalu niisugust sööta võtma, tuleb seda mõne päeva jooksul sissesöötmiseks püügikohale loopida.

2. Kruusis aetakse keema pool klaasi vett. Keevasse vette lisatakse teelusikatäis peensuhkrut ja sama kogus taimeõli. Nüüd puistatakse juurde pool klaasi mannat ja segatakse aeglaselt. Manna peab kogu vee täielikult imama. Saadud mass lastakse jahtuda ja muditakse sõrmede vahel tarvitamiskõlblikuks.

3. Võtta pool klaasi mannat, valada klaas ääreni täis külma vett ja jätta manna ööpäevaks ligunema. Paisunud manna asetada linasest riidest või marlist kotikesse, siduda kõvasti kinni ja hoida 20—25 minutit keevas vees. Selle aja jooksul keeb manna pudruks, muutub poolläbi-paistvaks ja sitkeks. Õngekonks söodastatakse pudrukulikesega, mille läbimõõt on 7—15 mm. Niisugused kuulikesed püsivad väga kindlalt konksu otsas. Seda sööta võtab hästi latikas, särg, turb, säinas jm. kala.

Munatainas sobib õngesöödaks suvel. Võtta pisut jahu, segada munavalgega, lisada vett ja mõni tilk taimeõli. Nendest ainetest segatud valge tainas lasta keeva vette. Kui tainas hakkab kollaseks tõmbuma, on ta õngesöödaks valmis. Tainas pannakse tassile jahtuma ja lastakse seni seista, kui ta kattub õhukese koorikuga. Koorik kaitseb tainast kuivamise eest ning sööt säilitab pika aja vältel värskuse ja aroomi.

Kartul sobib keedetult karpkala õngitsemiseks. Koorimata kartul keeta soolases vees ja lasta jahtuda külmas vees. Siis koorida ja lõigata kuubikuteks 1×1×1 cm. Enne vetteheitmist soovitatakse kartulikuubikuga söodastatud õngekonks kasta mörkjasse lina- või päevalilleseemneõlisse.

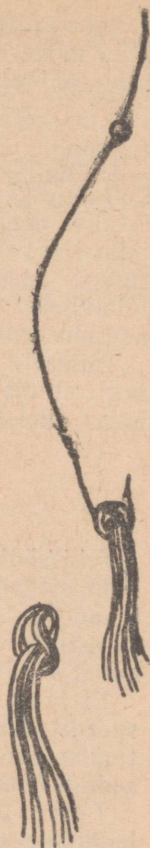
Nisuterad. Üks kuni kaks klaasitäit pestud nisuteri leotatakse 5—6 tundi külmas vees, keedetakse seejärel nõrgal tulel või hautatakse, kuni terad pehmenevad. Terveks jäänud teri kasutatakse õngesöödaks, lõhkenuid — peibutussöödaks. Õngekonks (nr. 3,5 või nr. 4) söodastatakse 1 või 2 teraga, kusjuures teravik peidetakse tera sisse.

Krüubid. Õngesöödaks kõlbavad kõige suuremad terved pehmekskeedetud terad. Purunenud krüubid sobivad ainult peibutussöödaks. Kruupidega püütakse juunis-juulis siirdõngitsemisel särge.

Haütatud hernerid. Vajalik kogus valitud herneid lastakse 10—12 tundi külmas vees liguneda. Seejärel keedetakse neid 20—30 minutit kergelt soolases vees, kurnatakse ning asetatakse kurnsõelaga või marli-kotis seniks suurde kastrulisse keeva vee kohale, kuni hernerid on vajalikult pehmenenud. Terved hernereterad ei tohi sõrmede vahel vajutades pooleks minna, vaid peavad tunduma homogeense pehme massina. Õngekonks (nr. 4 või nr. 5) söodastatakse ühe hernereteraga, millesse peidetakse konksu teravik, kael ja osa säärt.

Mais. Küpsed kõvad maisiterad valmistatakse ette samuti nagu hernerid. Pehmed noored maisiterad, mis võetakse tõlvikust ettevaatlikult tingimata koos «sabaga», ei vaja mingisugust ettevalmistust. Söödaks kõlbavad ka konserveeritud maisiterad. Lühikese säärega konks (nr. 5 või nr. 6) söodastatakse ühe teraga. Mais on üks paremaid söötasid karpkala ja säina õngitsemiseks.

Niitvetikas. Roheline niitjas vetikas kasvab vaiade veealuste osade küljes, veekogu põhjas lamavatel rampadel, kividel ja muudel esemetel. Ongesöödaks võetakse peenike, ainult mõnest niidist koosnev kimbuke, loputatakse hoolikalt vees, pannakse aasana kokku ja tõmmatakse peenikese lühikese säärega konksu (nr. 2,5 või nr. 3) kaela ümber sõlme (joonis 78). Konksu külge kinnitatud kimbukese läbimõõt võib olla 1,5—2 mm ja pikkus umbes 2 cm. Liigne osa tuleb ära lõigata. Niitvetikast söödaga püüdmisel tuleb kasutada väga peenikest ja tundlikku püügiriista kerge ja täpselt reguleeritud ujukiga. Seda sööta võtavad palavatel suvepäevadel siirdõngitsemisel särg ja turb.

Lõhnaained. Taimsed söödad on soovitatav lõhnastada mõne tilga õliga. Selleks sobib aniisi-, maisi-, päevalille-, palderjani- vm. õli.

*

Taimsete õngesöötade ülaltoodud loetelu ei ole loomulikult sugugi ammendav. Olenevalt kohalikest oludest kasutatakse lepiskalade püügil õngesöödana nisu- ja maisijahust segatud tainast, pehmeid odra-, rukki-, riisi- ja tateri, saagotangu, kergelt keedetud makaronitükikesi, kibuvitsa-, sõstra-, kirsi- ja astelpajumarju ning paljusid kombineeritud söötasid.

Taimseid söötasid kasutades saab õngega püüda mõistagi ainult lepiskalu — latikaid, säinaid, turbi, särgi, kokri, linaskeid, viidikaid, karpkalu, roosärgi jt.

TEHISSÖÖDAD

Tehissöötade hulka kuuluvad mitmesugusest materjalist valmistatud landid, kalakesed, tirkud, kirptirkud, tehisputukad jne. Iga aastaga tuleb uusi tehissöötasid juurde. Paraku ei võta kala igasugust tehissööta. Ta eelistab liikuvat või liigutatavat sööta, nagu tirku, kirptirku jt.

Et lante, tirke ja kirptirke on rikkalikus valikus müügil sporditarvete kauplustes, siis pole vaja siin nende valmistamist õpetada. Mainime ainult tehisputukat, ehk küll sedagi saab kauplustest osta.

Tehisputukas on tehissöötade hulgas esikohal, sest lendõngega püügil kasutatakse peamiselt tehisputukat. Püügi edukus oleneb väga palju sellest, kui meisterlikult putukas on valmistatud. See peab hästi imiteerima kärbest, liblikat või mingit teist kalade toiduks olevat tiivulist. Värvuse kirevus ei ole oluline. Sageli võimaldab tagasihoidlik hall tehiskärbes kõige paremat saaki saada.

Tehisputuka valmistamiseks sobib pika säärega (tingimata rõngaga) õngekonks. Konksu sääre ümber tuleb mähkida putuka kere kujundamiseks kahvatuvärvilist niiti. Kere peale seotakse paar kuke kaelasulekest, mis kujutavad endast putuka tiibu. Tehisputukas tuleb kergelt katta pardi- või hanerasvaga, et ta põhja ei vajuks. Neid võib valmistada mitmes suuruses. Püük on edukam voolavas vees, eriti kärestikes.

Tehisputuka valmistamine on suur kunst ja nõuab palju kannatust ja vilumust.

Poroloon. Valgest poroloonist saab huvitava õngesööda. Võtke tükike valget porolooni, millest valmistatakse pesukäsnasid. Lõigake sellest pisitükikesi mõõdus $4 \times 4 \times 10$ mm. Niisutage neid munavalges ja hoidke seejärel paar minutit keevas vees. Nüüd on teil suurepärane õngesööt, mis edukalt asendab lihakärbse vastseid.

Kalastajaile on pakutud ka tehis-vihmausse, tehis-tümmisääsevastseid jms., kuid mainimisväärset edu nende söötadega püügil ei ole seni saavutatud.

MEIE VEEKOGUDES ESINEVAID PÜÜGIKALU

MÕNI SÕNA KALADE BIOLOOGIAST

Meie veekogusid asustavad mitmesugused kalad. Nad erinevad üksteisest välimuselt ning eluviisi ja käitumise poolest. Uhed saadavad oma elu mööda pinnavees, teised sügavas veemassis, kolmandad üsna veekogu põhjas. Mõned kalad elutsevad ainult jõgedes, teised eelistavad vaikseid mageveelisi järvi, kolmandad soolast merd.

Eduka kalapüügi peamiseks eelduseks on kalade asetsemiskohtade, nende eluviisi, toitumisrežiimi ja käitumise tundmine. Kalade käitumine kujutab endast organismi reaktsioonide keerulist kompleksi ja sõltub veekeskkonna tingimuste muutumisest.

Kalade keha värvus on muutlik, veekogus valitsevale värvusele kohanduv. Kalade värvuse muutumine on mingil viisil seoses nägemisega, sest pimestatud kalad kaotavad võime oma värvust muuta.

Valdava enamiku kalade keha katab limakiht, mille all on pisemad või suuremad soomused. Need kaitsevad kala välispindide mehhaaniliste vigastuste eest.

Kogu oma elu on kalad pidevas liikumises. Peamiseks liikumiselundiks on saba. Peale saba on kalal 2 rinna- ja 2 kõhuuime, 1—3 seljauime ja 1 pärakuuim. Mõnel kalal liituvad selja- ja pärakuuim sabauimega. Uimed on kalal omamoodi roolideks: aitavad tasakaalu säilitada ja liikumissuunda reguleerida. Lõheliste hulka kuuluvatel kaladel on seljauime taga eriline rasvauim.

Kalade eluprotsess sõltub vees lahustunud hapnikust. Vees võib hapnikku mõnikord koguni rohkem leiduda kui õhus. Kui hapnikusisaldus vees tunduvalt väheneb (suvel

79. Aastaringid kala soomusel.

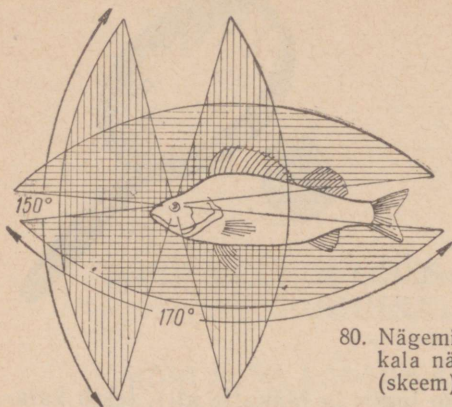
palavaga ja talvel paksu lumi- ja jääkate all), tekib kaladel hapnikunälg ja nad hakkavad lämbuma. Kalade hapnikuvajadus on väga erinev. Koha, siig, forellid ja lõhed vajavad eriti hapnikurikast vett, koger ja linask aga lepivad väga vähese hapnikuga. Hapnikku omastab kala lõpuste kaudu.

Kalad paljunevad kudemise teel. Emaskala heidab marja, mille isaskala oma niisaga viljastab. Kudemise aeg ja marjaterade arv on väga erinev. Mõned kalad (näiteks meie emakala) sünnitavad elusaid poegi. Kalastajale on väga tähtis kudemisaja teadmine, sest enne kudemist ja paar nädalat pärast kudemist on kala võtt enamasti eriti intensiivne. Samal ajal on vaja teada, et paljude vääruslike ja rahvamajanduslikku tähtsust omavate kalade püüdmine on kudemisperioodil eeskirjadega keelatud.

Marjateradest kooruvad maimud. Kala kasvukiirus muutub aasta jooksul, sõltudes toitumisest. Kala vanust saab kindlaks teha soomustele tekkivate aastaringide põhjal (joonis 79).

Kalu seob ümbritseva keskkonnaga hästi arenenud meelelundite süsteem. Mitmesuguste inimlike omaduste ja võimete, nagu kavaluse, taiplikkuse, tarkuse jne. omistamine kaladele ei ole õige.

Kala nägemiselundiks on silm. Kala silma ehitus on omapärane. Tal puudub laug, ta on kaetud läbipaistva sarvkestaga ja püsib alati avatuna. Kala silma nägemisnurk on väga suur. Keha pööramata näeb enamik kalu kummagi silmaga esemeid kuni 150° tsoonis vertikaalselt ja kuni 170° tsoonis horisontaalselt (joonis 80). Hoopis

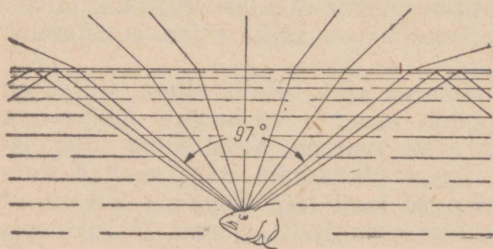

80. Nägemisnurgad, mille ulatuses kala näeb vees asetsevaid esemeid (skeem).

teisiti näeb kala vee kohal ja kaldal olevaid esemeid. Siin kehtib valguskiirte murdumise seadus. Selgesti näeb kala otse tema kohal asuvaid esemeid. Längu langevad kiired murduvad ja kala nägemine piirdub 97° -se nurgaga (joonis 81). Mida teravam on vette tungiva valguskiire murdumise nurk ja madalam eseme asetus, seda ähmasemalt näeb kala seda eset. Kala eristab ka esemete värvust ja kuju. Nägemise kaugus sõltub vee läbipaistvusest. Enamiku kalade, eriti aga forelli, turva ja harjuse püüdmisel peab kalastaja end varjama ja maskeerima. Vastasel korral poeb kala peitu ega võta pakutud sööta.

Nägemise kõrval abistab kalu haistmismeel, mis võimaldab toitu leida ka mudases vees ja pimedas. Haistmismeele abil otsivad toitu näiteks säga, luts, teataval määral ka koha, eriti aga angerjas. Need on öise eluviisiga kalad, päeval aga varjuvad nad põhjas kivide ja rampade all ning puhkavad.

Kompimiselundid paiknevad mõnel kalal (sägal, lutsul

81. Nägemisnurkad, mille ulatuses kala näeb vee kohal ja kaldal olevaid esemeid (skeem).

jt.) nahkjate poisetena lõugade küljes. Teised kalad kom-
bivad esemeid ja ümbrust naha kaudu.

Maitsmisaistinguid saavad kalad suu piirkonnas paik-
nevate maitsenäsade abil. Nad eristavad kibedat ja haput,
ilmselt eelistavad aga magusat. Järelikult on mitmesu-
guste lõhna- ja maitseainete lisamine õngesöödale õigusta-
tud, eriti kalastamisel öisel ajal või pimedas.

Ka kuulmine on kaladel küllaltki hästi arenenud. Kuul-
miselund paikneb kolju külgseintes ja koosneb sisekõrvast.
Kalad on suutelised tajuma nii vee võnkumise helisid kui
ka ülimaldalaid infrahelisid sagedusega alla 16 võnke
sekundis ning eristama sagedust kuni 3 võnget sekundis.

Kalad on suutelised ka häälitsema. Seda teevad nad
lõpusekaante laksutamise ja hammaste ragistamise või
õhu väljutamisega ujupõiest.

Tehniliste teaduste tormiline areng on avanud võima-
luse kalade häälitseste kuulamiseks ja nende häälte ise-
ärasuste tundmaõppimiseks. Hüdroakustiliste aparaatidega
saab avastada kalaparvede asukohti, määrata nende tihe-
dust ja ulatust, kindlaks teha, kui sügaval kalad asuvad,
saada isegi andmeid parve liigilisest koosseisust ja võib-
olla peagi ka parves olevate isendite vanusest. Vette suu-
natavate akustiliste signaalidega on võimalik kalu lähe-
dale meelitada või ohtlikest kohtadest (pumbaseadmetest,
lõhkamistest, niisutussüsteemidest jm.) eemale hoida.

Noore, kuid perspektiivika teaduse — biohüdroakustika
edusammud toovad kalastamispraktikasse uusi elemente.
Varsti osutub täiesti reaalseks raadiokalastaja, kes lisaks
õngele on varustatud ka hüdrofoniga näiteks nende hää-
litsuste kuulatlemiseks, mis esinevad kaladel toitumisel,
magnetofoniga ja vastava seadmega varem lindile võetud
helide vette suunamiseks. Siis on võimalik kutsuda enda
juurde kalu, ja just seda liiki, mida kalastaja soovib.

Kõigil kaladel on omapärane elund — küljejoon ehk
seismosensoorne kanal, mille abil nad tajuvad vee võn-
kumist. Selle elundi abil tunneb kala veevoolu suunda ja
tugevust ning vees asetsevate esemete lähedust, samuti
landi liikumist, mida ta haarama sööstab. Uhtlasi tajub
kala küljejoone abil ka väljastpoolt vette kanduvaid võn-
kumisi, nagu kalastaja samme, maapinna põrutusi, lööke
vastu paati, mööduva auriku vibratsiooni jne.

Kalade toit on väga mitmekesine. Kõigi kalade maimud
toituvad planktonist, s. o. vees hõljuvatest üliväikestest

õrganismidest. Suuremaks kasvades hakkavad mõned kalad väiksematest kaladest toituma. Neid nimetatakse röövkaladeks. Teiste kalade toiduks on ainult putukad, ussikesed, mitmesugused putukate vastsed ja põhjaloomakesed, samuti taimed ja taimejäänused. Neid nimetatakse lepiskaladeks. Esineb ka segatüübilisi, kõigesööjaid kalu, näiteks turb, säinas jt. Paljud kalad õgivad teiste kalade marja.

Vastavalt tarvitatava toidu laadile on arenenud ka kala suu, lõuad, hambad ja liikumisviis. Kalad suudavad palju päevi toitumata olla. Kogenud kalastajad teavad, et parima saagi tagab niisugune õngesõõt, mis on kooskõlas kala toiduga teataval aastaajal ja teatavas veekogus. Tähtsamad tegurid kalade toitumisel on vee temperatuur ja õhurõhk. Kaladel on ka omad alalised toitumisrajoonid. Sõltuvalt toitumisviisist liigitatakse kalad paikseteks ja siirdekaladeks.

Ilmastiku muutumist suudavad kalad eksimatult ette aimata. See toimub ujupõie abil, mille funktsioneerimisele õhurõhu muutumine mõju avaldab. Mida rohkem õhurõhk langeb, seda vähem on eeldusi kala võtuks.

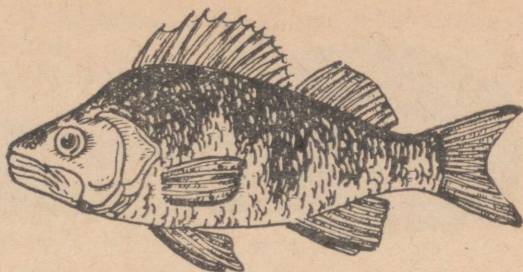
Tingitud refleksid arenevad kaladel üsna kergesti. Kalu saab õpetada seoses toitmisega eristama geomeetrilisi kujundeid. Kuid tekkinud refleksid võivad ka kiiresti kustuda.

TÄHTSAMAI D PÜUGIKALU EESTI NSV-s

Alljärgnevalt kirjeldatakse lühidalt neid kalu, kes esinevad Eesti NSV veekogudes ja keda kalastajad püüavad. Ühtlasi mainitakse peamisi püügiviise, kasutatavaid söötasid ja saagi kulinaarse töötlemise mooduseid.

Töõndusliku püügi kohta statistiliste aruannete esitamisel nõutav kalade gruppideks liigitamine (suur soomkala, väike soomkala jne.) pole individuaalkalastajaile huvipakkuv ning kalad jaotatakse käesolevas raamatus vaid rööv- ja lepiskaladeks.

Et kalade alammõõdud, ööpäevased väljapüüginormid, keelualad ja keeluajad aeg-ajalt muutuvad, siis neid antud peatükis ei loetleta. Peame aga väga vajalikuks, et iga kalastaja vahetult enne veekogule minekut kontrolliks kalapüügieeskirjadest, millised kitsendused antud momendil sellel veekogul iga kalaliigi suhtes kehtivad.

82. Ahven.

Kudemisajal kalad ei toitu. Mõnel kalaliigil aga on kudemisperiood (kuderänne kaasa arvatud) suhteliselt pikk ja kõik isendid ei koe üheaegselt. Seetõttu võib nendel täheldada kudemisperioodil toitumist, millele on ka allpool kalade kirjeldustes vihjatud.

Ahven. Pea juurest järsult tõusva küüruga, kahe seljauimega, rohekaskollaste külgedega, tumedate põiktriipudega; selja poole läheb värvus üle mustjasroheliseks; kõhuuimed ja sabauim punakad; seega on ahven välimuse ja värvirikkuse poolest omapärasemaid kalu (joonis 82). Värvuse üldtoon on veekogust sõltuvalt muutlik: liivase põhjaga veekogudes heledam, mudase põhja puhul tumedam. Üldiselt aeglase kasvuga: 20 cm pikkuse kala vanus ca 10 aastat. Eriti suuri isendeid, s. o. 0,8 — 1,5 kg raskusi, püütakse haruharva. Meie vetes kõige levinum kala. Esineb jõgedes, järvedes ja riimvetes. Eelistab kõva põhjaga, selge veega veekogusid, kärestikes teda ei leidu.

Röövkalu. Noorena toitub põhjaloomakestest, osalt planktonist, hiljem kaladest, tõukudest, ussidest, vähkidest jm.; hävitab ka kalakudu.

Koeb aprillis-mais, jahedal kevadel koguni juunis. Kudemisperioodil peaaegu ei toitu. Püütakse ujuki- ja põhjaõngega, ka spinninguga, eriti aga tirgu ja kirptirguga nii suvel kui talvel.

Suured ahvenad elutsevad sügavamates kohtades ja kivivaredel. Ainult hommikuti ja õhtu eel siirduvad nad sealt madalamatesse kohtadesse toidujahile. Et ahven haarab meelsamini liikuvat sööta, siis on vaikselt vees soovitatav õngesööta aeg-ajalt üles-alla liigutada. Juuli teisest poolest alates kogunevad ahvenad parvedesse. Ahvenaparvele sattunud kalastajal tuleb kiiresti tegutseda ja saagi üle pole sel juhul põhjust nuriseda. Suvel, kui viidi-

83. Angerjas.

kad ja teised väikesed kalad veepinnalt õhuputukaid püüavad, tõusevad ka ahvenad pinnale, et omakorda pisikaladele jahti pidada. Sellist kohta on kerge avastada, sest ahvenad viskuvad veest välja. Paadiga lähenedes ja spinninguga väikest pöörlevat lanti sinna heites on paari-kolme ahvena püük kindlustatud. Rohkemat ei maksa loota, sest parv suundub peatselt teisale, kus sama lugu kordub. Seetõttu tuleb ka kalastajal järjest kohta vahetada.

Septembri lõpul ja oktoobris siirduvad mereahvenad mõnikord suurel arvul jõgedesse ja ojadesse, kust nende püük turguga on eriti edukas, sest sel perioodil ahven tavaliselt vihmaussi ei võta.

Õngitsemisel kasutatakse söödaks vihmaussi, eluskala (lepamaine, viidikaid, rünte) kui ka kalalihatükikesi. Peibutussööta ei kasutata.

Kalade suurus ja püügiaeg on normeerimata, püügiks lubatud kogus sisevetes limiteerimata, mujal mitte üle 5 kg ööpäevas.

Kasutatakse kalasupi või süldi keetmiseks (väikesi ja keskmisi kalu), süüakse ka praetult või suitsutatult, väliolukorras aga märga paberisse pakituna tuhas küpsutatult.

Angerjas on pikk, maokujulise kehaga kala (joonis 83). Keha eesmine osa ümmargune, sabapoolne lapik. Pikk seljauim keha tagaosas liitub sabauimega, samuti nagu pärakuuim. Uleni kaetud paksu limakihiga; palja käega haaratud saaki kinni hoida on lootusetu. Värvus on muutlik. Tavaliselt selg sinakasmust, kõht sinakas- või rohekasvalge.

Röövkalana, püüab saaki peamiselt öösel. Sööb põhjaloomakesi, konni, mardikaid, maime ja kalamarja. Talvel ei

toitu. Niisakalad on väiksemad, kuni 50 cm pikkused. Marjakalad kasvavad kuni 1,5 m pikkuseks ja ca 5 kg raskuseks. Esineb meres ning merega ühenduses olevates jõgedes ja järvedes.

Angerjas koeb Atlandi ookeanis (Sargasso meres), kust koorunud maimud hoovustega Euroopa rannikule kanduvad. Neile aladele jõudnud noored, umbes 3 aastased angerjad on paari millimeetri jämedused, 6—8 cm pikad ja peaaegu läbipaistvad, mille tõttu neid klaasangerjateks nimetatakse. Kevaditi alustavad nad rändu jõgedesse ja jõgedega ühenduses olevatesse järvedesse. Isased peatuvad riimvetes või jõgede alamjooksul, emased aga rändavad kaugele ülesvoolu, tungides jõgedest ka järvedesse ja tiikidesse. 6—9 aasta pärast laskuvad nüüd juba täiskasvanud angerjad mageveest merre (aprillist novembrini), et siirduda kudemispaika. Täiskasvanute tagasipöördumist kudemispaikest pole täheldatud ja seepärast oletatakse, et nad pärast kudemist hukuvad.

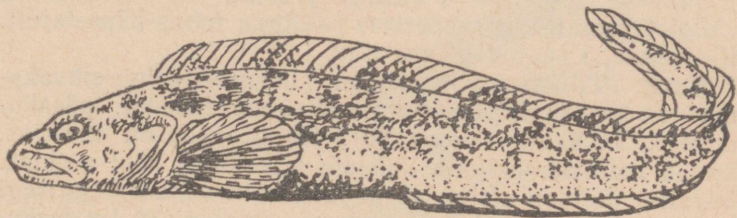
Individuaalkalastajale harva saagiks langev kala, sest ridaõngedega (resultatiivsem püügiviis) püük on keelatud. Sisevetes on lubatud püügiks rakendada maksimaalselt kolme põhjaõnge, igaüks 3 lipsuga. Balti mere basseinis on ühe õngitseja kohta lubatud kuni kümme konksu.

Söödana kasutatakse väikest kala (rünt, viidikas, silmuvastne), öoussi või kalalihatükikesi. Peibutussööta ei kasutata.

Alammõõt normeeritud, eri veekogudes erinev; ööpäevane väljapüük limiteeritud.

Angerjat süüakse peamiselt suitsutatult (kuumsuits) või marineeritult; nii ühe kui ka teise variandina on angerjas tõeline delikatess.

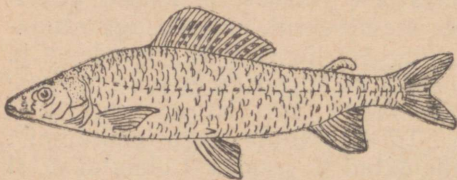
Emakala keha eesmine osa on ümmargusem, sabapoolne kiiluna lamenev. Seljauim algab võrdlemisi pea lähedalt

ja ulatub sabaotsani, milleni ulatub ka pärakuuim. Värvus varieerub, sõltudes veekogu põhjast. Pikkus kuni 40 cm (joonis 84). Esineb meres ja hoidub põhja ligi. On poegiv kala. Paaritumisaeg täpsustamata. Tuleb pidada röövkalaks, kuigi sööb ka taimset toitu.

Püütakse ainult talvel ja ka siis ainult juhul, kui pole väljavaateid teisi kalu saada. Püügiriistaks on peamiselt tirk. Alammõõt normeerimata. Ööpäevane väljapüük mitte üle 5 kg ööpäevas.

Emakala süüakse hautatult või süldina.

85. Harjus.

Harjus ehk **ärn**. Keha piklik, iseloomuliku pika värvi-rikka täpilise seljauimega (joonis 85). Selg hallikasroheline, mustade täppidega, küljed helehallid, kõht hõbedane. Kasvab kuni 50 cm pikkuseks. Tavaline kaal kuni 0,5 kg, haruharva ulatub see 1 kg-ni. Esineb vähesel arvul üksikutes selgeveelistes kärestikulistes jõgedes.

Röövkala. Sööb põhjaloomakesi ja õhuputukaid. Ei põlga ka kalakudu ja maime.

Koeb aprillis-mais, mõnikord juuni algul. Kudemis-perioodil toitub tagasihoidlikult.

Püütakse ujuki- ja lendõngega. Söötadeks sõnnikuuss, rohutirts või tehisputukas. Peibutussööta ei kasutata. Alammõõt ja ööpäevane väljapüük normeeritud. Kehtivad keelualad ja keeluajad.

Süüakse soolatult, röstitult, praetult või suitsutatult, väliolukorras märga paberisse pakituna tuhas küpsetatult. Ka kalasupp saab väga maitsev.

Haug. Pikliku, noolja kehaga, kusjuures kõige sihvakamad on jõehaugid. Seljauim sabauime lähedal, pärakuuimega kohakuti (joonis 86). Haugi selg on mustjas, küljed hallikasrohelist, kollaste laikudega, kõht valkjas. Värvuse üldtoon sõltub veekogust, kala vanusest ja isegi aastaajast. Kasvab 1,5 m pikkuseks ja kuni 30 kg raskuseks. Tegelikult loetakse väga heaks saagiks 5—10 kg

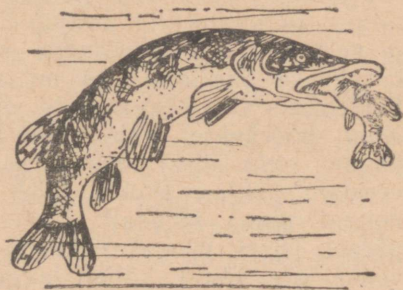
kaaluv isend. Haugi kaaluga üle 10 kg tuleb hinnata haruldusena. Elutseb jõgedes, järvedes ja meres, peamiselt riimvetes. Ta on paikne kala, kes varitseb saaki teatava alalise koha läheduses.

Rööv kala. Toitub teistest kaladest; sööb ka vähke, konni, veelinde.

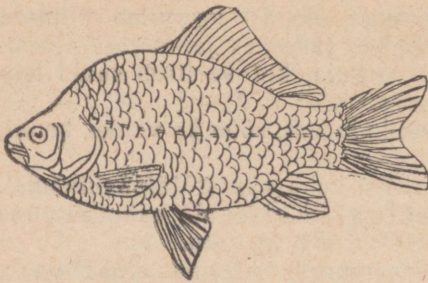
Haug koeb märtsis-aprillis, kohe pärast jäälagnemist. Mõnikord algab kudemine isegi jääkatte all, vahetult enne selle lagunemist. Kudemisperioodil ei toitu.

Püütakse peamiselt spinninguga, vedeliga, ujukiõngega ja ketasunnaga, kusjuures kahe viimase püügiviisi korral on söödaks eluskala (kevadep jõgedes ujukiõngega püüdmisel mõnikord ka ussipundar). Talvel saadakse haugi ka turguga. Peibutussööta ei kasutata.

Enamik spinningu kasutajaid arvab, nagu sobiksid haugipüügiks paremini võnkuvad landid. See arvamus on kummutatav, sest paljud edukad kalastajad püüavad haugi ainult pöörleva landiga. Elussöödaga püüdmisel tuleb söödana eelistada väikest kokre, kes konksu otsas väga kaua elusana püsib. Konks tuleb kogrele kinnitada seljauime alt. Elussöödaga haugi püüdes on kõige olulisem osata määrata õiget haakimise momenti. Kui haakida kohe pärast sööda neelamist, on saak läinud. Haakelöögiga tuleb oodata, kuni haug pärast sööda haaramist selle surmab, alla neelab ja seejärel eemalduma hakkab, mida näitab õngenööri aeglane mahakerimine rullilt. Haugipüügil olgu kaasas mitte üksnes kahv, vaid ka kongits, sest suurte isendite kahvaga võtmine lõpeb sageli saagi lahtirabelemisega. Alammõõt ja ööpäevane väljapüük normeeritud. Kehtivad keelujad.

86. Haug.

87. Höbekoger.

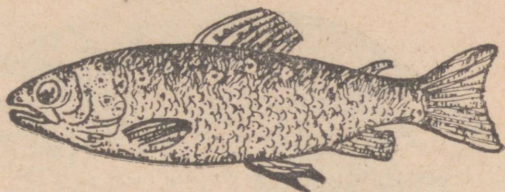
Haugi süüakse keedetult või praetult. Maitsev on ka haugist keedetud kalasupp, eriti leemes, milles on eelnevalt peenkala keedetud. Väliolukorras võib väiksemaid isendeid (kuni 1 kg) märga paberisse pakituna küpsetada tuhas.

Höbekoger on kõrge turjaga, pika selja- ja lühikese pärakuimega, tuhmunud hõbeda värvi kala (joonis 87). Vähenõudlikuna elutseb ta seisva veega või aeglase vooluga veekogudes, nagu tiigid, mitmesugused karjäärid, paisjärved. Viimasel aastakümnel on hõbekogrega asustatud ka palju järvi. Võrreldes kuldkogrega on hõbekoger pisut sihvakam. Rikkalikuma toidu korral kasvab kuni 40 cm pikkuseks ja 1 kg raskuseks. Veekogu ummuksile jäämisel ei hukku.

Lepiskala. Toitub põhjaloomakestest; ei põlga ka taimset toitu. Talvel viibib uinakutaolises seisundis ning ei toitu.

Koeb mais-juunis. Järglaste saamiseks vajab meie veekogudes isaste kuldkokrede kudemiskaaslust. Kudemisperiodil ei toitu.

Püütakse ujuki- või põhjaõngega. Söödaks leib, sai, tainas, puruvana või ussijupid. Püügikoha sissesöötmine ja peibutussööda kasutamine soovitatav. Parim periood hõbekogre õngitsemiseks on suvekuud pärast kudemist. Septembris võtt nõrgeneb ja oktoobris katkeb täielikult. Kuigi hõbekokre saab püüda ka põhjaõngega, on ujukiõngega püük siiski edukam, sest hõbekoger ei viibi alati veekogu põhjas. Püüda tuleb vahel poolest veest, vahel koguni pinna lähedalt. Haakida tuleb kohe, kui ujuk pärast paari võnget hakkab kõrvale liikuma või mõne võnke järel täiesti küljeli langeb. Mõned kalaspordiorga-

88. Jõeforell.

nisatsioonid on oma veekogudes normeeritud alammõõdu ja ööpäevase väljapüügi.

Hõbekokre süüakse peamiselt praetult.

Hõrnas vt. Jõeforell.

Häslik vt. Teib.

Iherus vt. Meriforell.

Jõeforell ehk **hõrnas**. Pikliku kehaga, tõmbi ninamikuga, tähnilise seljauimega ja sirgelõikelise sabauimega. Selg rohekaspruun, küljed pronksikarva; külgedel ohtralt musti ja punaseid sinise äärisega täppe (joonis 88). Kuni 2,5 kg raskune. Paigakala. Elutseb mõnedes külmaveelistes (allikalistes) kärestikulistes jõgedes ja ojades. Viimasel ajal on jõeforelli arvukus tunduvalt kahanenud, ta on peaaegu harulduseks jäänud.

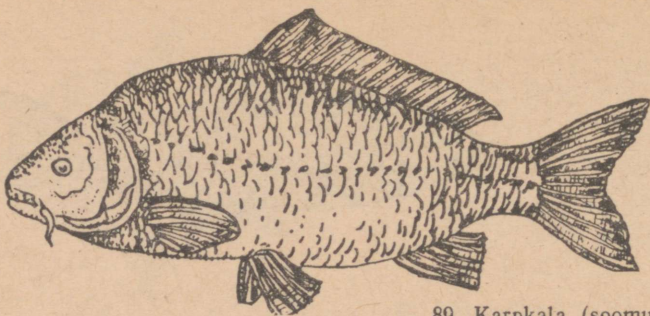
Röövkala. Noorena toitub põhjaloomakestest. Hiljem on peamiseks toiduks lepamaimud ja mitmesugused noored kalakesed, lemmiktoiduks ka õhuputukad.

Koeb oktoobrist detsembrini. Kudemisperioodil ei toitutu.

Püütakse lend- ja ujukiõngega ning spinninguga. Söödaks vastavalt püügiviisile tehisputukad ja õhuputukad, vihmauss või eluskalake ning väike pöörlev lant. Peibutussööta ei kasutata.

Jõeforell on väga arg kala, seepärast peab kalastaja end varjama. Et pärast haakimist kala söötid konksu otsast vabanemiseks väga tormakad ja jõulised on, siis võib ainult kalastaja rahulikkus ja kala oskuslik väsitamine anda soodsa lõpptulemuse. Kui kala väljavõtmisel liigselt kiirustatakse, võib saagist hõlpsasti ilma jääda.

Alammõõt ja ööpäevane väljapüük normeeritud. Kehtivad keelualad ja keeluajad. Mõnel jõel on lubatud kasutada ainult üht või kaht ülalnimetatud püügiriistadest. Põhjaõngedega püük keelatud.

89. Karpkala (soomuseline).

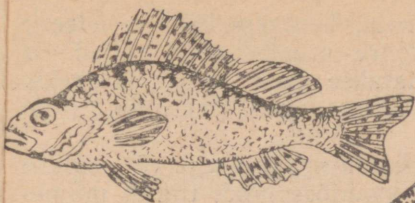
Jõforell on roosa lihaga. Soolatult delikatess. Süüakse ka praetult, keedetult või suitsutatult, kusjuures eeltöötlemisel eemaldatud peast, sabast, selgroost ja uimedest koos kõhuäärtega võib keeta kalasuppi.

Karp. Neid kalu on meil mitut tõugu; tavalise suurte soomustega karbi kõrval esineb harvade metalliläikeliste soomustega peegelkarp ja peaaegu soomusteta nahkkarp. Eluviisis neil erinevust ei ole. Suu juures on karbil neli poiset. Seljauim on pikk ja teravate kiirtega (joonis 89). Selg mustjasroheline, küljed kollakaspruunid, kõht valkjas. Peegelkarbil asetsevad küljejoone piirkonnas ebakorrapäraselt eriti suured pronksikarva soomused. Karp kasvab väga jõudsalt, kaalub nelja-aastaselt kuni 2 kg. Tavaliselt langeb kalastaja saagiks kuni 3 kg kaaluvaid isendeid, kuigi karpkala kaalub kuni 25 kg. Peamiselt tiigikala, kuid esineb meil ka mõnes järves. Eelistab kõrgema temperatuuriga ja pehme põhjaga järvi.

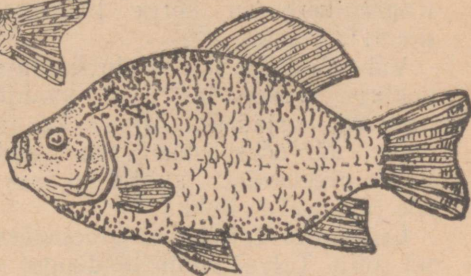
Lepiskala. Toitub põhjaloomakestest; ei põlga ka taimset toitu. Talvel viibib uinakutaolises seisundis ja ei toitu.

Koeb mais-juunis. Kudemisperioodil ei toitu. Püütakse ujuki- ja põhjaõngega, söödaks peamiselt keedetud kartul, leib, sõnnikuuss. Püügikoha sissesöötmine ja peibutus-sööda kasutamine väga soovitatav.

Karpkala püük enne kudemist pole eriti edukas. Öngitsemine on tulemusrikas juuli algusest kuni septembri keskpaigani varajastel hommikutundidel ja õhtu eel, kui pole oodata ilmamuutust. Kuigi karpkala võtab ka põhja lähedal rippuvat sööta, on siiski otstarbekam lasta sööt põhja peale. Ujukilt võtu signaali saades tuleb kohe teha tugev haakelöök ja alustada kala väsitamist. Seejuures

90. Kiisk.

91. Koger.

antagu õngenööri esialgu tublisti järele, kuid hoitagu kogu aeg pingul, et kala ei saaks teda seljauime terava eesservaga läbi lõigata. Karpkala on väga jõuline ja ei väsi kiiresti. Seepärast tuleb teda veest tõsta ainult kahvaga. Kui püütakse kalda läheduses, siis kasutatagu eriti pikka ritva, et ulatuda sööta asetama rikkaliku taimestiku vahel asuvasse «akendesse». On soovitatav püüda ainult ühe ujukiõngega ja seda käes või vähemalt käe ulatuses hoida, et haakelöögiga ja õngenööri järeleandmisega mitte hilineda.

Alammõõt normeerimata. Mõne veekogu suhtes kehtib kudemise kõrgperioodil püügikeeld.

Karpkala süüakse küpsetatult, hautatult ja praetult. Eriti maitsev on ta suitsutatult.

Kiisk meenutab üldise kuju ja kahe seljauime poolest ahvenat. Selg hallikasroheline, mustade täppidega, küljed kollakad, kõht valkjas (joonis 90). Pikkus 10—20 cm. Aeglase kasvuga.

Röövkala. Toitub põhjaloomakestest, eriti aplalt õgib kalakudu. Esineb jõgedes, järvedes ja riimvetes, eelistab savist ja liivast põhja.

Koeb aprillis-mais. Kudemisperioodil toitub.

Püütakse ujuki- ja põhjaõngega, tirguga ja kirptirguga. Söödaks ussijupp, tummisääse vastne või ahvena silm. Peibutussööta ei kasutata. Püüda tuleb põhja lähedalt või põhjast. Kiisad elutsevad parvedes. Kalade suurus ja püügiaeg normeerimata.

Kiiskade keetmisel saadakse väga maitsev puljong. Kui sellesse lisada suuremate kalade (haugi või ahvena) tüki-kesi, saadakse parim kalasupp.

Koger on väga vitaalne kala. Tuntakse kaht varieteeti: koger ja hõbekoger. Et kogre pronksikarva küljed on kuldse helgiga, siis nimetatakse teda ka kuldkogreks. Kogre kere on kõrge kүүruga, seljauim pikk (joonis 91).

Vähenoūdliku kalana elutseb ta seisva veega vōi aeglase vooluga veekogudes, nagu vanajōesonnid, tiigid, mitmesugused karjārid. Esineb ka jārvedes ja meres (riimvees). Jārvedes rikkalikuma toidu korral kasvab kuni 50 cm pikkuseks ja kuni 4 kg raskuseks. Veekogu ummuk-sile jāmisel ei hukku.

Lepiskala. Toitub põhjaloomakestest; ei põlga ka taimset toitu. Talvel viibib kuldkogre uinakutaolises seisundis ja ei toitu.

Koeb mais-juunis. Kudemisperioodil ei toitu.

Pūutakse ujuki- vōi põhjaōngega. Sōodaks leib, sai, tainas, puruvana vōi ussijupid. Pūügikoha sissesōotmine ja peibutussōoda kasutamine soovitatav.

Parim periood kogre ōngitsemiseks on suvekuud pārast kudemist. Septembris vōtmine nōrgeneb ja oktoobris katkeb tāielikult. Kuigi kogre saab pūūda ka põhjaōngega, on pūūk ujukiōngega siiski edukam, sest koger ei viibi alati veekogu põhjas. Pūūda tuleb vahel poolest veest, vahel koguni pinna lähedalt. Haakida tuleb kohe, kui ujuk pārast paari vōnget hakkab kōrvale liikuma vōi mōne vōnke jārēl tāiesti küljeli langeb.

Mōned kalaspordiorganisatsioonid on oma veekogudes normeerinud alammōōdu ja ōōpāevase vāljamūūgi.

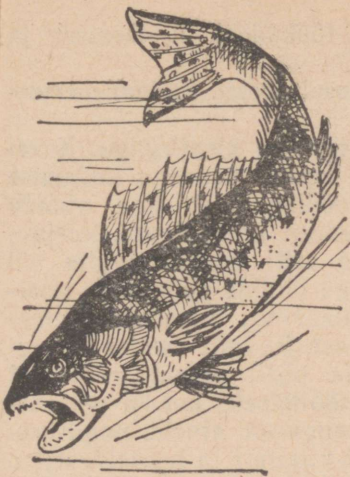
Kogre sūūakse peamiselt praetult; vōib ka suitsutada.

Koha keha on piklik, kahe seljauimega, millel on tumedad tāpid, samuti nagu sabauimel. Selg rohekashall, küljed kollakasvalged tumedate pōiktriipudega, kōht valge (joonis 92). Kasvab kuni 120 cm pikkuseks ja 12—15 kg raskuseks. Tavaliselt loetakse 3 kg kaaluv koha heaks saagiks. Esineb peamiselt suuremates jōgedes, jārvedes ja meres. Pehme põhjaga veekogudes ei elutse. Asub sūgavates, kruusase põhjaga kohtades, varjul kivide vōi rampade vahel.

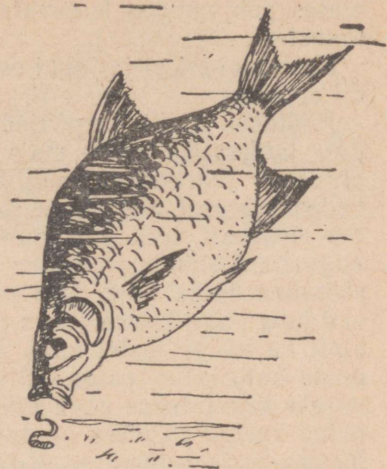
Rōōvkalala. Noorena toitub planktonist, hiljem sōōb mitmesuguseid kalu (eriti tinte); juhuslikuks toiduks on ussid, teod, karikloomad ja mitmesuguste putukate tōugud.

Koeb mais ja juuni algul. Kudemisperioodil ei toitu.

Pūutakse spinninguga, ujuki- ja põhjaōngega, tirguga.

92. Koha.

93. Latikas.

Söödaks peamiselt eluskala, mõnikord võtab ka ööussi. Peibutussööta ei kasutata.

Koha püütakse õhtu eel, öösel ja varahommikul. Päeval saadakse teda haruharva. Püüda tuleb põhja lähedalt. Elussööt peab olema vilgas, sest väheliikuvat kalakest koha meelsasti ei haara. Lipsuks kasutada terastraati. Sööta haaranud kohale tuleb rullilt õngenööri vabalt järele anda, sest sööta neelab ta liikumisel. Haakelöök olgu tugev. Alammõõt ja ööpäevane väljapüük normeeritud.

Koha on väga maitsev kala. Süüakse keedetult ja praetult; nii ühel kui teisel viisil valmistamiseks on palju erisuguseid retsepte.

Kuldkoger vt. Koger.

Latika keha on kõrge, külgedelt lamenenud, suu torujas, seljauim kitsas ja kõrge, pärakuuim pikk. Küljed pronksikarva, selja poole tumenevad; noored latikad on valkjashallid. (Joonis 93.) Maksimaalne kaal ca 8 kg ja pikkus 75 cm. Meil peetakse erakordseks saagiks 3 kg kaaluvat isendit. Elutseb järvedes ja jõgedes (aeglases vooluses), eelistab savist ja mudast põhja.

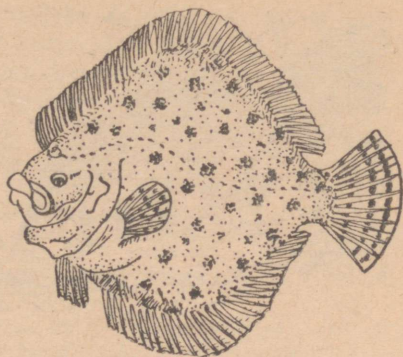
Lepiskala. Noorelt toitub planktonist, teisest eluaastast

alates põhjamudas leiduvatest tõukudest, ussikestest ja limustest.

Koeb mai teisel ja juuni esimesel poolel. Kudemisperioodil ei toitu.

Püütakse ujuki- ja põhjaõngega, ka kirptirguga. Kevadine latikapüük algab mais ja kestab peaaegu kudemise alguseni. Parimaks püügiperioodiks tuleb aga pidada kudemisjärgset aega kuni septembri keskpaigani, kusjuures olenevalt veekogust on see eriti edukas juulis või augustis. Latikate püügil on väga oluline püügikoha sissesöötmine, mida tuleb teha regulaarselt; tulemused ilmnevad juba paari-kolme päeva pärast. Püügile asudes ja aegajalt ka püügi kestel tuleb anda pisut peibutussööta, et hoida kalu selles paigas. Sissesöötmiseks kui ka peibutamiseks kasutatakse väga mitmesuguseid aineid, nagu keedetud kartuli tükikesi, hautatud viljateri ja herneid, leiba, hirsiputru ja kohupiima. Kogused olgu tagasihoidlikud, et latikaid mitte üle toita ja neid õngesööda suhtes ükskõikseks muuta. Õngesöödaks kasutatakse leiba (meega või toiduõliga immutatult), sõnniku- ja ööussi või hernest. Nendes veekogudes, kus on palju väikest ahvenat, on soovitatav kasutada mitmesugust taimset sööta. Huvitavam ja isegi edukam on ujukiõngega püük. Ujukiks on sobiv kasutada hanesulge, mis vajab tasakaalustavaks raskuseks ainult 1 või 2 haavlikest. Õngekonks olgu nr. 6—9, lipsuks tamiil läbimõõduga 0,2—0,4 mm. Sööt tuleb heita põhja. Sööta võttes tõstab latikas selle koos haavlitega üles, mille tõttu ujuk veepinnal küljeli vajub. Alles pärast seda, kui ujuk tuesti otseseisu tõuseb ja seejärel kohe vee alla tõmmatakse, on aeg haakimiseks. Nüüd on oluline tamiili rullilt pinge all järele anda. Latikas väsib peatselt ja tõuseb pinnale, laskudes seal lapiti. Sellises seisundis tuleb ta enda juurde tõmmata ja käega või kahvaga veest välja tõsta. Kala ei tohi õnge otsast lahti pääseda, sest siis, olgugi koht sisse söödetud, ei saa sealt tükil ajal latikat. Seepärast oleks alati hea kaks kohta sisse sööta, et kala lahtipääsemise korral jätkata püüki teises paigas. Tulemusrikas on püük päikesetõusust keskhommikuni ja õhtupoolikul 3—4 tundi enne loojangut. Vahel juhtub, et latikas toitub ka päeval. Juunikuul annab tulemusi ka õine püük.

Latikat saab püüda ka paadist kirptirguga, kui sügavus on vähemalt 4—5 meetrit. Nööri otsa kinnitatakse suurem

94. Lest.

kirptirk ja kümmekond sentimeetrit kõrgemale väiksem. Latikas haarab tavaliselt ülemist kirptirku.

Latikat püütakse ka talvel, kuid vähem edukalt.

Alammõõt ja ööpäevane väljapüük on normeeritud. Mõnes veekogus kehtivad keeluajad.

Latikat süüakse praetult ja suitsutatult. Keedetakse ka kalasuppi.

Lesta omapärasuseks on silmade asumine ühel küljel, tavaliselt parempoolsel. Keha kuju ovaalne, seljauim pikk, peast peaaegu sabani ulatuv; pikk õn ka pärakuuim (joonis 94). Silmadega külg on pruunikashall punakate täppidega, teine külg valge. Tavaline pikkus 20—30 cm ja kaal 200—400 g. Elutseb vaid meres.

Lepiskala. Toitub vähikestest, limustest, ussidest ja teistest põhjaloomakestest.

Koeb aprillis-mais-juunis. Kudemisperioodil ei toitu.

Püütakse tonkaga, vahel ka ujukiõngega. Söödaks kasutatakse räime- või kilutükikesi, harvemini vihmaussi. Peibutussööta ei anta. Alammõõt normeeritud, väljapüük mitte üle 5 kg ööpäevas.

Süüakse suitsutatult, praetult ja vinnutatult.

Linaski keha on paks, ümarik, kaetud väga peenikeste, sügaval nahas asuvate soomustega ja paksu limakihiga. Selg on mustjasroheline, küljed rohekaspruunid ja kõht valkjashall (joonis 95). Linaski pikkus on kuni 70 cm, maksimaalne kaal 6 kg. Tavaliselt õnnestub püüda 1—2 kg kaaluvaid isendeid. Esineb järvedes ja aeglase

93. Linask.

yooluga jõgede neis lõikudes, kus on täiesti mudane põhi ja rikkalik taimestik.

Väheliikuv paikne lepiškala. Toitub limustest ja põhjaloomakestest. Sööb ka mitmesuguseid taimeosaid.

Koeb mais-juunis. Kudemisperioodil ja talvel ei toitu.

Linaskit püütakse ujukiõngega, kusjuures sobivamaks ujukiks on hanesulg, lipsuks 0,2—0,3-millimeetrise läbimõõduga tamiil. Õngekonks olgu nr. 6—8. Tulemusrikkamateks perioodideks tuleb pidada kevadet enne kudemist ja augustikuud, s. o. perioodi enne vete jahenemist; vee jahenemisel lakkab linask toitumast ja jääb talveuinakusse.

Õngitsemine päeval ei anna tulemusi. Parimateks püügiaegadeks on kolm tundi pärast päikesetõusu ja paar tundi enne loojangut. Püügi eel on kõige olulisem linaski asukoht kindlaks teha, soovitatavalt vaatlusluure teel kaldalt või paadist. Kui märgatakse kõrkjate või teiste veetaimede vahel veepinnale tõusmas tihedaid väikesi õhumullikesi, siis ongi linaski asukoht avastatud. Et linask on paikne kala, siis ei tarvitse karta, et ta sealt mujale siirduks. Nüüd tuleb koht sisse sööta, milleks kasutatakse vihmaussi tükikesi.

Peibutussöödaks õngitsemise ajal võib kasutada samuti ussijuppe, ka kohupiima; asetatud marlikotikeses veekogu põhja, imbub kohupiim marlist läbi ja meelitab kalu kohale või hoiab neid seal paigal. Pärast paaripäevast sissesöötmist võib alustada õngitsemist. Õngitseja, asugu ta paadis või kaldal, ärgu tekitagu müra. Õngesööt tuleb lasta põhja langeda. Kui linask sööda suhu võtab, tõstab ta selle koos haavlitega ülespoole ja ujuk langeb küljeli.

Linask ei haara sööta vilkalt ja aplalt, vaid nämmutab ussi otsapidi suus pikemat aega, vahetevahel seda suust välja lastes ja uuesti haarates. Veepinnal registreerib ujuk kõik kala liigutused, langedes kord horisontaal-, kord vertikaalseisu. Mõnikord kestab see minuteid. Kui linask on sööda täielikult suhu haaranud, hakkab ujuk ühes suunas liikuma ja tõmmatakse vee alla. Siis on käes moment haakimislöögiks. Seejärel algab kala väsitamine, milleks on vaja tamiili rulli abil pingul hoida. Alles lõplikult väsitatud kala tuleb tõmmata kahva ulatusse ja sellega välja võtta. Öngesöödaks peamiselt ussijupid.

Alammõõt ja ööpäevane väljapüük normeeritud.

Süüakse praetult, marineeritult ja ka suitsutatult.

Lutsu keha on piklik, eesmine osa ümarik, sabapoolne külgedelt kiiluna lamenev. Pea lame, lõuaaluse poisega (joonis 96). Keha on kaetud peenikeste soomuste ja paksu limakihiga. Sālguga seljauim ja pärakuuim pikad, kuni ümmarguse sabauimeni ulatuvad. Tumepruun, üksikute heledamate laikudega, kõht valkjas. Lutsu pikkus võib olla kuni 1 m, kaal ca 16 kg. Tavaliselt saadakse kuni 60 cm pikkusi ja kuni 3 kg raskusi lutse. Elutseb selgeveelistes jõgedes, järvedes ja riimvetes.

97. Lõhe. *a* — niisakala; *b* — marjakala.

Röövkala. Söök ahnelt põhjaloomakesi, vähke, konni, kalu ja ohtralt kalakudu.

Koeb detsembris-jaanuaris. Kudemisperioodil toitub.

Püütakse põhja- ja ujukiõngega, talvel turguga. Söödaks kala, kalalihatükike, linnusooled, ööuss või ussipundar. Peibutussööta ei kasutata. Eriti hea on lutsu võtt tuisusel ja tormisel ööajal. Üksikutes veekogudes on alammõõt normeeritud.

Süüakse süldina, hautatult või praetult.

Lõhe. Piklik, külgedelt lamendunud keha, sabauime lähedal kõikidele lõhelistele omane rasvauim. Sabauim lõpeb keha suunas lame-kaarjalt. Isasele on iseloomulik alumise lõua konksutaoliselt ülespoole kõverdumine kudemiseelsetel perioodil ning lõpusekaartele ja külgedele punaste ja oranžide täppide ilmumine. Selg sinkjashall, küljed pisut heledamad, kõht valkjast. Küljejoonest selja poole asetsevad hõredalt mustad täpid (joonis 97). Liha on roosa. Lõhe kasvab kuni 1,5 m pikkuseks ja kuni 35 kg raskuseks.

Röövkala. Noorena toitub põhjaloomakestest, hiljem kaladest.

Elutseb meres; koeb oktoobris-novembris puhtaveeliste karestikuliste jõgede madalates lõikudes, kus põhi on kaetud kruusa või jämeda liivaga. Maimud kooruvad alles kevadel ja jäävad jõkke 1—3 aastaks, seejärel aga siirduvad merre. Kudemisperioodil ei toitutu.

Püütakse spinningu ja ujukiõngega. Söödaks on eluskala ja öouss. Peibutussööta ei kasutata. Alammõõt normeeritud. Püük lubatud ainult Pirita jões (erilubade alusel) ja meres, kus on ka keelualasid.

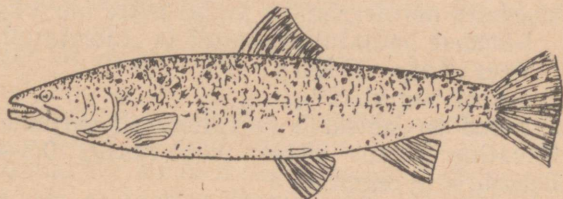
Lõhe on soolatult tõeline delikatess, eriti pärast soolamist suitsutatuna (külmsuits). Peast, sabaosast, selgroost, uimedest ja fileerimisel äralõigatud kõhuäärtest keedetakse kalasuppi või sülti.

Meriforell ehk **iherus**. Kuju ja värvuse poolest väga sarnane lõhega ja välise vaatluse põhjal sellest sageli raskesti eristatav (joonis 98). Üldreeglina võetakse täiskasvanud isendite eristamise aluseks sabauime lõpujoon ja küljetäppide asetus. Meriforelli sabauim lõpeb sirgjooneliselt või veidi väljapoole kumerdunult. Tumedad täpid asetsevad külgedel terves ulatuses, lõhel aga on neid ainult ülalpool küljejoont. Kasvab kuni 1 m pikkuseks ja kaalub kuni 6 kg. Tavaliselt saadakse püügil kuni 3,5 kg kaaluvaid isendeid. Liha on roosa. Elutseb meres, peamiselt rannaäärsetel aladel.

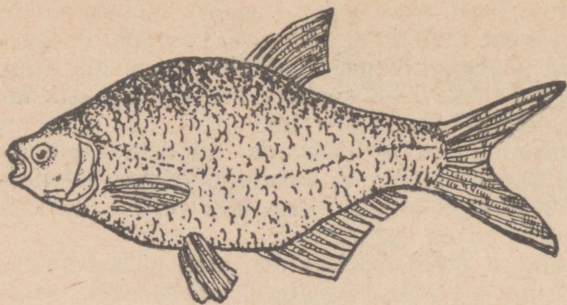
Rööv kala. Toitub maimudest ja kaladest. Vastandina lõhele toitub ka kudemisrände ajal jõgedes.

Koeb puhtaveelistes karestikulistes jõgedes ja ojades oktoobris-novembris. Maimud jäävad jõkke vähemalt üheks aastaks ja laskuvad siis merre. Sageli tuleb jõgedesse juba suve lõpul.

Püütakse spinninguga, ujuki- ja põhjaõngega. Söödaks peamiselt öouss või ussipundar. Peibutussööta ei kasutata. Alammõõt normeeritud. Püük lubatud ainult Pirita jões

98. Meriforell,

99. Nurg.

(erilubade alusel) ja meres, kus on ka keelualasid. Ööpäevane väljapüük mitte üle 5 kg.

Soolatult tõeline delikatess, eriti pärast soolamist suitsutatult (külmsuits). Peast, sabaosast, selgroost, uimedest ja fileerimisel äralõigatud kõhuäärtest keedetakse kalasuppi või sülti.

Merisiig vt. Siig.

Nahkkarp vt. Karp.

Nürg ehk **rõks**. Väga sarnane noorte latikatega. Püügil peab oskama neid täpselt eristada, et mitte püügieeskirju rikkuda, sest latika alammõõt on normeeritud. Lihtsaim eristamisviis on paarisuimede värvuse kontrollimine. Nurul on need uimed punakad, oranžid või kollakad, latical sinakashallid. (Joonis 99.) Pikkus kuni 30 cm, kaal kuni 0,5 kg. Elutseb järvedes, jõgedes ja riimvetes.

Lepiskala. Sööb tummisääse ja teiste putukate vastseid, pisivähikesi, labatigusid, ka õhupütukaid ja taimset toitu.

Koeb mais-juunis. Kudemisperioodil toitub.

Püütakse ujuki- ja põhjaõngega ning paadist kirptirguga, talvel söödastatud kirptirguga. Söödaks kasutatakse sõnnikuussi, puruvana, leiva-, saia- ja tainakuulikest. Peibutussööta ei kasutata. Alammõõt ja ööpäevane väljapüük sisevetes normeerimata, mujal mitte üle 5 kg ööpäevas.

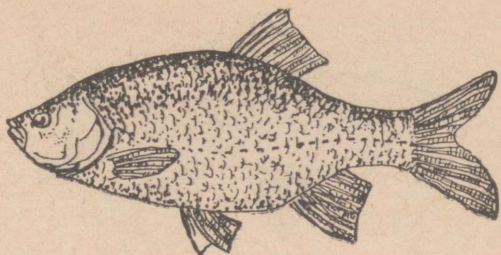
Süüakse hautatult, praetult ja suitsutatult.

Pegelkarp vt. Karp.

Peipsi siig vt. Siig.

Peled on lepiskala ja välimuselt sarnane peipsi siiaga. Tavaline pikkus 30—40 cm, raskus 0,5—1,0 kg. Koeb oktoobris-novembris.

Peled toodi Eesti NSV-sse alles mõni aasta tagasi. Neid

100. Roosärg.

on lastud Kuremaa, Kaiavere, Tündre ja Hino järve. Ulatuslikud katsepüügid on veel tegemata ja seetõttu on vara konkreetselt öelda, millised on väljavaated peledi edasiarendamiseks meie veekogudes. Seniste tähelepanekute põhjal võib siiski eeldada, et peled aklimatiseerub. Amatöörkalapüük on ülalmainitud järvedes keelatud, seepärast puuduvad kogemused peledi püügiks.

Peled on rasvane (kuni 13% rasva) kala. Süüakse sootult, eriti maitsev on ta suitsutatult.

Roosärg. Suhteliselt kõrge kehaga ja lamenenud külgedega. Selg mustjasroheline, küljed kuld kollased, kõht valkjas. Uimed karmiinpunased, välja arvatud rinnauimed, mis on hallikad ning punaste otstega. Keha pikkus 20—25 cm, kaal kuni 0,5 kg (joonis 100). Elutseb järvedes, jõgedes ja riimvetes rikkaliku taimestikuga lõikudes.

Lepiskala. Sööb peamiselt taimset toitu, aga ka põhjaloomakesi.

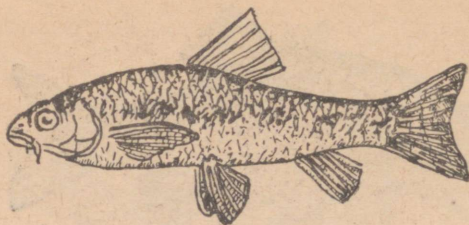
Koeb mais-juunis. Kudemisperioodil toitub.

Püütakse ujuki- ja lendõngega, talvel kirptirguga. Söödaks sõnnikuuss, puruvana, leivakuulike, tehispotukas, kärbes, rohutirts. Püügikoha sissesöötmine ja peibutus-sööda kasutamine soovitav. Alammõõt ja ööpäevane väljapüük sisevetes normeerimata, mujal mitte üle 5 kg ööpäevas.

Süüakse hautatult või praetult.

Rõks vt. Nurg.

Rünt on rohekaspruuni seljaga, sinakate külgedega, rulja kehaga 10—15 cm pikkune lepiskala. Ründile on iseloomulikud mustjad või sinakad täpid pealpool küljejoont ja poise kummaski suunurgas (joonis 101). Esineb kiire

101. Rünt.

vooluga jõgedes ja ojades, läbivooluga järvedes ja riimvetes; asub veekogu põhjas. Toitub põhjaloomakestest ja sööb ka kalakudu.

Koeb mais-juunis. Kudemisperioodil toitub.

Püütakse ujukiõngega. Söödaks leiva- või saiakuulike, ussijupp, puruvana, lihakärbse vastne. Peibutussoot soovitatakse. Alammõõt normeerimata.

Rünti kui väikest kala kasutavad kalasportlased peamiselt röövkalade püügil söödana.

Siig. Esineb kaks liiki: peipsi siig ja merisiig. Merisiig on hallikasroheline seljaga, hõbedaste külgede ja valkja kõhuga. Peipsi siig erineb merisiigist pisut kõrgema kere poolest, ka selja värvus on veidi tumedam — mustjashall. Mõlema liigi isenditel on rasvauim. Pikkus 40—60 cm, kaal kuni 3,5 kg. Tavaliselt saadakse püügil isendeid kaaluga 0,5—1,2 kg.

Merisiig tuleb rannavettesse vaid kudemisajaks, muul ajal paikneb sügavamas meres. Peipsi siig elutseb Peipsi järves. On katsetatud asustada teisi järvi peipsi siigiga, kuid seni tulemusteta. Peipsi siig koeb novembris, merisiig oktoobrist detsembrini.

Peipsi siiga püük on amatöörkalastajaile aasta ringi keelatud. Merisiiga püüavad üksikud kalastajad kudemiseelsel perioodil rannavetes põhjaõngega.

Peipsi siig ja merisiig on väga maitsvad kalad. Süüakse soolatult ja suitsutatult.

Säga on laia lameda peaga. Ülalõual kaks pikka, alalõual neli lühikest poiset. Keha eesmine osa ümarik, sabapoolne külgmiselt kiiluna lamenev. Seljauim väike, pärakuuim väga pikk, ulatudes kuni sabauimeni, mille tagaserv on ümardunud. Soomusteta keha on kaetud paksu limakihiga (joonis 102). Säga värvusele avaldavad mõju vee-

102. Säga.

kogu ja vanus. Sagedamini on ta selg must, küljed mustjasrohelistes, kõht kollakas. Kirjanduse andmeil võivad säga kaaluda isegi 300 kg. Harilikuks raskuseks tuleb pidada 30—40 kg. Esineb meil väga vähesel arvul ainult Emajões ja Narva jões sügavais võrendikes. Talve veedab tardumuses.

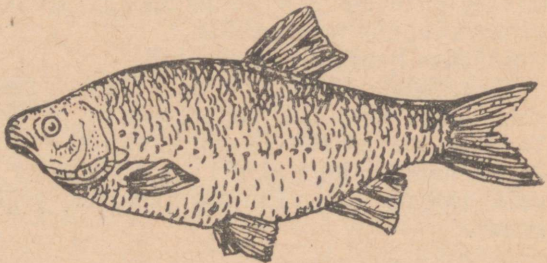
Röövkala. Toitub ahnelt kaladest, veelindudest, konnadest ja väiksematest imetajatest.

Koeb mais-juunis. Kudemisperioodil ja talvel ei toitu.

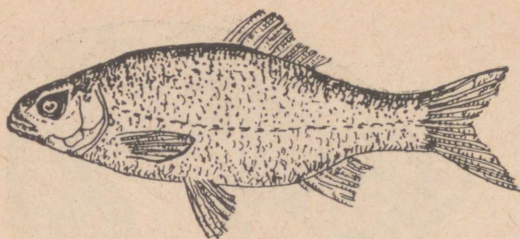
Püütakse ujuki- ja põhjaõngega ning ketasunnaga. Söödaks kasutatakse kala, konna, lihatükki või tuel kõrvetatud (küpsetatud) väiksemat lindu (varblast). Peibutus-sööta ei kasutata. Peipsi ja Pihkva järve basseini kuuluvates veekogudes on sägapüük aasta ringi keelatud.

Süüakse peamiselt keedetult.

Säinas on mustjashalli seljaga, sinakasvalgete külgedega ja valkja kõhuga. Selja- ja sabauim hallid, teised uimed punakad. Tavaliselt pikkus kuni 40 cm ja kaal 3 kg. Elutseb jõgedes, järvedes ja riimvetes. Toitub planktonist ja põhjaloomakestest, ka putukatõukudest, limustest ja õhuputukatest. Noorelt lepiskala, täiskasvanult muutub röövkalaks. (Joonis 103.)

103. Säinas.

104. Särg.

Koeb aprillis, vahel mai algul. Kudemisperioodil ei toitu.

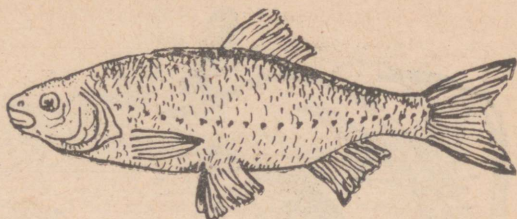
Säina kevadine püük algab pärast kudemist. Neis paigus aga, kus meres elutsev säinas tuleb massiliselt jõkke kudema, on tema püük eriti edukas kudemisrände ajal. Heade tulemuste saavutamiseks on vajalik õngitsemiskohtade sissesöötmine (välja arvatud kudemisrändeaegsed püügikohad). Sissesöötmiseks võib kasutada tükkideks lõigatud vihmausse, kliisid, hautatud viljateri ja herneid. Õngitsemise ajal sobib peibutuseks sama sööt, millega õngitsetakse. Ujukiõngega püüdes on püügirakend sama mis latikapüügil. Sööta aga ei lasta põhja, vaid ainult põhja lähedale. Mõnes veekogus (voolust ja põhjast tingituna) on otstarbekam püüda põhjaõngega ja kasutada libisevat tina.

Säinas haarab sööta aplalt, seepärast tuleb võtu korral viibimatult haakida. Mõlemal püügiviisil kasutatakse söödana vihmaussi, keedetud herneid, leiva- või tainakuulikesi.

Kui merel spinninguga püüdes kasutada väikest pöörlevat lanti, siis võib saagiks langeda säinas. Siseveekogudes spinninguga säinapüüki meil ei harrastata, küll aga püüavad üksikud kalastajad säinast lendõngega. Selleks sobib südasuvi, mil säinad veepinnalt putukaid noolivad. Talvisel püügil kasutatakse kirptirku, mille konks söödatakse puruvana või sõnnikuussiga. Alammõõt ja ööpäevane väljapüük normeeritud.

Süüakse hautatult ja praetult.

Särg. Selg mustjasroheline, küljed ja kõht hõbedakarva, rinnauimed kollakad, kõhuuimed ja pärakuuim punakad. Tavaline pikkus 15—25 cm, kaal 100—150 g, kuid esineb ka isendeid kaaluga kuni 1 kg. Meie vetes üks levinumaid kalu (joonis 104). Elutseb järvedes, jõgedes, ojades ja meres.

105. Teib.

Lepiskala. Toitub algul planktonist, hiljem põhjaloomakestest, ei põlga ajuti ka taimset toitu.

Koeb aprillis-mais. Meresärjed siirduvad jõgedesse kudema. Et särg kudemisperioodil toitub, siis ei saa ükski õngemees sel perioodil saagi üle nuriseda.

Püütakse ujuki- ja põhjaõngega, talvel kirptirguga. Söödaks kasutatakse ussijuppi, puruvana, taina- või leiva-kuulikest ja mitmesuguseid putukaid. Kirptirgu konksule kinnitatakse puruvana, ussijupp või tummisääse vastne. Õngitsedes on soovitatav peibutada leivapuruga või kohupiimaga. Alammõõt ja ööpäevane väljapüük sisevetes normeerimata, mujal 5 kg ööpäevas.

Süüakse hautatult, praetult ja vinnutatult.

Teib ehk **häslik** on pikliku kehaga, tumehalli seljaga, hallikassiniste külgedega, valkja kõhuga. Selja- ja saba-uim tumehallid, teised uimed kollakad. Kasvab kuni 25 cm pikkuseks ja kaalub kuni 0,5 kg. Harilik kaal 100—150 g. (Joonis 105.) Elutseb suuremates jõgedes, järvedes ja riimvetes.

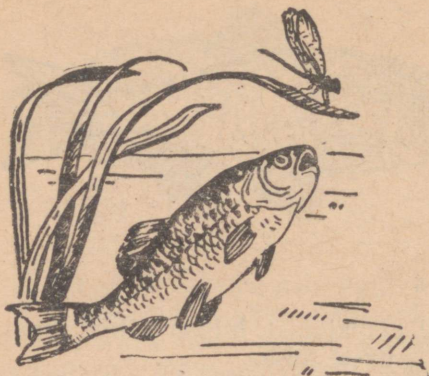
Lepiskala. Toitub põhjaloomakestest.

Koeb aprillis. Kudemisperioodil toitub. Meres elutsev teib koeb jõgedes ja ojaes, kust püük on sel perioodil eriti edukas. Kudenud teib laskub merre tagasi.

Püütakse ujuki- ja põhjaõngega. Söödaks sõnnikuuss, kooreürask, puruvana, leiva- või tainakuulike. Peibutus-sööta ei kasutata. Alammõõt ja ööpäevane väljapüük sisevetes normeerimata, mujal mitte üle 5 kg ööpäevas.

Süüakse praetult, marineeritult ja soolatult.

Turb. Keha ruljas, piklik, kaetud suurte soomustega. Selg mustjasroheline, küljed hõbeda- või kullakarva. Selja- ja sabauim mustjassinakad, teised uimed oranžid. (Joonis 106.) Kasvab kuni 80 cm pikkuseks ja 8 kg raskuseks.

106. Turb.

Püügil saadakse tavaliselt 0,5—1,5 kg raskusi isendeid. Esineb peamiselt selge- ning jahedaveelistes jõgedes.

Lepiskala, kuid täiskasvanud isendid on ühtaegu ka röövkalad. Turb on kõigesööja. Noorena toitub planktonist, siis põhjaloomakestest ja õhuputukatest, sööb teisi kalu ja kalakudu, ka konni ja hiiri. Toiduvalik oleneb ka asukohast ja aastaajast.

Koeb mais. Kudemisperioodil peaaegu ei toitu.

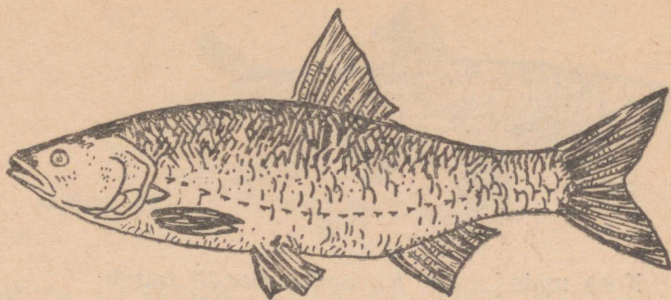
Püütakse ujuki-, põhja- ja lendõngega, ka spinninguga. Söödaks kasutatakse juustu, leiba, kartulit, mitmesuguseid usse, rohutirtsu, parmu ja tehisputukat. Põhjast õngitsetes on soovitatav püügikoht sisse sööta ja kasutada peibutussööta.

Turb on väga ettevaatlik kala, seepärast tuleb püügil tingimata varjule hoiduda. Kevadel ja varasuvel viibivad turvad väikeste parvedena sügavamates kohtades ja neid tuleb püüda põhjast või põhja lähedalt. Ülalloetletud söötadest eelistab juustu. Sööda haaramisel on niivõrd ettevaatlik, et võtab enne peibutussööda tükikesed ning alles viimasena sama söödaga hoolikalt kaetud õngekonksu, olgugi et lipsu läbimõõt on ainult 0,2 mm.

Südasuvel ujuvad turvad parvedena madalamas vees ja otsivad toiduks veepinnalt putukaid. Siis on aeg nende püüdmiseks lendõngega.

Alammõõt ja ööpäevane väljapüük normeerimata.

Süüakse hautatult ja praetult. Pakub püügil suurt nautingut, söömisel aga mitte, sest turva liha on luine, vanematel kaladel ka puine ja maitsetu.

107. Tõugjas.

Tõugjas. Keha piklik, külgedelt lamenenud. Iseloomulik on kõrge, poolviltuse ülaservaga seljauim (joonis 107). Keha värvusele avaldab mõju veekogu, siiski on sagedamini selg sinakashall, küljed sinakasvalkjad, kõht valkjas.

Kasvab 60—80 cm pikkuseks ja 2—4 kg raskuseks, kuid on ka isendeid kaaluga kuni 12 kg. Meil esineb vähesel arvul Narva jões ja Väike-Emajões.

Röövkalu. Toitub algul pisiloomakestest, siis aga kaladest; peamiseks toiduks on viidikad.

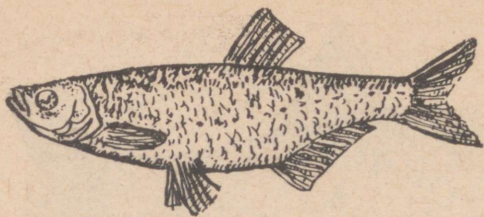
Koeb mais-juunis. Kudemisperioodil ei toitu.

Püütakse spinninguga, ujuki-, põhja- ja lendõngega. Söötadeks kasutatakse viidikat, vihmaussi, rohutirtsu. Kõige parem on püüda spinninguga, kasutades ära tõugja iseloomulikku saagijahtimisviisi. Kui viidikad asuvad pinna vees, siis söötab tõugjas parve keskele, uimastab viidikad tugeva sabalöögiga ja haarab saagi. Kui see koht on kalastajale spinninguheite ulatuses, siis tuleb lant viivitatult sinna lennutada. Langeb lant meetrise täpsusega, on saak kindlustatud. Peibutussööta ei kasutata. Alam-mõõt normeeritud, ööpäevane väljapüük normeerimata. Kehtib püügikeelu periood.

Süüakse hautatult ja praetult.

Viidikas on sinakasroheline seljaga, hõbejasvalgete külgede ja kõhuga 12—15 cm pikkune lepiskala. Esineb jõgedes, järvedes ja riimvetes (joonis 108).

Toitub peamiselt planktonist, kuid sööb ka ussikesi, õhuputukaid ja mitmesuguseid pisiloomakesi, mõnikord ka kalaküdu.

108. Viidikas.

Koeb mais-juunis. Kudemisperioodil toitub.

Püütakse ujuki- ja lendõngega. Söödaks leiva- või saia-kuulike, ussijupp, puruvana, lihakärbse vastne, elus- või tehispotukas. Peibutussööt soovitatav. Alammõõt normeerimata.

Viidikat kui väikest kala kasutavad kalasportlased peamiselt röövkalade püügil söödana. Tegelikult on viidikas üks rasvasemaid kalu (12% rasva) ja seetõttu väga maitsev.

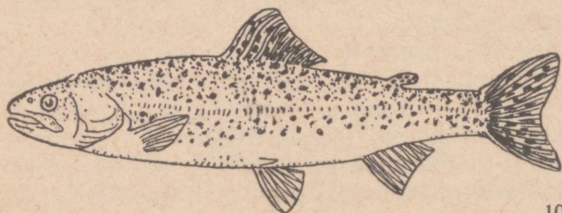
Süüakse suitsutatult või kalasupiks keedetuna.

Vikerforell ehk **vikerhõrnas**. Selg sinakashall, külgedel vikerkaarevärvides pikivööt. Keha üleni ebakorrapäraselt kaetud tumedate täppidega (joonis 109). Tavaliselt kaalub kuni 1,5 kg. Meil esineb väga harva. Juhuslikult võib tabada selgeveelistes kärestikulistes jõgedes, kuhu on satunud tiigimajanditest.

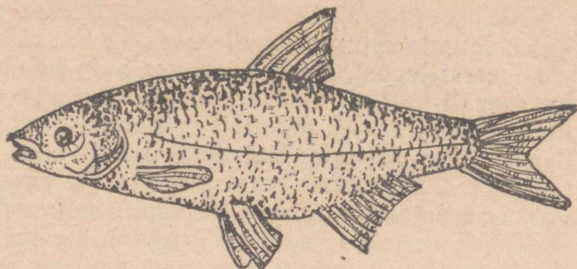
Röövkala. Esialgseks toiduks on põhjaloomakesed, hiljem ka noorkalad, lemmiktoiduks aga õhupotukad.

Kudemisaeg jaanuarist maini. Kudemisperioodil toitub.

Püütakse lend- ja ujukiõngega, ka spinninguga. Söötdena kasutatakse elus- või tehispotukat ja vihmaussi. Peibutussööta ei kasutata. Alammõõt ja ööpäevane väljapüük normeerimata, kuid kalasportlase eetika ei luba püüda isendeid pikkusega alla 30 cm.

109. Vikerforell.

110. Vimb.

Vimb on sinakashalli seljaga, hõbejasvalgete külgede ja kõhuga (joonis 110). Kudemisajaks värvus tumeneb, selg ja küljed muutuvad mustjaks, kõht punakatooniliseks. Kasvab 20—40 cm pikkuseks ja 0,4—1,0 kg raskuseks. Elutseb riimvetes, kust tuleb kevaditi jõgedesse kudema. Merre laskub hiljemalt sügisel.

Lepiskala. Toitub põhjaloomakestest, eriti limustest ja tühmisäase vastsetest.

Koeb portsjonite kaupa mais-juunis. Kudemisperioodil ei toitu, küll aga vahetult kudemise eel ja pärast kudemist.

Püütakse ujuki- ja põhjaõngega. Söödana kasutatakse kooreüraskit ja öoussi. Peibutussööta ei kasutata.

Jõgedesse tulevad vimmad varakult enne kudemist. Peatuvad parvedena liivase ja kruusase põhjaga sügavamates kohtades. Kui üheaegselt püüda ujuki- ja põhjaõngega, siis võib veenduda, et ca 40% saagist saadakse ujukiõngega ja ca 60% põhjaõngega. Pärast kudemist püütakse peamiselt ujukiõngega kärestikuliste alade vahel vaiksema vooluga kohtades. Alammõõt normeeritud. Uksikutes vee-ogudes kehtivad keeluajad. Ööpäevane väljapüük sisevetes normeerimata, mujal 5 kg.

Süüakse soolatult, suitsutatult, praetult ja hautatult.

Ärn vt. Harjus.

MÕNED KALATOIDUD VÄLITINGIMUSTES

Üldiselt valitseb põhimõte, et püütud ja puhtalt säilitatud kala enam vette ei panda, sest kala mahlad, seega kõige aromaatssem osa saagist, lahustuvad vees väga kergesti ja jäävadki sinna. Sumbas surnud ja seal ligunenud kala ei kõlba enam toiduks.

Pikemal kalastusretkel olgu kaasas pada uhhaa keetmiseks ja suitsutamiseks.

Kala (isegi väikese hulga) suitsutamine on imelihtne. Tuleb lõigata õhukesti lepalaastukesti, ükskõik kas kuivast või toorest lepast. Need pannakse ahju põhjale, nii et see on vaevalt kaetud. Lisaks puistatakse sinna veel pool teelusikat suhkrut või näputäis nõgeselehti, et kalad omandaksid ilusa värvuse. Kalad rapitakse, kuid jäetakse soomustega, nõristatakse seest kuivaks ja riputatakse sisse paras annus soola. Kalad või suure kala tükid pannakse restile ja suletakse kaas. Ahi asetatakse väikesele tulele või sütele ja 10—20 minuti pärast on maitsev suitsukala valmis. Pärast kasutamist tuleb ahi hoolikalt puhtaks pesta ja kuivatada, siis võib sinna jälle muud varustust pakkida.

Uhhaa valmistamine on veel lihtsam. Vaja on vaid kala, soola, sibulat, loorberilehti, piprateri, pada, tuld ja tugi-puid. Kõige parema uhhaa saab kiisast, ahvenast, kohast, latika peadest, lutsust, haugist, linaskist, kogrest, karbist ning muidugi forellist ja teistest lõhelistest. Särg, turb, säinas, roosärg, nurg jt. sellised kalad uhhaaks hästi ei sobi. Uhhaa särjest saab lausa mõru.

Kui kiisad on täiesti puhtalt püütud ja säilitatud, pannakse nad pärast kergelt loputust patta naturaalselt, s. o. ilma puhastamata, koos limaga. Kui kiisad on ussiga püütud, siis tuleb kontrollida, kas mõnel isendil ussijupp ei ole alles suus. Ahvenatel ja teistel kaladel kõrvaldatakse sisikond ja lõpused.

Kalad pannakse koos sibula ja pipraga külma vette ning siis tulele. Uhhaad ei segata. Loorberilehed pannakse leemesse üsna keetmise lõpul, muidu aroom lahtub. Kui sibulale osa koort peale jätta, saab uhhaa ilusama värvusega. Sool lisatakse natuke aega enne söömist, kui aga peale leeme ka kala ära süüa kavatsetakse, siis tuleb sool lisada pärast keemahakkamist. Et vältida paelussiga nakatumist, on soovitatav keeta kauem — seni kui kala pea keha küljest kergesti lahti murdub. Kui kala on vähe, võib uhhaale võid või koort lisada. Mingit kindlat normi vee ja kalade vahekorra suhtes ei ole. Mida rohkem kala, seda «vägevam» leem.

Ulekeemise takistamiseks pandagu keedunõu kõrvale varuks külma vett, millega järsku tõusvat leent ja isegi liigset tuld saab taltsutada. Üle paja ääre keeb välja just uhhaa kõige toitvam ja rasvasem osa.

Kui aga uhhaa keetmine ja kalade suitsutamine ei ole otstarbekas, võib kala säilitada ka soolatult. Suuremaid

kalu soolatakse ja säilitatakse üksikult. Sel juhul soomust maha ei kaabita, vaid kala soolatakse pärast sisikonna kõrvaldamist peamiselt seestpoolt, pidades silmas, et soolatud kala hakkab tublisti mahlasid eritama. Kala võib eraldi pakkida kas või ajalehesse, pannes soola kalale alla ja peale. Tavaliselt osutub selline kala ülesoolatuks ja teda peab kodus pesema või koguni leotama. Soolveega niisutatud lapi sees kerge tuule käes ning vilus võib kala värskena säilida paar päeva, kui lappi ei lasta ära kuivada.

Kalade vinnutamine (kuivatamine) võtab mitu päeva aega. Eelnevalt on vaja lasta kalal kuiva soola sees või tugevas soolvees vähemalt kuus tundi seista. Kärbestest eest kaitseb vinnutatavat kala kõige paremini küllastunud soolalahuses immutatud marli. Vinnutada on soovitatav tuule käes ja vilus. Olenevalt õhu niiskusest vältab vinnutamine kuni nädala. Suurem kala tuleb paksema koha pealt lõhki lõigata. Enne toiduks tarvitamist tuleb suurem vinnutatud kala üles leotada, väiksem sobib süte peal kõrvetatuna niisamagi süüa.

Kõige lihtsam on kala küpsetada lõkke sütes ja tuhas. Suuremal kalal eemaldatakse sisikond, riputatakse kala sisse soola ja pakitakse ta märga paberisse, kuhu samuti pisut soola puistatakse. Paber, kas või ajaleht, tuleb panna 4—6-kordselt ümber kala kere, saba ja pea; ükski osa ei tohi välja jääda, sest see kõrbeeb ära. Siis asetatakse paberisse pakitud kala kuuma tuha ja süte kuhilasse. Olenevalt kala suurusest saab ta küpseks paarikümne minuti kuni poole tunniga ning on väga maitsev.

Jõeforelli võib aga sealsamas jõekaldal pärast sisikonna kõrvaldamist kaasasolevasse purki pressida. Purgi põhja tuleb panna tublisti soola, võimaluse korral ka mõni loorberileht ja õige natuke muskaatpähkli kaabet. Ulesooldumist jõeforelli ega lõhe puhul ei esine. Isegi kõige nõrgema vajutise all eritab jõeforell rohkesti mahla, seda ei või aga purgist ära valada, sest selle sees säilib ta kõige paremini.

Nagu igal soolakalal, võetakse ka jõeforellil nahk maha otse söömise ajal. Juba teisel-kolmandal päeval on selline konserv söödav ja maitseb paremini kui mistahes teine toit forellist. Sama kehtib ka harjuse kohta.

OHTUDE VÄLTIMINE KALASTAMISEL JA ESMAABI¹

Kalastamine on sageli seotud mitmesuguste ohtudega, mis kalastaja teadmatuse, ettevaatamatuse või hoolimatuse tõttu võivad lõppeda traagiliselt. Seepärast tuleb juba püügiretkele valmistudes mõndagi ette näha.

Kalastaja seljakotis leidugu kõik aastaajale ja kavatsetud püügiviisile vajalik, kuid mitte midagi liigset. Kodunt väljudes peetagu silmas, kas minnakse spinningu-püügile mööda raskesti käidavat jõekallast, õngitsema sissesöödetud kohale, paadiga lahtisele veele või talipüügile paukuva pakasega.

Rõivastus olgu vastav ilmastikule ja aastaajale: küllalt kerge ja parajalt soe. Kui vähegi võimalik, tuleb kummijalatsid vältida, sest need kahjustavad jalgu. Talvisel kalastamisel on vajalikud soojad tuulekindlad rõivad ning jalatsid, soovitatavalt vildid. Kui kasutatakse kummisaapaid, siis olgu nad 3 numbri võrra suuremad tavalisest jalatsinumbrist ja varustatud vildist sisetallaga. Väga hea on niiskuse imendajana ning soojusisolatsioonina ka kuiv ajalehepaber mitmekordselt kummiku põhjas. Kui kanda villaseid sokke, sobivad kummikud ka talvel, kui pakane pole äge, eriti aga jaheda kevadise ja sügisese ilmaga. Muidugi tuleb hoolitseda, et vilttallad ja sokid oleksid kuivad, paberit aga iga päev vahetada.

Külmal aastaajal tuleb jalgu enne retkele asumist

¹ Et ohtude vältimisest kalastamisel on vähe kõneldud ja kirjutatud, siis on materjal selle teema kohta väga napp. Seepärast on käesolevas artiklis ohtralt kasutatud venekeelses kirjanduses, peamiselt M. Matvejevi teoses «Практика спортивного рыболовства» leiduvat materjali. — *Autor.*

jaheda veega pesta, siis ei hakka jalad nii ruttu külmetama.

Silmade kaitseks kasutage päikesepriile.

Kooskõlas püügiaja kestuse ja aastaajaga tuleb kaasa võtta sobiv toidupakk. Enne püügiretkele minekut mitte süüa janu tekitavat toitu.

Külmal ajal hoida kaasavõetud toitu (võileibu ja jooki) pöues. Sellega väldime nende külmumise. Eriti pakastel päevadel tuleb hoiduda termosega kaasavõetud tulise tee või kohvi joomisest külma käes. Tuline vedelik mõjub lammutavalt hambavaabale ja põhjustab kurgu haigestumist.

Alkoholi tarvitamine kalastamise ajal on lubamatu. Joovastavate jookide mõjul nõrgeneb kontroll tegutsemise üle ning väheneb ettevaatlikkus.

PÜÜGIKOHALE MINEK

Mitmekesi kalale minnes (eriti videvikus) tuleb käia üksiksteise taga, hanereas, kaotamata eelkäijat silmist ja hoides parajat distantsi, et mitte eelkäija ritvade otsa põrgata.

Öösel liikudes tuleb taskulambiga enda ees teed valgustada, käia ruttamata, väikeste sammudega. Kaasas olgu pikk kepp või ritv kahtlaste ja soostunud kohtade järelekatsumiseks enne nende läbimist.

Väheldaste soostunud alade läbimisel võib oksi jalgade alla heita või panna ristamisi mõned jämedamad kepik (teibad).

Rabas liikudes kontrollige teed ridvaga. Vältige kohti, mis asetsevad madalamal ja on kaetud helel mahlaka rohusega: harilikult on nendes kohtades laukad, mida katab ujuv rohi.

Kui vajute laukasse, säilitage rahu ning ärge rabelge, vaid toetudes põiki soopinnale asetatud ridvale, upitage end järk-järgult üles ja püüdke võtta horisontaalne asend; seejärel ajage käed-jalad laiali ja roomake ohtlikust kohast pikkamisi eemale.

Roigaspurret mööda kraavi või oja ületamisel tuleb kasutada toetusritva.

Tundmata jõest koolme kaudu läbi minnes tuleb olla iseäranis ettevaatlik, et mitte jalgu teravate esemete vastu vigastada, mitte libastuda, mitte sattuda auku või hauakohta. Tuleb varuda kepp või ritv ja jõepõhja ülemineku-

teel hoolikalt kontrollida. Läbige jõgi laiemas kohas, kus ta moodustab leetseljaku ja saari ning väikesi harusid ja nõvasid.

Soo- ja umbjärvedele tuleb läheneda ettevaatlikult, sest sambla ja rohujuurtega läbikasvanud vetruva kamara kandejõud on petlik. Sageli asub kamara all salalik mülgas.

KÄITUMINE PÜÜGIKOHAL (KALDAL)

Valitud püügikohale jõudes tuleb sellega tähelepanelikult tutvuda. Järsule kaldale lähenedes hoiduge selle serva ootamatu varisemise eest. Eriti ohtlikud on savised ja taimestikuta kaldad.

Ohutuks tuleb pidada veepinnast pisut kõrgemal asuvaid kaldaalasid, mis on kaetud tiheda rohuga ja kus veepiiril kasvab üksikuid põõsakesi.

Asunud kalastama jõe kaldal või kaldaehitustel, nagu kail, kaitsetammil, paisul jne., paigutage püügiriistad ja kaasasolev varustus nõnda, et nad püüki ei segaks, kuid kogu aeg käepärast oleksid.

Enne spinningu heitmist tehke kindlaks, et teie taga või kõrval kedagi ohtlikus läheduses ei oleks.

Vette, põõsasse või puu otsa kinnijäänud lanti lahti rebides hoiduge, et see järsu vabanemise puhul teile näkku ei lööks.

Kummiülkonnas või kummipükstes kalastades rippugu vööl alati lahtine nuga, et vette kukkumise korral õhu väljalaskmiseks püksisäärde auk torgata.

Kalastaja olgu ettevaatlik suplemisega, eriti kui tal turi higist leemendab. Järsu temperatuurivahetuse tõttu võib kramp tekkida. Üksi tundmata veekogu ääres viibides on suplema minek täiesti lubamatu.

AERUPAADI KASUTAMINE

Enne veekogule minekut kontrollige, kas paat, aerud, tulid, veekühvel ja ankur on korras. Kõik varuesemed olgu seljakotiga ahtripingil või täavikatte all. Aerud ja varuridvad asetsegu korrapäraselt piki paadi parrast.

Ohutuse peamiseks tingimuseks paadis viibides on ettevaatlik ja rahulik käitumine. Püstiseismist paadis ei tule soovitatavaks pidada. Kui seda siiski tehakse, siis võetagu

kõige kindlam asend (nägu paadi täävi või pära suunas) ning hoitagu jalad harkis.

Uleminekul ühest paadist teise vältige järske liigutusi.

Kohtade vahetamine paadis ei ole soovitatav. Kui see siiski vajalikuks osutub, tehtagu seda ettevaatlikult, kiirustamata ja paati kallutamata.

Püügi ajal ärge tehke järske liigutusi ja ärge hüpake ühelt kohalt teisele. Kala välja võttes ärge kallutage end üle paadi parda.

Ankur laske vette ainult paadi pärast või ninast. Küljelt võib paati kinnitada nõõraasaga ainult teiba külge.

Ankru hiivamisel, eriti kui see on ramba taha või sügavale mudasse kinni jäänud, ärge tõuske istepingile püsti ega toetuge jalaga vastu paadi parrast, sest tugeva pingutuse tõttu võib paat vett rüübata või koguni ümber minna. Ka võib kalastaja ankru järsu vabanemise või nõõri katkemise korral tasakaalu kaotada ja üle vastasparda vette lennata.

Kiire vooluga jõgedes ärge kasutage karide piirkonnas ankru kinnitamiseks traati ega ketti, vaid ainult tugevat nõõri. Hoidke käepärast nuga, et vajaduse korral ankrunõör läbi lõigata.

Ärge hoidke paati küljega vastu tuult ja lainet.

MOOTORPAADIGA MEREL

Mootorpaadiga merele või muule veekogule minnes võtke kaasa päästevahendid, veekühvel, aerud ja tullid. Kontrollige, et mootor asetseks tingimata paadi pikitelje kohal. Ammutage välja paati kogunenud vesi ning jälgige, et seda uuesti liiga palju ei koguneks. Vesi põhjustab paadi raskuskeskme ümberasetumise, soodustades seega avarii tekkimist.

Paati ei tohi üle koormata.

Paadi ümbermineku vältimiseks pööretel vähendage kiirust.

Enne pöörde tegemist vaadake järele, kas tagant ei tule paate, millega võib kokku põrgata.

Suurtest laevadest möödumisel ei tohi vahemaa nendeni olla väiksem kui 20—30 m.

Ankrus seisvatest laevadest, parvedest ja poidest mööduge ettevaatlikult, et paadivint ei riivaks ankruketti.

Lainetuse ajal ärge lähenege merel veest paistvatele

kividele, sest nende vastu pörgates võib paat ümber minna või puruneda.

Udus ja pimedas liikuge aeglaselt, et vältida ümberminekut või mootori vigastumist kokkupõrkel teise paadiga või palgi, kännu või kivi otsa sõites.

Kui kompassi kaasas pole, saab ilmakaari kindlaks määrata kella abil. Kell asetada peopesale nii, et tunniosuti oleks suunatud päikese poole. Numbrilaua keskpunktist tõmmata mõtteline joon, mis jagab tunniosuti ja number ühe vahelise nurga pooleks. See joon näitabki suunda lõunasse.

Kui märkate äikese lähenemist, püüdke kaldale jõuda ja otsida varju madalate puude või põõsaste all. Kui aga äike tabab teid veekogul, heitke paadi põhjale, võtke vihmamantel peale ja oodake äikese möödumist.

Kui veekogul tekib lainetus, hoidke paadi nina vastu tuult. Kui lainetus on tugev, püüdke kaldale jõuda, liikudes väikese nurga all tuule suunas ja jälgides, et laine üle parda sisse ei löö.

Kaldale või kaile lähenedes vähendage paadi liikumiskiirust ja jälgige teraselt veetaluseid objekte, et mitte nende otsa sõita.

Kui paat läheb ümber sügavas kohas ja lähedal pole teisi paate, siis ärge kaotage pead, vaid haarake rahulikult paadist kinni ja juhtige ta jalgadega töötades madalale kohale.

Kummulipöördunud paadile ronida on mõttetu: selles asendis on iga paat ebapüsiv ja võib veel kord ringi pöördues teid tugevasti lüüa või enda alla matta.

Olge ettevaatlik kividel püüdes. Mereveest uhitud kivid kattuvad õhukese soolasadestusega ja muutuvad libedaks. Niisugustel kividel kukkudes võib end raskesti vigastada.

ETTEVAATUST JÄÄL!

Jää on salakaval, ta ei andesta hooletust ja lohakust ning karistab karmilt neid, kes alahindavad elementaar-seid ohutusnõudeid. Talipüügi puhul ja üldse jääl liikudes ärge unustage, et oht varitseb teid igal sammul. Võtke arvesse, et jää tugevus sõltub esiteks tema paksusest ning teiseks vee ja õhu temperatuurist.

Jää paksust saab mõõta kepiga, mille otsast on nael risti

läbi löödud, või oksliku ridvaga. Jääl liikudes kasutage jää tugevuse kontrollimiseks terava otsaga tuura.

Ärge minge jääle, kui selle paksus on alla 5 cm; jää paksusega alla 10 cm ärge kogunege kolme-neljakesi salka ja ärge püüdke kala üksteisest lähemal kui 3—5 m. Vastavalt temperatuuri tõusule väheneb jää vastupidavus.

Kui jää paksus on juba 4—5 cm, kuid tuleb kestev sula, eriti vihma või lumesajuga, peab jääleminekust loobuma seniks, kui uuesti saabub pakane.

Ärge unustage, et lume all pakseneb jää aeglasemalt kui lumeta aladel. Sinakas läbipaistev jää on vähem ohtlik kui lumeseatud läbipaistmatud kohad. Iseäranis ettevaatlik peab olema kaldaäärse taimestikuga piirkondade ja lumega kaetud ojasuudmealade suhtes. Kohtades, kus jääd katab külmunud lume urbne koorik, tuleb oletada põhjalikate olemasolu. Seal on jää väga nõrk või puudub üldse.

Esimesel jääl kalastamisel on ilmingimatuks varustuseks tugev pikk nõör, mille eesmine ja endale ümber keha seob ja mille teisest otsast umbes paarkümmend meetrit tagapool liikuv teine kalastaja kinni hoiab. Ohtliku koha ületamisel on soovitatav horisontaalselt käes hoida pikka ritva või tuura.

Kui olete juhuslikult ohtlikule õhukesele jääle sattunud ja märkate kahtlast ragisemist, pöörduge ettevaatlikult libisevate sammudega tuldud teed tagasi.

Kalapüügil noore jää ajal raiuge auke ettevaatlikult, et jää purunemisel tuura tugevast löögist mitte tasakaalu kaotada, sest teie kukkumisel võib jää puruneda. Nooresse jäässe raiuge auk vähemalt 3—4 m kaugusele teisest kalastajast.

Südatalvel, kui jää on kõige tugevam, kuid lumega kaetud, hoiduge sattumast vanadesse aukudesse ja lahvandustesse. Viimased tekivad veeluste allikate kohal.

Ärge lähenege noodaaukudele, sest sageli katab neid vaid õhuke jää ja lumi. Selliseid kohti võib märgata aukude ümber leiduvate jääkildude järgi.

Pärast tuisku on jääl ohtlik liikuda, sest tavaliselt ajab tuisk jääaugud lund täis ja need ei külmu kinni.

Väikeste jõgede, ojade ja kraavide suudmealal on jää sageli kogu talve ohtlik.

Laskudes kaldalt jääle, mis pärast vee alanemist on rippuma jäänud, vältige sügavamaid, lumega kaetud murukohti. Seal võib kergesti jalgu vigastada.

Eriti ohtlik on kevadine jää. Hoiduge eemale voolukoh-
tadest, pragudest, roostiku ja kõrkjate ning vees kasvavate
põõsastega piirkondadest, ärge astuge endiste tuuraaukude
kohale.

Hommikul pärast öökülma tundub kevadine jää tugev ja
ohutu, kuid päeval, iseäranis enne lagunemist, mureneb ta
nagu puder ega kanna kalastajat.

Kevadisele jääle minnes võetagu kaasa pikem laud või
paar pikka latti, sest muidu võib õhtul kaldale tagasitulek
võimatuks osutada.

Kalastamisel viimase jääga olgu kaasas pikk ritv või
latt; liikumisel tuleb seda horisontaalselt käes hoida. Oota-
matu vettekukkumise puhul ei lase ritv teid jää alla vajuda
ja hõlbustab väljapääsu.

Kevadisel jääll liikuge ettevaatlikult, uurige hoolikalt
jää tugevust ja mööduge kahtlastest kohtadest eemalt.
Minge jääle ja tulge sealt kaldale ühes ja samas kõige
ohutumas kohas — sissesõidetud teed mööda, väga aeglase
voolusega või hoopis vooluseta kohas, üle abaja või lahe,
mis ulatub sügavale kaldasse ja asub varjus, kus jää
vähem soojeneb ja vähem sulab.

Talipüügile on soovitatav sõita suuskadel, sest siis on
läbi jää vajumise oht väiksem. Suusad peavad olema jal-
gade külge kinnitatud nii, et neid saaks kergesti ära heita,
kui jää ootamatult murduma peaks.

Kõige viimastel päevadel enne jää lagunemist, kui kalda
äärde tekivad jäävabad veeribad, võtke kalale minnes
kaasa peenike tugev nõör, mille üks ots siduge kaldal puu
või põõsa külge. Nõör vedage laskumisrada mööda jääle.
Sellega tagate endale ohutu pääsu jääle ja sealt tagasi
kaldale.

Väikestel kiire voolusega jõgedel, kus on palju põikma-
dalikke ja sügavaid hauakohti, tuleb kalastamisel iseäranis
ettevaatlik olla, sest järskude kallaste ääres, kust möödub
jõe käre voolus, on paksu lumekihiga kaetud jää väga
õhuke. Isegi tugeva pakase ajal jäävad niisugustes kohta-
des lumehangede alla reetlikud lahvandused, kust on väga
raske välja rabelda.

Ebakindlal jääll ei tohi liikuda, raske kandam seljas, mil-
lest ei saa kiiresti vabaneda. Seljakotti hoitagu ainult ühel
õlal, et õnnetuse puhul saaks teda kähku ära heita.

Erilist ettevaatust nõuab jõest üleminek jääd mööda all-
pool paisu, sest seal muutuvad tingimused kiiresti. Mõni-

kord pole juba 2—3 tundi hiljem enam võimalik oma jälgi mööda tagasi minna.

Sildade all kitsastes nõvades laiade võrendike vahel ning väinades saarte vahel on jää ohtlik isegi südatalvel. Kevadel ei tohi mainitud kohti jääd mööda ületada.

Autoga on jääl väga ohtlik liikuda, sest tegelikust elust on teada mitmeid juhtumeid, kus auto on läbi jää vajunud, viies sõitjad kaasa. Ärge sõitke jääle autoga, kui vee-koogu iseärasused ja jää tekkimise tingimused pole teada. Kui te seda siiski teete, peavad kaasasõitjad autost välja tulema. Sõidu ajal hoidke autouks lahti.

PÄÄSTMINE JA ESMAABI KALAPÜÜGIL

Kui õnnetus siiski on juhtunud, tuleb mõelda enda ja oma kaaslaste päästmisele ja meditsiinilisele esmaabile. Selleks peab igal kalastajal olema teatav miinimum elementaarseid teadmisi. Ta peaks tingimata oskama ujuda ja tundma kunstliku hingamise meetodeid. Aga ka väiksemate vigastuste puhul on vaja teada, mida ette võtta.

Kalastama minnes võtke kaasa väike esmaabipaun või vähemalt pisut joodi, sidet ja vatti ning ravimeid külmetuse ja peavalu vastu.

Endaabistamine läbi jää vajumisel. Kui jää teie all murdub, säilitage rahu ja meelegi. Väljaronimisel ei tohi rabelda, sest see väsitab. Järskude liigutuste tõttu puruneb ka jääserv edasi. Tuleb vabaneda seljakotist, kui seda ettevaatuse mõttes kandsite ühel õlal. Veesolija peab ronima ülakehaga rinnuli või selili jääservale ja käed laiali sirutama (joonis 111). Jalad tuleb üles-alla löökide abil horisontaalasendisse viia ja jääle tõsta; seejärel püütagu end august välja lükata.

Krampi tõmbunud lihast tuleb rahulikult mudida ja masseerida.

Ohtlikust paigast tuleb eemalduda roomates või rulludes.

Vette kukkunult ei tohi lasta voolusel jalgu ette viia, sest siis võib voolus hädasolija jää alla tõmmata.

Kui jää on nõrk ja õnnetuskoht asub kalda läheduses, võib hädasolija enda ees kätega jääd murdes ujuda kalda poole. Kui jää kohal käe ulatuses on rippuvaid oksid, siis nendest kinni haarata.

Läbi jää kukkumisel tuleb appi hüüda.

111. Kuidas jääaugust välja ronida.

Roninud jääaugust välja, korjake püügiriistad kokku ja rutake lähemasse elamusse, et seal end soojendada ning märgi rõivaid ja jalatseid kuivatada.

Lähedalolijate tegutsemine. Õnnetusosalisele tuleb abi anda külmavereliselt ja läbimõeldult, et mitte ka ise uppmisohu sattuda. Kui hädasolija asub kalda lähedal, tuleb talle kaldalt ulatada kepp, sall, püksirihm, nõör või mingi muu käepärast olev ese. Kui õnnetuskoht asub kaldast kaugel, tuleb päästetavale läheneda roomates ja kaasa võtta laud, redel, suusad, pikem teivas või mingi muu ese, mis võimaldab keharaskust jääl jaotada (joonis 112).

Kui päästjaid on mitu, võib üksteisest kinni hoides moodustada aheliku (joonis 113).

Uppuja päästmine. Parim vahend uppuja päästmisel on paat. Kui paati läheduses ei leidu, tuleb appi minna ujudes. Uppujale lähenetagu selja tagant. Kui see pole võimalik, tuleb mõne meetri kaugusel sukelduda ja ujuda vee all, haarata uppujal reitest, pöörata ta seljaga enda poole, siis haarata ta juustest või lõuast ning ujuda kaldale.

Kui uppuja haarab päästja kätest kinni, tuleb need järsu liigutusega vabastada, vajutades uppuja põidla poole. Kui uppuja haarab kramplikult kinni päästja ühest käest, peab päästja mõlema käega haarama uppuja käest, surudes jalgadega talle õlale. Siis vabaneb päästja käsi.

Uppuja võib haarata päästjat kaelast. Haardest vabane-

112. Laua ja nõõri kasutamine jääl.

113. Aheliku moodustamine jääl.

miseks tuleb ühe käega kinni võtta uppuga õlavarrest, teine käsi asetada ta põsele ja end järsu liigutusega vabastada.

Meditiiniline esmaabi uppujale. Kui uppuga on veest välja toodud, puhastatakse ta suu limast, mudast ja liivast. Seejärel asetab abiandja ta rinnuli oma põvele, nii et pea jääb allapoole rippu, ja vajutab rütmiliselt mõned korrad seljale. Selle võttega õnnestub vesi kopsudest osaliselt suu kaudu väljutada.

Seejärel tehakse kunstlikku hingamist. Kunstliku hingamise meetodeid on palju. Igasuguse meetodi puhul on vaja võimaldada, et kannatanu saaks värsket õhku: avada tal kaelus, rihm, vöö ja muud hingamist takistavad esemed.

Kõige lihtsam ja ühtlasi kõige efektiivsem on kunstlik hingamine suust suhu meetodil (joonis 114). Kannatanu pea kallutatakse maksimaalselt taha. Pea fikseerimiseks niisuguses asendis pannakse midagi piha alla. Ühe käega kannatanu pead tahakallutatud asendis hoides vajutatakse tema alalõug alla, nii et suu oleks poolavatud. Seejärel hingab abiandja sügavalt sisse, paneb kannatanu suule rätiku või marlitüki ja, asetanud oma suu kannatanu suule, hingab õhu oma kopsudest välja. Samal ajal surub ta pead hoidva käe sõrmedega kannatanu nina kinni. Kannatanu rindkere paisub — toimub sissehingamine. Õhu sisepuhumine lakkab, rindkere vajub alla — toimub väljahingamine. Abiandja hingab jälle sisse, puhub jälle õhku kannatanu kopsudesse jne. Õhku tuleb puhuda terve inimese hingamissagedusele vastava sagedusega.

Kui kannatanu lõualuud on kõvasti kokku surutud, tuleb õhku tema kopsudesse puhuda nina kaudu (suust ninasse meetodil). Selleks hoitakse kannatanu pea samuti ühe käega tahakallutatud asendis, teise käega kaetakse tal suu.

114. Kunstlik hingamine suust suhu meetodil.

Seejärel hingab abiandja sügavasti sisse, haarab oma huultega läbi rätiku kannatanu nina ja puhub sinna õhku. Niipea kui rindkere laieneb, eemaldab ta oma suu kannatanu ninalt ja võtab käe suu pealt ära — toimub väljahingamine.

Kui kunstliku hingamise eelkirjeldatud meetodit mõnedel põhjustel ei saa rakendada, võib soovitada Silvesteri meetodit. Kannatanu asetatakse selili lamama, abiandja asub tema pea juurde, võtab kannatanu mõlemast küünarvarrest kinni ja tõmbab need tema pea kohal sirgu — toimub sissehingamine. Seejärel surutakse kannatanu käed küünarliigesest painutatuna tema rindkere vastu, kusjuures abiandja, jätkates nende hoidmist küünarvarrest, surub oma kätega kannatanu rindkere alumisele osale — toimub väljahingamine. Liigutusi (sisse- ja väljahingamine) koratakse sagedusega 16—18 korda minutis (joonis 115). Kui kannatanu käed või rindkere on vigastatud, ei saa seda meetodit rakendada.

Konksu väljavõtmine, kriimustused, lõike- ja torkehaavad. Kui kolmikõnge konks on (ühe või kahe haruga) sügavalt pehmesse lihasse tunginud, tehke puhta terava noaga väike lõige konksu kida kohale ja alles siis tõmmake konks välja. Rebitud haavad, mis tekivad konksu väljatõmbamisel ilma sisselõiketa, on väga valusad ja paranevad visalt.

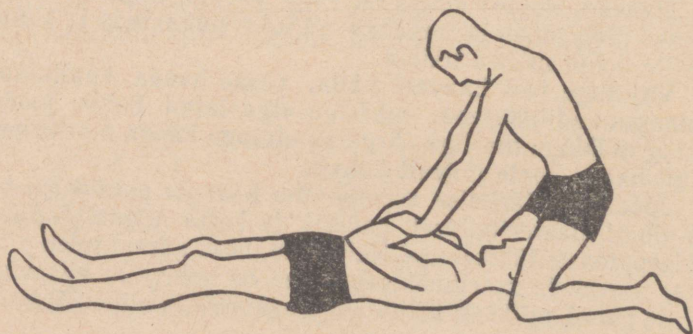
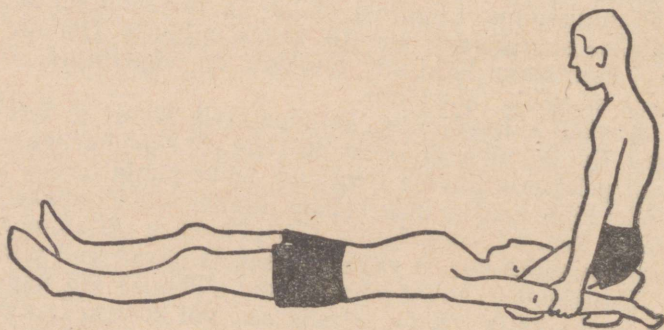
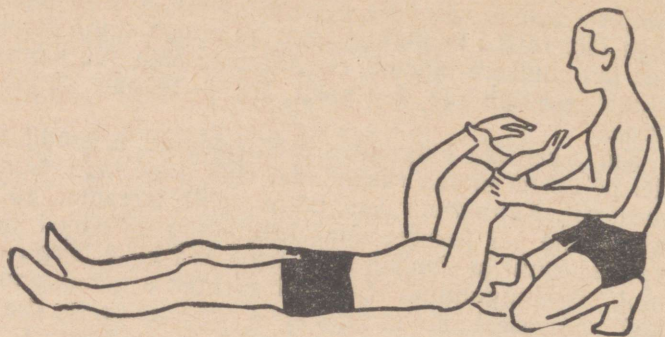
Üksikkonksu puhul võib konksu silmaosa ära näpistada ja konks välja lükata, teravik ees, või konksu teravik nahast välja lükata ning kida ära murda, seejärel aga konks sisseminekuava kaudu välja tõmmata.

Haavad, millest konks on välja võetud, samuti kriimustused ning lõike- ja torkehaavad tuleb puhastada ja siduda. Selle kohta mõned näited.

Vajutage veri haavast välja, peske haava kaaliumpermanganaadilahusega, määrige vigastatud kohta joodiga ning mähkige marliga. Ärge puudutage käega marlit vahtult haava peale jäävalt kohalt.

Joodiga määrimise asemel võib haavale panna lehekese Kulbini bakteritsiidset paberit ja katta vigastatud koha kleeplaastritükikesega. Nelja-vlie tunni pärast tuleb plaaster asendada marlimähisega. See on sobivaim viis vigastuse puhul, mille on tekitanud mageveekala uime või hamba torge.

Hästi pestud haava ja ümbritseva naha võib katta ka liimi БФ-6 õhukese kihiga. Liim kuivab mõne minutiga ja

115. Kunstlik hingamine Silvesteri meetodil.

moodustab vastupidava kile, mis vigastatud koha kindlalt katab. Haav paraneb kiiresti.

Hõõrdumiskahjustuste puhul, kui nahk pole katki, peske haiget kohta ettevaatlikult kaaliumpermanganaadi nõrga lahusega, määrige ümberringi joodiga ning asetage peale boorvaseliiniga marlimähis.

Kui nahk on katki, ärge puudutage puhastamise juures haiget kohta. Asetage sellele leheke Kulbini bakteritsiidset paberit või puhtakseptatud teeleht ja marli-vatipadjake. Seejärel siduge haige koht kinni, kuid mitte liiga tugevasti.

Putukate ja loomade hammustused. Sääskede tõrjeks võib käsi ja nägu määrida nelgi- või loorberiõliga või spetsiaalse sääsetõrjevedelikuga. Sääskede ja kihulaste hammustustest tekkiv sügelemine kaob, kui hammustatud kohta hõõruda ammoniaagilahuse, suhkrusulatisse või soodalahusega (pool teelusikat soodat klaasi vee kohta).

Kui teid nõelas herilane või mesilane, pigistage mürk haavast välja, niisutage nõelatud kohta otsekohe nuuskpiiritusega ja määrige joodiga. Kui nuuskpiiritust käepärast ei ole, siis tehke perioodiliselt külma kompressi. Kui aga hammustas uss või mürgine putukas, niisutage haava nuuskpiiritusega, soonige jalg või käsi hammustuse kohast kõrgemalt viibimata nõõri või taskurätiga kinni ning rutake lähimasse haiglasse. Kui haigla on kaugel, siis ajage enne teeleminekut mingi metallise (konksuvabastaja hark, suuavaja, noatera vms.) leegil tuliseks ja põletage haava: kõrge temperatuuri mõjul mürk laguneb. Seejärel minge viivitamatult lähimasse haiglasse.

Verejooks. Ohtra verejooksu puhul vigastatud jäseme haavast asetage jäse ülespidi, suruge arter haavast südame pool kinni ja pange haavale marlimähis. Väga suure verejooksu puhul asetage jäsemele haavast südame pool žgutt, siduge haav kinni ja minge lähimasse haiglasse. Kui haigla asub väga kaugel, siis lõdvendage žgutti iga 1,5—2 tunni järel (vere värskenduseks) 3—5 minutiks; seejärel tõmmake žgutt uuesti kinni.

Muljumisvigastused. Muljutud või löödud kehaosale asetada midagi jahedat. Kui jääd või lund ei ole käepärast, siis katta haige koht savimullaäädika lahuses või (selle puudumisel) lihtsalt külmas vees niisutatud riidetüki või marliga. Seda külma kompressi hoitakse peal veerand tundi, seejärel asetatakse muljutud kehaosale rõhkmähis ning selle peale veel külm kompress.

Nikastused ja luumurrud. Nikastuse, samuti luumurru puhul tuleb kahjustatud koht lahase või jäiga mähise abil muuta liikumatuks. Seejärel toimetatakse vigastatu viibimata lähimasse haiglasse.

Toidumürgitused. Toidumürgitust võib põhjustada soojal ajal kiiresti riknevate toiduainete (näiteks keeduvorsti) tarvitamine, saastunud vee joomine jne.

Toidumürgituse tunnusteks on seedehäired (oksendamine, kõhulahtisus, valu maos) ja kesknärvisüsteemi kahjustuse tunnused (peavalu, kõrgeenenud temperatuur, mõnikord krampid).

Mürgituse kerged vormid ei nõua erilist ravimist ning enamasti paranevad iseenesest. Raskematel juhtudel on esmaabiks maoloputus ja voodirežiim; tuleb pöörduda arsti poole.

Põletushaavad. Kalasupi keetmisel välitingimustes võivad mõnikord tekkida põletushaavad kas lõkketulest või kuuma keedunõu puudutamisest.

Esmaabi andmisel hõõrutakse nahka kahjustatud koha ümber piirituse, kõlmi vee või viinaga, põlenud pinnale aga asetatakse kuiv steriilne mähis. Kui kahjustatud koht ainult punetab ja valutab, asetatakse sinna piirituses niisutatud marlitükk. Põletusest tekkinud ville ei tohi katki teha. Õlide ja salvide kasutamine ei ole lubatav.

Külmakahjustused. Kui nahk on kahvatuks ja tundetuks muutunud, on esmaabiks külmunud kehaosa hõõrumine. Seda on soovitatav teha soojas ruumis piirituse või viinaga immutatud vatitopiga või pehme riide nutsakuga. Külmunud kohta ei ole lubatav hõõruda lumega, sest lume kõvad osakesed vigastavad naha pindmist kihti. Ka võivad mikroobid haavakesesse sattuda ja mädanikku tekitada. Külmunud sõrmed ja varbad tuleb pärast lühiajalist hõõrumist asetada sooja vette; vähehaaval kuuma vett lisades tõsta selle temperatuur 37—38 kraadini. Seejärel hõõrutakse kahjustatud kohta uuesti vatiga, pehme riidetükiga või lihtsalt käega, kuni normaalne värvus taastub. Siis võitakse kannatanud kehaosa vaseliini, taimeõli või mingi muu rasvainega ja kaetakse steriilse mähisega.

Kui külmunud koht juba punetab või sinna on tekkinud villid või koed kärbuma hakanud, ei ole hõõrumine ja soojendamine vajalik. Külmunud kehaosa kaetakse kuiva steriilse mähisega, antakse kannatanule kuuma teed, soojendatakse teda ja viiakse raviasutusse. Ville avada ei tohi.

SPORDITEEDEL

Sportlik kalapüük ja kalaspordivõistlused on meie ühiskonnas enneolematu ulatuses levinud ja suure populaarsuse omandanud. Nõukogude Liidus on sportliku ja asjaarvastajaliku kalapüügi harrastajate arv käesoleval ajal tõusnud mitme miljonini. Mõningane osa kalastajate suurest perest ei rahuldu ainult lõbuga, mida pakub kalapüük, vaid soovib oma võimeid ja oskusi püügiriista käsitlemisel võrrelda sportlikus võistluses teiste kalasportlastega.

Lugeja kindlasti märkab, et eelmises lauses on toodud kõrvuti kaks nimetust: kalastaja ja kalasportlane. Püüame neid mõisteid lahti mõtestada ja toome selgituseks mõned näited teistelt tegevusaladelt.

Väga palju on inimesi, kes tegelevad hommikuvõimlemisega. Hea ja kasulik harjumus. Kui aga keegi nimetaks hommikuvõimlemise harrastajat sportlaseks, paneks see kõiki muigama. Endastmõistetavalt peetakse aga sportlaseks inimest, kes treeneri juhendamisel süstemaatiliselt harjutab ja sportliku võimlemise võistlustel esineb. Teine näide: kas saab mootorisportlaseks nimetada kõiki neid, kes meie teedel ja tänavatel sõidavad mootorratastel? Kindlasti mitte. Sportlase nimetust pälvib ikkagi ainult see, kes võtab osa mootorisportdivõistlustest.

Ei ole õige anda ühine nimetus inimestele, kellest üks tegeleb ainult kalapüügiga (kuigi see tegevus looduses viibimise tõttu on tervisele vägagi kasulik, eriti linnaelanikele), teine aga õpib tundma endas ja oma ridvas peituvaid võimeid ja võimalusi, harjutab pidevalt ning oma võimete kontrolliks võtab osa kalaspordivõistlustest. Loomulik on isikut, kes harrastab ainult kalapüüki, nimetada kalastajaks. Isik aga, kes tegeleb ka kalastamisalaste treeningutega, võtab osa kalastamisalastest võistlustest

ning on omandanud oma kvalifikatsioonile vastava spordijärgu, on õigustatud kandma kalasportlase nime.

Eelnenud jutu jätkuks veel paar mõttekildu. Meil on viimastel aastatel läinud käibele väljendused: kalasportlase pilet, sportlik kalapüük, sportlik püügivahend jne. Kas ei oleks õigem, kui ütleksime: kalastaja pilet, kalastamine, kalastaja püügivahend (näitab, et tegemist on kalastajale seadusega lubatud püügivahendiga). Siia juurde väike kiusuküsimus: kuidas meeldib väljend «sportlik jahipüss»? Muidugi, sellist väljendit ei kasutata. Aga miks peab siis olema «sportlik püügivahend»?

Järgnevalt anname kalaspordi organisatsioonist ja kalasportlike võistluste arengust lühikese ülevaate, meenutame möödunud aegu, niivõrd kui olemasolevad andmed võimaldavad, ja tutvume põgusalt praegusaegsete võistlustingimustega.

Kõrgeim kalaspordialane organ meie maal oli NSV Liidu Sportliku Kalapüügi Föderatsioon. Liiduvabariikides juhivad sellealast tööd vabariikide kalaspordiföderatsioonid. Enamikus liiduvabariikides toimub kalasportlik tegevus spordiühingutes ning jahi- ja kalameeste ühingutes. Eesti NSV-s tegutsevad spordiühingute juures jahimeestest sõltumatud kalaspordiklubid, mis moodustuvad ettevõtete ja asutuste kehakultuurikollektiivide kalaspordisektsioonidest. Klubide tööd juhivad valitavad ühiskondlikud juhatused.

Eesti NSV-s on käesoleval ajal ligemale 40 kalaspordiklubi ja klubioigustega sektsiooni. Suurim nendest on VSÜ «Kalevi» Tallinna Kalaspordiklubi rohkem kui 7000 liikmega; see arv moodustab peaaegu veerandi kogu vabariigi organiseeritud kalastajate ja kalasportlaste perest. Klubid tegutsevad aktiivselt nii püügiretkede kui ka võistluste korraldamisega, samuti pööravad nad suurt tähelepanu kalakasvatusele ja kalavarude kaitsele. Klubide vastavate alade entusiastide töö tulemusena on meie siseveekogusid rikastatud kümnete miljonite kalamaimudega ning on tabatud ja vastutusele võetud palju — kahjuks neid veel seniajani esineb — saagitsejaid-röövpüüdjaid. On ehitatud arvukalt kalastamisbaase ning ostetud nendesse kalastajate tarbeks mitmesugust varustust, nagu mootoreid, paate jm. Üheks suuremaks kalastamisbaasiks võib lugeda VSÜ «Kalevi» Tallinna klubi baasi Puijes Väinamerel. See baas arenes välja hulk aastaid tagasi muretsetud poolest tosi-

nast vanast kaluripaadist, mis tookord paigutati lagedale merekaldale. Täna on Puise baas kujunenud väikeseks kalastajate linnakeseks mugavate majakeste ja korraliku sadamabasseiniga.

Kalaspordi juhtimine rahvusvahelises ulatuses on kahjuks mõnevõrra lõhestatud. Vastukaaluks 1952. a. moodustatud Rahvusvahelisele Kalaspordi Konföderatsioonile (CIPS), millesse kuulub ligi 30 riiki, muude hulgas ka kõik Euroopa sotsialismimaad (NSV Liit sellesse organisatsiooni esialgu ei kuulu), loodi Ameerika Ühendriikides teine rahvusvaheline kalaspordiorganisatsioon (ICF). Sellest johtuvalt korraldavad mõlemad organisatsioonid veidi erinevate võistlusmääruste alusel omaette MM-võistlusi.

CIPS-i liikmeid võib käesoleval momendil tugevaimaks lugeda Saksa Demokraatlikku Vabariiki, kelle sportlased on viinud koju enamiku medaleid nii EM- kui ka MM-võistlustelt. Selline edu on seletatav kutseliste treenerite rakendamisega, samuti kalaspordi ja eriti turniirspordi tõhusa propageerimisega ning nende populaarsusega. Parimad sportlased kannavad Saksa DV teenelise meistersportlase austavat nimetust.

Esimesed spinninguspordivõistlused NSV Liidus korraldati 1935. a. Moskvas. See andis tõuke selliste võistluste korraldamiseks paljudes NSV Liidu keskustes. Spinninguspordi algaastate tähtsamateks võistlusteks kujunesid Moskva ja Leningradi võistlused Moskva Kehakultuuri- ja Spordikomitee poolt 1936. a. väljapandud rändkarikale. Leningradi koondis suutis oma rivaali võita ainult 1937. a., Moskva oli edukam aastail 1936, 1938 ja 1939, võites karika jäädavalt.

Nõukogude Liidu esimese rekordi kaugusheites ühe käespinninguga — 42,3 m — püstitas moskvalane N. Muhhin 1935. a. Kahekäespinningu klassi rekord — 54 m — kuulus samuti Moskva sportlasele P. Rosenile. 1939. aastaks olid rekordid tõusnud vastavalt 63,4 ja 70,7 meetrini (mõlemad A. Trofimov, Moskva). Seoses Suure Isamaasõjaga jäid need rekordid püsima kuni 1946. aastani, mil leningradlane V. Korniljev heitis kahekäespinninguga uueks NSV Liidu rekordiks 76,8 m. Aastal 1947 tegi «habe-mega» ühekäerekordile lõpu moskvalane S. Skvortsov, saavutades 72,6 m. Pikkamööda tõusis meisterlikkus ning kord-korralt ületati seniseid tipp tulemusi, kuni 1952. a. Kiie-

vis toimunud üleliidulistel meistrivõistlustel püstitati NSV Liidu rekorditeks ühekäespinninguga 107,55 m (V. Otstavrov, Moskva) ja kahekäespinninguga 118,65 m (N. Blaško, VNFSV). Peab märkima, et neil aegadel oli lubatud ridva ja rulli forsseerimine võistleja äranägemisel. Kaugusheitel kasutati pikki (kuni 3,5 m) tugevaid ritvu. Et väga palju energiat kulub heitel raske rullipooli pöörlema tõmbamiseks, valmistati rullipool ultrakergetest sulamitest. Ei olnud harulduseks 10—20 g kaaluvad rullipoolid. Peenel, 0,1—0,15-millimeetrise läbimõõduga tamiilil oli lubatud kasutada jämedat väljaviskeosa, mis võimaldas teha heite väga tugeva tõmbega.

Täpsusheites on aastate jooksul kasutatud mitmesuguseid distantse, märkväljakuid ja punktide arvestust. 1951. a. kuulus NSV Liidu rekord täpsusheites 50 punktiga 50 võimalikust leningradlasele V. Sabunajevile.

Kuigi spinningu stendisporti harrastati üleliiduliselt kuni 1954. aastani, puuduvad käesolevate ridade autoril andmed tulemuste edaspidisest tõusust.

Eesti NSV-s hakati esimesi samme spinninguspordis astuma 1949. a., kui üsna vähese ettevalmistusega Tallinna võistkond sõitis Moskvasse nelja linna (Moskva-Leningrad-Riia-Tallinn) turniirile. Et Tallinna võistkond alles võistluspaigas põhjalikult tutvus nii määruste, heitetehnika kui ka vajalike võistlusvahenditega, oli täiesti loomulik, et jäädi kogenud võistluspartnerite hulgas viimasele kohale. Nüüd oli aga selge, millest ja kuidas alustada. Hakati korraldama treeninguid, kohandati olemasolevat varustust ning 1950. a. Riias toimunud nelja linna võistlustel pakuti kaasvõistlejatele väärilist konkurentsi. Ainult mõnede ebaõnnestumiste tõttu kaugusheiteis jäädi ka Riias jällegi neljandaks. Meeste võimete kohaselt oleks täiesti reaalne olnud teine koht. Muide, täpsusheites suutsid neil võistlustel kolm tallinlast ületada meistersportlase normatiivi.

Aastal 1951 toimus see traditsiooniliseks kujunenud võistlus Tallinnas. Esikohale tuli Leningradi võistkond, tallinlastel tuli sellelgi korral leppida viimase kohaga.

Esimesed Eesti NSV meistrivõistlused korraldati 1950. a. Vabariigi meistriks nii ühekäe- kui ka kahekäespinningu klassis tuli kalevlane Voldemar Mäesalu. Et vabariigi teistes keskustes tollal stendisporti ei harrastatud, võistlesid kõrgele tiitlile ainult tallinlased. Spinningistide-stendisportlaste arv kasvas kiiresti ja võistlustulemused parane-

sid tänu korrapärastele treeningutele. 1954. aasta sügisel kuulutati spinningusport Üleliidulise Kehakultuuri- ja Spordikomitee otsusega eluvõõraks ja isegi kahjulikuks ning võeti maha üleliidulisest spordiklassifikatsioonist. Ainuõigeks tunnistati üksnes kalapüük ja kalapüügivõistlused. Selline kahtlase väärtusega otsus on kahjuks oma jälje jätnud mõnede kalasportlaste (kas tõesti sportlaste?) tõekspidamistesse pikkade aastate taha kuni tänapäevani. Need inimesed ei taha mõista, et kalapüügivõistlustega vähendame oma niigi kasinaid kalavarusid veelgi rohkem. Sportliku võistluse eesmärki — isiklike võimete arendamise teel saavutada võrdsete võistlustingimuste juures kaasvõistlejaist parem tulemus — ei tohi siduda ega segada saagitsemisega.

Võib arvata, et NSV Liidu Kehakultuuri- ja Spordikomitee otsus spinningustendi likvideerimiseks oli tingitud peamiselt rajataguste võistlusmääruste muutmisest 1954. a. ning üleminekust roteerivalt rullilt statsionaarsele. Viimati nimetatud rulle meie tööstus noil aegadel ei tootnud.

Nii võisteldi siis mõne aasta jooksul tingimustes, kus meistri isiku selgitas juhuslik kalaõnn ning eri võistlustel saavutatud tulemusi ei olnud kuidagi võimalik võrrelda. Kuigi 1956. a. kehtestatud üleliiduliste ajutiste võistlusmäärustega nõuti ka heitetehnika lülitamist tähtsamate võistluste kavasse, olid need nõuded kogenud spinningistide jaoks niivõrd lihtsad, et nende rakendamisega ei saavutatud mingit treeningutele innustavat ega võistlustulemusi mõjutavat alust. Spinningist pidi suutma heita 40 g kaaluvat heitekeha kolmest asendist (paremalt, vasakult ja üle pea) stardijoonest kolmekümne meetri kaugusele tõmmatud joone taha. On loomulik, et seda suutsid kõik võistlejad, tingimus oli täidetud ja paremusjärjestuse määras ikkagi ainult kalakogus.

Et Eesti NSV veekogud olid juba noil aastail jäänud üsna kalavaeseks, siis hakati meie vabariigis 1959. a. võistluste huvitavamaks muutmise eesmärgil kalapüügi kõrval uuesti harrastama täpsusheidet ning veidi hiljem ka kaugusheidet. (Üleliidulistesse võistlusmäärustesse toodi need alad tagasi maikuu 1962.) See sundis spinningiste võistlustel edukaks esinemiseks tõstma oma spordimeisterlikkust ning regulaarselt harjutama. Rajataguste võistluste eeskujul lisandus 1967. a. võistluste kavasse veel skišš

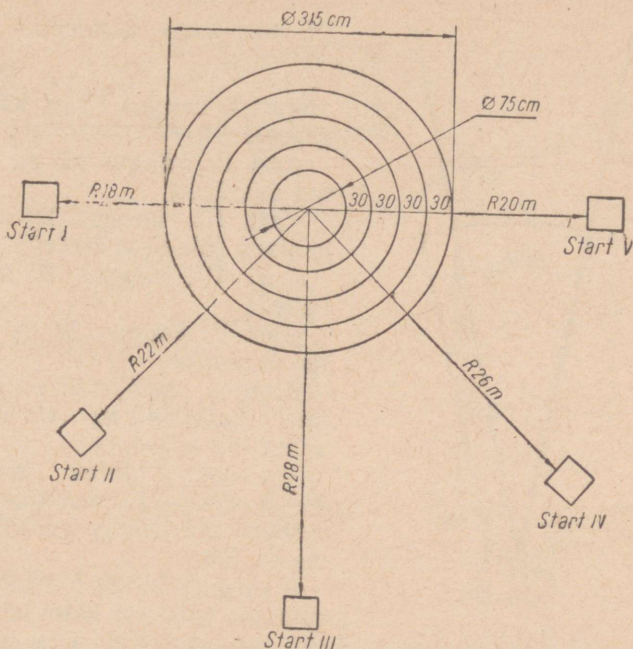
ning nüüd koosnevad Eesti NSV-s korraldatavad kompleksvõistlused neljast võrdõiguslikust alast (kalakogus on võistlustel normeeritud ning annab võrdselt stendialadega kuni 100 punkti).

Peab märkima, et spinninguspordi kompleksvõistlused on käesolevaks ajaks kujunenud populaarseteks üritusteks, millest võtab osa kogu vabariigi spinningistide paremik. Vaatamata osavõtjate arvu rangele piiramisele vabariiklikel võistlustel, on võistlejaid kaugelt üle saja, mis tingib võistluste läbiviimise kahel päeval.

Alates 1966. aastast korraldatakse kompleksvõistlusi Eesti NSV, Läti NSV, Leedu NSV, Leningradi linna ja Permi oblasti koondvõistkondade vahel. Esimene neist toimus Tallinnas ja Haapsalus ning selle võitis meie vabariigi koondis. Teise võidu saavutas meie võistkond Tallinnas ja Paatsalus 1971. aastal.

Meil kehtivate võistlusmääruste kohaselt on kalapüügi võistlusi lubatud korraldada ujuki- ja põhjaõngedega, tirguga, kirptirguga, spinninguga ning lendõngega. Kõigi nende püügivahenditega korraldatavatel võistlustel rakendatakse ühtlast arvestust võistlejate paremusjärjestuse määramiseks. Iga püütud kala eest arvestatakse võistlejale kolm punkti ning iga 10 g kalakaalu eest üks punkt. Võistkondliku paremusjärjestuse saamiseks liidetakse võistkonna liikmete poolt kogutud punktid. Püügil tuleb arvestada kalade alamõõtu ning muid kalakaitse-eeskirju. Kalad tuleb kohtunike kolleegiumile esitada surmatult ja puhtana. Ülalnimetatud nõuete vastu eksijad diskvalifitseeritakse, kalakaitse-eeskirjade rikkumise korral koostatakse veel akt, mis esitatakse kalakaitseorganitele süüdlase karistamiseks. Püügiaja kestus määratakse võistlusjuhendiga. See ei või ületada viit tundi; erandiks on kalapüük spinninguga, mis võib kesta kuni 7 tundi.

Spinninguspordi kompleksvõistluses võisteldakse kalapüügis spinninguga (kuni 5 tundi), täpsus- ja kaugusheitel ning skišis. Püütud kaladel arvestatakse ainult kaalu: iga 25 g eest antakse 1 punkt. Püüginormiks on 2,5 kg kala, mis annab 100 punkti. Säärane arvestus tagab kõigi kompleksvõistluse alade eest saadavate maksimaalpunktide võrdsuse: täpsusheitel ja skišis on suurim saavutatav punktide arv 100; kaugusheitel kahekaeridvaga saab 100 punkti 100-meetrise heite eest.

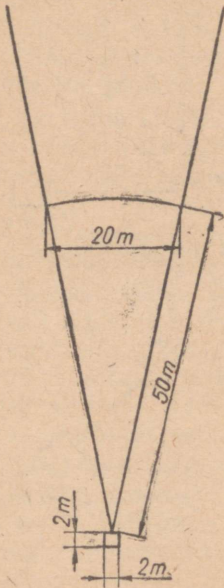
116. Täpsusheite märkväljak.

Võistlusi korraldatakse ka ilma kalapüügita, ainult heidetes. Heitevõistlusel on lubatud kasutada 1,37—2,80 m pikkust ritva ning kuni 30 g kaaluvat alumiiniumist heitekeha. Nööri ja rulli valik on vaba, kuid nõor peab olema kogu pikkuses ühtlase jämedusega. Samad nõuded vahendite kohta kehtivad ka kompleksvõistluses. Paremus selgitatakse kõigil üksikaladel ning kolmevõistluses, milleks liidetakse üksikaladel saavutatud punktid. Punktide üldsumma võrdsuse korral antakse esikoht sportlasele, kellel oli teistest parem tulemus täpsusheites.

Alljärgnevalt tutvume skiši ja täpsusheite märkväljaku- tega, kaugusheite sektoriga ning heitevõistluste määruste olulisemate punktidega.

Täpsusheite spinninguga (joonis 116). Võistleja sooritab igalt stardiväljakult kaks heidet järjest, kokku kümme heidet alltoodud järjekorras:

117. Kaugusheite märkväljak.

start I, kaugus 18 m, külgheited paremalt;

start II, kaugus 22 m, külgheited vasakult;

start III, kaugus 28 m, vertikaalsed (üle pea) heited;

start IV, kaugus 26 m, vabaheited;

start V, kaugus 20 m, külgheited paremalt.

Kaugus mõõdetakse märkväljaku keskpunktist stardiväljaku (2×2 m) esijooneni.

Arvestus: alates keskringist 10—8—6—4—2 punkti. Maksimalne saavutatav punktide summa — 100.

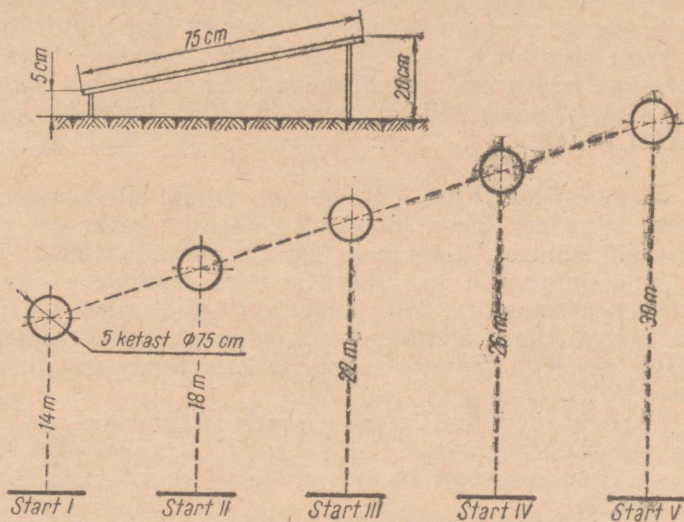
Kaugusheitel (joonis 117) sooritab võistleja kolm heidet, millest arvestatakse ühte, s. o. piki-

mat. Iga täismeeter heitekaugust annab kahekäeridva kasutamisel 1,0 punkti, ühekäeridva kasutamisel 1,1 punkti. Mõõdetakse täpsusega 10 cm (vastavalt 0,1 ja 0,11 punkti).

Skišis (joonis 118) sooritab võistleja alates stardist I (14 m) igale kettale kolm arvestatavat heidet, kokku 15 heidet. Tabamus esimese heitega annab võistlejale 8 punkti, teise ja kolmanda heitega à 6 punkti. Maksimalne saavutatav punktide summa — 100.

Täpsemaid andmeid võistlusmääruste kohta võib saada kõigist kalaspordiklubidest.

Alates 1965. aastast kehtisid kalaspordis võrdselt teiste spordialadega jälle üleliidulised järgunormatiivid, mis võimaldasid saavutada meistersportlase nimetust. See austav tiitel antakse NSV Liidu meistrivõistlusel 1.—3. kohale tulnud sportlastele (paraku pole seni NSV Liidu meistrivõistlusi veel korraldatud); sportlasele, kes on vabariigi meistrivõistlusel saavutanud kolme aasta jooksul kaks korda esikoha või kolm korda 1.—2. koha või saavutab samad kohad spordiühingu vabariiklikul meistrivõistlusel, ning sportlasele, kes kolme aasta jooksul tuleb kolm korda

118. Skiši märkväljak.

liiduvabariigi pealinna meistriks. Kuna nende normatiivide täitmine on väga raske ülesanne, siis esialgu meie vabariigis kalasporti meistersportlasi veel ei ole.

Raja taga võisteldakse kalapüügis üldiselt samadel alustel kui meil, arvestus aga on meie omast veidi erinev. EM- ja MM-võistlusi korraldatakse põhiliselt viidikapüügis, kus paremuse määrab antud aja jooksul väljapüütud kalade arv. Harilikult toimuvad need võistlused mõnel ühtlasel veekogul või kanalil. Varem kindlaksmääratud ning nummerdatud püügikohad loositakse võistlejatele välja. Püügikoha vahetamine ei ole lubatud. Raja taga on suure populaarsuse omandanud turniirsport, mis ei ole seotud kalapüügiga. Võisteldakse täpsus- ja kaugusheiteis ning skišis nii spinningu kui ka lendõngega. Täpsusheite märklina ja skišiheidete märgid on samasugused kui meil, distantsid aga on meie omadest erinevad (täpsusheites 9—14 m; skišis 8—17 m). Arvestuseks kasutatakse samuti 100 punkti süsteemi. Võisteldakse kohustuslikult ühekäeridvaga, stationaarrulliga ning kuni 7,5 g kaaluva heitekehaga. Parimad selgitatakse nii üksikdistsipliinides kui ka mitmevõistluses.

Viimasel ajal on ka meie vabariigis hakatud võistlusi korraldama rajataguste määruste alusel. Jääb ainult loota, et meie sportlased saavad üle põhjendamatu hirmust statsionaarrulli ees ning hakkavad seda mugavat ja hõlpsasti käsitletavat rulli kasutama nii võistlustel kui ka praktilisel püügil.

Järeldõna. Kiire elutempo on viinud nii kaugemale, et enne käesoleva teose jõudmist kalastaja kätte on kalasportdiliikumises toimunud mitmesugused nihked, eriti võistlustingimuste ja -määruste osas. Käesoleva «Kalastaja käsiraamatu» trükkimise ajal olid uued võistlusmäärused alles väljatöötamisel, seepärast tuleb asjahuvilistel nendega tutvuda edaspidi kalastajate organisatsioonides.

Olgu ka mainitud, et selle raamatu ilmumise ajal olid käimas läbirääkimised CIPS-i ja ICF-i vahel MM-võistluste uute, kooskõlastatud ja ühtlustatud määruste kehtendamiseks.

NOORED = MEIE JÄRELKASV

Meie partei ja valitsus pööravad erilist tähelepanu sirguva põlvkonna kasvatamisele. NLKP programmis on öeldud: «Kommunismile ülemineku perioodil suurenevad võimalused uue inimese kasvatamiseks, kelles harmooniliselt liituvad vaimne rikkus, moraalne puhtus ja kehaline täiuslikkus.»

Sageli öeldakse: tulevikku ehitatakse tänapäeval ning meie oleme tema ehitajad. Tahame näha, et meie noorte elu oleks helge ja rahulik, et see oleks sisukas, mitmepalgeline, meeldiv, rahuldust pakkuv, tegude- ja avastusterohe. Pole mõeldav, et inimene elaks tänapäeval omaette, isoleeritult, väljaspool ühiskonda. Me ei saa kujutleda olukorda, et keegi meist elaks teistest sõltumata ja teistega suhtlemata. Elu ühiskonnas tähendab vastastikust arusaamist, koostööd ja üksteise abistamist.

Kõiki eluks vajalikke teadmisi ei jõuta hankida ainuüksi oma kogemuste läbi. On hea, kui täiskasvanud inimesed jagavad oma elus läbiproovitud tõdesid ning noored neid mõistvalt arvestavad ja omaks võtavad. Nii jääb mõnigi kibestumine olemata, olukordades orienteerutakse aga kergemini, kusjuures paljudki ettevõtmised laabuvad lihtsamt ja leiavad õigema lahenduse juba algusest peale. Noorte arenemise põhisuunaks peab olema mitmekülgsus.

Isiksuse väljakujunemisel omab valitud kutseala kõrval tähtsat kohta ka vaba aja veetmine ja mõistlik sisustamine. Üks meeldivamaid ja sisukamaid vaba aja veetmise vorme igale noorele on kahtlemata **k a l a s t a m i n e**, mis kujutab endast laiu hulki haaravat tervistavat kehakultuurilist liikumist. See harrastus viib inimese tööst või õppimisest vabal ajal otseselt värskesse õhku, looduse rüppe ja paneb aktiivselt liikuma. Kasvavale ja arenevale noorele on eriti

vajalik viibida roheluse keskel jõgede-järvede veteväljadel, kus veel praktiliselt puudub teaduse ja tehnika arenguga kaasnenud mitmete tegurite negatiivne mõju inimese organismile, eriti närvisüsteemile. Tänapäeval kasvab pidevalt inimese närvisüsteemi koormus, sest masinate ja mehhanismide arvu ja võimsuse suurenemine tingib müra ja vibratsiooni intensiivistumise, mootorite heitgaasid ja tehased reostavad üha enam õhku jne. Meie igapäevane elu näitab ning ka teaduslikult ja praktiliselt on tõestatud, et loodusega vahetus kontaktis viibivad noored on tervemad, igakülgsest arenenumad, sisemiselt õilsamad, hingeliselt tasakaalukamad, erksama ilumeelega.

Seega on ka kalaspordiorganisatsioonidel tähtsad ülesanded noorsoo kasvatamisel. Iga kalaspordiorganisatsiooni töös tuleb suurt ja tõsist tähelepanu pöörata noortele, nähes neis mitte üksnes tulevase kogemustega kalasportlasi, vaid eeskätt noori kasvavaid inimesi, kelle hingeliste omaduste ja teadmiste kujunemist tuleb soovitavas suunas mõjutada.

Kalaspordiorganisatsioonide töö noortega peaks algama üsna varakult ja loomulikult toimuma tihedas koostöös õppeasutuste ja koduga. Tingimata tuleb luua tugevad sidemed nii pioneeri- kui ka komsomoliorganisatsioonidega, kelle kalastamisalast tegevust peaksid abistama ja suunama kogemusi omavad kalamehed. On tervitatav, et pioneerorganisatsiooni instruktorimärgi «Kalur» normides nähakse ette küllaltki täielik programm ka teoreetilises osas, mis annab noortele nende ea kohta üsna tõhusaid teadmisi.

Töö noortega toimub mitmes etapis, vastavalt omandatud teadmiste ja oskuste. Esimeseks sammuks oleks noortes huvi äratamine kalastamise vastu vastavate gruppide või sektsioonide moodustamisega koolides, pioneeride paleedes või kalaspordiorganisatsioonides. Selleks tuleks kogunud kalastajatel läbi viia vestlusi kalastamisest ja loodusest, näidata põhilisi kalapüügivahendeid, samuti ka fotosid kalastusretkedelt, kaladest ja loodusest üldse. Järgnevalt tuleks alustada enam-vähem ühealaste noorte järjekindlat ja süstemaatilist õpetamist, neile kalandusalaste teadmiste pidevat edasiandmist. Soovitatav on esialgu võimalikult rohkem viibida kalavetel, et teoreetilised õppused noores tärganud huvi ei piiraks ega lämmataks. Järk-järgult tutvustatakse noortele kõiki lubatud kalapüügivahendeid, nende valmistamist, parandamist ja hoidmist, antakse

ülevaade mitmesugustest söötadest ja nende hankimise võimalustest. Samuti tutvustatakse noori kalastajaid veekogude iseärasuste, kalaliikide ja püügiviisidega; loomulikult leiavad käsitlemist ka kalakaitse-eeskirjad ja ohutustehnika.

Järgmiseks etapiks noorte kalastajate ettevalmistuses on sportliku huvi äratamine spinninguheitte treeningu kaudu. See peaks algama täpsusheitte demonstratsiooniga viiest heiteasendist kõigi reeglite kohaselt. Kui spinninguheitel on omandatud küllaldane vilumus, võib alustada kalasportlase teise külje viljelemist, s. o. treeningut järgusportlase normide täitmiseks ja osavõtmist võistlustest. Olla hea spinningist tähendab pidevalt ja järjekindlalt treenida.

Noortel on alati olnud silma looduse vaatlemiseks, kusjuures õngitsemine on üks sobivamaid vahendeid loodusele lähenemiseks ja looduseadustega tutvumiseks. Et kalastamine on lahutamatult seotud meie loodusega, siis tuleb noorte õpetamisel mõistagi käsitleda ka neid printsiipe ja küsimusi, mis on seotud loodusega ja tema kaitsmisega. On ju iga noor kalastaja aktiivne loodusesõber. Seetõttu tuleb töös noortega ühe lõiguna ette näha kalakaitse ja võitlus vete reostamise vastu.

Tähtis tööloik, millega tuleb noori tutvustada ja millele neid kaasa tõmmata, on kalakasvatus. Praktika on ammu kummutanud kunagi valitsenud arvamuse, et kala on looduse and, kes ise kasvab ja kelle eest ei ole tarvis hoolitseda. Kalastus ei ole võimalik ilma kalakasvatusega. Alles viimasel aastakümnel on meil märgatavalt suurenenud huvi kalakasvatuse vastu ning suurema hoo saanud ka praktiline tegevus sel alal. Kalastajate klubid etendavad siseveekogude majandamisel tähtsat osa. Noortele avaneb tänuväärt ja huvitav tööpõld sellest osavõtmisel.

Noorte töö mitmekesistamisel ja huvitavamaks muutmisel on kesksel kohal mitmesugused väliüritused, nagu matkad loodusse ja veekogude äärde, kalastusretked, kokkutulekud, laagrid, ekskursioonid kalakasvatusemajanditesse jne. Matkates ja kalastades õpitakse ka nii mõndaigi praktiliseks eluks vajalikku. Peale spinningukäsitsemise ja kalapüügioskuse omandamise ning kogemuste talletamise õpivad noored matkadel ja kokkutulekutel ka veel toiduvalmistamist laagriolukorras: kuidas keeta uhhaad, küpsetada kalatulistel sütel või suitsutada seda lõkke kohal.

Kahjuks ei ole senini teoks saanud veel ühtegi ülevabariigilist või piirkondlikku noorte õngemeeste-loodusesõprade kokkutulekut vabariigi ilusamates kohtades. Selliste suuremate ürituste läbiviimine on kindlasti kõigile noortele loodusehuvilistele oodatud sündmuseks, kogemuste vahetamise võimaluseks laiemas ulatuses, omamoodi preemiaks kalastusalase tegevuse ja ühtlasi looduse eduka tundmaõppimise ja hoidmise ning looduskaitse propageerimise eest.

Noorte kokkutulekute jaoks ürituste kava koostamisel tuleb lähtuda noorte eest, nende senistest teadmistest, omandatud kogemustest. Noorematele võiks sobida näiteks järgmine jõukohane ja huvitav ürituste programm, mis koosneks neljast osast.

I. Ettekanded teadmiste täiendamiseks, mis käsitleksid kalakasvatusküsimusi, kalakaitset ja püügieeskirju, vete reostamist, ohutustehnikat, looduskaitset, huvitavaid peatükke meid ümbritsevast taimestikust ja loomastikust, ülevaadet kalastajaskonna organisatsioonilisest struktuurist, võistlusspordist ja kohtunike tegevusest, kalaspordist raja taga või pakuksid muud silmaringi avardavat üldist laadi informatsiooni.

Ettekannete arv ja valitsev temaatika sõltub kokkutuleku või laagri eesmärgist ja laadist. Ettekanded ei tohiks noori liialt koormata.

Esimeses osas on soovitatav ette näha ka praktikum, näiteks: a) õngekonksu sidumine tamiili otsa; b) ujuki valmistamine; c) õngeridva otsimine ja meisterdamine, kui seda ei ole kaasas; d) rullita õnge (lihtkäsiõnge) rakendamine; e) naturaalsööda otsimine; f) õngekonksu söödastamine.

II. Viktoriin. Küsimused ei tohi olla liiga rasked, kuid peavad olema huvitavad ja võimaldama anda teravmeelseid vastuseid. Järgnevalt mõned näited. 1. Siduda tamiili otsa 3 õngekonksu, nii et enne katkeks nõör, kui hargneks sõlm (nööri läbimõõt 0,1—0,15 mm). 2. Loetleda lähikonna veekogus esinevad kalaliigid. 3. Milliseid keelatud püügivahendeid teate? 4. Millised alammõõdud kehtivad püütavate kalade kohta? 5. Mitu kala on kalastajal lubatud päevas püüda? 6. Missuguseid ja mitut püügivahendit võib korruga püügil kasutada? 7. Võistlus, kes püüab kõige enne esimese kala või teatava aja (näiteks 5 minuti) jooksul kõige rohkem kalu.

III. Treeningvõistlus. Ette näha spinningu käsitlemist ja heitetehnikat. 1. Landi vaba langemise sujuv pidurdamine sõrmega (pöörleval rullil). 2. Pidurdatud heide (lanti ei lasta lendu, vaid jälgitakse tõmmet). 3. Heita umbes 5, 10, 20 m kaugusele 2 või 3 korda. 4. Täpsusheide umbes 15 m kaugusel asuvale märgile.

IV. Võistlus. 1. Kaugusheide (sasivaba), kolm katset. 2. Täpsusheide teataval kaugusel asuvale märgile, kolm katset. 3. Kalapüük spinninguga teatava aja jooksul või esimese kala kättesaamiseni. 4. Õngitsemine.

Viktoriini ja võistluse võitjaid premeerida esemete või vastavat ala käsitleva kirjandusega.

Kokkutulekul on soovitatav võimaluste kohaselt organiseerida näitusi, kus mõni kalaspordiveteran võiks tutvustada kalastustarbeid ning anda juhendeid nende valmistamiseks ja kasutamiseks, samuti välja anda välglehti. Iga kokkutuleku juurde kuuluvad loomulikult lõke, kalameestejutud, laulud ja pillilood ning uhhaa keetmine ja nautimine.

EESTI NSV KALASTAJA LÜHIKE FENOLOOGILINE KALENDER¹

Uldisi mõisteid. Kalastamise üheks tähelepanuväärseks eeliseks on võimalikkus teda harrastada aasta läbi, teiseks tema mitmekülgsusest tingitud vahetu kontakt loodusega. Kala käitumine, kelle väljapüüdmine on kalastaja taseme lõppkontrolliks, oleneb suurel määral teda ümbritseva loodusliku keskkonna mõjudest, nende muutumisest aasta vältel. Sellest ongi tingitud erinevad õngitsemisvõtted eri aastaaegadel. Siit aga ilmneb, et loodusnähtuste, näiteks vee temperatuuri ja hapnikusisalduse või ka õhurõhu seis ja kulg vastaval aastaajal, mis igal aastal on ajaliselt mõnevõrra erinevad, on olulisemad kui kuu- või nädalapäevad, noor-, täis- ja vanakuu jne. Seda arvestades tehakse käesolevaga katse koostada Eesti NSV kalastaja kalender, mis toetub fenoloogilisele põhimõttele — elunähte perioodilisuse kliimategureist olenevuse tundmaõppimisele. Arvestatud on enam Loode-Eesti tingimusi, mis koostajale olid kättesaadavamad ning mis mõnevõrra erinevad seni kasutatud NSV Liidu keskvööndi andmeil koostatud õngitsejakalendreis esinevaist andmeist.

Loodusnähtustest olenevalt jaguneb kalastaja aasta kaheks põhiperioodiks — püük jääkattest vabas vees (kevad, suvel, sügisel) ning püük jääkatte alt (talvel). Kumbki neist on jaotatav ajavahemikeks, millele on tüüpilised teatavate loodusnähtuste seis, kalade elunähtused ning vastavalt ka püügivõimalused.

Meil ajaliselt pikema, jääkattest vaba vee perioodi võib jaotada kolmeks suuremaks osaks: kevad — peamine kudemisaeg, suvi — hoogne elutegevus soojas vees, sügis — talvitumiseks valmistumine.

Kevad algab veekogu vabanemisega jääkattest ja kalade kevadtegevusega ning jaguneb kolmeks perioodiks: varakevad (aprill), mis hõlmab looduse kevadtärgkamise, päriskevad (mai) ja hiliskevad (juuni), mis lõpeb vee tunduva soojenemisega.

Suvi võib jaotada taimekasvu arengu kõrgperioodiks — südasuveks (juuni lõpp, juuli) ning õitsenud taimede seemnete valmimise ja paljude lendavate putukate vette munemise ajaks — hilissuve-perioodiks (juuli teine ja augusti esimene pool).

Sügis jaguneb meil kolmeks perioodiks: vee esialgne jahenemine — varasügis (augusti teine pool ja septembri algus), põhiline vee jahene-

¹ Alljärgneva «Eesti NSV kalastaja lühikese fenoloogilise kalendri» on koostanud Eesti NSV Kalaspordiföderatsiooni presiidiumi vastutav sekretär V. P o l o n s k i, kusjuures täiendusi ja asjalikke korrektiive on teinud J. Ristkok ja mitmed õngemehed, nagu A. Ivask, [K. Jürgens], R. Kirde, A. Kuusik, J. Lohk, J. Põderon, [R. Sirge], [E. Tsobel] (Emajõe osas) jt.

mine — pärisügis (septembri teine pool, oktoobri algus) ja jääkatte tekkimise eelne vahelduvate külmade periood — hilissügis (oktoobri teine pool ja november).

Püük jääkatte alt (talipüük) on jaotatav viieks perioodiks: 1) noorjää periood (paar detsembri nädalat), 2) varatalvine püük (detsember, jaanuari algus), 3) kesktalvine külmade periood (jaanuar, veebruar), 4) hilistalvine (kevadepoolne) elavnemine (veebruari teine pool, märtsi algus) ja 5) jääsulamisaeagne püük (paar nädalat märtsi teisel poolel, aprilli algus).

Varakevad. 1) Veekogud ei vabane jääkattest üheaegselt. Väikesed madalad, kevadvee rikkaliku juurdevooluga tiigid soojenevad kiiremini kui sügavad järved ja meri, vooluvetest toimub jääminek varem nõrgema jääga ja kiirema vooluga jõgedes. Lume sulamise ja kevadvihmade vesi on hapnikurikas, aga ka palju uhtaineid ja toitu kandev — sogane. Jääminek on varasem lume kiire sulamise korral, mil suurvesi juba tõusu algul lammutab jääkatte. Harilikult praguneb jää jõe keskelt (vee tõstel) ja murdub võimsas veevoolus tükkideks, mis ruttavad alla-voolu. Pirital ja teistel loodepoolsetel Soome lahe jõgedel toimub see enamasti aprilli esimesel dekaadil. Vesi tõuseb, ujutab kiirele äravoolule vaatamata luha ja kaldad üle, kuni ta lume sulamise järel juurdevoolu vaibudes alaneb. Jahedatel pikkadel kevadatel juhtub aga meie jõgedel ka seda, et suurvett ja jääminekut õieti polegi — «jää mädaneb jõkke», nagu ütlevad rahvasuu.

2) Kalad, veel veidi uimased, hoiuvad uhtainerikkaist sogasema ja kiirema vooluga kohtadest eemale, eelistavad üleujutatud selgema veega kaldaservi või luhtasid, kus vesi soojem, ja tõusevad ülesvoolu kudemispaikadele (mõned ka marjaga toituma). Liikumine vastuvoolu toimub madalamail kohtadel peamiselt öösiti; päeval puhkavad kalaparved ja suuremad isendid võrendikes kärestike ees. Jää pole veel õieti läinudki, kui merest hakkab Väana, Vasalemma, Jägala ja mõnedesse teistesse Soome lahte suubuvaisse jõgedesse parvedena tõusma teib. Kohe suurvee haripunkti järel massiliselt ees suuremad, hiljem harvade parvedena väiksemad. Ka Emajões rändavad teiviparved suurvee ajal vastuvoolu. Peaaegu kõikidesse merre suubuvatesse jõgedesse tõuseb ka «jäävimb» ning jääb seal ootama vee soojenemist ($10-12^{\circ}\text{C}$) ja marja valmimist. Teivi ja vimma kannul tulevad meriforellid ja nooremad lõhed, eriti suure veega ja tugeva meretuulega. Haugid asuvad kudema üleujutatud luhtadele, nooremad varem (enne vee selgimist, järvedes osa isegi jää lagunemisperioodil — «jäähauk» $4-5^{\circ}\text{C}$ juures), vanemad hiljem (mõnel pool ühel ajal konnadega), kus nende kudemine kestab vee langemiseni, nii et nad teinekord jäävad isegi suvel kuivaks tõmbuvatesse loikudesse ja kraavidesse. Kudemist alustavad ka harjus ja säinas («jääsäinas»). Meresäinas koguneb kevade lähenedes lahtedesse, et kohe jäämineku ajal või päev-paar hiljem vastuvoolu üles suruda. Nädala-poolteise vältel toimub kudemine ($4-5$ päeva pärast ülestulekut), $7-10$ -kraadise veetemperatuuri juures ($2-3$ päeva jooksul) ja siis algab kohe tagasimineku merre (Kasari jões keskmiselt 20. aprilli paiku), mil meresäinas üliaplalt toitub.

3) Varane teivipüük, mis algab kohe pärast jääminekut, söödaks kirju sõnnikuuss, punane kõduuss või kooreüraski valge vastne, on selle perioodi huvitavamaid tegevusi. Teibi saab püüda Soome lahte suubuvais «teivijõgedes», Emajões Tartu piirkonnas ning Võrtsjärve

ja Pedja jõe suudme vahel (Järvejões kuni Pedja jõe jääminekuni ühes voolu suuna muutmisega Võrtsjärve poole), madala veeseisu korral aga kogu jõel. Ka jõeforell ja harjus võtavad vihmaussi. Vaevalt jääst vabanenud mere rannavetes on võimalik lõheliste püük spinninguga. Merest Soome lahe jõgedesse tõusnud meriforellid ja lõhed ning mujal jõeforell võtavad ka lanti, kuni vesi selgimata, hiljem — paremini vihma- (öö-) ussi, jõeforell aga ka lepamaimu. Säinas võtab vihmaussi madalais merelahtedes, ojade suudmeis (näiteks Kasari alamjooksul ja Peipsi vesikonnas) veepinna lähedalt (väike ujuk ja tina või ilma). Ka kudenud haug võtab väiksemat elussööta (lepamaimu, viidikat, rünti), niipea kui vesi selgemaks lööb. Kohati on edukas varakevadine lutsupüük. Meresärg võtab ka puruvana (kui lepad «hiirekõrvul»). Sisevetes algab särjepüük vihmaussiga. Siseveekogudes võtavad säinas ja särg eriti hästi õnge, niipea kui vesi on pärast jääminekut selginud; parimaks söödaks on punase peaga sõnnikuuss — leidub karjamaadel eelmise aasta lehmasõnniku «kookide» all, kõlbab aga ka harilik vihmauss.

Päriskevad. 1) Suurvesi alaneb (Emajões pärast kõrgseisu Pedja jõe jäämineku ajal — Pedja vees ujub okaspuude okkaid, mida luhale ribadena maha jääb), vee temperatuur tõuseb, eriti madalamais väiksemis veekogudes, kus jää varem sulanud. Vähesel juurdevooluga metsajärvedel on aga jääriba varjulistes lõunakalda lahtedes alles sulamas. Ka merel sulab jää, kuid jääväljad liiguvad pärituult, kuni kevadtorm nad purustab. Algab konnade kudemine; paljude putukate vastsed muutuvad lendavaiks valmikuiks.

2) Kalade kevadine kudemine hõlmab lisaks haugidele (perioodi lõpul — «lillehaug»), teibidele, harjustele, vimbadele veel kiisku ja säinaid («konnasäinas»); veidi hiljem alustavad kudemist ka ahvenad (paar-kolm nädalat haugist hiljem), kohad, vingerjad, särjed, ründid; paar nädalat säinast hiljem, toominga õitsemise ajal, koeb siseveekogudes turb. Kudenud kalad aga siirduvad ülemjooksult vee alanedes suviste elupaikade poole, alustavad pärast lühikest põdemist ahnelt toitumist — algab kevadine neeluaeg. Haug võtab siseveekogudes perioodi algusest peale, kuni rohtu veel vähe, hästi (tema neelu kõrgajaks siseveekogudes arvatakse konnakapsa ehk varsakabja õitsemise algus — sama aeg, mil särg koeb). Emajõe teib, hangehaug («jäähaug») ja jääsäinas laskuvad Peipsi või tõusevad Võrtsjärve. Merehaugid kogunevad soojema veega varjatud kohtadesse marja valmimiseks ja väikekalajahile. Mõned kalaliigid (teib, särg) võtavad ka otse kudemise eel.

3) Soome lahte suubuvates jõgedes lõpeb mai alguseks teivi massiline püük; jätkub mai keskpaiku parvedena kudemiskohtadele tõusva vimma püük õõsel või hommikul-õhtul peamiselt põhjaõngega, söödaks õõss. Emajões Tartu kohal ja jõe kõrgete kallastega osades käib hernega säina- ja latikapüük. Pungade puhkemisel algab haugipüük spinningu ja vedeliga; algul — veel mitte selginud veega — suurema-mõõduliste ja heledamate lantidega, hiljem väiksemate ja tumedamate (kollastega). Merelahtedes karide-saarte ümbruses (soojemas vees) on puhuti edukas landiga haugipüük. Mere soojenedes võtab haug lanti paremini alates läänepoolsematest sügavamaile aladele lähedastest rannavetest (Kurkse, Orikü). Vinge, külma põhjatuulega on haugi neel kevadelgi nõrk. Perioodi lõpul võib landiga püüda ka suuri ahvenaeksemplare.

Kalastajate aukohuseks sellel kõrghooajal on igal pool karmilt lõpp teha meie veterikkuste vähendamisele, mida ikka veel esineb. Ahinguga ahnitsejad, vimmatragijad, võrkudega isevarujud, lõhkeainetega ja muul keelatud kombel massiliselt kalade väljapüüdjad ning kudemise takistajad, keeluaegade ja keelukohtade rikkujad tuleb veekogudest eemale tõrjuda, rakendades selleks kõiki seaduslikke abinõusid.

Hiliskevad. 1) Toominga õitsemine tähistab hiliskevade algust; selle lõpuks võib pidada ehmeistiivaliste (ühapäevikute) väljalendu. Lompidesse ja kraavidesse ilmuvad kulleled. Vesi on kallastes tagasi (sademete vähesevõitu hulga korral), soojeneb, veekogudes on täheldatav hoogne taimestiku kasv, veekogude põhjas on näha ohtralt tärkavat rohelist (juuni esimesel poolel on sageli kuivad, lõpu poole — pärast jaanipäeva — vihmased ilmad).

2) Kudemist alustavad vimmad, kogred, latikad (nooremad varem — «toomingalatikas», vanemad hiljem — rukkiõitsemise ajal), nurud, linaskid, lõpuks viidikad, lepamaimud ja karpkalad. Koorunud kalamaimude parved ilmuvad vaikselt kohtades rohu vahele kudemipaikade lähedusse. Lõhed ja meriforellid eemalduvad soojenenud rannaveest, kuhu ilmuvad angerjas, haug. Lutsud otsivad külmema, varjulisemaid kohti.

3) Jõgedes jätkub veel haugi kevadine neeluaeg, Suur-Emajões parim haugipüük vedeliga. Edukas on särjepüük (näiteks Kasari jões). Kudenud «konnasäinas» on pidevalt toiduotsingul — võtab hästi hernest. Vimb võtab õnge väga visalt, peamiselt õsiti. Võtavad särg ja teised kudenud karpalad, aga ka jõforell ja harjus. Algab kudenud toomingalatika ja järvedes kudemiskohtadele liikuva noore latika kudemiseelne võtt ujuki- ja põhjaõngedega püügil, edukam on püük sissesöödetud kohtades, söödaks hernes või õouss (latikale). Algab angerjapüük, peamiselt õsiti vihmaussiga. Perioodi algul võtavad siseveekogudes erakordselt hästi turb, säinas, teib, jõelatikas, jõforell ja suur harjus vastkoorunud, tiibadeta noort kiili (vastset ronivad koorumiseks veepinnani ulatuvaile veetaimedele, ka kividele, kust neid võib koguda ühe-kahe päeva vältel ning säilitada 3—4 päeva). Perioodi lõpul, jaanipäeva ajal, algab Võrtsjärvel edukas ahvenapüük nii sikuti kui vihmaussi ja elussöödaga (parim sööt — lepamaim) ning jätkub varasügiseni. Ahvenaparved liiguvad suuremail järvedel pärituult, jälitades viidika- ja maimuparvi — hea püük on allatuule kalda pool Võrtsjärve põhjaosas, lõuna- ja edelatuulega Emajõe lähteala ligiduses (Jõesuuvare, Rannavare jt.).

Südasuvi. 1) Ujulehtedega taimestik veekogudes on jõudnud kasvada veepinnani, kõrkjas ja pilliroog moodustavad tihnikuid. Elutegevus on vee temperatuuri maksimumini jõudmisega kõige intensiivsem. Ilmuvad massiliselt rohutirtsud, kiilid. Vähid vahetavad kesta.

2) Kalad asuvad üle veekogu hajutatult oma suvistes elupaikades, enamasti üksikisendina; väikekalad (lepamaim, rünt, särg) ja maimud hoiduvad parvedesse. Säinad ja latikad on kaldarohus toiduotsinguil (sissesöödetud kohtadesse tulevad ainult harjumusest). Salkadena liiguvad õngekaladest ka turb ja harjus.

3) Tüüpiline on sel perioodil püük putuksöödaga (näiteks võtavad turb ja harjus hästi rohutirtsu), leiva-saia või pudruklimbiga, hautatud hernestega, nisuteradega jne. Suur-Emajõel aga ei hooli säinas enam hernest, vaid eelistab leiba, kiile, liblikaid; latikas eelistab õoussi, võtab paremini õousel põhjaõnge. Haug ja koha hoolivad

siseveekogudes harva landist, eelistavad elussööta — väikest kala või maimu (koha võtab ainult videvikus ja öösi). Isaskoha võtab kivisel kudemiskohal marja kaitstes energiliselt sikutit, kuid säärane püük pole soovitatav — häirib kudemiskohta. Kesk-Eesti järvedes algab ahvenapüük triivil, vihmaussi lohistamisega veekogu põhjamudal ja sikutiga (kivisel põhjal). Merel jätkub suvine haugipüük spinninguga (või vedeliga), edukam madalamas vees, taimestiku läheduses, kus varjuvad maimuparved. Põhjaõngedega võib ööussiga või ussipuntraga püüda angerjat ja ahvenat.

Hilissuvi. 1) Taimekasv veekogudes on haripunktil. Vetikate ülirohkuse tõttu esineb vaiksemates toitaineküllastes veekogudes vee «õitsemine». See, samuti kui taimede elutegevuse kaudu vette lahustuva hapnikuhulga kahanemine, mis on tingitud ööde piknemisest ja päevade lühenemisest, põhjustab loomorganismide uimasuse (külmalembestel lutsudel — suveuinaku). Paljud veetaimed kannavad seemneid ning vananevad — algab kuivamine ja kõdunemine.

2) Kalad peale kogre ja karpkala on kuumade suvepäevade vältel soojenenud vees uimased. Esineb juba ka parvekesteks koondumist (ahvenad, latikad). Kõige rohkem tunnevad kalad huvi putukate vastu.

Väinamere ja Riia lahe madalikel on täheldatav säinaparvede liikumine. Kivistele madalikele tuleb puhuti түsedate ahvenate parvi.

3) Püük putukatega; ahvenapüük ussi, maimu ja sikutiga; haugi- ja kohapüük elussöödaga, hiljem landiga. Suur-Emajõe basseinis latikapüügi kõrghooaeg. Püügikohtade sissesöötmiseks keedetud herned, nisuterad, leiva-kartuli-tangaine kähkid, õngesöödaks ööuss. Säinas võtab veepinnal kiili, põhjas leiba. Emajõe ülemjooksul hilissuve lõpu poole haugipüügi elavnemine (triivalt spinninguga). Jõeorell võtab hästi lepamaimu, harjus — prussakat ja tehiskärbest lendõngesöödana. Jões võtab roosärg oivaliselt veepinna ligidal väikest rohutirtsu, särg toakärbest. Ununematuid elamusi pakub lõhepüük merel lendõngega (algab eelmise perioodi lõpul). Merel jätkub haugipüük spinninguga, algab ahvena õngitsemine.

Varasügis. 1) Jahenemine algab pilves ja vihmaste ilmadega juba suve lõpul. Seejuures esineb veepinna tõusu ja vee sogastumist (savika sängiga jõgedes). Tuulised ilmad (üksikud tormid) aitavad hõrendada taimestikku, rikastavad vett hapnikuga.

2) Kalad asuvad külmaperioodiks valmistudes intensiivselt toituma, vee hapnikusalduse tõusu tõttu elavnedes, ning hoiduvad kõdunevaist taimedest eemale — veekogu keskele. Maimude hajumine veekogudes soodustab sügisel elussöödaga püügi suhtelist edukust. Enamik kala-liike koondub parvedeks (eriti latikad), algab liikumine talvituskohtadele lähemale. Meres lähenevad kudemisjõgede suudmepiirkondadele lõhe ja meriforell.

3) Ahvenapüük — märgatavalt elavam sikutiga, hea haugipüük landiga. Latikapüük (keset jõge). Edukaim periood harjuste õngitsemiseks — varahommikul vihmaussiga, hiljem tirtsudega. Sompus ilmaga võtab hästi linask. Algab lutsupüük põhjaõngedega, kaldaundadega. Jõeorell hakkab võtma tiirlevat lanti. Ahven võtab väga hästi lepamaimu, rünti, merel — lanti. Merel saab spinninguga püüda meriforelli, lõhet.

Pärisügis. 1) Sügistormid jahutavad vee — külmema temperatuuriga õhk puutub intensiivsemalt veega kokku. Jahtumine on kiirem

sompus päevade ning selgete (tähistaevaga) ööde puhul, aeglasem selgete päevade ning sompus ööde ajal. Veetaimestik hävineb suurelt osalt; pilliroog kuivab.

2) Kalad rändavad tormise ja külma ilmaga sügavamasse vette, tulevad aga soojema ilmaga meelsasti madalamale (edelatuuled, sompus ilm), et intensiivselt toituda. Rannavetes liiguvad lõhe ja meriforell, et meretuultega ja suurema veega alustada rändu jõgedesse — kudema. Parvedeks kogunenud siid lähenevad samuti kudemiskohtadele. Angerjas asub rannavetest sügavamale.

3) Haugi, ahvena, koha sügisene võtmine (kus nad kevade-suve vältel pole välja püütud). Lutsu-, angerja- ning säinapüük põhjaõngedega (söödaks väike konn või ööuss). Ahvenapüügi soikumine järvedes lohistusõngitsemisel ja sikutiga.

Kalastajate ülesandeks on kudemist alustavate lõheliste kaitse röövpüüdjate eest.

Hilissügis. 1) Ohutemperatuur vahelduvalt alla 0°, vahetevahel lumesajud vihma asemel, puhuti soojemad ajavahemikud.

2) Soojalembesed karplased (kõger, linask, karpkala) ja säga asuvad talvitushaudadesse ja jäävad seal limakorruga kaetult uinakuseisundisse. Teised kalaliigid jätkavad normaalset elutegevust, kuid külmema vee tõttu on haug, kes külma põhjatuulega taandub sügavamale või lihtsalt ei võta, märksa uimasem. Erksad on lõhelised. Intensiivselt toitub öösiti luts.

3) Huvitav on lõhe ja meriforelli püük merel, kus need kiviste madalikkude ümbruses peavad jahti maimudele ja tugeva meretuulega tulevad jõesuudmesse. Haug võtab meres paremini soojema sompus ilmaga (edelatuultega). Siseveekogudes on elussöödaga (maimuga) püük endiselt edukas, nagu ka sikutiga ahvenapüük kogunemiskohtades. Pärast kudemisaegse keelu lõppemist jõeforelli püük vihmaussiga ja väikese landiga. Lutsupüük põhjaõngedega.

Noorjäeperiood. 1) Vaiksed veekogud kattuvad üleni jääga, väga suurte järvede keskosas võib olla vaba vett, kaldaveed aga on jääs. Tuul ei pääse laineid tekitama, mõjub ainult läbi jää; vees on vaikne (hõljuvad ained järvedes setivad, vesi selgib). Jää (eriti valge värvinguga) tõkestab päikesekiirte vettetungimist ja õhuhapniku lahustumist vees, ka roheliseks jäänud taimede elutegevuse tõttu hapniku tekkimist.

2) Mitmed kalaliigid tõusevad noore jää alla (haugid, lutsud), et uue olukorraga harjuda.

3) Algab talvine sikutipüük, edukas on ka ussiõng. Suur on sel ajal vettekukkumise oht — pole soovitatav õnne otsida sügavais ja vooluga kohtades ning üksikult päästevahenditeta. Jõgedel on kohati edukas ahvena- ja haugipüük maimuga.

Varatalvine püük. 1) Jääkate kannab inimest (üksikuil soojema vee juurdevooluga kohtadel paindub, on ohtlik). Jääkattest tingitud muutused vee-elus hakkavad mõjule pääsema. Allikateta järvedes raugeb hapnikupuuduse tagajärjel elutegevus. Ohurõhu muutused kanduvad jääkate alla endiselt.

2) Selliste kalade elu, kes ei kuulu soojalembeste talveunne suikujate hulka, kulgeb hapnikurikka vee juurdevooluga veekogudes normaalselt (allikatega järved, kinnikülmumata kärestikega jõed); külmema veega on nad loiumad, soojemaga erksamad. Ainult luts, kel läheneb kudemisaeg, elavneb ja liigub koelmute poole.

3) Edukas on ahvena- ja haugipüük sikutiga (vahest parem, kui sikutikonksule kinnitada kalalihatükike või kala silm), elussöödaga, jäännaga, ahvena- ja särjepüük vihmaussiga, lutsupüük põhjaõngega (söödaks uss, lepamaim, kala- või sisikonnatükike), sikutiga (parem pimedas). Paiguti võimalik kohapüük sikutiga. Nõrga jää tõttu on ka sel perioodil soovitatav käia püüdmas mitmekesi, kuid mitte kõrvuti, kaasas pikem nõor.

Keskjalve külmade periood. 1) Püsiv pakane tekitab paksu jääkatte, mis sageli on lumevaibaga kaetud. Jääalune jääb pimedaks, vaikselt, vesi jaheneb. Hapnikuvaestes veekogudes võib perioodi lõpu poole esineda kalade ummuksisse jäämist.

2) Ometi ei siirdu kõik kalad sügavikesse. Näiteks rändleb teib hulgaliselt Peipsi liivaste kaldamadalikkude vahel, kus teda elussöödaks püütakse noodakesega, mille ridvad annavad vaevu jää ning liiva vahelt läbi suruda. Luts koeb kivise põhjaga aladel; enne kudemist ja eriti pärast seda sööb isukalt.

3) Kalade võtmisehood on nõrgemad kui varem, ahven ja särge, aga ka haug tunnevad siiski endiselt huvi sööda vastu. Lutsupüük (Peipsil) sikutiga.

Hilistalvine elavnemine. 1) Kevadtalve algust tähistavad tuisud, millele järgneb sula, kuni lumi jäält sulanud. Valgust tungib läbi jää rõhkem ja vahetevahel voolab veekogudesse värsket vett, mis kõik põhjustab jää all elavnemise. Päeva pikenemine omakorda elustab veteriiki.

2) Valguse- ja hapnikutingimuste paranemise tõttu muutuvad ahven, särge ja haug erksamaks, marja kasvuga suureneb isu.

3) Mõnevõrra taastub sikutipüügi edukus, tulemusrikkam on ka haugipüük elussöödaga. Merel edukas tursapüük (sügavustel üle 10 m). Särge võtab sõnnikuussi ja tainakuulikesi põhja ligidal.

Jääsulamisaeagne püük. 1) Kevadtalve sulad toovad jääkattele vee-kihi (eriti kallaste ääres), mis peagi sulatab endale tee läbi jää. Jää tõmbub kuivaks, kuid muutub hapraks. Jää paksusele vaatamata võib ta kergesti läbi raiuda, hiljem temast ka läbi vajuda. Hommikujaheduses kindlalt kandeve kaldaäärne jää võib õhtuks osutuda laudadeta mitteületatavaks. Veekogudesse on tunginud hapnikurikast sogasemat vett. Veepind hakkab tõusma.

2) Kalad elavnevad märgatavalt, kui kallaste ääres on juba lahtist vett; jõuab lõpule ka mõnede soojalembeste uinak.

3) Väga edukalt on võimalik püüda ahvenat (peale sogastunud veega alade), aga ka teised kalaliigid võtavad kõiki talisöötaid (harvemini haug). Püük on keskeltläbi seda tulemusrikkam, mida nõrgem on jää. Ettevaatust!

*

Eeltoodud fenoloogiline kalender on skemaatiline, üldettekujutust andev. Eri tüüpi veekogudes on elunähte kulge erinev ning asjatundlikuma kalastuse, veel enam aga veekogu eduka kalasportliku majandamise huvides nõuab üksikasjalikku tundmaõppimist — kohaliku kalendri koostamist. Oieti tuleks selline kalender koostada iga veekogu ja iga kalaliigi kohta.

KIRJANDUST KALASTAJALE

- Eesti järved. Kirjastus «Valgus», Tallinn, 1968.
- Kalaspordi juhendmaterjale (Tallinna Kalaspordiklubi bulletäänid). Kalasport, 1959. Kalavetel, 1960. Kalaveed kutsuvad, 1961. Ongemees vestleb, 1962. Jökaldal... 1964. Kalavete kaitsel, 1965. Öngeridva ja kahvaga, 1966. Läki kalavetele, 1968. Ongemeeste meenutusi, 1969.
- Landi, õnge ja turguga, 1971.
- R. Kuld. Kivi kotti! Eesti Riiklik Kirjastus, Tallinn, 1963.
- F. Kunilov. Ongesport. Eesti Riiklik Kirjastus, Tallinn, 1951.
- A. Mäemets. Matk Eesti järvedele. Kirjastus «Eesti Raamat», Tallinn, 1969.
- H. Riikoj. Eesti NSV kalad. Eesti Riiklik Kirjastus, Tallinn, 1950.
- J. Ristkok. Juhend ihtüofenoloogilisteks vaatlusteks. Sarjas «Abiks loodusevaatlejale». 1957.
- J. Ristkok. Ihtüofenoloogilised vaatlused Eesti NSV-s 1951—1955. Sarjas «Abiks loodusevaatlejale». 1961.
- J. Ristkok. Ihtüofenoloogilised vaatlused Eesti NSV-s 1956—1960. Sarjas «Abiks loodusevaatlejale». 1969.
- J. G. Spuhl-Rotalia. Kodumaa kalad. Viljandi, 1896.
- Ongemees kalavetel. Lühilugusid ja praktilisi näpunäiteid. VSÜ «Kalevi» kalasportlaste koguteos. Eesti Riiklik Kirjastus, Tallinn, 1957.
- Ongemees kalavetel. Eesti NSV kalasportlaste II koguteos. Eesti Riiklik Kirjastus, Tallinn, 1960.
- Ongemees kalavetel. Eesti NSV kalasportlaste III koguteos. Kirjastus «Eesti Raamat», Tallinn, 1967.
- Альманах «Рыболов-спортсмен». Издат. «Физкультура и Спорт», Москва. Издаётся начиная с 1950 года.
- Л. Берг. Рыбы пресных вод СССР и сопредельных стран I. Москва, 1948.
- Журнал «Рыбоводство и рыболовство». Издаётся в Москве начиная с 1958 года.
- М. Матвеев. Практика спортивного рыболовства. Издат. «Советская Россия», Москва, 1963.
- Настольная книга рыбака-спортсмена. Издат. «Физкультура и Спорт», Москва, 1960 и 1971.
- Л. П. Сабанеев. Рыбы России I и II тт., Москва, 1892 г.
- Л. П. Сабанеев. Жизнь и ловля пресноводных рыб. ГИСЛ Украинской ССР, Киев, 1960.
- M. Borne. Die Angelfischerei. Verlag von Paul Parey, Berlin.
- «Deutscher Angelsport». Ajakiri, ilmub Berliinis.
- Dr. K. Heintz. Angelsport im Süßwasser. Verlag Gengenbach und Hahn A.-G. Mannheim.
- M. Piper. Der vielseitige Angler. Neumann Verlag, Berlin.
- M. Piper. Spinnangler. Neumann Verlag, Berlin.
- W. Zeiske. Handbuch des Angelsports. Sportverlag, Berlin, 1967.
- W. Zeiske. Fische und Gewässer von A-Z. Ein Lexikon für Angler und fischereilich Interessierte. Sportverlag, Berlin.

SISUKORD

Saateks	5
Kalaveed kutsuvad. <i>L. Soonpää</i>	7
Eesti NSV veekogud. <u><i>E. Tsohel</i></u> ja <i>J. Elango</i>	11
Mereveed	11
Siseveekogud	12
Riia lahte ja Väinamerre suubuvad jõed ning Edela-Eesti järved 13.	
Matsalu ja Saunja lahte suubuvad jõed 14. Saaremaa jõekesed ja järved 15. Soome lahte suubuvad jõed ja Põhja-Eesti järved 15.	
Peipsisse suubuvad jõed 18. Võrtsjärve suubuvad jõed ja lähemad järved 19. Suur-Emajõe vesikond ja järvestik 20. Kagu-Eesti jõed ja järved 21.	
Kuhu minna kalastama. <i>H. Lett</i>	23
Tallinnast lähtudes. <i>H. Lett</i> 23. Paidest lähtudes. <i>R. Allpere</i> 29.	
Viljandist lähtudes. <i>E. Riimak</i> 32. Tartust lähtudes. <i>A. Vask</i> 36.	
Võrust lähtudes. <i>A. Ivask</i> 43.	
Kalakaitse. <i>E. Martinson</i>	52
Mida peab kalastaja tegema kalavete rikastamiseks 52. Kalapüügiks keelatud kohad ja ajad 63.	
Püügikoha valik ja kohandamine	67
Püügiretkele valmistumine. <i>A. Ivask</i> 67. Kalastaja varustus. <i>A. Ivask</i> 68. Kus ja millal tasub kalastada. <i>J. Elango</i> 74. Püügikoha sissesöötmine. <i>J. Elango</i> 77. Peibutussoot. <i>J. Elango</i> 78.	
Kalastajale lubatud püügiriistad. <i>J. Elango</i>	79
Ujukiõng. <i>H. Lett</i> 80. Lendõng. <i>J. Elango</i> 87. Põhjaõng ehk tonka. <i>J. Elango</i> 91. Nooguti- ehk vedruõng. <i>J. Elango</i> 93. Räimeõng. <i>J. Elango</i> 95. Valgustiga õngeritv. <i>R. Lett</i> 96. Spinning. <i>V. Pääbus</i> 100. Vedel. <i>J. Elango</i> 107. Tirk. <i>J. Elango</i> 108. Kirptirk. <i>J. Elango</i> 111. Vibraatorõng. <i>R. Lett</i> 114. Trolling. <i>J. Elango</i> 116. Ketasund. <i>J. Elango</i> 117. Rakis söödakalaga püüdmiseks. <i>J. Elango</i> 119. Abivahendid. <i>J. Elango</i> 120. Mitmesuguseid sõlmi tamiili sidumiseks. <i>J. Elango</i> 129. Püügiriistade pisiremont. <i>A. Ivask</i> 133.	
Õngesöödad. <i>J. Elango</i>	136
Loomsed söödad 136. Taimsed söödad 147. Tehissöödad 150.	
Meie veekogudes esinevaid püügikalu	152
Mõni sõna kalade bioloogiast. <i>J. Elango</i> 152. Tähtsamaid püügikalu Eesti NSV-s. <i>H. Lett</i> 156. Mõned kalatoidud välitingimustes. <i>A. Ivask</i> 183.	
Õtude vältimine kalastamisel ja esmaabi. <i>J. Elango</i>	186
Püügikohale minek 187. Käitumine püügikohal (kaldal) 188. Aerupaadi kasutamine 188. Mootorpaadiga merel 189. Ettevaatust jääl! 190. Päästmine ja esmaabi kalapüügil 193.	
Sporditeedel. <i>V. Pääbus</i>	201
Noored — meie järelkasv. <i>A. Milk</i>	211
Eesti NSV kalastaja lühike fenoloogiline kalender. <i>V. Polonski</i> 216	
Kirjandust kalastajale. <i>J. Elango</i>	223

46 kop.

A-

32 102

79 631

TÜ RAAMATUKOGU

1 0300 00533038 8